

VERBI DIVINI MINISTER

**'N TEOLOGIESE ANALISE EN EVALUERING VAN DIE DIENS VAN DIE
PREDIKANT SOOS VERWOORD IN DIE KERKORDE (1998) VAN DIE
NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK**

deur

NICO SAMUEL DICKS

**Proefskrif ingelewer ter vervulling van die vereistes
vir die **graad****

**DOKTOR IN DIE TEOLOGIE
AAN DIE
UNIVERSITEIT VAN STELLENBOSCH**

PROMOTOR : PROF P COERTZEN

Desember 2002

Verklaring

Ek, die ondergetekende, verklaar hiermee dat die werk vervat in hierdie proefskrif getitel VERBI DIVINI MINISTER, 'n TEOLOGIESE ANALISE EN EVALUERING VAN DIE DIENS VAN DIE PREDIKANT SOOS VERWOORD IN DIE KERKORDE (1998) VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK, my eie oorspronklike werk is en dat alle benutte en aangehaalde bronne aangetoon en erken word deur middel van behoorlike verwysings, en dat hierdie proefskrif nie vantevore in die geheel of gedeeltelik by enige universiteit vir graaddoeleindes voorgelê is nie.

Handtekening

Datum

Opsomming

Die navorsingsprobleem van hierdie proefskrif is die vraag na die Skrifmatige, belydenismatige en historiese agtergronde van daardie artikels in die Kerkorde (1998) van die Nederduitse Gereformeerde Kerk wat handel oor die bedienaar van die Woord. Die probleem het aanleiding gegee daartoe dat tersaaklike kerkorde artikels in die verband Skrifmatig, belydenismatig en histories nagegaan en geëvalueer is.

In die afgelope meer as dertig jaar het daar verskeie werke verskyn wat vrae vra oor die ampte in die algemeen en in die besonder oor die van bedienaar van die Woord. In die Nederduitse Gereformeerde Kerk het ook vrae ontstaan as gevolg van die Kerkorde wat sogenaamd nie voldoende uitsluitel oor die amp van bedienaar van die Woord gee nie.

Uit die literatuur oor die saak is dit duidelik dat die bevraagtekening van die ampte nie 'n nuwe tendens in die teologiese wêreld is nie. Hierdie tendens het ook na Suid-Afrika versprei. Die literatuurstudie wat in hoofstuk een gedoen word, toon verder dat die vrae met betrekking tot die ampte nie geïsoleerd staan van die gesagskrisis en van ideologieë soos, pragmatisme, funksionalisme, sekularisme, sekularisering, demokratisering, en postmodernisme nie. Dit het dus noodsaaklik geword dat die ampte en in besonder die amp van bedienaar van die Woord, teen 'n historiese agtergrond opnuut vanuit die beginsels van die Skrif, belydenis en Kerkorde bekyk en beoordeel word om sodoende ook rekening te hou met natuurlike historiese ontwikkeling.

In hoofstuk twee word aan Skrifduidings oor ampte in die kerk vanuit teologiese en kerkregtelike vertrekpunte aandag gegee. 'n Eksegetiese studie van die Skrifgedeeltes wat betrekking het op die amp van bedienaar van die Woord, word onder meer in hoofstuk twee gedoen. Veral gegewens uit die Nuwe Testament word bestudeer. Die Ou Testament word egter nie buite rekening gelaat nie.

Die belydenisskrifte, veral die Nederlandse Geloofsbelydenis, word in hoofstuk drie ondersoek om te bepaal wat die belydenisskrifte oor die oorsprong en inhoud van die amp van bedienaar van die Woord, en ook oor die amp in die algemeen sê. In hoofstuk vier word 'n beskrywing gegee van hoe die amp histories in Gereformeerde Kerkordes verwoord is en ontwikkel het. In hoofstuk vyf volg dan 'n kritiese evaluering van die voorafgaande werke ten einde te kan beoordeel of dit wat tans in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk staan voldoen aan Skrif en belydenis, en in lyn is met die historiese ontwikkeling van gereformeerde kerkregering en of dit voldoende is om antwoorde te kan bied op kontekstuele vrae. Voorts word aandag gegee aan herformulering van artikels in die Kerkorde (1998) wat betrekking het op die bedienaar van die Woord. Aspekte vir verdere navorsing word geïdentifiseer en 'n samevatting word gegee.

Summary

The problem investigated in this thesis entails ordinance articles of the Dutch Reformed Church (1998) pertaining to the relevance of offices in the church in the modern world, and more specifically the office of the minister of the Gospel.

During the past 30 years several authors doubted and questioned the authenticity of these offices as far as relevance, origin and content are concerned. Questions concerning the offices and especially the office of the minister of the Gospel, are posed because the Dutch Reformed Church ordinance is, allegedly, not based on the Scriptures and the ordinance also is accused of not providing explicit answers to these problems.

The literature review clearly reveals that this questioning of the offices and more specifically the office of the minister of the Gospel, is not new in overseas literature. This tendency is also lately encountered in South Africa. The literature review also reveals that these questions are mainly driven by the authority crisis and ideologies such as pragmatism, functionalism, secularism, and post-modernism that leads to secularisation and democratisation. This fact emphasises the urgent need for the Church offices to be accounted for and investigated afresh in order to measure (test) its relation to the Biblical principles as found in the Scriptures, in the articles of faith and as they are formulated in the Dutch Reformed Church Ordinance.

A large part of the study is dedicated to the investigation of the principles underlying the Church Ordinance and in chapter two an account is also given of the Scripture readings that are relevant to and justify the institution of the church offices according to the New and Old Testament. The ordinance articles pertaining to church offices, are analysed and evaluated in historical context to establish validity and to account for the natural historical development of the ordinance articles. The articles of faith to which the Dutch Reformed Church subscribes, are also scrutinized for evidence of basic Biblical principles in order to determine the extent to which these articles of faith support and are reflected in the rulings contained in the Church Ordinance.

A critical, analytical, theological and historical investigation of the ordinance articles and the articles of faith reveals that they abundantly account for Christian principles and that the Dutch Reformed Church ordinance is based solidly on the Scriptures. In accepting and declaring that Jesus Christ is the Lord and Master of his church on earth, that He instituted and still maintains the church offices as instruments through which he, himself rules. Attention is also given to the need for reformulation of redundant or ambiguous articles on the order in the church regarding the clergymen preaching the Word of God.

Bedankings

Dank aan:

My hemelse Vader wat elke dag aan my die nodige wysheid, krag en genade gegee het om hierdie studie te kon voltooi.

My vrou, Marina, vir haar geduld, bystand, opoffering en ondersteuning tydens my studiejare. Dankie aan my kinders Grové en Marico asook my ouers en skoonouers wat baie vir my oor die jare beteken het.

In besonder Prof. P. Coertzen wat as promotor met soveel toewyding en geduld en akademiese akuraatheid leiding en raad gegee het. Dankie dat u bereid was om my aan huis te ontvang. Dankie vir Alta en die kinders se vriendelikheid.

Prof. H M Freeman vir haar tyd, aanmoediging en leiding tydens hierdie studie.

Dosente van die kweekskole van Universiteit Stellenbosch en Potchefstroom se Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys wat oor die jare daartoe bygedra het om my geestelik en akademies te vorm.

Alle vriende en familie vir hul getroue voorbidding asook almal wat op een of ander wyse 'n bydrae gelewer het ter voltooiing van hierdie studie. Dankie vir die twee Nederduitse Gereformeerde Gemeentes Welkom en Welkom-Suid vir hulle ontvanklikheid vir die Woordverkondiging tydens my bediening en studie.

Die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing vir finansiële bystand om die studie moontlik te maak. Die standpunte wat ingeneem en uitgespreek is in hierdie verhandeling is dié van die navorser en nie die van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing nie.

Die lof kom Jesus Christus toe wat die Hoof van die kerk is, wat mense roep en gee om in sy diens te staan.

N.S. Dicks

Julie 2002

INHOUDSOPGAWE

Verklaring..... ii

Opsomming..... iii

Summary..... iv

Bedankings v

HOOFSTUK EEN..... 1

INLEIDING 1

1.1 INLEIDENDE OPMERKINGS.....1

1.2 PROBLEEMSTELLING EN PROBLEEMAGTERGROND.....1

1.2.1 Vrae in verband met die oorsprong van die amp 2

1.2.1.2 Jesus Christus die Hoof van die kerk 4

1.2.1.3 Die Kerk 4

1.2.1.4 Die Skrif 5

1.2.1.5 Die amp en gesag 5

1.2.1.7 Die amp van bedienaar van die Woord.....7

1.2.1.8 Die aantal ampte.....8

1.2.2 Vrae in verband met die inhoud van die amp.....8

1.2.2.1 Die vereistes vir die bedienaar van die Woord.....8

1.2.2.2 Arbeid van die bedienaar van die Woord.....9

1.2.2.3 Posisie en bevoegdheid van die bedienaar van die Woord.....11

1.2.2.4 Betrokkenheid van die bedienaar van die Woord in kerkvergaderings 12

1.2.3 Slotsom 13

1.3 OBJEK EN DOEL VAN DIE STUDIE 13

1.4 HIPOTESE 14

1.5 NAVORSINGSMETODE EN ONTWERP.....14

1.6 FINALE DOEL VAN STUDIE 16

1.7 DEFINISIE VAN KONSEPTE 16

1.8 STANDPUNTINNAME 17

1.9 AFBAKENING VAN STUDIE 17

1.10 INDELING VAN HOOFSTUKKE.....18

1.11 SAMEVATTING..... 19

HOOFSTUK TWEE:	20
SKRIFDUIDINGE EN TEOLOGIESE ONTWIKKELINGE MET BETREKKING TOT AMPTE IN DIE KERK	20
2.1 ORIËNTERING	20
2.2 TEOLOGIESE ONTWIKKELING EN SKRIFDUIDINGE MET BETREKKING TOT OORSPRONG EN INHOUD VAN DIE AMP VAN BEDIENAAR VAN DIE WOORD: ARTIKEL DRIE - KERKORDE 1998	20
2.2.1 Oorsprong van die amp	20
2.2.2 Verband tussen Christus en die amp	21
2.2.2.2 Christus verrig al die dienswerk	22
2.2.2.3 Christus die enigste Hoof	24
2.2.2.4 Drievoudige amp van Christus	24
2.2.2.5 Christus self roep en gee sy ampsdraers vir sy kerk	24
2.2.3 Verband tussen Heilige Gees en amp	25
2.2.3.1 Invloed van Heilige Gees op kerkregering	26
2.2.4 Dienswerk van die gelowiges	26
2.2.5 Ampte in die kerk	27
2.2.5.1 Verband tussen ampsdiens en diens van gelowiges	28
2.2.5.2 Funksie/taak van ampsdiens	29
2.2.5.3 Noodsaak van die ampte in die kerk	31
2.2.5.4 Amp en charisma	34
2.2.5.5 Aantal ampte in die kerk	37
2.2.5.6 Verdere kenmerke van ampte in die kerk	38
a. Gesag van die ampsdraer	38
b. Benaming: Ampte of dienste	41
2.2.6 Besondere ampte	44
2.2.6.1 Aard van die predikantsamp	45
2.2.6.2 Amp van bedienaar van die Woord	48
a. Apostel	48
b. Profeet	49
c. Evangeliste	49
d. Ouderling	49
e. Twee terme presbuteros en episkopos as verdere aanduidinge van die ouderlingsamp	50
2.2.6.3. Gevolgtrekking	51
1. Voorlopige konklusie	51
2. Konklusie	52
2.2.7 Anti-hiërgiese beginsel	52
2.3 SKRIFDUIDINGE EN TEOLOGIESE ONTWIKKELING MET BETREKKING TOT VEREISTES GESTEL VIR DIE BEDIENAAR VAN DIE WOORD - (ARTIKELS VIER TOT AGT - KERKORDE 1998)	53
2.3.1 Diens deur 'n spesifieke roeping, bekwaammaking en toerusting tot diens	53
2.3.2 Diens deur identifisering en aanstelling (ordinering/bevestiging) spesifiek tot ampsdiens	54
2.3.3 Toelating tot die amp	55
2.3.3.1 Vereistes vir toelating tot ampsbediening	55

a Man van een vrou – <i>mias gunaikos andra</i>	55
b Nugter wees – <i>nêpho</i>	56
c Nie verslaaf aan wyn – <i>mê paroinon</i>	56
d Nie geldgierig wees nie – <i>aphilarguros</i>	57
e Inskiklik of vriendelik wees – <i>epieikês</i>	57
f Vredeliewend wees – <i>amachos</i>	57
g Bekwaam om te onderrig – <i>didaktikos</i>	57
h Buite die gemeente as goeie man bekend staan – <i>dei de kai marturian kalên echein apo ton eksothen</i>	58
i Nederig wees – <i>tapeinos</i>	58
j Huisgesin goed kan beheer – <i>tou idiou oikou kalos proistamenon</i>	59
k Nie 'n nuweling nie (nie onlangs tot geloof gekom het nie) – <i>mê neophuton</i>	59
l Hy moet gasvry wees – <i>philoksenos</i> (Titus 1:8).....	59
2.3.4 Geskiktheid vir die amp.....	60
2.3.5 Teologiese opleiding	60
2.3.6 Beroep.....	61
2.3.6.1 Inwendige roeping.....	61
2.3.6.2 Uitwendige roeping	62
2.3.6.3 Approbasie.....	63
2.3.6.4 Bevestiging	63
2.3.6.5 Handoplegging.....	65
2.3.7 Samevatting	66
1. Ware bediening van die Woord spruit nie voort uit foute nie.....	66
2. Ware bediening van die Woord spruit nie voort uit onsuiver motiewe nie.....	66
3. Ware bediening van die Woord probeer nie omkoop nie	66
2.4 SKRIFDUIDINGE EN TEOLOGIESE ONTWIKKELINGS MET BETREKKING TOT ARBEID VAN DIE BEDIENAAR VAN DIE WOORD: (ARTIKELS 9,48,49 EN 51 KERKORDE 1998).	67
2.4.1 Dienslewering as taak van die bedienaar van die Woord	67
2.4.1.1 In diens van Christus	67
2.4.1.2 Diens in die kerk ter wille van die opbou van die gemeente.....	68
2.4.1.3 Die bedienaar van die Woord lewer diens saam met ander	69
2.4.2 Hooftaak van die bedienaar van die Woord	70
2.4.2.1 Skrifgronde vir Woordbediening.....	70
2.4.2.2 Huidige bevraagtekening	71
2.4.3 Sakramentsbediening.....	72
2.4.4 Gebed	72
2.4.5 Eredienste	73
2.4.6 Kerklike onderrig	74
2.4.7 Herderlike sorg	74
2.4.8 Uitbreiding van die koninkryk deur evangelisasie.....	75
2.4.9 Regering, organisasie, leiding en bestuur van die gemeente.....	76
2.4.10 Tuguitoefening.....	76
2.4.11 Leiding van kerkraadsvergaderings.....	76
2.4.12 Samevatting	78
2.5 SKRIFDUIDINGE EN TEOLOGIESE ONTWIKKELINGE MET BETREKKING TOT POSISIE EN BEVOEGDHEID VAN DIE BEDIENAAR VAN DIE WOORD - (ARTIKELS 10 TOT 14, 62 TOT 64 - KERKORDE 1998)	78

2.5.1 Ampspilte buite gemeentegrense.....	78
2.5.2 Lewenslange verbintenis.....	78
2.5.3 Behoud van status.....	79
2.5.4 Losmaak van band	79
2.5.5 Lewensonderhoud.....	80
2.5.6 Verswakte gesondheid	82
2.5.7 Opsig en tug.....	82
2.6 SKRIFDUIDINGE EN TEOLOGIESE ONTWIKKELING MET BETREKKING TOT DIE BEDIENAAR VAN DIE WOORD IN KERKVERGADERINGS: ARTIKELS 25 TOT 28, 30, 33 EN 38 - KERKORDE 1998	83
2.6.1 Kerkraad.....	85
2.6.2 Ring.....	86
2.6.3 Sinode	86
2.6.4 Algemene Sinode	86
2.7 SAMEVATTING.....	87
HOOFSTUK DRIE	88
GEREFORMEERDE BELYDENISSKRIFTE EN DIE AMP VAN BEDIENAAR VAN DIE WOORD	88
3.1 ORIËNTERING.....	89
3.2 ALGEMENE CHRISTELIKE KERK: ARTIKEL 27 VAN DIE NEDERLANDSE GELOOFSBELYDENIS.....	90
3.2.1 Die Kerk: "Ons glo en bely 'n enige, katolieke of algemene kerk, 'n heilige vergadering van almal wat in Christus glo"	91
3.3 KENMERKE VAN DIE WARE EN DIE VALSE KERK (INHOUD):- ARTIKEL 29 VAN DIE NEDERLANDSE GELOOFSBELYDENIS.....	92
3.3.1 Skrif:- "...wanneer almal hulle ooreenkomstig die suiwere Woord van God gedra"	93
3.3.2 Christus die Hoof:- "... en Jesus Christus as die enigste Hoof erken"	94
3.4 DIE REGERING VAN DIE KERK:- ARTIKEL 30 VAN DIE NEDERLANDSE GELOOFSBELYDENIS.....	95
3.4.1 Regering van die kerk: "...geestelike bestuurswyse"	96
3.4.1.1 Verband tussen "Geestelike bestuurswyse" en die formele en materiële beginsel...96	
3.4.1.2 Verband tussen "Geestelike bestuurswyse" en gesag;.....	98
3.4.1.3 Verband tussen "Geestelike bestuurswyse" en mense;.....	98
3.4.1.4 Verband tussen "Geestelike bestuurswyse" en natuurlike regering;.....	98
3.4.1.5 Verband tussen "Geestelike bestuurswyse" en die Heilige Gees;.....	98
3.4.2 Ampte of dienste: "Daar moet naamlik dienaars of herders wees"	99
3.4.4 Woordverkondiging: "... om die Woord van God te verkondig"	103
3.4.5 Sakramentsbediening: "... en die sakramente te bedien"	104
3.4.6 Tug: "... die oortreders op geestelike wyse vermaan"	105
3.4.7 Geskiktheid vir die bediening: "...betroubare persone"	106

3.4.8	Ordelik en gepas: "behoorlik en ordelik geskied"	107
3.4.9	Werk in kerkvergaderings: "... om saam met die herders die kerkraad te vorm"	108
a 'n	Teokrasie	109
b 'n	Christokrasie	109
c 'n	Pneumatokrasie	109
d 'n	Bibliokrasie	109
e 'n	Charismatokrasie	110
f	Indikatief en Imperatief	110
3.5	AMPSDRAERS VAN DIE KERK: ARTIKEL 31 VAN DIE NEDERLANDSE GELOOFSBELYDENIS	111
3.5.1	Aantal ampte: "... die bedienaars van die Woord van God, die ouderlinge en die diakens"	111
3.5.2	Roeping: "Hy moet wag totdat hy deur God geroep word"	113
3.5.3	Verkiesing van ampsdraers: "... wettige verkiesing deur die kerk"	114
3.5.4	Geen heerskappy oor die ander ampsdraers: "hulle het, op watter plek hulle ook al mag wees, een en dieselfde mag en gesag"	116
3.5.5	Agting vir die leraar: "... besondere agting moet hê ter wille van die werk wat hulle doen"	117
3.6	SAMEVATTING	119
HOOFSTUK VIER		121
'N HISTORIESE ANALISE VAN DIE ARTIKELS VAN DIE KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK (1998) TEN OPSIGTE VAN DIE AMP VAN BEDIENAAR VAN DIE WOORD		121
4.1	Oriëntering	121
4.2	HISTORIESE ANALISE VAN ARTIKEL DRIE	122
4.2.1	Artikel drie vanaf Genève (1541) tot by die Gereformeerde Kerke Nederland (1959)	122
4.2.1.1	Christus as hoof van die kerk	122
4.2.1.2	Dienswerk van gelowiges	122
4.2.1.3	Aantal ampte	123
4.2.1.4	Anti-hiërargiese beginsel	125
4.2.2	Suid-Afrika - 1652 tot 1998	126
4.2.2.1	Christus as Hoof van die kerk	126
4.2.2.2	Dienswerk van gelowiges	127
4.2.2.3	Die aantal ampte	127
4.2.2.4	Anti-hiërargiese reëling	130
4.2.3	Gevolgtrekking	130
4.3	HISTORIESE ANALISE VAN ARTIKEL VIER TOT AGT: DIE VEREISTES GESTEL VIR DIE PREDIKANTSAMP	131
4.3.1	Historiese analise van artikels vyf en ses	131
4.3.1.1	Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland 1959	132
4.3.1.2	Suid-Afrika - 1652 tot 1998	134

4.3.2 Historiese analise van artikels vier, sewe en agt ten opsigte van regering	136
4.3.2.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland (1959)	136
4.3.2.2 Suid-Afrika - Vanaf 1652 tot 1998	139
4.4 HISTORIESE ANALISE VAN ARTIKELS 9, 48, 49, 51 - DIE ARBEID VAN DIE PREDIKANT.....	141
4.4.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland 1959	142
4.4.2 Suid-Afrika - Vanaf 1652 tot 1998	144
4.5 HISTORIESE ANALISE VAN ARTIKELS 10 TOT 14, 62 TOT 64: DIE POSISIE EN BEVOEGDHEID VAN DIE PREDIKANT	146
4.5.1 Historiese analise van artikel tien.....	147
4.5.1.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland 1959	147
4.5.1.2 Suid-Afrika - vanaf 1652 tot 1998	148
4.5.2 Historiese analise van artikel 11.....	148
4.5.2.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland 1959.....	150
4.5.2.2 Suid-Afrika - vanaf 1652 tot 1998	151
4.5.3 Historiese analise van artikels 12 tot 14	152
4.5.3.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland	153
4.5.3.2 Suid-Afrika - vanaf 1652 tot 1998	153
4.5.4 Historiese analise van artikels 62 tot 64	154
4.5.4.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland 1959.....	156
4.5.4.2 Suid-Afrika - vanaf 1652 tot 1998	157
4.6 HISTORIESE ANALISE VAN ARTIKELS 25 TOT 28, 30, 33, 38:BEDIENAAR VAN DIE WOORD IN KERKVERGADERINGS	161
4.6.1 Historiese analise van artikels 25 tot 28	161
4.6.1.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland 1959.....	162
4.6.1.2 Suid-Afrika - vanaf 1652 tot 1998	163
4.6.2 Historiese analise van artikel 30.....	165
4.6.2.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland 1959.....	165
4.6.2.2 Suid-Afrika - vanaf 1652 tot 1998	166
4.6.3 Historiese analise van artikels 33 en 38.....	167
4.6.3.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland 1959.....	168
4.6.3.2 Suid-Afrika - vanaf 1652 tot 1998	168
4.7 SAMEVATTING.....	170
 HOOFSTUK VYF	 171
 SAMEVATTING EN BEVINDINGS	 171
5.1 KRISIS IN DIE AMPSBEDIENING.....	171
5.2 VERLOOP VAN STUDIE	171
5.3 NEERSLAG VAN SKRIFDUIDINGE, BELYDENISOORTUIGINGS EN HISTORIESE ONTWIKKELING OOR DIE OORSPRONG VAN DIE AMP VAN	

BEDIENAAR VAN DIE WOORD IN DIE KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK (1998).	173
5.3.1 Die bibliologiese oorsprong van die amp	174
5.3.2 Jesus Christus die Hoof van die kerk	174
5.3.3 Die kerk	176
5.3.4 Die Skrif	178
5.3.5 Die amp en gesag	179
5.3.6 Die aard van ampte	182
5.3.7 Die amp van bedienaar van die Woord	182
5.3.8 Die aantal ampte	183
5.4 NEERSLAG VAN SKRIFDUIDINGE, BELYDENISOORTUIGINGS EN HISTORIESE ONTWIKKELING OOR DIE INHOUD VAN DIE AMP VAN BEDIENAAR VAN DIE WOORD IN DIE KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK (1998).	186
5.4.1 Die vereistes gestel vir die bedienaar van die Woord in die Kerkorde (1998)	187
5.4.2 Die arbeid van die bedienaar van die Woord in die Kerkorde (1998).	190
5.4.2.1 Woordbediening	192
5.4.2.2 Sakramentsbediening	193
5.4.2.3 Gebed	194
5.4.2.4 Leiding van die eredienste	195
5.4.2.5 Kerklike onderrig	195
5.4.2.6 Herderlike sorg	196
5.4.2.7 Uitbreiding van die koninkryk deur evangelisasie	197
5.4.2.8 Die regering, organisasie en bestuur van die gemeente	197
5.4.2.9 Lei van kerkraadsvergadering	198
5.4.3 Konklusie	199
5.4.4 Die bedienaar van die Woord se posisie en bevoegdheid	200
5.4.4.1 Voldoening aan voorwaardes	200
a. Ampspligte buite gemeentegrense	201
b. Lewenslange verbintenis tot die bediening	203
c. Versorging van die bedienaar van die Woord	205
d. Tug van die bedienaar van die Woord	208
5.4.5 Die plek en funksie van die bedienaar van die Woord in kerkvergaderings.	210
5.4.6 Konklusie	216
5.5 GEVOLGTREKKING	216
BRONNEVERWYSING	218
1. ARGIVALE STUKKE	218
2. LITERATUUR	221

HOOFSTUK EEN

INLEIDING

1.1 INLEIDENDE OPMERKINGS

Die amp as sodanig en in die besonder die amp van bedienaar van die Woord, word hedendaags op allerlei maniere bevraagteken en bespreek. Sommige probleme en vrae in die verband word direk aan die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk gerig (vergelyk HJ Hendriks, 1989:5). Die Kerkorde en Handeling van Sinodes bevat uitgebreide en omvattende materiaal oor die amp van bedienaar van die Woord. Probleme en vrae wat in die praktyk sowel as in teologiese verband gevra word, bring dikwels die amp en die kerklike orde met betrekking tot die amp in die gedrang. Die wesenlike van hierdie probleme en vrae blyk uit die feit dat die bedienaar van die Woord dikwels self nie duidelikheid het oor die gereformeerde teologiese inhoud van sy amp nie.

1.2 PROBLEEMSTELLING EN PROBLEEMAGTERGROND

Probleme en vrae wat verband hou met die oorsprong en inhoud van die amp, duik gedurende die afgelope paar dekades op, nie net in die kerke van reformatoriese oorsprong nie, maar ook by Rome en ook by die lede van die Wêreldraad van Kerke (Rossouw, 1984:10-11, 293; vergelyk Deddens, 1988:32, Schillebeeckx, 1980:16v). Die bevraagtekening is 'n universele verskynsel en nie net eie aan die Gereformeerde Kerke nie.

Schillebeeckx (1980:16) se ampsopvatting is van die bekendste en invloedrykste in die post-Vatikanum II-era van die Rooms-Katolieke Kerk. Schillebeeckx (1980:16) toon aan dat die amp volgens hom, in die Nuwe Testament van "*onder opkom*", met ander woorde, vanuit die gemeente. Die apostels is wel die bron en die norm van die amp, maar die aanstel van leiers, kom vanuit die selfverstaan van die apostoliese gemeente. Die amp het hivolgens sy ontstaan aan die gemeente te danke.

Outeurs wat uit die Nederduitse Gereformeerde perspektief skryf, twyfel nie werklik oor die oorsprong van die amp of oor verskille wat oor die kerkreg en kerkregering van die Nederduitse Gereformeerde Kerk bestaan nie, in hierdie geledere word wel heelwat vrae oor die inhoud van die amp van die bedienaar van die Woord gestel. Oorsprong en inhoud is egter so nou vervleg met mekaar dat hierdie studie onvoltooid sal wees as daar nie aandag aan albei sake geskenk word nie.

Die probleme en vrae rondom die amp van bedienaar van die Woord laat spanning ontwikkel tussen die

huidige bedieningspraktyk en die orde in die kerk.

Die algemeenste vrae in verband met die oorsprong en inhoud van die amp konsentreer dikwels **op die amp van bedienaar van die Woord**. Die gevolg van die nuwe standpunte en ontwikkelings, bemoeilik die handhawing van aanvaarde Gereformeerde uitgangspunte oor die leraarsamp en die **funksionering daarvan in die praktyk** (Van Ginkel, 1975:5).

Die teologie, ander vakdisiplines, die samelewing en die bedieningspraktyk, stel voortdurend nuwe eise aan die bedienaar van die Woord. Hierdie eise is dikwels in stryd met tot dusver aanvaarde gereformeerde oortuigings (Deddens, 1988:32-33). Uit 'n oorsig van die literatuur wat die afgelope dertig jaar verskyn het, blyk dit dat probleme en vrae oor die predikantsamp baie sterk figureer, daarom is besinning daarvoor nodig (vergelyk Vorster, 2000:6).

Probleme en vrae, selfs oor die bestaansreg van ampte, word dikwels gemotiveer deur die behoefte wat kerke het aan 'n bevredigende organisasievorm vir die verkondiging van die evangelie waardeur gestalte gegee kan word aan hulle diens aan die Here (Van Ginkel, 1975:5).

By Rome was dit veral die Tweede Vatikaanse Konsilie wat hoop laat ontstaan het vir 'n gewysigde verhouding tussen biskop en priester, asook vir groter waardering vir die diaken-amp.

By konferensies van die Wêreldraad van Kerke word vrae gestel oor sake soos 'n tentmakerbediening, spesialisasie deur predikante en ook indringende vrae oor die tradisionele ampsteologie. In sommige gevalle suggereer die vrae selfs dat bestaande ampstrukture omver gewerp moet word (Deddens, 1988:32-33).

1.2.1 Vrae in verband met die oorsprong van die amp

In die vrae oor die oorsprong van die amp en by name die bedienaar van die Woord, kom die volgende aspekte ter sprake:

- Die bibliologiese oorsprong van die ampte
- Jesus Christus die Hoof van die kerk;
- die kerk;
- die Skrif;
- amp en gesag;
- die aard van ampte; en
- die amp van bedienaar van die Woord.

1.2.1.1 Die bibliologiese oorsprong van die ampte

Is dit hoegenaamd geregverdig om te praat van 'n bibliologiese fundering van die kerklike ampte

(Rossouw, 1990:44-45)?

Uiteenlopende standpunte bestaan oor die oorsprong van die amp. Reeds in 1923 lê Rudolph Sohm (1923:1) klem op die charismatiese oorsprong van die amp en beweer dat die taak van die gemeente-amp oorspronklik administratief ("*verwaltung*") van aard was. Mettertyd het hierdie amp ontwikkel tot 'n wêreldlike amp, wat net die organisasie dien en nie meer die verkondiging van die goddelike woord nie, soos wat dit in korporatiewe liggame voorkom.

Sohm (1923:6) onderskei dus die oorsprong van die amp as tweërlei, enersyds het die amp ontstaan as instrument van die wêreldlike reg, wat "*die nach rechtlicher Gestaltung strebende Verfassung der Gemeinde darstellt und ihre Regierungsorgane hervorbringt*" (Sohm, 1923:6) en andersyds het die amp ontstaan uit die charisma en met die uiterlike "*Verfassung und Verwaltung in der Gemeinde nichts zu thun hat*" (Sohm, 1923:6, vergelyk Ridderbos, 1996:490, Holmberg, 1980:189-190 en Coertzen, 1991:18-19 in die verband).

Karl Barth (1958:694) meen dat die idee van 'n amp as sodanig, te veel dui op 'n model van klerikalisme en 'n hiërargie in die gemeente wat vreemd is aan die ware gemeente van Christus: "*Law and order in the community are never the particular priesthood of a few, but the universal priesthood of all believers*" (vergelyk ook Rossouw, 1990:44-45 en Käsemann, 1960:123).

AN Hendriks (1983:20) op sy beurt gee krediet aan die werking van die Heilige Gees wat hier ter sprake kom in die oorsprong van die amp (vergelyk 1 Petrus 4:10). Hierdie standpunt word deur Du Rand (1988:76) gesteun as hy skryf dat die Heilige Gees gelowiges toerus vir hulle roeping en dat God sy kerk toerus met charismata om diens na binne en buite te kan lewer.

Lynreg hierteenoor verklaar Dingemans (1987:116,119-121) dat die amp ontstaan het uit die begaafdheid van die individu en dat Jesus Christus nie formeel die ampte ingestel het nie.

Kleynhans (1988:169) som die Gereformeerde standpunt as volg op: Die amp het sy oorsprong in Jesus Christus. Sy ganse verlossingsdaad, die weg van vernedering en sy vleeswording, die "*via dolorosa*" wat Hy bewandel het, en sy uiteindelijke kruisdood word deur die Skrif as 'n groot stuk "*diakonia*" voorgehou. Dat Hy die ampsdraer by uitnemendheid was, word Skriftuurlik verantwoord. Daarom gaan die ampte ook op Jesus Christus terug. In die lig hiervan kan met Lekkerkerker (1971:84) saamgestem word as hy beweer dat die Skrif wel 'n kerklike "*amp*" ken.

1.2.1.2 Jesus Christus die Hoof van die kerk

Het Jesus 'n amp beklee (Rossouw, 1984:10; Rossouw, 1990:45 en vergelyk Strauss, 2000:73v)?

Dit gaan inderwaarheid daaroor wie aan die hoof van die regering van die kerk staan en nie of Christus 'n amp beklee het of nie. Jonker (1965:3) meen tereg dat God in Efesiërs 1:22 alles aan Christus onderwerp het en hom aangestel het as hoof van die kerk. Die essensie is dus nie wie inspraak in die kerkregering het nie, die ampte of die kerkraad of gemeente nie, maar dat Christus die Hoof is (Spoelstra, 1989:26).

Die ampte werk in die gemeente en die gemeente is gemoeid met die roeping en werk van die ampte, maar die ampte kom nie uit die gemeente op as die verbesondering van sekere take nie. Die ampte ontspring vanuit Jesus Christus.

Hoewel mense as amptenare in belangrike posisies in die kerk gebruik word, is dit steeds Christus wat sy kerk regeer, opbou, versorg, bewaar en laat groei. Die ampte kry hulle gesag, volmag, taak en roeping, hulle inhoud en doel uit Christus en uit die verlossing wat Hy bewerk het (Barnard, 1988:259).

1.2.1.3 Die Kerk

Het Jesus 'n Kerk gestig? Gaan dit vir Hom nie eerder oor die Koninkryk as oor die Kerk nie? (Rossouw, 1984:10). Daarmee saam die stelling van Pelser (1990:3): ***"Streng histories gesproke kan hierop in die eerste plek geantwoord word dat dit onteenseglik blyk te wees dat ons oor geen bewys beskik dat Jesus 'n kerk gestig of bedieninge ingestel het nie"***.

Hierdie vrae word verskerp met die stelling dat die kerk vinnig besig is om tot 'n onbeduidende randverskynsel uitgeskuiwe te word. Daar was 'n tyd toe die Christendom 'n onlosmaaklike band met die kerk gehad het, vandag is dit nie meer so vanselfsprekend nie. Watter relevansie het die kerk nog vir die ingewikkelde problematiek van ons moderne samelewing as vry algemeen gehoor word: *"na die stam van die kerk hoef nie gevra te word nie, want dit tel nie meer nie"* (Heyns, 1977:1).

Daarteenoor staan die openbaring van God se Woord dat daar wel 'n kerk moet wees. Watter kritiese vrae en twyfelwekkende opmerkings dan ook oor die kerk gemaak of gehoor word, die kerk bly 'n instelling waarmee rekening gehou moet word, ten diepste omdat die kerk met God se werk te doen het.

Besinning oor die kerk kan nie vertrek vanuit die verskeurde werklikheid met sy diepste teleurstelling in die kerk nie, ook nie vanuit die nuwe werklikheid met sy eksperimentele denke oor 'n ander kerkgestalte

nie. Besinning oor die kerk moet geskied vanuit die openbaring van God se Woord (Heyns, 1977:2). Ofskoon die **sekularisme** beweer dat die mondige mens sonder die kerk, sonder openbaring, sonder geloof en sonder God kan klaarkom – selfs goed kan klaarkom – moet bogenoemde waarheid, dat die kerk deel van God se openbaring is, verreken word (Heyns, 1969:21, vergelyk Kuitert, 1968:31).

1.2.1.4 Die Skrif

God en sy openbaring pas moeilik by die moderne mens se lewe en denke in, (Jonker 1970:9) soos dit blyk uit die opvatting van die pragmatisme en funksionalisme wat hul vertrekpunt in eietydse behoeftes en nie in die Skrif vind nie. Hierdie benaderingswyse het definitiewe gevolge vir die amp van die bedienaar van die Woord.

Die twyfel omtrent die ontstaan en inhoud van die amp van bedienaar van die Woord, is die tipiese gevolg van die pragmatiese beskouing van die Woord. Die Skrif verskaf slegs riglyne wat op die amp betrekking het, terwyl die pragmatisme en funksionalisme spesifieke opdragte soek omtrent die nuttigheidswaarde en funksie daarvan (Rossouw, 1984:7. vergelyk Kaptein, 1966:19; Bunnik, 1967:11; Smits, 1969:57 en Alant, 1969:1; Jonker, 1970:5; Lekkerkerker, 1971:5-6).

1.2.1.5 Die amp en gesag

Die volgende vrae oor gesag word ook gestel: **Waarin is die amp se gesag gesetel? Strook die idee van 'n gesaghebbende ampsdraer met die moderne demokratiese opvatting? Word die amp met gesag geassosieer** (Rossouw, 1984:10) **? Moet daar nie 'n leierleraar onder medeleraars wees nie** (Smit, 2001:19)? **Misbruik kollegas hulle posisies vir eie gewin** (Nel, 2001:23)?

Die krisis waarin die amp verkeer hang nou saam met die gesagskrisis wat ook op ander moderne lewensterreine ervaar word (Jonker, 1970:8, vergelyk ook Thomas, 1968:1). Die gesagskrisis wat tans beleef word, bestaan omdat die vorme van gesag wat vroeër aanvaarbaar was, vandag nie meer aanklank vind by die moderne **outonome mens wat hom nie op die geskiedenis of op God se gesag beroep nie**, en dit lê die krisis ten grondslag (Jonker, 1970:9, vergelyk Diem, 1969: 511).

Trimp (1982[b]:213) verklaar dat die amp se gesag in 'n krisis gedompel is omdat Skrifkritiek die gesag van die Woord self in die geding betrokke laat raak het. Deur die oorbeklemtoning van die moderne insig in die sosiaal-kommunatiewe handelings binne die kader van die medemenslikheid, word die waarde van die Skrif ondermyn.

Hierdie nuwe fundering ontken dat die amp se gesag Godgegewe is (vergeelyk Jonker, 1970:10). Die gesag in die kerk word uiteindelik 'n **demokratiese** gesag wat kerklik baie sterk na vore

kom in die neiging tot kongregasionalisme.

Kongregasionalisme is 'n vorm van demokratisering van die kerk (vergelyk Strauss, 1990:48-49) waarvolgens die onafhanklike (independente) die klem laat val op hoe gemeentes hulself wil regeer en nie op dit wat die Woord bepaal nie. "*n Weersin het by sommige mense ontstaan om aan kerklike belydenisse gebonde te wees omdat dit individuele geloofsvryheid sou inperk*" (Strauss, 1990:49, vergelyk Van 't Zand, 1986:36).

Die demokratiese standpunt word dus versterk deurdat die mens sy eie keuse wil uitoefen en omdat die moderne gesekulariseerde wêreld 'n sterk afbrekende invloed op die ampsbegrip uitoefen. Gereformeerde vertrekpunte verstaan die bedienaar van die Woord as niks meer as *diakonos*, sterker nog: *doulos Kuriou* nie.

Hyself staan in 'n verhouding van absolute afhanklikheid tot God. In homself, in sy eie persoon het die bedienaar geen gesag nie, maar Sy Koning, Jesus Christus self, verleen gesag aan hierdie slaaf se woord (Venter, 1986:12).

1.2.1.6 Die aard van ampte

Dui die Skrif ampte aan en was die dissipels ampsdraers? Impliseer die gereformeerde siening van die amp dat die kerk altyd in 'n vaste patroon moet funksioneer (Rossouw, 1984:10)?

Rossouw (1984:7) verskaf twee hoofredes waarom die amp in vele oorde ongewild geraak het en noem veral:

- die opkoms van die pragmatisme en die daarmee gepaardgaande funksionalisme; en
- daar word nie meer gepoog om Skrifverantwoorde antwoorde te verskaf oor die praktiese nut van die amp nie (Rossouw, 1984:7).

Lekkerkerker (1971:5-6) skryf dat 'n teologiese student aan die begin van die sewentigerjare, na 'n konferensie oor praktiese vorming van voornemende bedienaars van die Woord, by die *Hervormd Seminarie Hydepark* na sy teologiese inrigting teruggekom het met die versugting dat hy meer as genoeg gehad het van die teoretiese diskussie oor die amp. Hy het 'n versterkte teenstelling beleef tussen mense wat die amp hiërargies verstaan as 'n gesaghebbende instelling en andere wat eerder die amp verstaan het as opdrag van almal. Hy skryf: "*De jonge predikant wil echter niet meer, zoals hij dat uitdrukt, vanuit traditionele schemata maar funksioneel nadenken over het ambt en dit gaan praktiseren*" (Lekkerkerker, 1971:5-6).

Die teenkanting teen die amp wat grotendeels deur die **pragmatisme en funksionalisme** veroorsaak is, maak die amp 'n gewilde onderwerp in die huidige teologiese diskussie. Die amp verteenwoordig vir genoemde denkrigtings 'n outoritêre en patriargale struktuur wat steurend inwerk op verhoudings tussen mense en moet daarom afgeskaal word.

Rede vir die afskaling word deur Jonker (1970:5) verskaf as: *"In het ambt stuit men op wat als een vooruitgeschoven pion van een voorbijgegane wêreld wordt aan gevoeld en in de aversie tegen het ambt reageert men zijn afscheid van het verleden af"*. Hy skryf verder dat die amp onbetrokke is en behoort selfs in noodsituasies eintlik geen aandag te ontvang nie. Hy vra of 'n mens, terwyl die huis besig is om te brand, kan nadink oor hoe die huis reggeskuif moet word. Die amp word verder ook afgeskaal omdat dit nie as 'n prioriteit saak beskou word nie. As iemand vergruis uit 'n motorongeluk gehaal word, is 'n mens nie bekommerd oor die feit of sy bene gebreek is nie, maar wel oor of hy lewe (Jonker, 1970:4, vergelyk ook Bunnik, 1967:11).

Dingemans (1987:121) meen die ampsdraer het 'n funksionaris geword en is nie meer 'n charismaties begaafde nie (vergelyk ook Van 't Zand, 1986:39 en Richards, 1981:143).

Gereformeerde standpunte soos die van Ridderbos (1966:506) handhaaf dat die Here op 'n bepaalde, unieke manier sy kerk en koninkryk daar gestel het en dat Hy gawes aan mense gegee het om diensbaar te wees teenoor medegelowiges, die kerk en die koninkryk van die Here (vergelyk Brockhaus, 1972:24; Versteeg, 1988: 53-57 en Rossouw, 1990:46-47).

1.2.1.7 Die amp van bedienaar van die Woord

Die volgende vrae word in die verband gestel: **Is die Nederduitse Gereformeerde Kerk 'n predikantskerk** (Rossouw, 1984:10)? **Beantwoord die rolvoorskrifte en die eise waaraan die predikant moet voldoen aan elke lidmaat se verwagting** (Roux, 2001:53, vergelyk ook Van Biljon, 1986:39v)?

Berkhof (1970:18) beweer dat daar 'n teenstrydigheid ontstaan het tussen die rolverwagting wat die gemeente ten opsigte van die predikant het en die predikant se eie siening van sy amp. Berkhof stel verder 'n totale paradigmaterskuiwing voor in die rigting van 'n groter ampspluraliteit sodat die gemeente doeltreffender gedien kan word (Berkhof, 1970:18, vergelyk Deddens, 1988:38).

Deddens (1988:38) wys daarop dat die amp eweneens in 'n mindere of meerdere mate in Nederland bevraagteken word as 'n nuttige maar nie noodsaaklike instelling nie. Die kerk sou volgens Deddens

(1988:38) ook sonder die amp wat maar net 'n funksie in die kerk verrig, kon klaarkom.

1.2.1.8 Die aantal ampte

Die Kerkorde se aanvaarding van drie ampte, laat die vraag ontstaan **of die Skrif wel die getal ampte aandui** (Rossouw, 1984:10).

Kleynhans (1988:171) meen die Skrif en die gereformeerde teologie handhaaf die eenheid van ampte, maar wys terselfertyd daarop dat die verskillende ampte in opdrag en funksie van mekaar onderskei moet word. Kleynhans (1988:172) kies vir drie ampte en kwalifiseer dit as volg: die profetiese amp word aan die leraar toegewys, die koninklike aan die ouderling en die priesterlike aan die diaken. Die drie ampte moet dus van mekaar onderskei word, maar kan nooit van mekaar geskei word nie.

Daarteenoor meen Venter (1988:100) dat daar nie Skriftuurlike bewyse is vir die onderskeid tussen die leraar en ouderling nie, want die vereiste van bekwaamheid om te leer word aan almal in die amp van ouderling gestel, nie net aan 'n sekere deel van die ouderlinge nie (vergelyk 1Timoteus 3:2 en Titus 1:9, Van Bruggen, 1984:102). Die teëstelling in 1 Timoteus 5:17 is nie tussen ouderlinge wat onderrig gee in woord en leer en dié wat nie onderrig gee nie.

Die teëstelling is tussen ouderlinge wat hulle deur harde werk voluit toewy aan prediking en onderrig en ander wat dit slegs deelyds doen (Venter, 1988:100).

1.2.2 Vrae in verband met die inhoud van die amp

Dit blyk dat daar heelwat vrae bestaan oor die inhoud van die amp van bedienaar van die Woord. Hierdie vrae staan nooit los van die oorsprong nie, daarom gee hierdie studie aan albei sake aandag.

1.2.2.1 Die vereistes vir die bedienaar van die Woord

Vrae wat gevra word: **Het die ampsdraer 'n besondere roeping van die Here ontvang** (Rossouw, 1984:10)? **Hoe kan aanstaande en diensdoende predikante geëvalueer en toegerus word tot meerdere skepping en onderhouding van verhoudings in die bediening** (Venter, 1986:10-11)? **Is die bediening nie maar net 'n "geleede professie" nie** (De Jongh van Arkel, 1986:30-31)? **Wat het Hy gegee** (Rossouw, 1990:46)? **Ontoereikende opleiding in bestuursvaardighede** (Malan en de Bruin, 2001:357).

Daar is sekere kerkregtelike vereistes waaraan enige persoon, insluitend die bedienaar van die Woord, moet voldoen voordat hy/sy geskik beskou word om in die besondere ampte te dien. Dit begin by die belangrikste punt, naamlik, sy persoonlike roeping deur God. Hierteenoor staan die **klerikalistiese benadering** waar die wyding in die amp as 'n sakrament gesien word, wat van bo af oor die gemeente

heers en die **demokratiese benadering** waar die bedienaar van die Woord bloot gesien word as 'n funksionele verbesondering van die amp van gelowige. Die **gereformeerde benadering** lê klem op die feit dat Christus regeer en Hy persoonlik sy ampdraers roep (Rossouw, 1989:359-360). Hierdie roeping gaan gepaard met die versekering dat hy verder ook bekwaam gemaak of ten minste opgelei sal word vir die uitleef van hierdie Goddelike roeping. Daarvoor voorsien die kerk teologiese opleiding.

Die belydenis leer dat betroubare persone verkies moet word (deur middel van 'n wettige verkiesing), vir die bediening van die Woord. Die gemeente op sy beurt, kry geleentheid om beswaar te maak teen lewe of leer: *"Daarom moet elkeen terdeë daarteen waak om hom met onbehoorlike middele in te dring"*, lui die belydenis. Die vereistes word dus nou verder geneem as net opleiding. Die Skrif (vergelyk 1 Timoteus 3:2-7, Titus 1:6-9 en Tessalonisense 2:1-12) leer dat hy/sy aan bepaalde vereistes moet voldoen.

Die uitwendige roeping, wat volg op die inwendige roeping, gaan uit van die beginsel dat 'n bedienaar van die Woord nie buite die gemeente om tot die amp kan kom nie (vergelyk 2.3.6.1:61 en 2.3.6.2:62).

Die bevestiging geskied hierna en bring 'n verbintenis tussen die bedienaar van die Woord en die gemeente. Bevestiging in die gemeente is die openlike aanvaarding van die amp in die gemeente (Nauta, 1971:57).

Die Rooms-Katolieke kerk leer dat die ordening van die bedienaar van die Woord 'n sakrament is, waardeur die geordende op magiese of mistieke wyse vir sy amp bekwaam word. Hy moet ook aan bepaalde vereistes voldoen. Die geordende kan nooit terugkeer of teruggesit word tot die lekestand nie (Bouwman, 1970:409, vergelyk 2.3.6.4:63).

1.2.2.2 Arbeid van die bedienaar van die Woord

Die vrae met betrekking tot die arbeid van die bedienaar van die Woord behels die volgende: **Omskryf die Kerkorde die taak van die bedienaar van die Woord duidelik genoeg? Lê die Kerkorde die effektiewe benutting van die gawes van bedienaars van die Woord aan bande? Is die funksionering van die ampte, soos ons dit ken, Skriftuurlik verantwoordbaar** (Rossouw, 1984:10)? **Is die werklading van die predikant nie te omvattend nie** (Roux, 2001:52)? Verdere stellings behels: **'n Te hoë werklading; gebrekkige terugvoering; onduidelike taakoms krywing; onrealistiese verwagtings van gemeentelêde** (Malan en de Bruin, 2001:357).

Gemeentes verwag van hulle predikant dat hy 'n gemoedelike vaderfiguur, 'n getroue huis- en siekebesoeker moet wees wat die kudde in vreugde en verdriet begelei. Die predikant, in teenstelling

hiermee, beleef dat daar van hom verwag word om take te verrig wat baie beter deur ander professionele mense gedoen sou kon word. Berkhof (1970:18) stel ter oplossing vir die probleem dat daar 'n groter ampspluraliteit teweeggebring moet word, met ander woorde meer ampte, sodat die kerk die samelewing met meer ampte tegemoet kan tree om doeltreffender te voorsien in die behoeftes wat bestaan. Die hedendaagse demokratiese samelewing verg volgens hom meer dialoog, meer beklemtoning van nie-lokale kerkvorme en groter stimulering van ekumeniese tendense ter wille van meer geredelike dialoog met die gemeente ter bevrediging van hierdie behoeftes (Berkhof, 1970:18, vergelyk Deddens, 1988:38).

Spiegel (1970:18, 189-191) gaan nog verder en stel spesialisering voor as oplossing vir die uiteenlopendheid van die bedienaar van die Woord se arbeid wat hy/sy moet verrig.

Spesialisering sou volgens Nel, (1986:55) en Kellerman, (1988:2) behels:

- spesialisasie in dié funksie van die gemeente-arbeid wat hom interesseer; of
- spesialisasie op geselekteerde maatskaplike gebiede.

Vir Schillebeeckx (1980:51) hang die amp ook nou saam met die begrip apostolisiteit, waar apostolies beteken die verkondiging van Jesus se boodskap. Die gemeente van God besit drie apostoliese kenmerke: verkondiging, liturgie en diakonie. Die gemeente op sy beurt besit 'n apostoliese reg op ampsdraers en dus is die amp in die kerk geen status nie, maar alleen 'n diens, 'n funksie in die gemeente, 'n gawe van die Heilige Gees (Schillebeeckx, 1980:52).

HJ Hendriks (1989:1-2) meen die diversivisering van bedieningstrukture, die teologiese besinning wat daarmee gepaard gaan en die klem op die benutting van alle lidmate se gawes in bedienings (liggaamsmodel) sal meebring dat die formulering van artikels nege en sestion van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk aangepas moet word om die wese en doel van die betrokke bedieninge (amp) nuut te omskryf (HJ Hendriks, 1989:4; vergelyk ook HJ Hendriks, 1990:19-41).

Grey (1990:5-7) se bydrae tot die diskussie is dat tradisionele bedieningstrukture die huidige taakverdeling in die Nederduitse Gereformeerde Kerk in die lig van die bestaande en potensiële werkkragte (predikante en lidmate) verhoed om optimaal te funksioneer.

Hierdie problematiek ontspring vanuit die mens. HJ Hendriks (1993:108) beweer die postmoderne mens word gebruik om 'n fundamentele skuif weg van die modernistiese kultuur (wêreldbeskouing, sosiale orde) te begin bewerk. Dit impliseer 'n wegbeweeg van ampte (vergelyk ook Grenz, 1995:90, Rossouw, 1995:1v en Dockery, 1995:40).

Moderne uitsprake moet volgens bogenoemde outeurs logies en korrek wees. Teenstrydighede moet uitgeskakel word. Ook so in die prediking.

Prediking moet fokus op die gedagte van *"reg weet"*. Rossouw (1995:85,88) meen die postmoderne mens daag die kerk uit om die wysheid van hierdie benadering te bevraagteken. Toenemend word gevra of dit net in die kerk saak maak dat die mense reg moet verstaan (vergelyk Rossouw, 1996:22 – tema 4 en Mohler, 1995:71).

Die postmoderne mens soek ontvlugting van die kennis, feite en logika van die moderne wêreld wat hy wil vervang met meer emosionele beleving en uitlewing, meer rituele en simbole, verhale wat hulle kan wys hoe om *"reg te leef"* (Rossouw, 1996:22 – tema 4; vergelyk Mohler, 1995:71).

Vorster (2000:6) beklemtoon in die verband dat vele bedienaars van die Woord nie meer weet wat hulle eintlike doel en taak is nie. Vergelyk in die verband Kellerman (1988:2), Scholten (1976:19) en Van Biljon (1986:42) rondom die taak en rolverwagting van predikante:

1.2.2.3 Posisie en bevoegdheid van die bedienaar van die Woord

Vrae wat gevra word: **Moet die ampsdraer enige versorging ontvang? Wil lidmate met bepaalde verwagtinge van die bedienaar van die Woord hom in 'n bepaalde vorm ingiet** (Rossouw, 1984:10)? **Wanneer is 'n persoon geskik vir die amp** (De Jongh van Arkel, 1986:30-31)? **Misbruik kollegas hulle posisies vir eie gewin** (Nel, 2001:23)?

Verskillende sienswyses oor die inhoud, dit wil sê, die posisie en bevoegdheid van die predikant, plaas groot druk op die amp. Die bedienaar van die Woord is lewenslank aan die bediening toegewy. Dit ken aan hom 'n besondere posisie toe en vereis bevoegdheid van sy kant. Hierdie eise impliseer bepaalde optrede, maar ook vergoeding, agting en erkenning.

God en Sy Woord word hedendaags nie meer vanselfprekend as norm aanvaar nie en word op die agtergrond geskuif.

Die ampsdraer word 'n gewone mens in die maatskaplike lewe, net 'n kulturele erfenis. *"Als een riet staat de ambtsdrager dan in de wind van die tijden, maatschappelijk en psychologisch boeiend, symbool van de vreemde kracht van de zeer menselijke zaak die men geïnstitutionaliseerde religie noemt"* (Jonker, 1970:9).

Jonker (1970:11) het al vroeg in die diskussie daarop gewys dat hoe moderner die gemeentelêde word,

hoe afkeriger word hulle van die tradisionele bedieningstyl van die predikant en verkies hulle 'n predikant waarmee hulle kan identifiseer (vergelyk ook Venter, 1988:105).

1.2.2.4 Betrokkenheid van die bedienaar van die Woord in kerkvergaderings

Die volgende stellings word gemaak: **Die Skrif skryf nie strukture vir die bediening van die bedienaar van die Woord in die kerkregering voor nie; die funksionering van die ampte, soos tans, is nie Skriftuurlik verantwoordbaar nie** (Rossouw, 1984:10). **Dit wil voorkom asof kennis oor die aard van kerkverband, selfs onder die dominees in die Nederduitse Gereformeerde Kerk, nie diep loop nie** (Strauss, 2001:395).

Bogenoemde stellings is eie aan die moderne mens. Du Toit (1959:ix) merk op: *"Daar is 'n besef by meer as een kerkleier dat die ampte nie tot volle ontplooiing in die kerk kom nie. Daar word gevoel dat die amp van bedienaar van die Woord, ouderling en diaken nie suiwer funksioneer na die voorskrifte van die Heilige Skrif nie."*

Hoekendijk (1966) se siening is dat, vanuit die dinamiek van die leke-apostolaat (die Sending), die kerk moet transformeer tot kleiner samekomste. Dit sou die mondigheid van lidmate erken (Deddens, 1988:36-37). Die kerk, as 'n gemeenskap of katedraal met sy ampte, kerkordes, tradisies, kodes en onwêreldse, preutse leefwyses en gewoontes, mag volgens hom nie ten koste van Christus aan die moderne mens opgedring word nie.

Hoekendijk (1966) vergelyk die kerk met 'n vervoermiddel waarop die Evangelie deur die wêreld voortbeweeg. Die mate waarin hierdie voertuig voortbeweeg, regverdig sy bestaan. Die kerk funksioneer eintlik nie in isolasie nie, dit dra die Boodskap oor. Die instrument is net in die hande van die eintlike apostel, Jesus Christus. By implikasie vervul die kerk dus net 'n funksie van die apostolaat. Dié apostolaat word egter nie met die tradisionele ampte nie, maar met die leke-apostolaat vereenselwig.

Indien bogenoemde siening waar is, moet die strukture van die kerk dié siening weerspieël. Die beeld van die kerk as 'n sogenaamde monumentkompleks moet hiervolgens plek maak vir kerkgeboue wat meer na tente lyk. Die moderne mens sal waarskynlik gemakliker voel in 'n kerk sonder groot amptelike strukture, waarin die een groot bymekaarkomplek van die gemeente vervang word deur kleiner samekomste of huisgemeentes, maar dan kategoriale byeenkomste van byvoorbeeld studente, verpleegsters, woonstelbewoners, bejaardes en militêre personeel.

Deddens (1988:36-37) beweer dat die ampte eintlik hefbome van konserwatiewe, bevoogding en hiërargie in die kerk is wat die mondigheid van lidmate, wat hulself teenoor die ampte kan handhaaf,

hoe afkeriger word hulle van die tradisionele bedieningstyl van die predikant en verkies hulle 'n predikant waarmee hulle kan identifiseer (vergelyk ook Venter, 1988:105).

1.2.2.4 Betrokkenheid van die bedienaar van die Woord in kerkvergaderings

Die volgende stellings word gemaak: **Die Skrif skryf nie strukture vir die bediening van die bedienaar van die Woord in die kerkregering voor nie; die funksionering van die ampte, soos tans, is nie Skriftuurlik verantwoordbaar nie** (Rossouw, 1984:10). **Dit wil voorkom asof kennis oor die aard van kerkverband, selfs onder die dominees in die Nederduitse Gereformeerde Kerk, nie diep loop nie** (Strauss, 2001:395).

Bogenoemde stellings is eie aan die moderne mens. Du Toit (1959:ix) merk op: *"Daar is 'n besef by meer as een kerkleier dat die ampte nie tot volle ontplooiing in die kerk kom nie. Daar word gevoel dat die amp van bedienaar van die Woord, ouderling en diaken nie suiwer funksioneer na die voorskrifte van die Heilige Skrif nie."*

Hoekendijk (1966) se siening is dat, vanuit die dinamiek van die leke-apostolaat (die Sending), die kerk moet transformeer tot kleiner samekomste. Dit sou die mondigheid van lidmate erken (Deddens, 1988:36-37). Die kerk, as 'n gemeenskap of katedraal met sy ampte, kerkordes, tradisies, kodes en onwêreldse, preutse leefwyses en gewoontes, mag volgens hom nie ten koste van Christus aan die moderne mens opgedring word nie.

Hoekendijk (1966) vergelyk die kerk met 'n vervoermiddel waarop die Evangelie deur die wêreld voortbeweeg. Die mate waarin hierdie voertuig voortbeweeg, regverdig sy bestaan. Die kerk funksioneer eintlik nie in isolasie nie, dit dra die Boodskap oor. Die instrument is net in die hande van die eintlike apostel, Jesus Christus. By implikasie vervul die kerk dus net 'n funksie van die apostolaat. Dié apostolaat word egter nie met die tradisionele ampte nie, maar met die leke-apostolaat vereenselwig.

Indien bogenoemde siening waar is, moet die strukture van die kerk dié siening weerspieël. Die beeld van die kerk as 'n sogenaamde monumentkompleks moet hiervolgens plek maak vir kerkgeboue wat meer na tente lyk. Die moderne mens sal waarskynlik gemakliker voel in 'n kerk sonder groot amptelike strukture, waarin die een groot bymekaarkomplek van die gemeente vervang word deur kleiner samekomste of huisgemeentes, maar dan kategoriale byeenkomste van byvoorbeeld studente, verpleegsters, woonstelbewoners, bejaardes en militêre personeel.

Deddens (1988:36-37) beweer dat die ampte eintlik hefbome van konserwatiewe, bevoogding en hiërargie in die kerk is wat die mondigheid van lidmate, wat hulself teenoor die ampte kan handhaaf,

misken. Die sogenaamde "*hefbome*" verskaf dus gronde waarom met die ampte weggedoen behoort te word.

In teenstelling met die bogenoemde opvatting, voorsien die belydenisskrifte belydenisgronde vir die ampte wat nie moet verdwyn nie, maar juis daar moet wees om die kerk te regeer. Die Nederlandse Geloofsbelydenis, artikel 30, lui: "*Daar moet naamlik dienaars of herders wees...ook ouderlinge en diakens om saam met die herders die kerkraad te vorm*" (Ons Glo, 1999:30). Die strukture deur die Woord rondom kerkraad en vergadering in meerdere verband, is gegewe en moet getoets word aan die vrae wat daaraan gestel word.

1.2.3 Slotsom

Gegewe al bogenoemde vrae en benaderingswyses moet die Kerkorde en besluite van die Nederduitse Gereformeerde Kerk met betrekking tot die ampte en dan veral die amp van bedienaar van die Woord geanaliseer en geëvalueer word ten einde vas te stel of die vrae en standpunte Skriftuurlik geldig is of nie.

Dit is 'n onomstootlike feit dat persepsies oor die amp by baie mense verander het. Die nuwe persepsies van die amp moet gemeet word aan die Bybelse en belydenismatige feite en historiese ontwikkeling met betrekking tot die amp in Gereformeerde Kerke.

Om die amp dus in die Gereformeerde perspektief te plaas, moet die ampte en by name die amp van bedienaar van die Woord, ook ondersoek word om te bepaal of van die artikels in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) nie dalk hersien moet word nie.

Die krisis waarin die bedienaar van die Woord homself in die moderne tyd bevind, is 'n direkte uitvloeisel van veranderde uitgangspunte en benaderings betreffende die bedienaar van die Woord en daarom is voortdurende besinning oor die amp noodsaaklik omdat antwoorde verskaf moet word op al die vrae en probleme wat voortdurend oor die amp geopper word en soveel spanning veroorsaak.

Al die genoemde ontwikkelings stel uit die aard van die saak baie groot uitdagings aan die amp in die kerk.

1.3 OBJEK EN DOEL VAN DIE STUDIE

Ondersoek na toenemende bevraagtekening van die leraarsamp en by implikasie die bevraagtekening van kerkordelike reëlins van kerke en dan veral die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, vorm die tema van hierdie studie. Die besondere tema impliseer dat die studie se spesifieke doelstellings

sal wees om:

- die vrae en probleme wat gestel word met betrekking tot die predikantsamp, te identifiseer en te verifieer;
- ondersoek in te stel na die Skrifduidinge wat die Skriftuurlike grondslag bied vir die Kerkorde artikels van die Nederduitse Gereformeerde Kerk;
- kritiese verantwoording te doen van die Gereformeerde standpunt soos dit onder meer in Gereformeerde belydenisskrifte, veral in die Nederlandse Geloofsbelydenis, neerslag gevind het;
- daardie Kerkorde artikels en kerkordelike reëlins wat handel oor die predikant histories na te gaan en krities te beoordeel; en
- bepaalde bevindinge in die lig van die voorafgaande doelstellings te maak.

1.4 HIPOTHESE

- 1.4.1 Die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk is, met betrekking tot die funksie van ampte in die kerk en meer spesifiek die van die bedienaar van die Woord, gebaseer op Skrifgegewens.
- 1.4.2 Die belydenisskrifte en dan veral die Nederlandse Geloofsbelydenis, verskaf die raamwerk van beginsels waarbinne die Kerkorde van die nederduitse Gereformeerde Kerk ontwikkel het.
- 1.4.3 Die kerkordelik-historiese ontwikkeling van die amp, in besonder die amp van bedienaar van die Woord, in Gereformeerde kerke het deur die eeue heen steeds in lyn met Skrifduidinge plaasgevind.

1.5 NAVORSINGSMETODE EN ONTWERP

Die navorsingsmetode bestaan hoofsaaklik uit 'n studie van tersaaklike bronne- en literatuur wat op kerkregering en kerkorde betrekking het, waardeur die inhoud en historiese wording van die kerkorde artikels oor ampte en veral die leraarsamp, nagevors en geanaliseer word sodat vergelyking en beoordeling kan plaasvind.

Die Literatuurstudie stel die navorser in staat om sy studie in 'n kerkregtelike, historiese en vergelykende perspektief te plaas en dit dan in verhouding tot vroeëre studies oor dieselfde probleem, te ontleed.

In hierdie studie word die Skrif, belydenisskrifte sowel as die geskiedenis van kerkorde en kerkregering met betrekking tot die predikantsamp, ondersoek om sodoende deur die Woord, belydenis en historiese ontwikkeling die beginsels vir die amp en die funksionering daarvan, weereens te bevestig.

Die belydenisskrif wat hoofsaaklik gebruik is, is die Nederlandse Geloofsbelydenis.

Die Skrif:

Die vraag wat gevra word, is of die Skrif duidelike riglyne/duidinge weergee oor die amp in die kerk en meer bepaald oor die oorsprong en inhoud van die leraarsamp.

Die Belydenisskrifte:

Gereformeerde Belydenisskrifte word ondersoek ten einde vas te stel of die oorsprong en inhoud van die amp as sodanig en daarmee ook dié van die bedienaar van die Woord, daarin onderskryf word.

Die proefskrif ondersoek spesifiek die Skrif en die belydenisskrifte, omdat **Woord** en **belydenis** die raamwerk van **beginsels** vir die amp en sy funksionering daarstel.

Hierdie beginsels vir die amp word op hul beurt verwoord in 'n eietydse Kerkorde. Smit (1984:58v) skryf: *"Die Skrif hou homself die reg voor om bepalings en voorskrifte vir die kerklike lewe te gee: byvoorbeeld met betrekking tot die tug (Matteus 18:17 e.v.); met betrekking tot die onderhoud van die dienaars (Matteus 10:10; Galasiërs 6:6; Filippense 4:15; 2 Tessaloniërs 3:9) en met betrekking tot die vereistes wat aan die dienaars gestel word (1 Timoteus 3; 5:19). Hierdie bepalings en voorskrifte word vervat in die samevattende ordereëlings wat as opdrag gegee word: Laat alles welvoeglik en ordelik toegaan (1 Korintiërs 14:40)".*

Die Kerkorde word daarom krities ondersoek om na te gaan of dit nog steeds voldoende uitdrukking gee aan dit wat die Skrif leer en wat in die belydenisskrifte geformuleer is.

Die geskiedenis:

Deur die geskiedenis het die kerk in die ontwikkeling van die predikantsamp 'n besondere gestalte en inkleding van Skrif- en belydenisgronde ontvang.

Belangrik is die vraag na die gestalte wat die amp van bedienaar van die Woord in die geskiedenis van die Gereformeerde kerkregering ingeneem het, alhoewel dit nie op dieselfde vlak as die Skrif of die belydenisskrifte lê nie.

Ter wille van uniformiteit word die vrae en probleme met betrekking tot die ampte en in besonder die amp van bedienaar van die Woord, telkens onder die volgende vyf onderafdelings bespreek:

- oorsprong en inhoud;

- vereistes;
- arbeid;
- posisie en bevoegdheid; en
- kerkvergaderings.

1.6 FINALE DOEL VAN STUDIE

In die lig van die hipotese sal die proefskrif trag om te toets of:

- die inhoud van die Kerkorde die antwoorde bied op vrae en probleme wat tans met betrekking tot die amp van bedienaar van die Woord gestel word; en
- die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk teologiese (Skriptuurlike en belydenismatige) verantwoorde reëlins met betrekking tot die ampte en by name die amp van bedienaar van die Woord, verskaf.

1.7 DEFINISIE VAN KONSEPTE

Vir die doel van hierdie navorsing word die volgende konsepte soos volg omskrywe:

AMP: 'n Instelling deur God, om lidmate in sy kerk toe te rus, vir hulle dienswerk. Dit kan ook 'n diens genoem word.

KERKORDE: 'n Kerkorde is 'n amptelike dokument waarin 'n Kerkverband/denominasie die fundamentele ordereëls vir die betrokke verband verwoord. Die gebruik van die woord "Kerkorde" in bronverwysings verwys na die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998), andersins word die naam van die kerkorde volledig in die bronverwysing gebruik.

ROME: Die Rooms Katolieke Kerk

BELYDENISSKRIFTE:

Dokumente waarin die fundamentele geloofsoortuiging van 'n kerk, in antwoord op die Skrif, uiteengesit word.

HY: Indien hy in die verband tot bedienaar van die Woord gebruik word, word hy of sy bedoel.

LERAAR: In die verhandeling verwys "leraar", "evangeliedienaar" en "predikant" na "bedienaar van die Woord" en het die begrippe ooreenstemmende betekenis.

Daar sal ook ander konsepte in die studie opduik, soos:

MONDIGE MENS:

Die selfstandige mens wat sonder God kan klaarkom.

DORDT: Die Nasionale Sinode van Dordt het teen 1618 in Dordrecht 'n Kerkorde daargestel wat vir die Nederlandse kerk gegeld het.

1.8 STANDPUNTINNAME

Die studie is vanuit 'n gereformeerde kerkregtelike hoek en verantwoording aangepak. Standpunte in die breë gereformeerde wêreld is hierin opgeneem aangesien baie van die vroeë juis gemik is op bepaalde kerkregtelike en kerkordelike formuleringe oor die leraarsamp in die Nederduitse Gereformeerde Kerk.

As wetenskap is kerkreg die dissipline wat die beginsels vir die instituering, die organisasie en die regering van die kerk, sowel as die gedrag van die kerk, uit die Heilige Skrif navors. Die kerkreg word toegepas en gehandhaaf by wyse van die kerkorde (Smit, 1984:71).

1.9 AFBAKENING VAN STUDIE

Hierdie studie ondersoek die vraag na die Skriftuurlike, belydenismatige oorsprong en inhoud en die kerkordelike historiese ontwikkeling van die amp van bedienaar van die Woord.

Die hantering van eietydse vrae in die lig van probleme wat ontstaan het met betrekking tot die ampte word in die studie aangeraak.

Daar word gebruik gemaak van bevindinge uit verskillende gebiede van die teologie. Die studie wil nie geskiedenis skryf in die sin van 'n kerkhistoriese studie nie. Die historiese verloop van die Kerkorde artikels van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, wat op die bedienaar van die Woord betrekking het, word wel geanaliseer en geëvalueer teen 'n kerkregtelike historiese agtergrond.

Hierdie is 'n kerkregtelike studie wat die teologiese begroning en formulering van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk krities nagaan.

1.10 INDELING VAN HOOFSTUKKE

Hoofstuk een bevat die oorkoepelende vraagstelling, spesifieke vrae wat gevra word, hipotese, probleemstelling en metode van ondersoek.

Resente literatuur met betrekking tot hierdie vrae en probleme in verband met, veral, die bedienaar van die Woord, word ondersoek. Deurgaans word literatuur getoets aan inligting rondom die amp van bedienaar van die Woord.

In **hoofstuk twee** word verantwoording rondom Skrifduidinge en die teologiese begronding oor die ampte in die kerk gedoen.

In **hoofstuk drie** word die inhoud en oorsprong van die amp van bedienaar van die Woord aan die hand van die Gereformeerde belydenis en veral die Nederlandse Geloofsbelydenis nagevors.

In **hoofstuk vier** word die historiese beoordeling van die Kerkorde (1998) artikels van die Nederduitse Gereformeerde Kerk wat betrekking het op die amp van bedienaar van die Woord, gedoen. Verder word dit ook vergelyk met resente Kerkordes van ander kerke.

Die standpunte van Nuwe Testamentici en Kerkregtelikes figureer deurentyd in hierdie hoofstuk soos ook in die ander hoofstukke.

In **hoofstuk vyf** word die bevindings rondom die teologiese en geloofsneerslag in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk ondersoek, met ander woorde, hierdie artikels van die Nederduitse Gereformeerde Kerk wat betrekking het op die bedienaar van die Woord, word getoets aan die Skrif, belydenis en geskiedenis.

Voorts word daar ook aandag gegee aan moontlike herformulering van artikels in die Kerkorde (1998) wat betrekking het op die bedienaar van die Woord.

1.11 SAMEVATTING

In gereformeerde kringe is die amp nog altyd as 'n integrale deel van die gereformeerde kerke beskou en is dikwels as vanselfsprekend aanvaar. Hierdie situasie het egter verander soos Vischer (1991:5-6) opmerk:

"At this time, however, the ministry of elders raises many questions both in theory and in practice. There is therefore much need to explore and explain it afresh today."

Om hierdie rede word hoofstuk twee gewy aan Skrifduidinge en teologiese ontwikkeling van die ampte in die kerk.

HOOFSTUK TWEE:

SKRIFDUIDINGE EN TEOLOGIESE ONTWIKKELINGE MET BETREKKING TOT AMPTE IN DIE KERK

2.1 ORIËNTERING

In die voorafgaande hoofstuk (vergelyk 1.2:1) is daar verwys na hedendaagse standpunte in verband met die oorsprong en inhoud van die amp en by name die amp van bedienaar van die Woord. Redes vir die bevraagtekening van die amp, is verskaf.

In hoofstuk twee word Skrifduidinge oor die amp in die algemeen nagegaan. Daar word telkens spesifiek na die predikantsamp verwys om sodoende 'n Skriftuurlike basis te skep vir die analise van die onderskeie artikels in die Kerkorde (1998) van die Nederduitse Gereformeerde Kerk.

2.2 TEOLOGIESE ONTWIKKELING EN SKRIFDUIDINGE MET BETREKKING TOT OORSPRONG EN INHOUD VAN DIE AMP VAN BEDIENAAR VAN DIE WOORD: ARTIKEL DRIE - KERKORDE 1998

Skrifgegewens beskou vanuit die heilshistoriese gesigspunt, toon die wyse waarop God met die mens werk. Dit is dus die verantwoordelike manier om norme wat op die amp betrekking het, uit die Skrif af te lei (Jonker, 1994:4, vergelyk ook Jonker, 1969:108).

Die amp is in die evangelie gegee en is daarom deel van die geskiedenis van God se heilsweg met die wêreld. Wie nie aanvaar dat die amp 'n integrale deel van die wese van die kerk vorm nie, sal ook nie die diversiteit van gewens in die Nuwe Testament kan begryp nie. Diesulkes moet dan die gewens uit die Nuwe Testament of lukraak wetties op die amp toepas, of die amp moet pragmaties uit die behoefte van die kerk afgelei word (Jonker, 1969:108).

Alle dienste in die kerk, katechesediens, sangdiens, sendingdiens, barmhartighedsdiens vertoon elkeen op 'n unieke wyse onder meer die kenmerke van ampsdiens (Coertzen, 1995:8) en dra by tot die eiesoortige karakter daarvan. Hierdie eiesoortigheid kan teruggevoer word na die unieke oorsprong van die amp waaroor deesdae soveel gedebatteer word.

2.2.1 Oorsprong van die amp

Die oorsprong van die amp word uit die volgende Skrifgegewens afgelei: 1 Korintiërs 12:28 praat van mense aan wie God 'n bepaalde taak gegee het; Efesiërs 4:11 noem die gawes van apostels, profete, evangeliste, herders en leraars wat Christus gegee het om die heiliges toe te rus vir hulle dienswerk;

Handelinge 20:28 lui: *"Pas julleself op en die hele kudde wat die Heilige Gees onder julle sorg gestel het"* en in 1 Petrus 5:3 skryf Petrus aan die ouderlinge oor diegene *"...wat God aan julle toevertrou het..."*. Hierdie Skrifgedeeltes dui daarop dat die oorsprong van die amp geleë is in God Drieënig (Coertzen, 1995:2; vergelyk Barnard, 1988:266). God, die Seun en die Heilige Gees is telkens vanuit verskillende (soms oorvleuelende) dimensies voluit betrokke by die amp (Venter, 1988:95-97). Alle teoloë stem nie saam met die genoemde oorsprong van die amp nie, Dingemans (1987:116,121) beweer dat die amp die resultaat van 'n historiese ontwikkeling in die vroeë kerk was (vergeelyk ook Coertzen, 1995:1), terwyl Goedharts (Velema, 1988: 251) meen dat die ampsbegrip funksioneel van aard is. Hy beskou amp as funksie van die gemeente (vergeelyk Goedharts, 1984). Velema op sy beurt wys daarop dat die funksionalistiese ampsbegrip 'n variant is van Van Genderen (1992:664) se demokratiese ampsbegrip (Velema, 1988:251).

Volgens gereformeerde opvatting het die besondere ampte nie uit een algemene amp ontwikkel nie. Die ampte is wel begrond in die gemeente, die gemeenskap van die gelowiges en dit wil wel voorkom asof die amp uit die bodem van die gemeente gegroei het, maar dit is nie aanvaarbaar soos Van Ruler (1965:89) daarop wys: *"...Wortelen in is nu eenmaal niet hetzelfde als opkomen uit"*. Die ampte ontstaan nie in die gemeente om besondere take te verrig nie, maar dit werk in die gemeente, saam met die gemeente, want dit ontspring in Christus (Barnard, 1988:259).

2.2.2 Verband tussen Christus en die amp

Die funksie van ampte 'n die kerk is gefundeer in die werk van Jesus Christus self (Coertzen, 1995:3).

2.2.2.1 Fundering van die ampte

Wie van Christus praat, praat ook van die amp waarin Hy staan. Jesus Christus is die diepste grond van die amp (Kleynhans, 1984:4, 5; vergelyk ook Rossouw, 1988[a]:128). Die konsep kerklike dienswerk (of ampsdiens) is onverstaanbaar as die begronding daarvan nie by die Here van die kerk, wat as die groot dienskneg na die aarde gekom het, gesoek word nie (De Klerk, 1979:1). Filippense 2: 7-8 lui: *"Hy het Homself verneder deur die gestalte van 'n slaaf aan te neem en aan mense gelyk te word. En toe Hy as mens verskyn het, het Hy Homself verder verneder. Hy was gehoorsaam tot in die dood, ja, die dood aan die kruis"* en Matteus 20:28 *"So is dit ook met die Seun van die mens: Hy het nie gekom om gedien te word nie, maar om te dien en Sy lewe te gee as losprys vir baie mense"*.

Die ganse verlossingsdaad van Christus, die weg van sy vernedering in sy vleeswording, die *via dolorosa* en sy uiteindelijke kruisdood wat deur die Skrif as 'n besonderse diakonia voorgelê word, toon hom as die ampsdraer by uitnemendheid. So is Hy die Diakonos, die Dienaar van die besnydenis. Volgens

Romeine 15:8 het Christus gekom om in belang van die Jode 'n dienaar te wees. Hy moes vir hulle die Waarheid van God bevestig deur die beloftes wat die voorvaders ontvang het, waar te maak (Kleynhans, 1984:4).

Die fundering van die amp is volgens Calvyn in Christus wat net van mense gebruik maak om Sy regering uit te voer. Hierdie feit beklemtoon die noodsaaklikheid van die amp: die Here wil self sy kerk bestuur en daarvoor heers en omdat Hy nie sigbaar teenwoordig onder ons woon en mondeling Sy wil oordra nie, gebruik Hy die diens van mense wat Sy werk plaasvervangend doen (Rossouw, 1988[a]:129; vergelyk Calvijn, 1931:IV,iii,1). Lukas 10:16 verklaar in die verband baie duidelik: *"Wie na julle luister, luister na My; wie julle verwerp, verwerp My; en wie My verwerp, verwerp Hom wat My gestuur het"*.

Christus roep nog steeds saam met die Vader en die Heilige Gees, diensknegte en stel hulle aan om diens te lewer, ter wille van Sy kudde (Coertzen, 1995:3). Die diens van Christus vorm daarom fundamenteel, 'n integrale deel van die diens en ampsdiens van sy kerk (Coertzen, 1995:3; vergelyk Van Genderen, en Velema, 1992:664, Trimp 1988:240). Christus is die *Bewerker* van die gawes en op grond van Sy verdienste het Hy met die oorwinning na Sy hemelvaart gawes as geskenke gegee om Sy gemeente op te bou (Venter, 1988:97).

Soos die geval is met die oorsprong, kan die inhoud van die ampte in die kerk, volgens gereformeerde beskouing, alleen bepaal word in die lig van Jesus Christus as die Ampsdraer. Hy maak alle dinge nuut, en daarom loop alle lyne van die Ou Testament op Hom uit en gaan alle lyne van die Nuwe Testament van Hom af uit (Van der Linde, 1965:59). Jesus Christus is die vervulling van die ampte van die ou bedeling wat in Sy persoon verenig. Vanuit Hom vloei die verskillende Nuwe Testamentiese ampte voort. Hy is die oorsprong, fondament en uitnemendste voorbeeld van al die funksies van die Amp (Acta Suid-Transvaal se Sinode, 1963:330; vergelyk Barnard, 1988:258).

2.2.2.2 Christus verrig al die dienswerk

Artikel drie van die Kerkorde (1998) ken aan Christus die fundamentele posisie ten opsigte van dienswerk in die kerk toe.

Bucer (AN Hendriks, 1990:94) redeneer tereg vanuit 'n Christokratiese stellingname dat Christus self in sy gemeente teenwoordig is en self regeer deur Sy Gees. Christus delegeer nie, maar omdat hy opgevaar het, voer Hy sy dienswerk uit deur die diens van die Woord, waarby hy sy diensknegte as werktuie gebruik. Die werk van Christus dui die norm van dienslewering aan (AN Hendriks, 1990:12, vergelyk

Matteus 20:28). Die Here self stel die navolgingswaardige voorbeeld waarvan die hoogtepunt sy kruisdood is (Johannes 13:1). Hy lewer diens en roep dan gelowiges om sy dienswerk voort te sit en hierdie nuwe gebod van die liefde te handhaaf (AN Hendriks, 1990:10). Dit is dus Christus self wat die dienswerk teen die agtergrond van sy verlossingswerk verrig. Hyself is die bron van alle diensbetoon wat liefdesdiens in die gemeente moontlik maak (AN Hendriks, 1990:12).

Die dienswerk van Christus word volgens Kerkorde artikel 3.1 in die kerk verrig. **Die kerk beklee dus 'n belangrike plek in God se koninkryk.** Die struktuur van die kerk is hier ter sprake. Toegespits op artikel drie van die Kerkorde kan gestel word dat God se kerk (gemeente) 'n charismatiese kerk (gemeente) is, dit wil sê, Christus gee aan elke gelowige wat toegang tot die Vader het, gawes in teenstelling met die Ou Testamentiese representasie struktuur. Die Heilige Gees rus elke gelowige toe vir diens in die gemeente, daarom is daar 'n verskeidenheid gawes of charismata.

Ampsdraers het nie die alleenreg om te vermaan, te troos of te help nie, maar elkeen in die gemeente dra die verantwoordelikheid om op te bou. Hierdie sorg en opbou word nie net aan onderlinge diensbetoon oorgelaat nie. Paulus wys die Efesiërs op die genadegawe wat elkeen ontvang en noem daarna die ampsdraer wat ook deel uitmaak van die kerk. Onder die gawes (vergelyk Efesiërs 4:7 "elkeen") wat **Christus gee** (vergelyk Efesiërs 4:11) is ook die gawe van ampsdraers, dit is nie die gemeente wat gee nie (AN Hendriks, 1990:68-69). Die woorde "Hy het gegee..." wys daarop dat ook die gawes van die ampsdraers die struktuur van die gemeente blywend bepaal (AN Hendriks 1990:7). **In die kerk** gaan dit dus om God wat vir Hom 'n volk vergader, aan die volk sy genade betoon deur sy wil te laat geskied. Dit gebeur deur sy Gesant en Dienskneg, Jesus Christus, die Saligmaker en Here van sy gemeente (Brown, 1988:155).

*"Die Kerk is die maaksel van God drie-enig. Daarom kan die kerk 'n **teokrasie** genoem word. Christus is gegee as die Hoof van die kerk wat beteken dat Hy ook Sy kerk regeer. Die kerk is dus ook 'n **christokrasie**. Christus regeer die kerk deur die Heilige Gees en die Woord. Die Christusregering in die kerk is dus **pneumokraties** van aard. Dit is egter ook **bibliokraties** want dit geskied deur die Woord"* (Coertzen, 1993:1-2).

Bogenoemde omskrywing van die konsep "kerk", is van kardinale belang wanneer diens, dit wil sê, dienste en die amp van 'n bedienaar van die Woord as sodanig verklaar moet word. Daar bestaan 'n besondere samehang tussen kerkbegrip, diens en amp. Brown (1988:153) skryf dat, om die Here in sy kerk te **dien**, moet 'n mens allereers Skriftuurlik "reg" verstaan waarom dit in sy kerk gaan (vergelyk Bucer in Van 't Spijker, 1970:328).

Bogenoemde benadering is tipies Calvinisties. Calvyn het eers die betekenis van die kerk behandel en daarna gekom tot die uiteensetting van die orde vir die regering van die kerk. Die kerkbegrip het vir Calvyn die basis gevorm vir die bepalings oor die amp (Brown, 1988:154). Dat Christus die enigste Hoof van Sy kerk is, is – gebaseer op die Skrif – volgens gereformeerde siening 'n uitgemaakte saak.

2.2.2.3 Christus die enigste Hoof

Artikel drie van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) verklaar dat Christus die enigste Hoof, Koning en Meester van Sy kerk is. Dit ken aan Christus 'n besondere gesagsposisie in die kerk toe soos in Efesiërs 1:18-23 bevestig word: Alle gesag, van watter aard ookal, is in Jesus Christus as Hoof van die gemeente, gesetel. As verhoogde Christus, daar waar Hy aan die regterhand van God sit, verrig Hy nog self die dienswerk. Ampte in die kerk kan geen selfstandige betekenis hê nie, want Christus vorm die middelpunt wat die ampte aan Hom ondergeskik maak. Met ander woorde, die ampte moet Christus dien (Van Bruggen, 1984:164).

Dit is dus nie op grond van pragmatiese oorwegings of funksionalisme wat 'n gemeente ampsdraers het nie, maar suiwer omdat Hy sorg dra vir sy gemeente tot aan die voleinding van die wêreld (AN Hendriks, 1990:70).

2.2.2.4 Drievoudige amp van Christus

As Middelaar en Borg van sy kerk, staan Christus in die drievoudige amp van Profeet, Priester en Koning soos geleë in die raad van God (Heyns, 1978:271; vergelyk Rossouw, 1988:41).

Die interpretasie van die drievoudige amp van Christus ontlok 'n lewendige debat onder teoloë. Volgens Rossouw (1988:42) vervul Christus die één amp as Middelaar, nie drie ampte nie. Van Ilterson (1974:10) wil eerder praat van meer as een amp, maar slegs een Ampsdraer. Rossouw (1988:42) verkies dat die onderskeid tussen drie aspekte van die een amp van Christus gemaak word. Die moontlikheid bestaan egter altyd dat in die "*munus triplex*" een aspek bo die ander verhef kan word. Die amp van Christus word wel gekenmerk deur drie aspekte, maar die drie vorm 'n eenheid (Rossouw, 1988:42). Jesus Christus het die drievoudige amp van profeet, priester en koning in homself verenig. As die tweede Adam het Hy gekom om plaasbekledend die drievoudige amp in al sy fasette te vervul (Kleynhans, 1988:172).

2.2.2.5 Christus self roep en gee sy ampsdraers vir sy kerk

Jesus Christus het die apostels self geroep, 1 Korintiërs 1:1 "*Van Paulus wat deur die wil van God geroep is om 'n apostel van Christus Jesus te wees*" en deur die wil van God aan die gemeente van God gegee is, Galasiërs 1:1 "*Ek is ook nie deur 'n mens aangestel nie, maar deur Jesus Christus*". Christus skenk self die ampsdiens aan die gemeente as gawes (Spoelstra, 1989:28).

Efesiërs 4:11 lui: “*En dit is die gawes wat Hy gegee het...*” Dit beteken dat ampsdraers, persoonlik en onderling, ampsdraers van Christus word – deur Hom gegee. Met ander woorde, Christus stel die dienswerk wat Hy gegee het, maar wat ook aan Hom ondergeskik is, in. Hoewel Christus in die regering van sy kerk van die diens van mense gebruik maak, is Hy alleen die Koning en die Hoof van sy kerk, en Hy staan sy mag aan niemand af nie (Aucamp, 1984:2).

Die waarde van Christus se roep en gee van ampsdraers aan sy gemeente, kan nie genoeg benadruk word nie. Barrett (1985:40) skrywe: “*A Church that rejects the gifts of leadership will greatly impoverish itself; a Church that allows them to develop in a worldly way will destroy itself.*” Die persoonlike roeping en voorsiening van geestelike leiers deur die Here sêlf dien tot heil van God se gemeente (Kleynhans, 1988:170).

Christus verbind Sy heil aan die amp ter bewaring en uitbreiding van Sy kerk, terwyl God mense roep tot en toerus vir die amp (Rossouw, 1988[a]:131; vergelyk Barnard, 1988:259 en Calvyn, 1931:IV,iii,2). Sonder die amp as *hulpmiddel* kan die kerk nie behoue bly nie en kan dit ook nie uitbrei nie.

Skrifgegewens soos:

- 1 Korintiërs 12:4, “*Daar is ‘n verskeidenheid van genadegawes, maar dit is dieselfde Gees wat dit gee...*”
- 1 Korintiërs 12:25 “*...maar dat die lede gelyke sorg vir mekaar dra...*”;
- 1 Petrus 4:10 “*As goeie bedienaars van die veelvoudige genade van God moet elkeen, namate hy ‘n genadegawe ontvang het, die ander dien*”;
- 2 Korintiërs 3:5 “*Ons bekwaamheid kom van God...*”;
- Romeine 12:6 “*Ons het genadegawes wat van mekaar verskil volgens die genade wat God aan elkeen van ons gegee het.*”

dui daarop dat die Heilige Gees die gelowiges toerus met die nodige gawes (charisma) om ampsdiens te verrig (Brown, 1988:155).

2.2.3 Verband tussen Heilige Gees en amp

Van Ruler (1965:137) verklaar: “*Het amp is gave en daad van de Geest in de ecclesia*”, vergelyk ook Van Ruler (1965:128-129), as hy beweer: “*Het ambt in de kerk staat in het werk van de Geest*”. Die Vader, Seun, en Heilige Gees gee die ampte in die gemeente. “*Dat er ambten zijn en dat er deze ambten zijn en*

dat deze mense ambtsdragers zijn rust uitsluitend in hun wil en daad" (Van Ruler, 1965:137.)

Die werk van die Heilige Gees is dus van kardinale belang as die dienswerk van die gelowiges en die ampte in die kerk gekonseptualiseer moet word. Die Heilige Gees is die bron van alle dienswerk in die kerk, dié van gelowiges sowel as dié van die ampte. AN Hendriks (1983:17-18) stel in die verband: *"De Geest en het ambt staan niet in contrast met elkaar. Het behaagt de Heilige Gees juist te werken door het ambt... Paulus noemt in 2 Cor. 3 zijn ambtelijk werk de bediening van de Geest in heerlijkheid"* (AN Hendriks, 1983:17-18). Terselfdertyd wys hy ook met nadruk daarop dat alle gelowiges gawes van die Heilige Gees ontvang.

Die uitstorting van die Heilige Gees op Pinksterdag het die gemeente van Christus 'n charismatiese gemeente gemaak. Aan elkeen word 'n werking van die Gees gegee tot voordeel van almal (1 Korintiërs 12:7). Met hierdie gawes wat die Heilige Gees aan sy kerk gee, moet nie gespog word nie, maar dit moet gebruik word om ander mee te dien (AN Hendriks, 1990:37) en dit moet in Sy kerk geskied.

2.2.3.1 Invloed van Heilige Gees op kerkregering

Volgens artikel 3.1 (Kerkorde, 1998:1) verrig Christus alle dienswerk in die kerk, deur die Heilige Gees. So word die invloed wat die Heilige Gees in die regering van die kerk uitoefen, erken. Dit is ook veelseggend dat die Heilige Gees juis ter sprake kom by artikel drie van die Kerkorde wat oor die diens van die gelowiges en die ampte handel.

Die Heilige Gees is self ook 'n gawe van Christus aan die kerk wat as eersteling en onderpand nie net die onsigbare en hemelse bestaan van die kerk raak nie, maar ook die historiese en sigbare opbou daarvan as die volk van God wat toegewyde dienswerk lewer deur die Heilige Gees (Ridderbos, 1966:491-492).

Artikel 3.1.1 (Kerkorde, 1998:1) stel dat Christus deur die Heilige Gees dienswerk deur **die dienswerk van die gelowiges**, verrig. Elkeen wat Christus aanvaar as saligmaker, ontvang 'n genadegawe om in die Here se gemeente diens te doen en dan ook gemeenskap met die heiliges te beoefen. Die Heilige Gees rus nie net enkele persone toe nie, maar die hele gemeente deel in die gawe van die Gees (AN Hendriks, 1990:68).

2.2.4 Dienswerk van die gelowiges

Paulus noem die gawes wat die gemeente ontvang: diensbetoen (Romeine 12:7), barmhartigheid (Romeine 12:8), leiding gee (Romeine 12:8), vermaning (Romeine 12:7), praat met wysheid (1 Korintiërs 12:8), onderskeiding van geeste (1 Korintiërs 12:10). Om die betrokkenheid van alle lidmate te beklemtoon, verwys Hendriks (1983:20) na 1 Petrus 4:10 waar Paulus vrygewigheid van die Heilige

Gees en die *velerlei* genade van God noem (1 Petrus 4:10). Hierdie toerusting realiseer in die roeping waarvoor God sy kerk toerus, naamlik charismata om diens na binne en na buite te kan lewer (vergelyk 1 Korintiërs 12 en Du Rand, 1988:76).

Die werk in die gemeente van die Here, word derhalwe nie uitsluitlik deur die ampsdraers gedoen nie (vergelyk 2.2.2.2:22). Volgens 1 Korintiërs 12 moet daar gelyke sorg vir mekaar wees. Dit is volgens Efesiërs 4:11 die ampsdraers se plig om die heiliges toe te rus vir hulle dienswerk sodat hulle kan dien tot opbou van die liggaam van Christus (AN Hendriks, 1990:73-74).

Die dienswerk van gelowiges vorm die basis in die opbou en uitbou van God se gemeente (vergelyk 1 Korintiërs 12:25; Efesiërs 4:13) en die ampte is die Here se instrumente waarmee Hy die kerk opbou, soos duidelik vervat in artikel 3.1.1. van die Kerkorde (1998) van die Nederduitse Gereformeerde Kerk.

2.2.5 Ampte in die kerk

Geestelike leiers waarborg die voortbestaan van die kerk van die Here, want God het dit in Jesus Christus so gewil (vergelyk Barrett, 1985:40) deur die ampte wat deel van Christus se voortdurende versorging van sy kerk vorm (AN Hendriks, 1990:69-70; vergelyk Strauss, 2000: 79). Artikel 3.1.2 (Kerkorde, 1998:1) erken die bestaan van ampte in die kerk en ook Christus se hoofskap (vergelyk 3.3.2:94).

Daar is egter verskillende vertrekpunte waarvandaan die diskussie oor die voortdurende versorging van Christus deur middel van die ampte gevoer word. AN Hendriks (1990:67) noem:

- die klerikalistiese standpunt wat uitgaan van die apostoliese suksessie soos in die Rooms Katolieke en die Anglikaanse kerke beoefen;
- die kongregasionalistiese en pinkstergemeentes se charismatiese opvatting oor die amp waar die religieuse persoonlikheid wat deur die Heilige Gees begunstig word, voorgestaan word;
- die sosiologiese benaderings wat aanvoer dat die kerk as 'n sosiale groepering net soos enige ander sosiale groep, nie sonder leiding kan klaarkom nie; en
- die Gereformeerde opvatting, waarvolgens Christus ampsdraers gee om 'n bepaalde diens te verrig (AN Hendriks, 1990:69).

Die kerk van die Here is in wese so gestruktureer dat die ampte 'n onontbeerlike deel of element daarvan uitmaak. Ampsdiens is 'n besondere diens sodat alle diens wat in die kerk deur gelowiges gelewer word, nie as ampsdiens getipeer kan word nie. 'n Diens sal ten minste aan al die unieke kenmerke van

ampsdiensoos roeping, gepaardgaande gawes, spesifieke taak, toerusting, koördinerings, stimulerings en toerusting, (vergelyk 2.2.5.1:28) moet voldoen, om as sodanig te kwalifiseer (Coertzen, 1995:12, vergelyk ook 2.3.2:54v).

2.2.5.1 Verband tussen ampsdiensoos en diens van gelowiges

Op grond van en deur die gawes (vergelyk: 1 Korintiërs 12:1v, Romeine 12:6v en Efesiërs 1:7) word die gelowige toegerus om diens te verrig in die kerk en in die Koninkryk. Die vraag ontstaan of die diens wat alle gelowiges op grond van hulle gawes moet lewer en die diens wat die ampte in die kerk moet lewer, van mekaar verskil (Coertzen, 1995:8).

Ampsdiensoos, soos alle diens in die kerk, kan slegs behoorlik gelewer word op grond van Christus se roeping en die daarmee gepaardgaande gawes wat Hy en die Heilige Gees skenk. Sou hierdie fundering van ampsdiensoos ontbreek, sal dit in stryd wees met God se bedoeling vir sy kerk. In hierdie opsig is daar geen verskil tussen die diens van ampsdraers en die van ander gelowiges nie. Alle ampte in die kerk word daarom tereg as dienste beskryf (Versteeg, 1989:68; vergelyk Coertzen, 1995:9, vergelyk ook 2.2.5.6.d:41).

In die geval van ampsdiensoos kan daar egter ook aspekte geïdentifiseer word wat ampsdiensoos uniek maak en onderskei van die diens van gelowiges in die kerk en in die koninkryk (Coertzen, 1995:9). Aspekte soos, ampsdiensoos staan primêr in diens van Christus, ampsdiensoos vind plaas binne die gesagsfeer van die kerk en ampsdiensoos geskied saam met ander wat God dien, dui op die onderskeiding. Ampsdiensoos is 'n diens wat die gelowiges in staat stel om hulle diens te verrig.

Die sogenaamde mondigheid wat die moderne mens homself toe-eien veroorsaak dat die gemeente homself vanuit hierdie mondigheid beskou as verhewe bo ampsdiensoos in die kerk (Trimp, 1988:238). Die mondige mens beskou homself as sleutelspeler in kerklike dienswerk. Die gemeente is hiervolgens die draer van God se bedoeling met die kerk en die wêreld. In die plek van ampsdraers/ampsdiensoos het in hierdie strydvaardige en mobiele kerk 'n behoefte aan kreatiewe leierskap wat in diens staan van die mobilisasie van 'n vrywilligerslegioen, ontstaan (Trimp, 1988:238).

Dié dienswerk is nie meer ampsdiensoos nie. Die moderne denkwyses waarvan Trimp verskil (1988:238), verklaar dat dit nie Christus is wat aan die gemeente gawes skenk nie, maar dat dit die gemeente is wat aan die wêreld vrywilligers bied vir die vorming van die humaniteit (Trimp, 1988:238, vergelyk Jonker, 1970:10).

Ampsdiensoos is volgens die Gereformeerde siening nie enige soort diens nie, allermens diens wat sy gesag

van onder (van die mens) verkry. Ampsdiens is 'n besondere diens wat bepaalde kenmerke moet vertoon soos wanneer die bekleër daarvan saam met ander, soortgelyke bekleërs, verantwoordelikheid aanvaar vir die toerusting, koördinering en voeding van die hele gemeente as 'n eenheid (Coertzen, 1995:12).

Indien ampsdiens gestroop word van die kenmerke wat God bedoel vir diens, kan dit nie meer beskou word as ampsdiens vir die kerk nie. Die verskil tussen diens en ampsdiens is geleë in die spesifieke taak wat vir die ampsdiens geld (Jonker, 1970:15). Jonker skryf: *"Het ambt verschilt van de gemeente alleen met betrekking tot de specifieke taak die aan het ambt verbonden is"* (Jonker, 1970:15).

Hierdie funksie/taak van die ampte in die kerk is toerusting, koördinering (saambind) en stimulering (voedsel toevoerend) na aanleiding van Efesiërs 4:12: *"Sy doel daarmee was om die gelowiges toe te rus vir hulle diens en vir die opbou van die liggaam van Christus..."* en Efesiërs 4:16 *... "en uit Hom groei die hele liggaam. Die verskillende liggaamsdele pas by mekaar en vorm saam 'n eenheid. Elkeen van hulle vervul sy funksie, en so bou die hele liggaam homself op in liefde"* (Versteeg 1990:25).

2.2.5.2 Funksie/taak van ampsdiens

Die unieke karakter van ampsdiens is primêr geleë in diens aan die Woord (Jonker, 1970:18). Dit is, in teenstelling met die moderne opvatting, nie in die eerste plek mensgerig nie. Die amp is nie 'n instelling wat selfstandig ontwikkel het nie, maar volgens Efesiërs 4:11-12 is dit gawes gegee vir die toerusting van die gelowiges, sodat hulle diens kan lewer en die gemeente opgebou kan word – 'n diens aan die Woord. Die funksionele element in verband met die amp het dus 'n legitieme plek, maar op 'n ander wyse as wat dit na vore kom in die totale funksionalisering van die ampsbegrip soos wat dikwels deesdae gebeur (Jonker, 1994:5).

Een van die unieke funksies/take van die ampte in die kerk is dat die ampte deur Christus gegee is om die gelowiges (heiliges) met die gawes wat elkeen ontvang het toe te rus vir hulle diens (Coertzen, 1995:4; vergelyk ook Smuts; 1988:237 en Bolkenstein, 1983:6). Geen geestelike groei vind plaas sonder Christus nie, maar ook nie sonder ampsdraers nie. Dit is die taak/funksie van die apostels, profete, evangeliste, herders en leraars oftewel die ampte in die kerk om die gelowiges toe te rus vir hulle diens: tot opbou van die liggaam van Christus (Velema, 1988:247). Hoewel daar 'n verskil van mening is oor of daar in Efesiërs 4:12 (oor die ampte) sprake is van drieërlei funksies (toerusting, diens en opbou), twee funksies (toerusting en opbou) of slegs een funksie (toerusting) van die ampte, kan met reg aanvaar word dat hier sprake is van slegs een funksie van die ampte, naamlik, die toerusting van die gelowiges (Coertzen, 1995:4). Slegs so 'n verklaring is in ooreenstemming met Efesiërs 4:16 waar die

opbou van die liggaam as 'n funksie van die amp gesien word (Versteeg, 1990:26).

Uit Skrifgedeeltes soos 1 Korintiërs 12:28 en Efesiërs 4:11 is dit egter eweneens duidelik dat daar onder die gelowiges ook diegene is wat die gawe ontvang om 'n besondere diens ten opsigte van die ander gelowiges te verrig. Hulle is naamlik gawes wat Christus aan die kerk gee om die ander gelowiges toe te rus vir hulle dienswerk, om hulle te koördineer in en te stimuleer tot hulle dienswerk (Coertzen, 1991:100).

Die ampsdraer neem om die rede nie die opbou van die gemeente oor nie, maar verskaf die nodige toerusting aan die gelowiges vir hulle werk, waardeur die liggaam van Christus gebou word (Versteeg, 1988:54; vergelyk 2.3.1:49). Dit geskied deur toerusting, voeding en koördinering sodat die gelowiges as individue en as sy kerk, soos *'n volgroeide mens sal wees, so volmaak en volwasse soos Christus* (Efesiërs 4:13). Dit is belangrik dat ampsdiens se taak/funksie 'n diens is wat gerig is op die hele gemeente en nie net op 'n bepaalde gedeelte of werksaamheid in die gemeente nie (Coertzen, 1995:10).

Ampsdiens se taak/funksie is verder uniek in die sin dat volgens 1 Korintiërs 12, Efesiërs 4 en Romeine 12 die gemeente van die Here nie spontaan kan funksioneer nie ten spyte van die gawes wat aan hulle gegee is (Versteeg, 1990:23; vergelyk Ridderbos, 1966:497). Die gemeente het diegene nodig wat hulle moet lei, toerus en koördineer. Die Here kies toerusting as unieke manier om die gelowiges van die gemeente tot volwassenheid (Efesiërs 4:13) te laat groei (vergelyk Strauss, 2000:81).

Die woord wat in Grieks vir toerusting gebruik word in Efesiërs 4:12 is *katartismos*. In die algemeen dui die woord iets aan waardeur iemand of iets in staat gestel, toegerus word om te doen wat van so iemand of iets verwag word. *Katartismos* kan ook gebruik word om meer abstrakte vorms van toerusting en voorsiening aan te dui (Coertzen, 1995:4). Versteeg (1988:55) skryf: *"Steeds gaat het om het verlenen van dat waardoor iets of iemand aan zijn doel kan beantwoorden en ten volle kan functioneren"*.

Toegepas op die toerusting van die gelowiges deur die ampte, soos aangedui in Efesiërs 4:12, beteken *katartismos* dat dit die taak van die ampte is om aan elke lid van die liggaam dié toerusting te verskaf wat nodig is sodat hy kan voldoen aan dit wat van hom verwag word, op grond van die gawes wat hy van Christus en die Heilige Gees ontvang het. 'n Deel van hierdie toerustingstaak sou dan ook behels dat die ampte daardie lede wat nie meer as lede van die liggaam funksioneer nie of wat verkeerd funksioneer tot regte funksionering moet bring (Versteeg, 1990:27). Dit is beperkend om soos Delling (1933:475) te dink

dat katartismos (toerusting) net in mediese terme verklaar moet word. “*Wel is aan te nemen, dat de verschillende betekenissen elkaar aanvullen*” (Versteeg, 1988:55).

Uit verdere Skrifgedeeltes soos onder meer Handeling 15:4; Handeling 20:28; 1 Petrus 5:1-2; 1 Korintiërs 12:28; Titus 3:6-9; 1 Timoteus 1:1-7 en 1 Timoteus 5:17 blyk dit onder meer dat ouderlinge die verantwoordelikheid het om die gemeente van Christus te versorg, te bestuur, te leer, op te bou, dwaalleraars uit te wys, voorbidding vir die gemeente te doen en die Woord aan hulle te verkondig.

Verdere Skrifgewens wat die funksie van die amp aandui, om maar enkeles te noem, is: 1 Korintiërs 2:1 (Woordverkondiging); Matteus 28:19 (Doopt); 1 Korintiërs 11:23-24 (Nagmaal); 1 Timoteus 2:1 (Gebed); 1 Timoteus 4:13 (Leiding van eredienste); 1 Timoteus 5:17 (Kerklike onderrig); 1 Timoteus 3:5 (Herderlike sorg); Romeine 10:14 (Ywer vir Koninkryk uitbreiding); Matteus 18:18 (Tuguitoefening).

In Titus 1:6-9 en 1 Timoteus 3:1-7 word daar weer voorwaardes of verwagtinge aan die ouderling (“*bedienaar van die Woord*”) gestel alvorens hy tot die bediening toegelaat kan word. Die bedienaar van die Woord het dus ‘n komplekse taak om te verrig en terselfertyd moet hy ook aan verskeie verwagtinge voldoen.

Die Reformatore het die herder of bedienaar van die Woord van sy hiërargiese karakter bevry, maar die reformasie daarvan was nie volledig nie (Dick, 1985[b]:454). Die tradisionele opvatting dat een amp bepaalde funksies as sy uitsluitlike prerogatief moes vervul, is oorheersend. Dit is die rede waarom daar in Gereformeerde kringe vandag nog, in navolging van die Reformatore, ‘n funksiekonsentrasie op die bedienaar van die Woord is. Die ooraksentuering van die amp van bedienaar van die Woord is nie in ooreenstemming met die pneuma-somatiese karakter van die kerk volgens die Skrif nie (Dick, 1985[b]:454).

Die taak/funksie wat deur Skrifduidinge opgedra word aan die amp, impliseer dat die amp ‘n mate van gesag moet hê om die taak te volbring. Die ampsdraer het egter nie ‘n bepaalde eie gesag nie. In homself, as persoon, is die bedienaar van die Woord geen gesagsdraer nie.

2.2.5.3 Noodsaak van die ampte in die kerk

Ampte bied die vaste instrumentering en geleding aan die kerk as ‘n liggaam, iets wat die liggaamsdele saambind en in staat stel om as ‘n liggaam te funksioneer (Ridderbos, 1966:497). Die spiere en gewigte wat die onderskeie liggaamsdele saambind en laat funksioneer bestaan uit die funksionering van die ampte in die gemeente en dit beklemtoon hoe noodsaaklik ampte in die kerk is (Coertzen, 1993:11-12;

vergelyk Esegël 37:1-14).

Moderne literatuur en kerkordes toon soos reeds genoem, sterk verset teen ampte in die kerk. Die beginsel dat God die **oorsprong** van kerk-wees (Hy vergader 'n volk) en dienslewering (Hy roep, gee gawes aan sy kerk) is, is hedendaags problematies vir die teologiese standpunte wat afwyk van die tradisionele gereformeerde sienswyses. Barth (1967), Brunner (1952), Holmberg (1980), Schweizer (1959), Käseman (1965) om maar enkeles te noem, vind dat die oorsprong van die amp en die amp self, vreemd is aan die wese van die kerk.

Daarteenoor verklaar Versteeg (1989:68) dat ampte nie vreemd aan kerkwees is nie en dat alle ampte in die kerk dienste is en noodsaaklik is, maar alle dienste is nie noodwendig ampte nie. 'n Diens word amptelik van aard wanneer dit nie slegs saam met ander dienste verrig word nie, maar ook teenoor die diens van ander dienste in die kerk staan (Versteeg, 1989:68).

Jonker (1970:6) ondersteun die gedagte dat 'n amp 'n diens verteenwoordig wat teenoor die ander dienste in die kerk verrig word, maar voeg nog twee gedagtes by, naamlik dat:

- daar 'n **roeping** en **aanstelling** tot ampsdiens deur 'n bevoegde instansie in die kerk moet wees; en
- so 'n roeping en aanstelling die ampsdraer met **gesag** vir die uitoefening van sy dienswerk beklee.

Die kerk behartig hierdie roeping en aanstelling namens Christus, sodat ampsdraers in die kerk kan verseker wees daarvan dat hulle deur Christus self geroep, aangestel en met Sy gesag beklee is om hulle roeping te vervul (Jonker, 1970:6).

Deddens (1988:38) beklemtoon eweneens die feit dat die amp altyd gepaard moet gaan met 'n **roeping**. In die eerste plek 'n roeping deur God self, dit is nie maar net mense wat uit hulle eie geledere 'n aanstelling maak nie. maar 'n **volmag** en 'n **bekwaammaking**.

Die amp is 'n skeppingsgegewe van God, waarvoor Hy mense roep en waarvoor Hy hulle deur sy Heilige Gees bekwaam maak (Deddens, 1988:38). Hierdeur wil Deddens standpunt inneem teen diegene wat die amp sien bloot as 'n kerklike funksie of diens met besondere erkenning. 'n Spiritualistiese denkwysie wat charisma en instituut teenoor mekaar stel en weier om die teologiese regverdiging van ampte in die kerk in te sien. 'n Instituut, wat dan die amp insluit, word volgens dié siening as te minderwaardig beskou vir die werk van die Heilige Gees (Strauss, 2000:74). Hulle beweer dat die Heilige Gees die mens se gesig na God toe draai met die gevolg dat sy rug na die banaliteite van die kreatuurlike gekeer is. Vanuit

hierdie denkwys kan daar, volgens hulle, geen Skriftuurlik-teologiese regverdiging vir 'n amp in die kerk wees nie. Omdat 'n menslike samelewingsverband noodwendigerwys leiers vra, impliseer dit dat daar ook in die kerk nie Skriftuurlik-noodwendige ampteleiers hoef te wees nie, maar voorgangers wat spontaan op grond van vrye charisma na vore tree (Coertzen, 1993:8). Hierdie vorm van ontkenning van ampte in die kerk kom veral voor by bepaalde vorme van metodisme, vorme van die evangeliese christendom, die kongregasionalisme en ook sommige independistiese groeperinge (Coertzen, 1993:8-9; vergelyk ook Trimp, 1982(b):116 en Strauss, 2000:73-74).

'n Verdere vorm van verset teen die bestaan van ampte in die kerk kom vanuit 'n denkwys wat die **funksionalisering** en **horisontalisering** van die werk in die kerk voorrang laat geniet bo die sienswys van amptelike volmag tot bediening. Die oorweging is nie meer wie die werk doen nie, maar net dat dit gedoen word (Coertzen, 1993:9).

Die voorkeur wat aan *diens* bo *amp* gegee word, kan ook die gevolg wees van 'n moderne tendens om alle diensbetoon in die gemeente te **horisontaliseer** asof blote medemenslikheid 'n voldoening verleen aan die sin van kerk wees (Trimp, 1982(b):116-117).

In hierdie verband word daar dikwels van die gemeente gepraat as die draer van al God se bedoelings met die wêreld. In die gemeente moet die vrede (*Sjaloorn* word by voorkeur gebruik) van die koninkryk van God in en aan die wêreld gedemonstreer word. Dit vind plaas wanneer die diakonale gestalte van die kerk hom deur allerlei vorme van medemenslikheid effektief maak in die samelewing. Hierdie diakonia kan strek vanaf persoonlike hulpbetoon vir alledaagse sorg tot politiek-maatskaplike betrokkenheid in die stryd teen verslawende strukture.

Vir bogenoemde soort dienslewering is daar nie noodwendig ampte met hulle besondere opdrag in die kerk, nodig nie, maar eerder strydvaardige, mobiele en kreatiewe leiers wat die *vrywilligerslegioen* kan mobiliseer (Trimp, 1988:238). Hierdie siening reduceer die kerk tot 'n blote instituut vir geestelike volksgesondheid wat selfgenoegsaam is met 'n aantal los funksionaries wat op grond van hulle deskundigheid hulp verleen aan die mensdom (Trimp, 1982(b):116-117).

Hierdie denkwys kom daarop neer dat dit uiteindelik nie Christus is wat aan sy gemeente ampsdraers tot opbouing in geloof en liefde gee nie, maar dat die gemeente aan die wêreld vrywilligers bied vir die vrymaking van die humaniteit. Die bediening van die Woord word uiteindelik op die agtergrond geskuif (Coertzen, 1993:9-10; vergelyk Trimp, 1988:238-239).

Daar is egter 'n bepaalde samehang tussen amp en charisma.

2.2.5.4 Amp en charisma

Uit die Nuwe Testament blyk dit dat die grense tussen die amptelike en nie-amptelike diens in die gemeente duidelik, maar dikwels baie fyn is. Volgens Romeine 12:8 en 1 Korintiërs 12:28 was daar diegene in die gemeente wat die gawe van bestuur en leiding ontvang het. Dit beteken egter nie dat almal wat hierdie gawes ontvang het, noodwendig ampsdraers in die gemeente geword het nie. Aan die ander kant is dit uit gegewens oor byvoorbeeld die ouderlingsamp duidelik dat die gawe van bestuur en leiding weer onmisbaar was vir die presbiter episkoop (Handelinge 20:28; Titus 1:7). Boonop moes die ouderling verder in staat wees om te leer en onderrig te gee (Titus 1:9). Dit is dus duidelik dat diegene wat tot amptelike leiding in die gemeente geroep is, oor besondere gawes moes beskik.

Die gemeente wys daardie mense wat besondere gawes van die Heilige Gees ontvang het as amptelike leiers aan omdat hulle in die gemeente as sodanig na vore tree. In hierdie verband het die gemeente 'n baie duidelike roeping om tussen egte en opbouende en onegte en afbrekende gawes te onderskei (Ridderbos, 1966:512).

Die gawes van die Heilige Gees is belangrik vir die bediening van die amp, maar van kardinale belang is dat die persoon vol van die Heilige Gees moet wees. Vergelyk die verkiesing van die sewe wat vol van die Heilige Gees moes wees, volgens Handelinge 6:3 (Aucamp, 1984:2; vergelyk Floor, 1979:90).

Die ampsfunksies (vergelyk Efesiërs 4:7vv.) word deur die Heilige Gees instrumente wat mense God se medewerkers maak. Die ingestelde ampte sowel as die individuele gawes kan as charismata aangedui word (Du Rand, 1988:92). Die ampsfunksies vergestalt die voortdurende ordelike koördinerende charismatiese werk van die Gees in die gemeente. Die liggaam van Christus as lewende organisme leef nie anders in die kragveld van die Gees as deur die effektiewe opbou en toerusting van die charismata nie (Du Rand, 1988:93).

God rus sy kerk toe met die Heilige Gees, wat nie beteken dat die ampsdraers in die plek van nie-amptelike charismatici aangestel word nie. Die aanstelling van leiers of medewerkers in amptelike sin was nie 'n onbekende verskynsel in die kerk van die Nuwe Testament nie, dit geskied teen die agtergrond van die kerk en die eise van die praktyk soos in die Joodse Sinagoge. Die ampsdraers is op grond van die gawes wat die Heilige Gees vrymagtig aan hulle gegee het, uit die geledere van die gemeentelede, wat ook van dié gawes ontvang het, gekies. Dit ontnem nie die gemeentelede wat nie tot ampsdraers verkies is, die verantwoordelikheid om in die ruimte van die nie-amptelike, die gemeente te bly bou met hulle gawes nie (Coertzen, 1993:13).

In die konteks van Kerkorde artikel drie, waar die Heilige Gees ter sprake is, moet daar aandag gegee word aan die verband wat tussen amp en charisma (Geestesgawes) bestaan. Volgens sommige (vergelyk 2.2.3:25v) bestaan daar spanning tussen amp en charisma. Die spanning word gewyt daaraan dat kerklike ampte as vreemd aan die ware aard van die oorspronklike kerk beskou word (Sohm, 1923:1). Die kerk is volgens Sohm (1923:26) prinsipiële 'n pneumatiese saak wat geen ampte ken nie. Die kerk ontvang hiervolgens sy leiding direk van God deur die Heilige Gees (vergelyk in die verband Ridderbos, 1966:439; Du Rand, 1988:81; en Strauss, 2000:74-75).

Von Harnack (1910:1v) wat die spiritualistiese siening ondersteun dat die kerk 'n charismatiese organisasie en struktuur het en dat dit 'n sosiologiese entiteit genoem moet word met 'n tweeledige organisatoriese struktuur, te wete 'n primêre charismatiese en sekondêre administratiewe struktuur, ontken enige verband tussen die amp en geestesgawes. Die institusionele juridiese aspekte in die gemeentelike lewe word dus sekondêre aan die ware geestelike en charismatiese aard van die oorspronklike kerk gestel. Die kerkordes en ampte word deur Von Harnack beskou as opkomend uit menslike inisiatiewe (Von Harnack, 1910:1v; vergelyk Du Rand, 1988:81 en Ridderbos, 1966:439).

Dingemans (1987:121) bepleit weer 'n demokratiese benadering en ontken dat daar sogenaamd deur die amp gesag aan die ampsdiens verleen word. Volgens hom moet die *"...dienaren in de gemeente werden voor hun dienst geroepen op grond van hun charisma tot een bepaalde functie..."* (Dingemans, 1987:121). Hy stel verder: *"Als langzamerhand het gezag van de leiding-gevende figuren wat meer los komt te staan van hun persoonlijk charisma, gaat zich het gezag hechten aan de functie die zij bekleden. Zo ontstaat het ambt. En men hoopt (en bidt) dat aan deze ambtsdragers de Heilige Geest gegeven zal worden, terwijl men vroeger alleen mensen tot functies roep, die klaarblijkelijk - op grond van de erkenning en roeping door de gemeente - de gave van de Geest reeds bezaten"* (Dingemans, 1987:122).

Die aktualistiese standpunt volgens Schweizer (1959:88v), Käsemann (1965:109v) en Von Campenhausen (1953:60v), verkondig dat die charisma uit die in concreto-werking van die gawes van Christus en die Heilige Gees bestaan. Hiervolgens bestaan die charismata uit spesifieke en konkrete dienste en gebeure in spesifieke omstandighede (Du Rand, 1988:82; vergelyk Schweizer, 1959:88-190; Käsemann, 1965:109-134; Von Campenhausen, 1953:60-75).

Die demokratiese benadering van Dingemans (1987:121) en die charismatiese spiritualistiese benadering van Von Harnack (1953) en so ook die aktualistiese standpunt van Schweizer

(1959:164), Käseman (1965:109v) en Von Campenhausen (1953:60v) wil eintlik die ampte uitranger ten gunste van die charisma.

Van Bruggen (1984:141) twyfel of daar werklik spanning tussen amp en charisma bestaan as hy vra of charisma nie 'n noodsaaklike element van die amp is nie. Volgens hom dui Romeine 12:3-8 daarop dat die ampte gawes van God is, maar dat hierdie genadegawes van mekaar kan verskil (Van Bruggen, 1984:147-148).

Dit is belangrik om daarop te let dat, op grond van die vereistes vir byvoorbeeld ouderlinge, daardie lidmate met die gawes van bestuur, leiding, onderrig en die vermoë om die Woord te kan verkondig, eerder vir die ouderlingsamp in aanmerking sal kom, as dié lidmate wat byvoorbeeld die gawes van genesing of die spreek in tale ontvang het. Dit beteken egter nie dat die amptelike die charismatiese verdring of oorskadu het nie. Die amptelike is net soseer charismaties van aard as daardie gawes wat nie tot ampte in die kerk gelei het nie.

Die feit dat, byvoorbeeld in die Pastorale briewe, meer van die amptelike charisma as die nie-amptelike charisma gemaak word, hou heel waarskynlik daarmee verband dat, namate die gemeentes hulle op die grondslag van die apostoliese oorlewering en leer (die kanonvorming) gekonsolideer het, die behoefte aan dié charismata wat Paulus as grondslag en as onmisbaar vir die amp van die presbiter-episkopos aangewys het, te wete die gawe van bestuur, die geskiktheid om te leer, gegroei het (vergelyk 1 Timoteus 3). Dit is veral aan die ouderlingsamp, wat Paulus die verdere opbou en ontwikkeling van die gemeente toevertrou het vir dié tyd wanneer die apostels en hulle helpers nie meer daar sou wees om die gemeente by te staan en te bestuur nie (Ridderbos, 1966:513).

Uit al die gegewens oor gawes en dienste in die kerk wat in die Nuwe Testament genoem word, blyk dit ook dat:

- dit nie in die eerste plek gaan om 'n onderskeid tussen persone in die kerk nie, maar
- eerder om die volheid van God se genade wat Christus aan sy kerk geskenk het;
- daar ook 'n groot verskeidenheid van gawes/dienste in die Skrif genoem word (vergelyk Romeine 12:1; 1 Korintiërs 12 en Efesiërs 4);
- meer gawes of diensopdragte by een persoon as by ander in die kerk kan voorkom;
- vermaning sterk met profetiese diens verbind word (vergelyk 1 Korintiërs 14:3 en 31); en
- die opbou van die gemeente nie aan 'n paar charismatici toevertrou is nie, maar aan die gemeente toegevoeg word hetsy in 'n amptelike of nie-amptelike hoedanigheid (Versteeg, 1989:67).

Die besondere omtrent die amp is geleë in sy verhouding en funksie ten opsigte van die diens van al die ander gelowiges in die kerk (Versteeg, 1989:68) waar die ampte nie die gawes van die Gees bedreig nie. Die ampte is juis daarop ingestel om die gawes te aktiveer en te koördineer.

Die amp staan in diens van die charisma en die charisma in diens van die liggaam, sodat die liggaam opgebou kan word (AN Hendriks, 1990:75). 'n Kwantitatiewe benadering van die amp is in stryd met die wese daarvan. Hoewel Paulus die opbou van die kerk aan die ouderlinge toevertrou, is die ouderlingsamp nie die enigste amp in die kerk nie (vergelyk Efesiërs 4:11-12).

2.2.5.5 Aantal ampte in die kerk

Volgens die Skrif bestaan daar klaarblyklik meer as een amp of diens in die kerk, vergelyk Romeine 12, 1 Korintiërs 12 en Efesiërs 4. Die Gereformeerde Kerke wat uit die Reformasie na vore gekom het, het hulle ampstruktuur hoofsaaklik tot leraars, ouderlinge en diakens beperk. In die verlede het kerkordes van die Gereformeerde Kerke hierdie ampte soos volg gereël.

Die Ordonnances Ecclésiastiques van 1541 het vier ampte, naamlik, bedienaars van die Woord, doktore, ouderlinge en diakens aanvaar;

Die Londonse Kerkorde van 1554 lig twee ampte uit, naamlik dié van ouderlinge en diakens; die Discipline Ecclésiastiques van 1559 erken drie ampte, naamlik, bedienaars van die Woord, ouderlinge en diakens.

Volgens AN Hendriks (1983:35) was die redes vir die Reformasie se klem op drie ampte die volgende: Die ampte van ouderlinge en diakens word duidelik genoem in die Skrif. In Handeling 11:30 was daar reeds ouderlinge in die gemeente van Jerusalem. Ook die aanstelling van *die sewe* (Handeling 6:3 en verder) word genoem. Daar is nêrens sprake van profete, herders en leraars wat aangestel was in nuwe gemeentes nie, maar wel van ouderlinge (Handeling 14:23). Die aanstelling van diakens kom nie in Handeling voor nie.

Die eienskappe van die ouderlinge en diakens word in die Skrif gegee. Die drie ampte stem ooreen met die drieërlei dienste wat die kerk benodig, naamlik prediking, opsig en barmhartigheid. Hierdie dienste blyk fundamenteel te wees in die apostoliese kerk (AN Hendriks, 1983:36).

Drie ampte is volgens AN Hendriks (1990:76) 'n aanduiding van die hoeveelheid ampte in Gereformeerde kerkordes, maar dit gaan nie om 'n "*prinsipiële gesloten aantal*" nie. AN Hendriks (1990:77) wys daarop dat die Reformatore van die standpunt uitgegaan het dat daar soveel ampte moet wees as wat noodsaaklik is vir die opbou van die gemeente. Dat Bucer en Calvyn ouderlinge en diakens aangestel het, is volgens AN Hendriks (1990:77) in ooreenstemming met die Nuwe Testamentiese

voorskrifte.

Sedert 1804 handhaaf die Nederduitse Gereformeerde Kerk drie ampte, ten spyte daarvan dat die kerk sedert 1652 deurentyd van die Dordtse kerkorde (1618-1619) wat onder die invloed van Bucer en Calvyn, vier ampte gereël het, gebruik gemaak het.

Bucer (Van 't Spijker, 1970:357v) huldig die standpunt dat die vier ampte verskillende vorme van die ouderlingsamp is. Vir hom behoort daar net een amp in die kerk te wees, naamlik die van ouderling (vergelyk Hendriks, 1983:28). Calvyn daarenteen identifiseer duidelik vier verskillende ampte (vergelyk Hendriks, 1983:29 en Spoelstra 1989:29). Calvyn het in sy Institusie van 1543 die Skriftuurlike fundering vir die Kerkorde van 1541 voorsien. Hierdie fundering, het hy bly handhaaf tot in 1559. Sy uitgangspunt was Efesiërs 4:11. Volgens AN Hendriks (1983:29) dui die herders en leraars vir Calvyn onderskeidelik op die bedienaars van die Woord en die doktore.

Die reformatore het aanvaar dat daar soveel ampte moet wees as wat noodsaaklik was vir die opbou van die gemeente (AN Hendriks, 1990:76-77). Die reëling is in ooreenstemming met die Nuwe Testament en dit is beduidend dat die argitekte van die Gereformeerde leer oor die amp, Bucer en Calvyn, juis die ouderling en diaken na vore gebring het. *"In de bonte veelheid van diensten in de apostolische kerk is onmiskenbaar een zekere profilering op te merken"* (AN Hendriks, 1990:77, vergelyk Spoelstra, 1989:30).

2.2.5.6 Verdere kenmerke van ampte in die kerk

Die Skrif verskaf ook verdere kenmerke van die amp.

a. Gesag van die ampsdraer

Die gesag waarmee die ampsdraer bekleed is, word in die Pastorale briewe met die Woord verbind (Venter 1988:106). 1 Timoteus 1:15 stel: *"Dit is 'n betroubare woord en kan sonder voorbehoud aanvaar word"*. Die boodskap van die evangelie staan voorop. 1 Timoteus 1:18, *"Hierdie opdrag gee ek jou... Met hierdie woorde in gedagte..."* staan in verband met 1 Timoteus 1:15, *"Christus Jesus het in die wêreld gekom om sondears te verlos"*. 1 Timoteus 4:6, *"As jy hierdie dinge aan die broeders voorhou..."*, staan in verband met 1 Timoteus 3:16 *"En dit staan bo alle teenspraak dat die geopenbaarde waarheid van ons godsdiens groot is: As mens het Jesus in die wêreld gekom, deur die Gees is bevestig dat die reg aan sy kant is..."*. 1 Timoteus 4:16, *"Let goed op jou lewe en jou leer, volhard daarin"* staan in verband met 1 Timoteus 4:7, *"Toewyding aan God"*.

Die gesag van die ampsdraer is daarin geleë dat hy die Woord van die Here in absolute afhanklikheid van God bedien (Venter, 1988:106; vergelyk Rengstorff, 1935:277).

In 1 Petrus 5:1 "As mede-ouderling en getuie van die lyding van Christus ..." ken Petrus gesag aan die ouderling toe deurdat hy van die ouderling praat as 'n mede-ouderling, dus "*De lijn die - zoals we zagen - historisch gezien van de apostelen naar de oudsten loopt bepaalt ook het gezag van de oudsten*" (Versteeg, 1982:30).

Die ampsdraer ontvang nie 'n magisterium van Christus nie, slegs 'n ministerium. Hy bly 'n minister Christi, 'n dienskneg van Christus. "*What we have seen is a community of men and woman, convinced that Jesus is alive, convinced that they owe their relation to God to that what Jesus has achieved through his death and resurrection and realized for them by the Holy Spirit. All are related to God in the same way; all are equally his servants*" (Barrett, 1985:53).

Jesus Christus self verleen gesag aan die woorde van hierdie slaaf (*doulos Kuriou*), vergelyk 2 Timoteus 2:24, as dit Christus se Woord is wat hy oordra (Venter, 1988:106). Die gesag van die ampsdraer is dienende gesag, wat nie geleë is in sy persoon nie, maar in die Woord van sy Sender wat hy oordra (Venter, 1988:107). 'n Bedienaar van die Woord se gesag is boonop nie in homself gesetel nie, maar in die lewende Here wat hy verkondig, want "*Gezag in de kerk betekent niet, dat je "het", maar dat je "iets" te zeggen hebt. In dat zeggen, namelijk van het Woord van God, komt het zegenend gezag naar de gemeenteleden toe*" (Trimp, 1982:53-54).

Die Rooms Katolieke kerk heg sy eie interpretasie aan gesag. In die Rooms Katolieke tradisie het alle ampte uit die amp van die apostels voortgevloei en word alle ampsdraers as opvolgers van die apostels gesien (Jonker, 1994:3). Emil Brunner (1960:68-69) daarteenoor is van mening dat die apostoliese gesag in die kerk nie aan die episkopoi oorgedra is nie. Wie sodanige gesag aan die ampte wil toeken, is volgens hom in stryd met die wese van die kerk (ekklesia). Brunner (1952:74) verklaar dat die ekklesia van die Nuwe Testament 'n gemeenskap van mense is en nie 'n kerk ("*church*") nie. Dit het kerk geword deur 'n stadige proses van transformasie. Die resultaat van hierdie transformasieproses is dat die eucharistie die sentrum van die kerk se bestaan geword het en dat die ampsdraer in die plaaslike kerk die gesagdraende leier geword het in wie se persoon die eenheid van die Christelike gemeenskap sigbaar verteenwoordig is (Brunner, 1952:75, vergelyk Rossouw, 1990:45).

Dit is veral die gesag van die leraarsamp wat hedendaags in die spervuur staan, want die bedienaar van die Woord voldoen nie aan al die funksionele verwagtinge wat deesdae aan hom gestel word nie. Die ampsdraer se gesag is egter nie gegrond in sy funksionele doeltreffendheid nie, dit kom slegs daarin tot openbaring. Die doen en late van die leraar moet toon dat hy 'n geroepene is wat gehoorsaam is aan die

Woord. Die bedienaar van die Woord is hierdeur egter nie aan die goedkeuring van die gemeente uitgelewer nie, dit is sy roeping in sy gehoorsaamheid aan die Woord van God, sy liefde vir die mense, sy toewyding en diensbereidheid wat dit moet vergestalt (Jonker, 1994:6).

Die bedienaar van die Woord is 'n gestuurde van Christus, hy is nie 'n amptenaar in diens van die gemeente nie. Die amp is in die lig van die Skrif, instelling van God. 'n Instelling met Godgegewe gesag wat in die eerste instansie teenoor God vir die uitoefening daarvan verantwoording verskuldig is (Jonker, 1994:3).

Die *beklee met gesag* beteken nie dat 'n bedienaar van die Woord kan doen wat hy wil nie. 1 Petrus 5:5 waarsku *"Almal moet trouens teenoor mekaar nederig wees"*. Die bedienaar van die Woord moet dienskneg wees en dienaar bly vanuit die Woord van God. Christus is die enigste hoof van die kerk en daarom kan en mag alleen die Woord van God in die kerk heers (Jonker, 1965:8).

Woord en gesag is onafskeidbaar vervlegte begrippe. Die begrip amp wys altyd heen na die opdrag wat van iemand ontvang is, wat gesag het wat uitgeoefen moet word (Jonker, 1970:6; vergelyk Schroten, 1957:18). Die feit dat die kerk van sy dienste as ampte praat, beteken dat die kerklike amp verstaan moet word as 'n diens waartoe iemand geroep word deur 'n bevoegde kerklike instansie (vergelyk 2.3.2:54), en dat die ampsdraer met die gesag van die Woord beklee word. Jonker (1970:6) verklaar: *"Volgens haar belijdenis handelt de kerk daarin namens Christus zelf, zodat de ambtsdrager zich door Christus aangesteld en uitgezonden mag weten en in Zijn naam en met Zijn gezag zijn roeping mag vervullen"*.

Calvyn stel dat die kerklike amp as sodanig die gesag van God self verteenwoordig (Calvyn, 1980: IV,III,1). Die ampsdraers moet erkenning aan Christus gee, dat die Hemelse Vader aan Hom die gesag gegee het om die enigste Meester van die kerk te wees (Calvyn, 1980:IV,VIII,1; vergelyk Jonker, 1965:7-8). 'n Amp sonder die gesag van God is nie 'n kerklike amp nie (Jonker, 1970:6), aangesien God self in die kerklike amp verteenwoordig word.

Die kerk stel dus 'n bedienaar van die Woord wat sy roeping en gesag van Christus ontvang, in diens om die kudde op te pas. Die *oppas* van die kudde van die Here geskied vanuit Christus se gesag, want 1 Petrus 5:1-4 dui immers daarop dat Christus die Opperherder van die herders op aarde is (Versteeg, 1982:30). Die amp is beklee met gesag van die Woord omdat die heil deur die Woord wat van die

apostels en profete kom, as die Woord van God tot die gemeente en die wêreld spreek. Diegene wat geroep is om daardie Woord te bedien, doen dit deur die verkondiging daarvan, sowel as deur die bewaring van die gemeente daarby, dit in opdrag van Christus self (Jonker, 1994:3, vergelyk ook AN Hendriks, 1990:97).

Die gemeente se erkenning van die ampsgesag, verskaf nie legitimiteit aan die gesag van die amp nie, dit waarborg daardeur net die funksionering daarvan. Die begronding van die gesag kan alleen in die roeping en sending deur God self wees (Jonker, 1994:5). Die feit dat ampte (ampsdienste) in die kerk bestaan, laat besondere klem val op die feit dat dit Christus is wat ampte (ampsdienste) ingestel het en ook die mense in hierdie diens roep.

b. Benaming: Ampte of dienste

In Afrikaans beteken *amp* hoofsaaklik: openbare betrekking, posisie, waardigheid of status wat aan 'n eervolle diens in die samelewing verbind word (HAT, 1965:46). Volgens Van Dale se Nieuwe Groot Woordenboek der Nederlandse taal, beteken die woord *amp* in Nederlands *werk* of *diens*, alhoewel dit ook op 'n eervolle openbare betrekking kan dui (Van Dale, 1950:131).

Nauta (1971:47) stel dat die Woord *amp* in die nuwe Kerkorde van die Gereformeerde Kerken ook die betekenis dra van '*n Openbare betrekking waartoe iemand deur die owerheid of 'n ander gesaghebbende instansie benoem word*. Toegepas op die kerklike ampte, is dit dan 'n openbare taak, funksie of betrekking waartoe Jesus Christus, die Koning van die kerk, mense roep. Nauta (1971:47-48) meen verder dat, wanneer predikante, ouderlinge en diakens onder een begrip geakkomodeer word, dit vir mense makliker is om ampte as dienste te verstaan. Hy wys egter baie pertinent daarop dat dit jammer sou wees as die amp deur die benaming *amp* sy dienskarakter sou verloor.

Die Rooms Katolieke Kerk lê ewe seer klem op die dienskarakter van die amp en praat van die Petrus-dienste as die hoogste amp in die kerk (vergelyk Trimp, 1982[a]:117). Sommige Gereformeerde Kerkordes gebruik die benaming dienste in plaas van ampte. So word in die Londonse Kerkorde van 1554 (dié orde is van die oudste Nederlandssprekende Vluchteling gemeente) begin met 'n hoofstuk: "*Van de Dienaren de Ghemeynte*" en daaronder word verstaan die dienste van die leraar, ouderling en diakens. Die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève (1541), behandel in afdeling een *die vier dienste*: herders, dokters (van die Heilige Skrif), ouderlinge en diakens. Die Discipline Ecclesiastique (1559), noem dienaars in die *consistoire* (kerkraadsvergadering) (Pont, 1981:19,23,50).

Die Dordtse Kerkorde (1618,1619) begin in artikel 2 met die *diensten*: “*De diensten zijn vierderlei: der dienaren des Woords, der doctoren, der ouderlingen en der diakenen*” (Pont, 1981:176, vergelyk ook Hooijer, 1865:449).

Dat die begrip *amp* wel in gereformeerde kringe gebruik word, blyk uit wat Bouwman (1970:328) daaroor skryf: “*Het woord “ambt” heeft dus dezelfde beteekenis als het woord dienst of bediening, en stelt voor de werkzaamheid van iemand, die dienst doet in gehoorzaamheid aan de boven hem gestelde macht*”. Die gesag van die Here is hier ter sprake. Verder beweer Bouwman (1970:328,331,342) dat die *amp* in die kerk noodsaaklik is, omdat Christus dit ingestel het en dit nie deur die gelowiges uitgedink is nie. Gereformeerdes verkies dienskneg, dit dui die dienende karakter van die *amp* aan en nie die heerskappy daarvan nie (Bouwman, 1970:335). Die begrip *ampsdraer* (iemand wat die eer dra) is egter vir Bouwman aanvaarbaar in die kerkregering.

Die Gereformeerde Kerke van Suid-Afrika praat in hulle 1979 Kerkorde nog altyd van dienste. Die vier dienste wat die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke van Suid-Afrika erken, moet onderskei word van die buitengewone dienste, soos die van profete en apostels deur wie Christus grondliggende werk gedoen het (Spoelstra, 1989:29). Spoelstra (1976:42) spreek hom doelbewus uit téén die benaming *amp*. Hy beweer dat die konsep *amp* nêrens as sodanig in die Nuwe Testament voorkom nie. Hy (1989:29) wys daarop dat die voorkeur wat *amp* geniet daarop dui dat dit vereenselwig word met ‘n eervolle posisie of waardigheid, teenstrydig met die oorspronklike betekenis. *Amp* as posisie ontstaan wanneer dit ‘n kerklike *amp* word. ‘n Koster en orrelis lewer diens, maar die predikant beklee ‘n *amp*. Op die manier kan *amp* maklik sy diens (diakonale) karakter verloor (Spoelstra, 1989:29).

Spoelstra (1989:29) beweer verder dat die begrip “*ampsdraer*” nie differensieer tussen die verskillende dienste, take en gawes wat die Here gee nie, terwyl die Bybel telkens iemand onomwonde as ouderling of apostel aandui (1 Korintiërs 12:28). Die benaming “*ampsdraer*” begunstig ‘n klerikale status teenoor die gemeentelêde. Dit versterk volgens Spoelstra (1989:29) die verkeerde opvatting dat die “*ampte*” in die kerk aktief moet optree, terwyl die gemeente passief moet bly of eers toestemming van die “*ampsdraers*” moet kry voordat hulle iets mag onderneem.

Vir Spoelstra (1989:28) is die dienaar egter net ‘n instrument, gereedskap, in die hand van Koning Christus waardeur Hy met sy Woord en Gees die gelowiges roep, vergader en bou. Dit is ‘n roeping van God self in en deur Jesus Christus die Here aan mense, om diens te lewer. Kleynhans (1985:36–38) beskou die “*ampte*” as posisies wat Christus met die oog op die Kerkraad ingestel het en wat daarom gesag besit (Spoelstra, 1989:29; vergelyk Kleynhans, 1985:36–38).

Volgens Kleynhans (1984:1-2) is dit besonder betekenisvol dat die Nuwe Testament die woord diens (*diakonia*) gebruik om die amp aan te dui. “*Wie is Paulus dan, en wie Apollos anders as dienaars (diakonoi) deur wie julle gelowig geword het?*” vra Paulus aan die Korintiërs (1 Korintiërs 3:5). As hy later aan dieselfde gemeente skryf oor die vernuwung in Christus, laat hy hom soos volg uit: “*En dit alles is uit God wat ons met Homself versoen het deur Jesus Christus en ons die bediening (diakonian) van die versoening gegee het*” (2 Korintiërs 5:18). Volgens die Skrif is “*diens*” die primêre betekenis van die woord en konsep amp, dié diens moet ‘n persoonlike stempel dra van diens wat aan ‘n ander bewys word (vergelyk Suid-Transvaalse Sinode, 1963:330). Coertzen (1993:8) wys daarop dat Christus self die begrip diens verkies (*diakonos*: Matteus 20:28; Markus 10:45; Lukas 2:26,27 en Johannes 13:12–17).

Barth (Trimp, 1982[b]:115-116) praat van die “*fatale*” begrip amp en doen dit teen die agtergrond van sy stelling dat die **vernederde** seun van God, die verhoogde seun van die mens is en dat diens daarom die grondwoord vir alle aktiwiteite van die gemeente van Christus behoort te wees. Dijk (Trimp, 1982[a]: 115-116) se motivering vir sy voorkeur is dat die begrip diakonia presies uitdruk wat die gesante van die hemelse Koning in die wêreld moet doen.

Die vervanging van die begrip amp met diens, is geensins ‘n waarborg dat daar nie allerlei misbruike en wanopvattinge in die kerk ten opsigte van hierdie saak kan voorkom nie (Trimp, 1982[a]:116). Die vervanging word dikwels juis aangewend om sekere ander opvattinge ten opsigte van die kerk en die gelowiges te kan akkomodeer. In die geval van Barth, meen Trimp (1982 [a]:116), lê kongregasionalisme sy voorkeur vir diens ten grondslag. “*In der christlichen Gemeinde sind entweder Alle Amtsträger oder Keiner - wenn aber Alle, dann Alle als Diensleute*”. Dit is opvallend dat min of meer dieselfde verband tussen kerkbegrip en ampsopvatting by Dingemans voorkom (Coertzen, 1993:8).

Voorkeur word aan die begrip amp gegee as teenvoeter vir die spiritualisme en horisontalisme, wat die begrip amp laat vaar ter wille van die begrip diens, **en daardeur uiteindelik ook die ampsorde as sodanig in die kerk self in gedrang bring** (Trimp 1982: [a] 118; vergelyk ook Van Ruler, 1952:11,60,67; Weber, 1962:628 en Berkouwer, s.a.:30). Dit gaan vir Trimp (1982 [a]:118-119) ten diepste oor die feit dat Christus aan die amp volmag en gesag verleen, omdat Hy ontsag en gehoorsaamheid vir sy Woord vra. Die sogenaamde *tegenover* van die amp wat die gemeente beskerm teen spiritualistiese eksperimente, is die *tegenover* van die Woord.

Lekkerkerker (1971:81) stel dat iemand soos Weber (1962:628), die benaming amp teenoor diens

verdedig, omdat diens die vrywillige diensprestasie deur die mens impliseer wat misverstaan kan word. Beswaar teen die begrip amp verval wanneer dit met georganiseerde diens wat gelewer moet word, geassosieer word. Hierdie perspektief word in die Baptism, Eucharist and Ministry verslag (1982:21) beklemtoon, waar onderskei word tussen diens ("*ministry*") en geordineerde diens ("*ordained ministry*") (Coertzen, 1993:10; vergelyk Baptism; Eucharist and Ministry, 1982:21).

Bogenoemde impliseer egter ook dat kenmerke en vereistes ten opsigte van die amp in die kerk vir alle ampte dieselfde moet wees. Die "*predikantsamp*" behoort nie uitgesonder te word nie. Ampte en dienste in die kerk behoort mekaar nie te bedreig nie. Die hele kerk en alle ouderlinge en diakens behoort bewus gemaak te word van algemene vereistes wat daar vir alle dienste, maar in die besonder dan vir die amp in die kerk geld (Coertzen, 1993:11).

Die begrip diens, kan gebruik word vir enige diens wat in en deur gelowiges gelewer word en die begrip ampsdiens kan gebruik word vir die diens van 'n duidelik aantoonbare groep mense in 'n gemeente ten behoeve van die diens van gelowiges. Sommige Gereformeerde Kerke onderskei nie tussen diens en geordende diens nie, aangesien alle ampsdraers nie georden word nie, net predikante word georden, terwyl ouderlinge en diakens net bevestig word. Deur die benaming diens en ampsdiens konsekwent te gebruik kan die onderskeid tussen diens van die gelowiges en die diens van die ampte duideliker uitgelig word (Coertzen, 1995:13).

Die kerk moet sy ampte Skriftuurlik verantwoord. Die sigbare gestalte en inrigting van die Nederduitse Gereformeerde Kerk moet spreek van sy eiesoortigheid teenoor menslike gemeenskapsvorme, omdat hy vanuit die verkiesende liefde van God opkom en die resultaat is van God se heilsbemoeienis met die wêreld (Jonker, 1977:4). Die kerkorde en die denkwyses wat daarmee saamhang, mag niks anders as 'n doelbewuste uitdrukking van die unieke karakter van die kerk wees nie (Britz, 1985:432).

2.2.6 Besondere ampte

Sommige gereformeerde teoloë onderskei tussen buitengewone en besondere ampte. Kleynhans (1991:83) Greijdanus (1949:90) en Popma (sj:156) is van mening dat Efesiërs 4:11 die weg vir so 'n onderskeiding baan. Die drie erkende ampte was die van **apostel, profeet en evangelis**, hierdie drie ampte was nie aan 'n bepaalde gemeente verbonde nie, maar was 'n algemene roeping met die oog op die vestiging van die kerk. Genoemde drie buitengewone ampte het 'n bepaalde diens verrig, en het met die afhandeling daarvan, van die toneel verdwyn (Kleynhans, 1991:83).

Bouwman (1970:356) sorteer die amp van profeet onder die buitengewone ampte en die ouderling onder die besondere ampte wat hy blywende ampte noem. Ook vir Bouwman (1970:356) raak die profete op die agtergrond en die lering van die gemeente gaan oor in die hande van die bedienaars van die Woord.

Versteeg (1988:59) wys egter daarop dat die Nuwe Testament geen bewyse lewer dat die profetiese amp soos Paulus in 1 Korintiërs 14 daarna verwys, op 'n bepaalde moment in die geskiedenis moes ophou bestaan nie. Paulus praat uitsluitlik positief oor die profesie, ondanks al sy kritiek oor die konkrete funksionering daarvan in die kerk van Korinte (vergelyk 1 Korintiërs 14:29-33). Hy roep mense op om die profesie na te strew (1 Korintiërs 14:39). Hy vermaan ook dat die Gees nie uitgedoof en die profete nie verag sal word nie (1 Tessalonisense 5:19; Versteeg, 1988:59).

Runia (1992:14) beweer dat die predikantsamp soos dit by die Reformasie na vore tree, 'n nuwe gestalte was waarvoor die Gees deur die werk van die Reformasie gesorg het toe die kerk in 'n nuwe situasie dit baie nodig gehad het. Runia (1992:14) teken ook beswaar aan teen dié siening dat die moderne gemeente 'n nabootsing van die eerste gemeente moet wees volgens voorskrifte wat in die Nuwe Testament gevind word. Runia wys verder daarop dat sover dit die amp aangaan, daar drie "*grondlyne*" bestaan, naamlik, verkondiging en onderrig; leiding en toesig; en dienslewering.

Die drie reformatoriese ampte van predikant, ouderling en diaken pas by bogenoemde in. Die presiese vorm hang van die kultuur en nood van die tyd af en nuwe ampte word self voorsien wanneer nuwe situasies ontstaan (Runia, 1992:16). Hiermee wys Runia dus ook die onderskeid tussen gewone en buitengewone ampte af. Die tyd en omstandighede bepaal egter nie of daar nuwe amptelike vorme nodig is nie, die Skrif gee die ampte en verskaf die riglyne vir die implementering daarvan.

Waar onderskeid gemaak word tussen 'n predikantsamp en ouderlingsamp kom die vraag na die aard van 'n predikantsamp ter sprake. Daar moet verklaar word of dit 'n heeltemal eiesoortige amp is en of dit 'n bepaalde interpretasie van die ouderlingsamp is. Argumente daarvoor en daarteen word vervolgens ondersoek

2.2.6.1 Aard van die predikantsamp

Die woorde *preek* en *onderrig* (1 Timoteus 5:17) alleen, dui nie op die amp van bedienaar van die Woord soos dit tans beoefen word nie. Volgens die Skrif moet alle ouderlinge die Woord verkondig en ander van die evangelie leer. Tog dui 1 Timoteus 5:17 (Bybel, 1983) daarop, dat daar ouderlinge was wat daarvoor dubbele eer moes ontvang. Die preek- en onderrigtake van die ouderling, sonder nie 'n enkele ouderling uit as bedienaar van die Woord soos dit vandag gedoen word nie. Wanneer 1 Timoteus 5:17 in konteks met 1 Timoteus 3:2 en Titus 1:9 gelees word, dui dit op 'n bepaalde manier waarop die

besondere ouderling sy taak moet verrig.

Hier is sprake van **intensiewe** arbeid waaraan die ouderling homself voluit moet wy in God se gemeente. Paulus plaas die klem op harde werk in die preek- en onderrigproses. Dit beteken dat hierdie besondere ouderling so hard werk dat hy dit slegs kan doen, as hy dit voltyds doen. Versteeg (1982:51) skrywe dat dit 'n volledige inset van die persoon beteken. AN Hendriks (1990:77-78) voeg daaraan toe dat die teks nie handel oor twee soorte ouderlinge nie, maar oor die verskil in intensiteit waarmee met prediking en onderwys gedien word. 1 Timoteus 5:17 dui dus nie op twee aparte ampte nie, albei handel oor die ouderlingsamp maar dan met 'n verskil in intensiteit. Versteeg (1982:52) meen dat, toe die Pastorale briewe geskryf is, die situasie nie wesenlik anders was as toe die brief aan die Filippense waarin Paulus slegs van ouderlinge en diakens praat, geskrywe is nie. Van Bruggen (1984:102,107) stem hiermee saam en wys daarop dat sommige ouderlinge geroep is onder hierdie voltydse roeping van God.

Die geskiedenis getuig van verskeie ontwikkelings rondom die interpretasie van die aard van die ouderlingsamp. Die vroeë Christelike kerke het met die ouderlingsamp uitdrukking probeer gee aan die kerk se eiesoortige karakter, maar die ouderlingsamp is so belangrik geag dat dit geleidelik in die monargale hiërargie opgeneem en tot dié van priester verheerlik is (Van Ginkel, 1975:43). Volgens Brown (s.a.:70) was die episkopale stelsel teen die sesde dekade van die tweede eeu oorheersend. Die biskop het hoof van 'n streek se kerke geword. Die Rooms Katolieke Kerk het geglo aan hiërargiese sisteem van kerk wees. Die kerk moes regeer word deur die opvolgers van die Apostels, met Petrus as hulle hoof. Tydens die Reformasie het die protestante en anabaptiste hierteen in reaksie gekom en in hierdie reaksie teen Rome, is die ouderling weer 'n plek gegee in die kerk (Brown s.a.:70).

Die ouderlingsamp, soos dit gerealiseer het en in Genève deurdink is, het volgens van Ginkel (1975:144) vir baie kerke tot voorbeeld gedien, maar dit het nie werklikheid geword nie, omdat die kerk dit nie as 'n gebod van God gesien het nie.

Bucer beweer in 1538 dat daar net een amp in die kerk is, die van ouderlinge. Van 't Spijker (AN Hendriks, 1983:28) ondersoek die saak deeglik en konkludeer dat Bucer wel twee dienste in die kerk erken, naamlik die een wat gerig is op die "*ziele zorg*", terwyl die ander een sorg vir die "*diakonale zorg*". Bucer maak wel onderskeid tussen twee soorte ouderlinge (*presbyters*), en soos Calvyn, onderskei hy tussen "*leer -en regeerouderlinge*". Bucer noem die wat diens doen in die prediking en die wat die tug uitoefen. In Calvyn se denke volgens Van 't Spijker (AN Hendriks, 1983:29), kom 'n bepaalde ontwikkeling ter sprake. Voor 1538 erken hy twee ampte, naamlik, dienaars van die Woord en diakens.

In 1541 skryf hy die *Ordonnances Ecclésiastiques* en onderskei vier ampte te wete, die herders (*"les Pasteurs"*), dan die doktore (van die Heilige Skrif), vervolgens die ouderlinge en ten vierde die diakens (Pont, 1981:23, vergelyk 2.2.5.5:37).

Voetius (Van Ginkel, 1975:266–267) verkies twee ampte wat albei sorg vir die gemeente, maar elkeen met 'n bepaalde funksie. Die een om in die openbaar te preek, die ander om die gemeente te regeer.

In die twintigste eeu kom 'n eietydse ampsbeskouing na vore. Die vraag of die predikantsamp 'n selfstandige amp is en of dit 'n ouderlingsamp is, is by sommiges nie eers op die agenda nie. Eietydse teoloë soos Dingemans (1987:125) meen in die gereformeerde tradisie *"...komt de ouderling als de representant van het geschoolde volk"*.

Verskeie gereformeerde teoloë verskil van die standpunt van Dingemans. Ridderbos (1966:506) skryf dat die Here op 'n bepaalde, unieke manier sy kerk en koninkryk daar gestel het en dat Hy gawes aan mense gegee het om diens te lewer aan medegelowiges, die kerk en die koninkryk van die Here. Volgens Ridderbos (1966:506) is daar nie van 'n bepaalde leraarsamp in die Bybel sprake nie. Daar word wel van die geestelike leiers in die gemeente, byvoorbeeld van die opsieners, gevra om bekwaam te wees en om ander te leer en van die ouderlinge om veral te let op die prediking. Hieruit vloei voort dat die predikantsamp 'n bepaalde verbesondering van die ouderlingsamp is. Hierdie siening word ook deur Versteeg (1982:51-52) gehuldig: *"Ze vormden geen aparte kring naast de oudsten, laat staan dat ze een apart ambt ontvingen"* (Versteeg, 1982:51-52.)

Runia (1992:14) bring 'n ander perspektief na vore. Hy skryf dat die predikant, soos dit tydens die reformasie na vore gekom het, 'n nuwe gestalte was wat toe nog nie in die kerk gesien is nie. Dit is asof die Heilige Gees self gesorg het vir nuwe ampsvorme wat die kerk in die nuwe situasie nodig gehad het. Daar moet in hierdie verband indringend gekyk word na 1 Timoteus 5:17 wat daarop dui dat daar ouderlinge is wat in besonder belas was met **prediking** en **onderrig**.

Runia (1992:9) wys ook daarop dat daar 'n element van waarheid in bogenoemde stelling is, want in die gemeente waar Timoteus gewerk het, was daar ouderlinge wat hulle spesifiek toegelê het op woordverkondiging en onderrig. Hy meen egter dat lidmate uit Paulus se tyd verbaas sou wees oor hoe die moderne predikante lyk. Daarom meen Runia (1992:9) voorts dat die predikant van vandag 'n vrug van die Reformasie is en die verskyning van ampsdraers saamhang met die hart van die reformasie.

2.2.6.2 Amp van bedienaar van die Woord

Artikel 3.1 en 3.1.2 (Kerkorde, 1998:1) stel: Christus self, deur die Heilige Gees, verrig al die dienswerk in sy kerk. Hy doen dit deur die ampswerk van die drie besondere ampte, te wete dié van bedienaar van die Woord, dié van ouderling, dié van diaken. Die drie ampte wat die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) voorstel, is nie sonder meer in die Ou- of Nuwe Testament na te slaan nie. Die Nuwe Testament gee geen aanduiding dat die bedienaar van die Woord soos dit vandag daar uitsien, terug te vind is in die Skrifgegewens nie (Trimp 1978:46-47).

AN Hendriks (1990:70) noem dat die Gereformeerde Kerke in Nederland in hul kerkorde artikel twee, ook drie ampte erken. Die van dienaar van die Woord, ouderling en diaken. Hy wys ook daarop dat die predikantsamp as sodanig nie in die apostoliese kerk voorkom nie. Die predikantsamp is begrond in 1 Timoteus 5:17 wat lui dat daar in die apostoliese kerk twee soorte ouderlinge was (vergelyk 2.2.5.5:37). Die drie ampte in die kerk kan egter nie losgemaak word van die beslissing wat die reformatore geneem het nie, dit vloei voort uit die waarde wat die Reformatore aan prediking geheg het, volgens hulle was dit 'n "hoër" diens. Daar word dus streng eise aan hierdie amp gestel te wete wetenskaplike vorming, die verstaan van die Skrif in die oorspronklike tale en totale beskikbaarheid (AN Hendriks, 1990:78). AN Hendriks (1990:82) plaas ook besondere klem op die verkondiging van die Woord om so die amp van predikant te legitimeer. Christus het immers self gesê dat bekering in Sy naam verkondig moet word (vergelyk Lukas 24:47). Daarom, wanneer die apostels ouderlinge kies, moet hulle ouderlinge kies wat nie net leiding kan gee nie, maar ook kan preek en onderrig gee (vergelyk 1 Timoteus 5:17).

Ander teologiese sienings verklaar egter dat die amp vreemd aan die gemeente van Christus is en dat Christus die enigste ampsdraer is (Schweizer, 1959:173; vergelyk Barth, 1967:786 en Dingemans, 1987:123). In die Nuwe Testament word 'n hele aantal name genoem wat verwys na 'n bedienaar van die Woord. Hierdie benaminge toon dat die saak van bedienaar van die Woord wel 'n Skrifgegewe is. Die eerste begrip wat moontlik as 'n vorm van bedienaar van die Woord geïnterpreteer kan word, is apostel.

a. Apostel

Van Bruggen (1984:9) verklaar dat apostel 'n primêre benaming in die Woord is. Calvyn baseer die funksie van die apostoliese amp op: "*Gaan, verkondig die evangelie aan elke skepsel...*" (Calvyn boek 4: 1319-1320). Dit is egter nie 'n uitgemaakte saak dat die benaming apostel en sy aanverwante benaminge, ooreenkom met moderne interpretasie van die bedienaar van die Woord nie. Die apostel-amp was uniek en is nie oordraagbaar na die na-apostoliese tyd nie en bied dus nie die begronding vir

bedienaar van die Woord van vandag nie en die aandag word na profeet verskuif.

b. Profeet

Profete het 'n besondere rol in die vroeë kerkgeskiedenis gespeel en kan moontlik met die bedienaar van die Woord van vandag vergelyk word. Paulus self was 'n profeet, al het hy nêrens so na homself verwys nie (Verhoef, 1993:154). Die profetiese gawe het aan die profete 'n leidinggewende posisie in die gemeente gegee (Ridderbos, 1966:505.). Die profeet is ook, net soos die hedendaagse bedienaar van die Woord, verkondiger van God se heil en oordeel in die wêreld.

Dit is moontlik dat die bedienaar van die Woord soos dit vandag bekend staan vanuit die profeteamp van die Nuwe Testament kon ontwikkel het.

c. Evangeliste

Die benaming evangelis kom baie min in die Nuwe Testament voor. In Efesiërs 4:11 word evangeliste genoem as daar staan: *"En dit is die 'gawes' wat Hy 'gegee het': apostels, profete, evangeliste, herders en leraars"*. Die rede vir meer ampte/dienste in Efesiërs 4:11 as in Efesiërs 2:20 en Efesiërs 3:5 is dat, die laasgenoemde teksgedeeltes handel oor sake wat net vir apostels en profete geld. In hoofstuk vier praat Paulus egter oor alle gawes wat Christus vanuit die hemel gee om die liggaam van Christus op te bou en die heiliges toe te rus vir hulle diensbetoon. *"Dan kan er meer genoemd word: naast de funderingen komen nu ook de steunmuren en de verbindingsbalken in het vizier"* (Van Bruggen, 1984:34.) Die evangeliste was dus belangrik in die vroeë kerk, alhoewel hulle in die Nuwe Testament nie baie ter sprake kom nie.

Hoewel die taak van die evangelis (bediening van die Woord), hulle verkiesing (soek sewe mans) en hulle geestelike kwaliteite (vol van die Heilige Gees en wysheid) tog in 'n bepaalde sin dieselfde is as 'n bedienaar van die Woord, is hulle nie bedienaars van die Woord volgens die moderne interpretasie nie.

d. Ouderling

Die Brief van Jakobus (43 of 44 N.C.) verskaf, benewens die feit dat dit die oudste geskrif in die Nuwe Testament is, belangrike inligting oor die ouderlingsamp (Mulder, 1952:25). Die gemeente aan wie Jakobus skryf, was onder die invloed van die Joodse tradisie en was derhalwe 'n Joods-Christelike gemeente waarin die ouderling 'n belangrike rol en posisie ingeneem het. Versteeg (1982:27) meen dat hierdie ouderlinge as ampsdraers van die gemeente opgetree het. In Jakobus 5:14 word die ouderling opgeroep om vir die siekes te bid en met olie te self onder aanroeping van die naam van die Here.

Jakobus se verwysing na die ouderlinge, impliseer dat die amp van ouderling nie net in die gemeente van Jerusalem bestaan het nie, maar dat dit juis 'n karaktertrek van alle Joods-Christelike gemeentes en ook Griekssprekende gemeentes was en dat die ouderlingsamp 'n erkende amp was toe die gelowiges verstrooi is na die vervolging in Jerusalem. Die briewe van Petrus bevat eweneens bepaalde aanduidings wat betrekking het op die ouderlingsamp. Sy brief aan die gelowiges is in die jaar 62 N.C. geskrywe. Die amp het dus toe alreeds 'n bepaalde ontwikkeling ondergaan. Die brief bevat riglyne vir die ouderlingsamp (Versteeg, 1982:30).

Ook Paulus se brief aan die Efesiërs verskaf belangrike inligting oor die ouderling in die Nuwe Testament. In Efesiërs 4:11 en Efesiërs 4:16 word die ampsdraers van die ander gelowiges onderskei, maar tegelyk word die relasie tussen die gelowiges en die ampsdraers omskryf (Versteeg, 1988:55). Efesiërs 4:16 lui: *"En uit Hom groei die hele liggaam. Die verskillende liggaamsdele pas by mekaar en vorm saam 'n eenheid. Elkeen van hulle vervul sy funksie, en so bou die liggaam homself op in liefde"*. Dit is duidelik dat Efesiërs 4:11 praat van een groep ouderlinge *"herders en leraars"* en dat hierdie herdersfunksie met 'n sekere faset van die ouderlingsamp te doen het, vergelyk ook Filipense 1:1 wat die woord *"biskop"*, *"opsigter"* direk weergee met *"ouderling"* (Grosheide, 1960:66-67; vergelyk ook Hendriksen, 1976:197 en Roberts, 1983:115-116).

Verskillende liggaamsdele van v16, word in Grieks vertaal met *"haphê"*, wat in mediese terme, *"pees"*, *"band"*, *"spier"* beteken. Hierdie betekenis word sonder twyfel in Efesiërs 4:16 bedoel en in vers 11 word spesifiek na genoemde ampsdraers verwys (vergelyk Scott, 1948:214; Roberts, 1963:139 e.v.; Schlier, 1968:208.) *"De plaats van de ambtsdraggers in de kerk is dus te vergelijken met de plaats van de pezen in een lichaam. Daardoor wordt het lichaam vastheid gegeven en is de functie van de pezen in een lichaam ook die van de voedselvoorziening"* (Versteeg, 1988:56).

e. Twee terme presbuteros en episkopos as verdere aanduidinge van die ouderlingsamp

Die twee woorde *"presbuteros"* en *"episkopos"* verwys nie na twee verskillende ampte, naamlik presbyters wat geestelike leiers is en episkope wat die administratiewe werk gedoen het nie (vergelyk Venter, 1986:6). Versteeg (1982:12) verduidelik dat, terwyl die twee konsepte in die Pastorale briewe as sinonieme gebruik word, Paulus hom in sy ander briewe beperk tot die konsep *"episkoop"*. Lukas gebruik in die boek Handeling die benaming *"presbiter"*. Wanneer Lukas verduidelik hoe Paulus in die gemeente van Galasië ouderlinge aanstel, maak hy gebruik van die Woord *"presbiter"*. Lukas gebruik die woord *"presbiter"* op dieselfde wyse wanneer hy meedeel dat Paulus die ouderlinge van Efese na Milete ontbied het. In sy weergawe van die afskeidstoespraak van Paulus gebruik hy die begrip *"episkopen"*

woord “*presbiter*” op dieselfde wyse wanneer hy meedeel dat Paulus die ouderlinge van Efese na Milete ontbied het. In sy weergawe van die afskeidstoespraak van Paulus gebruik hy die begrip “*episkopen*” (Handelinge 20:17; vergelyk ook Handeling 20:28). Lukas gebruik laastens, wanneer hy woorde van Paulus aanhaal, sy gebruikelike woord “*episkoop*”, terwyl hyself soos uit Handeling 20:17 blyk, konsekwent die woord “*presbiter*” gebruik. Die rede is waarskynlik dat die woord “*episkoop*” aanvanklik gebruik was in die heiden-christelike gemeentes wat deur Paulus gestig is en ook moontlik daar deur Paulus ingevoer is, terwyl die woord “*presbiter*” aanvanklik gebruik was in die Joods-christelike gemeentes (Versteeg, 1982:12; vergelyk Nauta, 1989:24; Ridderbos, 1966:510 en Keet, 1963:52).

Daar kan sekerlik onderskeid tussen ouderlinge gemaak word. 1 Timoteus 5:17 stel: “*Die ouderlinge wat goeie leiding gee, behoort dubbele erkenning te kry, veral dié wat hard werk deur te preek en onderrig te gee*”. Die verskil tussen ouderlinge is daarin geleë dat dit gaan oor die **dubbele eer**. Dit gaan daaroor dat die ouderlinge wat belas is met preek en onderrig moet dubbele eer kry. Die vraag ontstaan dan of daar twee groepe ouderlinge onderskei word, die wat goeie leiding gee en die wat preek en onderrig gee? Calvyn veral, het hierdie teksgedeelte gebruik om die verskil tussen die regeer- en leeramp aan te dui (Van Bruggen, 1984:101; vergelyk ook 2.2.6.1:45).

Van Bruggen (1984:101) meen egter dat die onderskeiding van twee soorte ouderlinge in die teksgedeelte bemoeilik word deur die sinsverband en die samehang, daarom is dit begryplik dat niemand op grond van hierdie Bybelse gegewens onderskeid wil maak tussen twee soorte ouderlinge nie, hy stel: “*Bij de weerlegging van deze gedachte aan twee soorten oudsten, kwam naar voren hoe vers 17 in feite spreekt over een soort oudsten, waarvan sommigen wel heel zwaar trekken aan het werk dat oudsten is toevertrouwd*” (Van Bruggen, 1984:102.) Versteeg wys daarop dat “*dubbele eer*” eintlik verwys na vergoeding vir voltydse diens (Versteeg, 1983:12).

2.2.6.3. Gevolgtrekking

Uit die voorafgaande kan voorlopig die volgende gevolgtrekking gemaak word

1. Voorlopige konklusie

Al drie die benamings/begrippe: apostel, profeet en evangelis dui op die bestaan (voorkoms) van ‘n bedienaar van die Woord en bevestig dat die verskynsel van ‘n bedienaar van die Woord ‘n Skrifgegewe is. Dit is egter die begrip profeet, wat spesifiek vergelykbaar is met die hedendaagse bedienaar van die Woord. Die vraag ontstaan of daar wel so ‘n amp in die Nuwe Testament genoem word. Uitgesonderd die van profeet, vestig dit die aandag op die amp van ouderling soos ons dit in die Nuwe Testament aantref.

2. Konklusie

Wanneer die amp van profeet en ouderling vergelyk word, kom daar verskillende funksies na vore. Die Nuwe-Testamentiese profeet het veral gefunksioneer as vertolker van die Skrif in die lig van die tydsomstandighede, en as interpreteerders van die gebeurtenisse rondom die heilswerk van Christus in die lig van die Skrif. Die kernfunksie van die Nuwe-Testamentiese profete was om die geheim van die heilsgebeure van God in Christus in terme van die prediking van die Ou-Testamentiese profete te interpreteer en toe te pas (Verhoef, 1993:159-160).

Dit is steeds die kernfunksie van die kerk van Christus. Die kerk van vandag kan dus die rol en funksie van die profeet in God se gemeente nie misken nie. Dit is egter veral die amp van ouderling, wat vanuit die Skrif in fokus kom. Aan die ouderling word 'n aantal meer funksies soos versorging, voorbidding, opbou van die gemeente, toerusting, leer en deel wees van 'n raad van ouderlinge in die Nuwe Testament toegeken. Dit blyk dat die amp van bedienaar van die Woord in die moderne lewe eerder uit hierdie riglyne vanuit die Woord ontwikkel het, as uit die profeteamp van die Nuwe Testament.

Die bedienaar van die Woord kan dus beskryf word as 'n ouderling met 'n besondere opdrag (vergelyk Venter, 1986:13). Daar moet versigtig met die eksegeese omgegaan word, wanneer die begrippe ontleed word om die amp van die bedienaar van die Woord te omskrywe en ook wanneer die aard, taak, inhoud en vereistes van die bediening van die Woord beskrywe word. *"Dit onderskeid tussen oudsten en oudsten is gradueel en bijkomstig, het is niet structureel of wezenlijk"* (Van Bruggen, 1984:105). Die bestaan van ampte in die kerk lei tot die vraag na die onderlinge verhouding tussen die ampte wat die anti-hiërargiese beginsel weer ter sprake bring.

2.2.7 Anti-hiërargiese beginsel

Die ampswerk van die drie ampte is gelykwaardig, alhoewel dit in opdrag en werk onderskei (vergelyk 4.2.2.4:130), vorm dit 'n eenheid. Daar is net een opdraggewer, naamlik, Jesus Christus en al die ampte verrig dieselfde taak, te wete dienswerk in die kerk (Nauta, 1971:49).

Gemeentes word saamgevat in een geordende geheel waar die geestelike regering van Jesus Christus, die Heer van die Kerk, deur middel van sy diensknegte, die ampsdraers, uitgespel word (Pont, 1981:48). Die anti-hiërargiese beginsel sny die metropolisverhouding tussen gemeentes en alle hiërargieë ten opsigte van die ampsdraers onderling en tussen die ampte as sodanig, sorgvuldig by die wortel af (Pont,

1981:193; vergelyk Van 't Spijker, 1970:392). Dié beginsel van *geen heerskappy* in Gereformeerde kerke word al sedert die **Discipline Ecclesiastique (1559)** gehandhaaf. 'n Verdere voorbeeld van die anti-hiërargiese beginsel kom voor in die Kerkorde van die Sinode te Emden 1571 (Pont, 1981:97).

Samevattend kan gesê word dat artikel drie van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk weergee wat die Skrif beveel en leer aangaande Christus se dienswerk wat Hy verrig deur die gebruikmaking van ampte in die kerk.

2.3 SKRIFDUIDINGE EN TEOLOGIESE ONTWIKKELING MET BETREKKING TOT VEREISTES GESTEL VIR DIE BEDIENAAR VAN DIE WOORD - (ARTIKELS VIER TOT AGT - KERKORDE 1998)

Daar is sekere vereistes waaraan die bedienaar van die Woord moet voldoen alvorens hy/sy tot die bediening toegelaat word.

2.3.1 Diens deur 'n spesifieke roeping, bekwaammaking en toerusting tot diens

Jesus se twaalf dissipels sluit nie vrywillig by Hom aan nie. Hulle word geroep met Goddelike gesag (vergelyk Markus 1:16; Matteus 8:22; Lukas 5:10). Die dissipels se gehoorsaamheid spruit juis voort uit dié gesaghebbende roeping deur Jesus (Johannes 15:16; Du Rand, 1981:46).

Die roeping is in die eerste instansie **Goddelik** van aard, God neem deur Christus die inisiatief in die roeping (Goumaz, 1964:34). AN Hendriks (1990:96) voeg daaraan toe: "*Het ambt komt niet uit de gemeente op en de gemeente voorzien niet zichzelf van ambtsdragers. Het is Christus die door zijn Geest tot het ambt roept*" (AN Hendriks, 1990:96).

Die klem val dus op Christus wat roep, ("*locus classicus*" vir die ampte in die kerk), en nie op die mens as geroepene nie.

Skrifgewens soos Markus 1:17 "*Kom saam met My...*"; Matteus 8:22 "*Volg My...*"; dui op roeping en Lukas 5:10 "*Moenie bang wees nie...*" en Johannes 15:16 "*Ek het julle uitgekies en julle aangestel om vrugte te dra, vrugte wat sal hou*", dui op bekwaammaking en toerusting, vir die amp.

Die roeping van die Here manifesteer in die gawes, die toerusting en die bekwaammaking van die ampsdraer om die diens te verrig wat Christus wil hê hy moet verrig (Coertzen, 1995:11; vergelyk Van Genderen, 1992; Velema, 1992:663; Jonker, 1970:6; Deddens, 1988; Brockhaus, 1987:24). Runia (1982:9.6.82) meen egter dat alle gemeentelede innerlik geroep word na die heil in Christus (Romeine 1:6-7)

en dat niemand spesiaal vir die amp geroep word nie, sommiges ervaar net 'n "*verlange na die diens*" van predikant (vergelyk Spoelstra, 1989:32-33). Die feit bly egter staan dat die roeping wat deur die gemeente plaasvind, nie misken kan word nie. Jansen (1952:17) merk op dat niemand die amp van bedienaar van die Woord mag beklee en sakramente mag bedien sonder wettige roeping deur die gemeente nie soos dit algemeen in die kerk aanvaar word (vergelyk ook De Klerk, 1976:16).

2.3.2 Diens deur identifisering en aanstelling (ordinering/bevestiging) spesifiek tot ampsdiens

Die roeping tot ampsdiens deur die Here, kan nie losgemaak word van die identifisering en aanstelling (bevestiging en ordinering) van die bedienaar van die Woord vir ampsdiens deur die gemeente en/of kerkverband nie (Coertzen, 1995:11). Die gemeente se identifisering en aanstelling van die bedienaar van die Woord gee erkenning daaraan dat hy sy opdrag van die Here midde in die gemeente verrig (Coertzen, 1995:11). Tereg wys AN Hendriks (1990:240) daarop: "*Een ambtelijke roeping wordt gekarakteriseerd door aanwijzing, mandatering, publieke installatie en bekwaammaking "van hogerhand" d.w.z. vanwege de Vader en de Heilige Geest.*"

Die ampte of dienste val nie net uit die lug uit nie (AN Hendriks, 1990:70). Gawes wat die Gees aan iemand skenk, laat as't ware vanself daardie persoon na vore tree in die gemeente. Dit lei dan daartoe dat die gemeente die persoon as amptelike leier aanwys op grond van die gawes wat hy ontvang het. In hierdie verband het die gemeente 'n baie duidelike roeping om tussen egte en opbouende gawes en onegte en afbrekende gawes te onderskei. Die Skrif stel duidelik dat die besondere dienste deur Christus gegee is en dat dit die Heilige Gees is wat ampsdraers oor die gemeente aanstel (Coertzen, 1995:11-12). Van Ruler (1952:53) skryf dat, alhoewel die verkiesing, bevestiging en voorstelling tot ampsaanstelling van God self af kom, dit die gemeente is wat die gawes raaksien, wat kies, roep en oordeel saam met God om dan te bevestig deur openlike erkenning, gebed en handoplegging.

Identifisering en ordinering word in die volgende Skrifgegewens aangedui: Titus 1:5 "*dat jy in elke dorp ouderlinge moet aanstel...*" en dat diegene volgens vers 6 onberispelik van gedrag moet wees; Handeling 14:23 verduidelik hulle het in elke gemeente ouderlinge gekies nadat die gemeente gebed en gevas het; volgens 1 Timoteus 3:10, moet vooraf ondersoek ingestel word na verkose ampsdraers se geskiktheid, en as niemand beswaar teen hulle inbring nie, kan hulle as diakens dien.

Die bevestiging in die gemeente span die kroon op die beroepaksie. Die verbintenis tussen gemeente en leraar is besonders, die beroepene se pligte word aan hom voorgehou, en na beantwoording van die vrae wat aan hom/haar gestel is, word hy/sy in die gemeente bevestig (Bouwman, 1970:Deel 1,408; vergelyk De Klerk, 1976:17-18). Die ordening is dus die openlike aanvaarding van die amp in die

Die ordening is dus die openlike aanvaarding van die amp in die gemeente (Kleynhans, 1984:43), dit maak die bedienaar van die Woord se roeping amptelik (vergelyk Brockhaus, 1972:24 en Du Rand, 1988:79). Uitstaande kenmerke van die ampte is: deur God geroep, deur die gemeente verkies, aanvaar en aangestel. Daar is egter ook ander kenmerke wat die ampte verder verklaar.

2.3.3 Toelating tot die amp

Die Skrif toon duidelik dat daar uit die staanspoor sekere vereistes aan persone gestel is om die bediening van die Woord waar te neem (vergelyk 1 Korintiërs 2, 3; 2 Korintiërs 11: 12-15; 1 Timoteus 3:7,10; 1 Johannes 4:1). Opsieners moes bepaal of persone geskik was (Handelinge 20: 28-31). Hulle het namens Christus en Sy kerk gehandel (Handelinge 11:30; 15:2, 6; 1 Tessalonisense 5:12, Spoelstra, 1989:40).

2.3.3.1 Vereistes vir toelating tot ampsbediening

Die nugterheid en direktheid waarmee die vereistes vir toelating tot ampsbediening in die Woord gemeld word en die feit dat by die toelating tot diens slegs die noodsaaklike menslike vereistes gemeld word, sonder om na die Heilige Gees te verwys, dui op reële behoeftes wat die ontwikkeling van die amp op grond van daaglikse behoeftes van die Christelike gemeentes, beïnvloed (Beyer, 1933:600; vergelyk Van der Walt, 1979:63.)

Die vereistes wat die Skrif stel vir die verkiesing van die ampsdraer, geld sy persoon, sy karakter, sy gedrag, optrede na binne en ook sy optrede na buite (Venter, 1988:106).

Die Pastorale briewe, 1 Timoteus 3:2-7 en Titus 1:6-9, asook 1 Tessalonisense 2:1-12 noem voorwaardes waaraan 'n ouderling moet voldoen alvorens hy tot ouderling gekies kan word. Heelwat meer vereistes word in die Pastorale Briewe genoem as in die brief van Petrus wat vroeër geskrywe is. Die verklaring lê waarskynlik daarin dat die Pastorale Briewe later geskrywe is en dat die amp reeds 'n bepaalde ontwikkeling ondergaan het. Hier word hoofsaaklik op die genoemde drie Skrifgedeeltes gekonsentreer, omdat dit in 'n groot mate 'n verskeidenheid van voorwaardes kompak weergee. In 1 Timoteus 3:2-7 en Titus 1:6-9 word 'n hele aantal positiewe sowel as negatiewe voorwaardes neergelê wat vir 'n ouderling geld. 'n Ouderling moet **onberispelik** ("*Anepilêptos*") wees, dit is samevattend van alles wat die ouderling moet doen en word gekonkretiseer in 'n reeks van voorwaardes wat volg in die volgende Skrifgedeeltes (Versteeg, 1982:35).

a Man van een vrou – *mias gunaikos andra*

Man van een vrou sluit enige vorm van owerspel "*in*" of "*uit*" (vergelyk Ridderbos, 1967:90). In teenstelling met die aanvaarding van een vrou was twee vroue veral in die hellenistiese sfeer van denke vry algemeen aanvaarbaar gewees, maar die Joodse denkwys om die eie vrou weg te stuur en dan 'n

verhouding met 'n ander vrou aan te knoop, word ook afgewys (Versteeg, 1982:35; vergelyk Ridderbos, 1967:91-92). Dit gaan nie hier oor 'n opeenvolgende bigamie, dit wil sê 'n tweede huwelik na die dood van die eerste vrou nie, maar om kontemporêre bigamie (Bouma, 1942; Titus 1:6).

Die Skrifgedeelte beklemtoon dat dit vir 'n christen, in besonder vir 'n ouderling, verbode is om 'n "ongeoorloofde huweliksverhouding of verhouding buite die huwelik" te hê (Ridderbos, 1967:92). Die ouderling moet opnuut weer ontdek, maar ook die voorbeeld stel wat dit in Christus beteken om "*man van een vrou te wees*" (Ridderbos, 1967:90).

Hierdie uitspraak is teen alles wat in stryd met die monogame huwelik is (Venter, 1988:103).

b Nugter wees – *nêpho*

Die eerste boek van Timoteus, hoofstuk 3:2 verklaar dat 'n ouderling onberispelik moet wees, getrou aan sy vrou en nugter (***nêphalion***). Hier word soberheid van die ouderling beklemtoon. 'n Ouderling moet nugter wees en geen oordad pleeg nie (Versteeg, 1982:36). Dié konsep word in dié geval nie gebruik in die sin van "*onbesonne*" of "*onbedagsaam*" "wees nie, maar eerder in die sin van sober in begeertes of vry van hartstog en geestelike bedwelming (Ridderbos, 1967:92-93). Dit veronderstel 'n gesonde en 'n gebalanseerde oordeelsvermoë en nie wispelturige, onstabiele en veranderlike gedrag nie (Lenski, 1964: 1 Timoteus 3:2). Nugter word hier gebruik in die sin van weldeurdag. Paulus beklemtoon ook in 2 Timoteus 4:1-8 dat Timoteus as bedienaar van die Woord, sy pligte met nugterheid moet uitvoer (vergelyk Jacobs, 1991:62), hy moet met ander woorde doelbewus die saak van die Here bevorder.

c Nie verslaaf aan wyn - *mê paroinon*

Die amp vereis dat die ouderling nie aan wyn verslaaf moet wees nie. Verslawing is mens gesentreerd. Die ouderling moet die bevrydende krag van die Here in sy lewe ervaar en dit self ook uitdra. Dronkenskap bring rusie na vore, daarom word daarmee saam gesê dat die ouderling nie 'n rusiemaker moet wees nie, want "*Het woord dat Paulus hier gebruikt is een zelfstandig naamwoord dat letterlijk vertaald "vechtersbaas" betekent. Wie aan de wijn verslaafd is wordt gemakkelijk een vechtersbaas, iemand die erop los laat*" (Versteeg, 1982:37; vergelyk Ridderbos, 1967:91.) Wat Paulus hier beklemtoon, is dat 'n ouderling homself niks sal veroorloof wat sy waaksaamheid kan benadeel of sy optrede kan verontreinig en verkeerde dade tot gevolg kan hê nie, met ander woorde, hy moet in alle omstandighede 'n kalme en heldere oordeel kan vorm (Hendriksen, 1976:125-126; vergelyk ook Groenewald, 1977:43; Barclay, 1970:1; Timoteus 3:3).

Die christelike lewenswandel staan teenoor die ruwe lewenswyse van die wêreld wat dronkenskap voorstaan. "*En de opzieners moeten van die nieuwe stijl het voorbeeld en de dragers zijn*" (Ridderbos, 1967:91).

d Nie geldgierig wees nie - *aphilarguros*

'n Ouderling moet nie geldgierig wees nie. Dit negeer nie 1 Timoteus 5:18 wat sê: "*Die arbeider is geregtig op sy loon*" nie. Die vertrouensposisie wat die ouderling in die gemeente inneem, kan die moontlikheid skep dat hy onwettige voordeel daaruit mag trek. Hierdie vereiste moet teen die agtergrond van 1 Timoteus 6:8-10 gelees word waar Timoteus tevrede moet wees met voedsel en klere (1 Timoteus 6:8), want geldgierigheid is die wortel van alle ewels (1 Timoteus 6:10).

Geldgierigheid is 'n bedreiging vir die dienswerk van die ouderling (Venter, 1988:104). 1 Timoteus 6:5 dui daarop dat godsdiens nie iets is waaruit geld gemaak word nie. Die grense kan maklik hier uit die oog verloor word en die diens van die evangelie kan 'n saak van eie belang word (Versteeg, 1982:37). Die ouderling moet vanweë sy posisie "*volstrekt onkreukbaar en onomkoopbaar zijn*" (Ridderbos, 1967:91).

Benewens die negatiewe voorwaardes vir ouderling wees is daar ook 'n reeks positiewe voorwaardes waaraan die ouderling moet voldoen.

e Inskiklik of vriendelik wees - *epieikês*

Die voorwaarde behels meer as net vriendelik wees, hier word 'n veel breër betekenis veronderstel. Dit spreek van 'n insiklike en tegemoetkomende manier van benadering van mense, waar begrip getoon word selfs vir die foute en tekortkominge van ander mense. Dit beteken om persoonlike voordeel op te offer en om altyd gevul te wees met 'n gees van billikheid (Hendriksen, 1964:Titus 3:2; vergelyk Versteeg, 1982:37).

Die begrip was oorspronklik 'n uitdrukking van 'n gebalanseerde en vriendelike uitkyk op die lewe in teenstelling met losbandigheid. Dit gee uitdrukking aan die grootmoedige en die wyse persoon wat sagmoedig bly te midde van beledigings (Van der Walt, 1979:382; vergelyk Bauder, 1917:256 en verder).

f Vredeliewend wees - *amachos*

Vredeliewendheid beteken dat die ouderling nie met alles en almal in stryd moet verkeer nie. Nie strydlustig sou ook weergegee kon word met, hy mag nie provokerend optree nie (Versteeg, 1982:37).

g Bekwaam om te onderrig - *didaktikos*

Die voorwaarde wys op die praktiese bediening van die evangelie. Die ouderling moet nie 'n goeie dosent wees in die sin van onderwys gee nie, maar hy moet die konsekwensies van die boodskap kan deurgee in die praktyk. Hy moet in die volle sin van die woord 'n geestelike leier vir die gemeente wees

(Ridderbos, 1967:90-91). Hy moet ook kan duidelik maak hoe die gelowiges in elke situasie die boodskap van die evangelie prakties moet uitleef (Versteeg 1982:41).

Baie van hierdie voorwaardes wat in 1 Timoteus 3 genoem word, het ook sonder meer betrekking op die gelowiges in die gemeente. Selfs van die voorwaardes wat in 1 Timoteus 3:8-13 van die diakens genoem word, toon ooreenkomste met dié van die ouderling. Dit is egter **die bekwaamheid om te onderrig** wat baie spesifiek uitstaan. Versteeg (1982:45) meen dat die voorwaarde vir die bekwaamheid om onderrig te gee, inderdaad voorwaarde is wat spesifiek geld vir die ouderling.

h Buite die gemeente as goeie man bekend staan - *dei de kai marturian kalên echein apo ton eksothen*

'n Ouderling moet ook by die mense buite die gemeente as 'n goeie man bekend staan. Indien die duiwel hier 'n vashouplek kry, belemmer dit die ouderling se werk na binne en buite (Ridderbos, 1967:95). Dit gaan hier egter nie net oor die gemeente daar binne nie, maar ook oor die wêreld daar buite. Die missionêre roeping vorm 'n integrale deel van die gemeente.

Die ouderling moet juis vir hierdie missionêre taak geen slegte naam na buite hê nie. So kan die dienslewering verdag gemaak word (Versteeg, 1982:44). Die ouderling moet dus geen struikelblok vir die wese van die gemeente wees nie. Paulus is baie ernstig daaroor dat die gemeente 'n roeping na buite het. Daarom dat die wêreld moet weet hierdie is 'n betroubare man, 'n man wat die geloof en die werke deel van sy lewe maak.

i Nederig wees - *tapeinos*

Die amp van ouderling verg nederigheid. Hy kan en mag hom nie bo ander aanstel nie. 1 Petrus 5:1-6 is hier van toepassing. v1: "As mede-ouderling...", v2: "Pas die kudde van God wat aan julle vertrou is, goed op. Hou toesig oor hulle, nie uit dwang nie...", v3: ook nie deur baas te speel nie...maar deur 'n voorbeeld vir die kudde te wees". "Almal moet trouens teenoor mekaar nederig wees...", v6: "Onderwerp julle daarom in nederigheid aan die kragtige hand van God...". Petrus as ouderling, "...verheft zich niet boven de oudsten van de gemeente waarvoor zijn brief bestemd is. Hy stelt zich alle mede oudste helemaal naast hen" (Versteeg 1982:30).

Petrus kon as Apostel en iemand wat 'n besondere pad met die Here geloop het, homself hoër geag het as die ander gelowiges en hulle wat deur die Here geroep is tot ouderling. Petrus is egter nederig en beskou homself as mede-ouderling. Ook roep hy die ouderlinge op om nie baasspelerig te wees nie, maar nederig. Petrus versterk sy argument deur Spreuke 3:34 aan te haal: *"Met hooghartige spotters dryf Hy die spot, maar Hy is goed vir dié wat beskeie is."*

j Huisgesin goed kan beheer - *tou idiou oikou kalos proistamenon*

'n Ouderling moet sy eie huis goed kan bestuur of beheer. Dit staan in direkte verband met sy taak in die gemeente soos dit uit 1 Timoteus 3:5 blyk (Ridderbos, 1967:93). Hy moet op 'n waardige wyse gesag oor sy kinders uitoefen. Daar moet nie kritiek van buite op ouderlinge gelever kan word nie, want dan is dit 'n belemmering van die evangelie. Wanneer 'n gesin so optree dat dit kritiek uit die gemeenskap oproep, kan so iemand nie op 'n verantwoordelike manier as ouderling in die gemeente funksioneer nie (Versteeg, 1982:39; vergelyk Van der Walt, 1979:376).

Dit is 'n geweldige aanklag wat volg in 1 Timoteus 3:5 "*Immers, as iemand nie weet om sy eie huisgesin te beheer nie, hoe kan hy dan die sorg vir die gemeente van God op hom neem?*" Die gemeente dra hier groot gewig. Versteeg (1982:40) meen dat by die kennis om die huisgesin te beheer of te bestuur twee elemente ter sprake kom. Die woord "*weten*" praat van beleid en die woord "*bestieren*" van "*overwicht*". Beleid sonder "*overwicht*" het geen effek nie. Dit is 'n boog sonder 'n pyl en omgekeerd is ook waar.

k Nie 'n nuweling nie (nie onlangs tot geloof gekom het nie) - *mê neophuton*

Die ouderling moet nie 'n nuweling in die gemeente wees nie. Onkundigheid aangaande die evangelie is 'n diskwalifikasie vir sy amp. Indien "*neophutos*" direk uit die Grieks vertaal word beteken dit 'n "*pas geplante*" (Ridderbos 1967:1 Timoteus 3:6).

Dit kan gebeur dat 'n jong bekeerde as ouderling so belangrik daarvoor voel, dat hy hoogmoedig word en kan hy/sy dan vanuit hierdie hoogmoed dwase dinge in die gemeente doen (Versteeg, 1982:43). Tereg merk Lenski (1964:1; vergelyk 1 Timoteus 3:6) op dat die gebruik van die woord geen betrekking het op die ouderdom van 'n persoon nie, maar dui op die nuwe geestelike lewe van 'n pas bekeerde. Al beskik 'n nuwe bekeerling ook oor baie geestelike kwaliteite, is geestelike rypheid van die allergrootste belang vir die toelating tot die verantwoordelikheid om leiding in die gemeente te neem. Versteeg (1982:45) meen dat dit wat die ouderling vir sy taak benodig, slegs in die beleving van die geloof ontvang word.

l Hy moet gasvry wees - *philoksenos* (Titus 1:8)

Gasvryheid was in die ou Nabye Ooste 'n besondere deug. Dit is beklemtoon in die begin van die vroeë kerk, want die apostels en die bedienaars van die Woord moes rondbeweeg om die evangelie te verkondig en was dus afhanklik van ander mense se gasvryheid (Venter, 1988:104; vergelyk Versteeg 1982:36). Dit is ook deel van christen wees. Vergelyk in die verband Romeine 12:13 en Hebreërs 13:2. Die ouderling moet 'n houding ken waarin die verlening van gasvryheid as vanselfsprekend aanvaar word (Versteeg 1982:36). Dit is opvallend dat die begrip gasvryheid in 1 Petrus 4:8-9 in die konteks gebruik word van "*... Julle moet mekaar vurig liefhê*" en "*mekaar dien met genadegawes*." Gasvryheid is die konkrete betoning van koinonia (Venter, 1988:104).

Daar is 'n aantal voorwaardes waaraan die bedienaar van die Woord moet voldoen, voordat hy as predikant wat in die Here se diens staan, gekies kan word.

2.3.4 Geskiktheid vir die amp

Calvyn skryf in sy Institusie dat iemand in die kerk wettig tot 'n besondere diens geroep moet word (Calvyn: Institusie IV.3.vii.x). Die gemeente is die middel wat Christus gebruik om te beroep en toesig te hou oor die geskiktheid van die geroepene en oor hoe dienaars van die Woord in hulle amp aangestel word (Calvyn: Institusie IV.3.xi).

Die geskiktheid vir die amp word bepaal deur die roeping. Spoelstra (1989:33) onderskryf bogenoemde as hy verklaar dat die uitwendige roeping kom wanneer die kerk van die Here (die gelowiges) na ondersoek en aanlê van die kriteria wat die Skrif vereis (vergelyk 1 Timoteus 3; Titus 1:5 –11), iemand met die bepaalde diens konfronteer (Spoelstra, 1989:33). Die bedienaar van die Woord moet eerstens fisies en psigies gesond wees om aan al die eise wat die voltydse bediening van 'n gemeente stel, te kan voldoen. Die Reglement vir die Reëling van die Opleiding en Legitimasië van Evangeliedienaars van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, bepaal in artikel 4.1.1.2.1:2 'n ondersoek na aanleiding van: “*Skriftelike verslae aangaande sy liggaamlike en sielkundige welstand*” (Kerkorde, 1998:54).

In die Nederduitse Gereformeerde Kerk geskied toelating tot teologiese opleiding deur die kuratorium of 'n kommissie van die kuratorium en ten opsigte van 'n student aan 'n universiteit waar nie 'n teologiese fakulteit van die Nederduitse Gereformeerde Kerk bestaan nie, deur die sinodale kommissie vir begeleiding van die betrokke sinode. Die kommissie se taak behels 'n ondersoek na aanleiding van skriftelike verklarings en verslae van:

- verklaring waarom die evangeliebediening as roeping gekies is;
- verklaring van sekerheid van geloof;
- verslag van kerklike meelewing binne plaaslike gemeente;
- verslag van die leraar waar hy lidmaat is;
- bewys dat sy bewys van lidmaatskap ingehandig is;
- verslag van kerklike meelewing waar hy student is;
- verslag van fisiese welstand (Kerkorde, 1998:53-54).

2.3.5 Teologiese opleiding

Sover dit die Vroeë Kerk aangaan, het die Joodse Skrifgeleerdes soos Gemaliël skole gehad (Handelinge 5:34 en 22:3). Ook is die dissipels deur die Here Jesus self opgelei, onderrig en vir hulle diens bekwaam (vergelyk Coertzen, s.a. :9).

Dwaalrigtings het die kerk genoodsaak om aandag te gee aan opleiding vir sy toekomstige leraars en die kategete skole te Alexandrië, Caesarea en Antiochië het positiewe invloed op die kerkvaders uitgeoefen. In die Middeleeue het veral die kloosters as studie-oorde gedien. Hervormers soos Luther, Zwingli en Calvin het hulle beywer vir opleidingsinrigtings en die wetenskaplike opleiding van voornemende predikante. Die kerke van die reformatie bou op hierdie grondslag voort en die vroegste kerkordes uit die Reformatie bevat dan ook bepalings in die verband. In Gereformeerde kringe word mettertyd ook kweekskole gestig, óf omdat daar geen universiteite vir hierdie doel was nie, óf as teenmaatreël vir afwykende beskouings. Die Kweekskool van Stellenbosch (1859) is 'n voorbeeld hiervan (vergelyk Coertzen, s.a.:10).

Teologiese opleiding is in Gereformeerde kerke 'n vereiste vir die bedienaar van die Woord. Die teologiese opleiding hang saam met die besondere posisie wat die predikant in onderskeiding van die ander ampsdraers, in die kerklike lewe inneem. Hierdie roeping is 'n volledige dagtaak, terwyl ouderlinge en diakens hul dienswerk kan verrig saam met hul maatskaplike en burgerlike pligte. Boonop word 'n bedienaar van die Woord lewenslank vir sy taak afgesonder, terwyl die ander ampsdraers vir 'n beperkte aantal jare hulle dienswerk verrig (Coertzen, s.a.:9).

Aalders (1969:28) verklaar dat die moderne predikant die gevolg was van ingrypende ontwikkeling rondom die reformatie gedurende die sestiende eeu na die herontdekking van die Woord en die **mondigheid** van die gemeentelêde. In die sestiende eeu is 'n kerkvorm geskep waar die Woord van God die gelowiges en die gemeente, weer van fundamentele belang beskou is. 'n Duidelike geestelike emansipasie het op sy beurt geestelike voorligting en vorming tot gevolg gehad. Die stigting van die Leidse Universiteit deur Willem de Zwijger, was die erkenning dat teologiese opleiding ten grondslag van die bediening lê. Gedurende die Reformatie het die bediening van die Woord die kern van die geestelike amp geword en die ampsdraer is dan kortweg ook die "*predikant*" genoem (Aalders 1969:28).

2.3.6 Beroep

By die roeping tot diens is daar drie instansies betrokke, naamlik Christus, die persoon wat van die roeping bewus word en die gemeente wat die roeping erken (Spoelstra, 1989:32). Gereformeerdes het tradisioneel tussen inwendige en uitwendige roeping onderskei.

2.3.6.1 Inwendige roeping

Die Skrif leer dat niemand die eer van 'n heilige bediening vir homself sal toe-eien nie. Elkeen moet soos Aäron deur God geroep word (Hebreërs 5:4). Reeds in die vroegste Nuwe Testamentiese kerke het mense wat op 'n besondere roeping en spesiale gawes aanspraak gemaak het, na vore gekom. Die aanspraak kan egter waar of vals wees. Die gelowiges moes dus versigtig en verantwoordelik die geeste

beproof en nie maklik iemand wat hom aandien, in 'n besondere diens stel nie (1 Timoteus 5:22; Handeling 20: 29-30; Galasiërs 1:9-10). Hoewel Paulus eers die gemeentes vervolg het (1 Korintiërs 15:9; 1 Timoteus 1:13), het God hom tog voor sy geboorte bestem vir die amp, maar hy is eers later deur Sy genade geroep (Galasiërs 1:15) om apostel, leraar en prediker (2 Timoteus 1:11) te wees (Spoelstra, 1989:32).

Onder die innerlike roeping verstaan Calvyn 'n werk van God in die hart van die mens waardeur hy bewus word van en oortuig raak dat hy uit liefde vir God en die begeerte om in die kerk te dien, die bepaalde diens sou wou verrig (Calvyn Institusie, 1951:IV. 3. xi). Van der Linde (1965:55) omskryf dit soos volg: *"Die inwendige roeping bestaan in die verlening van die gawes wat vir die amp vereis word, in die standvastige begeerte waardeur iemand na die amp strewe, en die opening van die weë wat na die amp lei. Hierdie inwendige roeping moet sy waarmerk en seël kry in die uitwendige roeping deur die kerk"*.

Naas die inwendige roeping is daar ook die uitwendige roeping van die gelowige wat in die Here se diens kom staan.

2.3.6.2 Uitwendige roeping

Die uitwendige roeping vind plaas wanneer die kerk van die Here na ondersoek en aanlê van Skrifkriteria (vergelyk 1 Timoteus 3 en Titus 1:5-11) iemand met die bepaalde diens verantwoordelik en versigtig konfronteer (Spoelstra 1989:33).

Calvyn sê: *"Geen ambt is de naam waard als de gemeente niet haar woord daarin gesproken heeft"* (Calvyn in Goumaz, 1964: 34; vergelyk De Klerk, 1976:16).

Calvyn het beklemtoon dat die gemeente die dienaar moet goedkeur, erken en aanvaar (Calvyn Institusie, 1951:IV.3. x-xv). Polyander (1965:122) stem saam dat die uitwendige roeping geskied deur middel van die vergadering van gelowiges, maar, sê Pont (1981:198), *"Dit is noodsaaklik om daarop te let dat die roeping of verkiesing steeds plaasvind onder leiding van diene wat reeds in die amp staan"*.

Die sinode van Dordrecht 1578 stel voorop dat net persone wat ten opsigte van leer en lewe goed *"beproof"* is, oor goeie getuienis van binne en buite die gemeente beskik, bekwaam is om onderwys te gee, tot diens van predikant beroep mag word. So 'n dienaar moet ook bewus daarvan wees dat hy deur God (innerlik) en die gemeente (uiterlik) *"wettig beroep"* is (Pont, 1981:130). Volgens Spoelstra (1989:32) is hierdie artikel wat handel oor die beroeping (of verkiesing) feitlik regstreeks aan Calvyn ontleen.

Goeie orde en welvoeglike optrede (1 Korintiërs 14:40) vereis dat iemand in die kerk van die Here wettig tot 'n besondere diens beroep moet word (Calvyn Institusie, 1951:IV.3.vii.x).

Die gemeente is instrument wat Christus gebruik om te beroep en toesig te hou oor wie en hoe dienaars in hulle amp gestel word (Calvyn Institusie, 1951:IV.3.xi). Nauta (1971:50) meen: *“Het staat aan niemand vrij zich enig ambt aan te matigen en zich uit eigen beweging op te werpen als ambtsdrager. Altijd is vereist een opzettelijke roeping, uitgaande van de kerk”*. Spoelstra (1989:38) voeg daaraan toe: *“Wettig beroepe predikante”* is deur 'n kerk in kerkverband volgens die Kerkorde of deur kerke met wie *“enger korrespondensie”* (artikel 52) beoefen word, as predikant beroep en bevestig.

Die Here gee voorskrifte in die Skrif waaraan dienaars moet beantwoord (Calvyn Institusie, 1951:IV.3.xii, 1 Timoteus 3:1 en Titus 1:7). Die manier van verkiesing is nie so belangrik nie, maar die godsdienstige erns en eerbied waarin dit moet geskied, wel (Calvyn Institusie, 1951:IV.3.xi,xii). Spoelstra (1989:41) argumenteer: *“Vir die wyse van verkiesing is daar geen vaste reël nie. Die vroegste gelowiges het meegewerk in die nominasie of verkiesing van die dienaars (Handelinge 6:3; 14:23). Die lot het aanvanklik die verkiesing na nominasie beslis (Handelinge 1:14-23). Die apostels het hulle opvolgers op voorstelle ‘aangestel’ (Handelinge 3:3,6; 14:23; 1 Timoteus 5:22; 2 Timoteus. 5:22). Soms het ‘n opsiener(s) ander dienaars aangewys”* (Calvyn Institusie, 1951:IV.3.xiii-v; Titus 1:5; 1 Timoteus 5:22).

Die Griekse gebruik was om hande op te steek (Calvyn Institusie, 1951:IV.3.xv; Handelinge 14:23). Die verkiesing het egter eers *“wettig”* plaasgevind wanneer die gemeente onder leiding van die herders die persoon vir die amp eenstemmig goedgekeur het (Calvyn Institusie, 1951:IV.3.xv). Die beroeping word opgevolg deur die goedkeuring wat die gemeente aan die beroep verleen.

2.3.6.3 Approbasie

Approbasie is die derde been van wettige beroeping (Bouwman, 1970:405). Volgens Bouwman (1970:405) was die reël in die Gereformeerde Kerke altyd gewees dat die kerkraad die beroepene aan die gemeente voorstel en dat, wanneer die gemeente geen beswaar inbring nie, die kerkraad oorgaan tot die bevestiging van die een wat gekies is. Die gemeente gee dus toestemming of approveer.

Bouwman (1970:405) meen omdat die kerkraad die gemeente verteenwoordig, werk die gemeente saam in die beroeping en dit impliseer reeds goedkeuring van die gemeente. Dit is egter nog wenslik dat die gemeente openlik van die verkiesing in kennis gestel moet word, want daar mag moontlik beswaar teen die verkose persoon ingebring word en die Kerkraad handel volgens hul bevinding. Appèl na die Ring kan ook gedoen word indien die klaer nie tevrede gestel kan word nie (Bouwman, 1970:405). Nadat approbasie gegee is, word die beroepene bevestig in die gemeente.

2.3.6.4 Bevestiging

Die bevestiging in die betrokke diens noem Bouwman (1970:408) die **sluitstuk** van die beroep. Hier

ontstaan 'n verbintenis tussen die bedienaar van die Woord en die gemeente wat hom beroep het. Sy amptelike pligte word aan hom voorgehou en nadat hy op die vrae geantwoord het, word hy in die gemeente ontvang. Kleynhans (1984:43) meen die bevestiging in die gemeente is die openlike aanvaarding van die amp in die gemeente (vergelyk Nauta, 1971:57).

Sedert die vroegste tye was die afsondering van 'n bedienaar van die Woord vir die Christelike kerk 'n saak van besondere belang. Die uitwendige roeping, wat aansluit by, en volg op die inwendige roeping, gaan uit van die beginsel dat 'n bedienaar van die Woord nie buite die gemeente om tot die amp kan kom nie. Eers deur die band met die plaaslike gemeente kry die amp sy kerkregtelike beslag. Die reël is dus dat die amptelike bediening van die Woord aan 'n bepaalde gemeente verbind word: "*Nemo ad verbi ministerium vocandus est nisi illi ecclesia, cui inserviat, assignetur*" (Niemand mag tot die bediening van die Woord beroep word, as aan hom nie 'n gemeente, waarin hy sal dien, toegewys word nie). (Kleynhans, 1984:36-38). Spoelstra (1989:42) meen die karakter van kerkdiens oor die algemeen en diens van die Woord in besonder vereis dat so 'n persoon uitdruklik in diens gestel moet word (vergelyk Handeling 6:3-6).

Die wese van die roeping volgens (Bouwman (1970:408) lê in die wettige verkiesing of roeping deur die gemeente tot die amp. In die formulier vir die bevestiging van leraars word juis aan die bedienaar van die Woord gevra: "*Is u oortuig dat God self u tot hierdie diens geroep het?*" (Handboek vir die erediens, 1988:123). Spoelstra (1989:58) meen die formulier beskryf die kerkregtelike gronde vir die diens van die Woord. Die formulier moet gelees word sodat die geroepene met die gemeente as getuie sy diens kan aanvaar soos die Skrif (vergelyk Efesiërs 4:11) dit bepaal. Die gemeente **bevestig** dat hulle die bedienaar van die Woord as geroepene van die Here ontvang en erken. Bouwman (1970:408) stel dat die bevestiging die kroon op die roeping span, want hier verkry die roeping effek.

In die Rooms-Katolieke kerk is die ordening van die leraar 'n sakrament waardeur die geordende op magiese of mistieke wyse vir sy amp bekwaam word. Hy moet ook aan bepaalde vereistes voldoen, naamlik: hy moet gedoop wees, manlik wees, hy moet gewillig wees om die diens ("*wijding*") te ontvang, daar mag geen liggaamlike gebrek aan hom wees nie en hy moet 'n bepaalde ouderdom volgens die Concilie van Trente hê, te wete: biskop 30 jaar, presbyter 24 jaar en diaken 22 jaar. Die ordening is onvervreembaar ("*character indelebilis*") sodat die geordende nooit kan terugkeer of teruggesit word tot die lekestand nie. Deur die ordening word aan hom geskenk: vermeerdering van heiligmakende genade, die besondere hulp vir 'n God welgevallige lewenswandel en vir die uitvoering van die priesterlike werksaamhede, die bediening van die sakramente en die vergewing van sondes (Bouwman, 1970:409). Die Rooms Katolieke kerk het sterk invloed op die Episkopale stelsel in England uitgeoefen. Hier word

die laer ampte deur die hoër ampte in diens gestel en by die bevestiging vind daar 'n oordrag van mag en waardigheid plaas. Hierdie vertrekpunte word deur die “*Moravische*”, “*Hernhutters*”, “*Irvingianen*” en “*Neo-Lutheranen*” gehandhaaf (Bouwman, 1970:409).

In gereformeerde kringe is die **bevestiging** van die bedienaar van die Woord 'n noodsaalike element van die beroep. Dit maak die roeping vas. Dit is 'n openbare bevestiging van die geroepene dat hy self wettig deur die gemeente en deur God self geroep is. Die gemeente moet daardeur begryp en dit ook so beskou, dat 'n bevestiging van 'n dienaar van die Here altyd vanuit die roeping van die Here self plaasvind en nie deur mense nie (Bouwman, 1970:411, vergelyk Nauta, 1971:57). Dit kan met handoplegging geskied.

2.3.6.5 Handoplegging

Die karakter van die kerkdiens oor die algemeen en diens aan die Woord in besonder, vereis dat die persoon uitdruklik in die diens gestel moet word (vergelyk Handeling 6:3-6). Volgens Joodse gebruik (vergelyk Christus, Matteus 19:15) het die Apostels iemand die hande opgelê wanneer hy in diens gestel is (Spoelstra, 1989:42). Pont meen dat die handoplegging prinsipieel herhaalbaar is (Pont, 1981:198). Calvyn is daarvan oortuig dat die bevestiging van die bedienaar van die Woord met handoplegging moet plaasvind. Hy beklemtoon dit in sy kommentaar op Handeling 6:6 en ook in die “*Institusie*” van 1543 (Doumergue, 1917:4).

In die geval van 'n proponent geskied die bevestiging met handoplegging, waaraan die predikante van die besondere ring deelneem. Volgens Bouwman (1970:408) het Gereformeerdes die gebruik dat by die bevestiging verteenwoordigers van die kerkverband teenwoordig is.

Wat die bevestiging betref, bepaal artikel agt punt 8.1.4 van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk Oranje-Vrystaat: “*In die geval van proponente moet die akte van legitimasie getoon word, 'n attestaat by die beroepende Kerkraad ingelewer word en geskied die bevestiging met oplegging van hande*” (Kerkorde Oranje Vrystaat, 1999:9). Spoelstra (1989:42) meen dat die *oplê van hande* te kenne gee dat die persoon aan God voorgestel en toegewy word en simbolies gawes van die Gees ontvang (Handeling 19:6). Die handoplegging kan die waardigheid van die amp by die gemeente tuisbring, indien geen bygelowigheid of blote formalisme daarmee gepaard gaan nie (Calvyn Institusie, 1951: IV.3. xvi, Pont, 1981:198).

Na die handoplegging volg 'n formele bevestiging deur die kerkraad. Die volgende besluit geld by artikel 8 van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in die Oranje-Vrystaat dit lees: “*8.8 Die*

bevestiging geskied deur die voorsitter van die kerkraad of die konsulent of, in geval van onvermydelike afwesigheid, deur 'n ander bedienaar van die Woord binne kerkverband wat daarvoor deur die konsulent gevra word" (Kerkorde OVS, 1999:10).

2.3.7 Samevatting

Die leraar, oftewel 'n ouderling moet deurentyd besef hy dien in God se gemeente waar hy niks is nie en God alles. Jesus Christus bly die hoof, die *opperherder* van die gemeente.

Oor 1 Tessaloniense 2:1-12 skryf Van Rensburg (1988:422-423) die kerugma van hierdie gedeelte dring elke bedienaar van die Woord tot selfondersoek. Sy bediening moet aan die drie vertrekpunte voldoen:

1. Ware bediening van die Woord spruit nie voort uit foute nie.

- Watter metode karakteriseer sy bediening?
- Is hy reguit of smeer hy heuning om mense se monde vir eie gewin?
- Werk hy persoonlik met mense of skuil hy agter die formele aard van sy amp?

2. Ware bediening van die Woord spruit nie voort uit onsuiwer motiewe nie

- Sit daar verkeerde motiewe agter sy harde werk?
- Is hy bereid om homself sonder enige voorbehoud te gee, sonder om iets terug te verwag? of
- Het hy 'n subtiele begeerte om ryk te word?

Van Rensburg (1988:422) meen dat hier 'n belangrike oproep tot die verkose ouderling gemaak word wat ja sê, net omdat dit vir hom toe deure oop sal maak. So ook vir die bedienaar van die Woord wat sy amp in besigheid misbruik om geld te maak.

3. Ware bediening van die Woord probeer nie omkoop nie

- Is hy skuldig aan omkoperij?
- Is hy eerlik?
- Gebruik hy truuks en toneelspel om eer na sy kant te bring?

Van Rensburg (1988:423) meen dat die bedienaar van die Woord se werk deur God bevestig moet word en hy moet sy bediening aanpak met die voorneme om die beginsels wat in 1 Tessaloniense 2:1-12 gestel word, uit te leef. Dan sal hy saam met Paulus in v4 kan sê: *"Nee, God het ons gekeur en die evangelie aan ons toevertrou, en so verkondig ons dit dan ook. Ons wil nie die guns van mense probeer wen nie, maar doen wat God verwag..."* (Van Rensburg, 1988:423).

2.4 SKRIFDUIDINGE EN TEOLOGIESE ONTWIKKELINGS MET BETREKKING TOT ARBEID VAN DIE BEDIENAAR VAN DIE WOORD: (ARTIKELS 9,48,49 EN 51 KERKORDE 1998).

Die taak van die bedienaar van die Woord word in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) wel veel breër uitgespel as in die vroeëre Kerkordes. Hoewel die beginsel altyd geld dat die taak van die bedienaar van die Woord nie puntsgewys behandel word nie, gebeur dit tog van tyd tot tyd. Omstandighede mag egter die taak van die bedienaar van die Woord nie laat ontaard in 'n lang lys van take nie.

2.4.1 Dienslewering as taak van die bedienaar van die Woord

Die kern van ampsdiens is diensbaarheid en toewyding aan God en Sy kerk. Skrifgegewens soos Romeine 12:1; 1 Petrus 2:5 en 9; Openbaring 1:6 en Openbaring 5:8, onderskryf die feit dat die wese van ampsdiens dienslewering is. Dit is deur hierdie dienste, wat ook ampte genoem word, dat Christus Sy heerskappy deur Woord en Gees voltrek. Dit kan as 'n amptelike diens getipeer word omdat dit nie net naas die diens van die ander gelowiges verrig word nie, maar ook ten behoeve van hulle. Dit is ook nie 'n diens wat uit die gemeente opkom sodat dit op 'n demokratiese wyse verantwoording aan die gemeente verskuldig is nie. Dit is wel mense uit die midde van die gemeente wat deur die gemeente geïdentifiseer en in die amp geplaas word. Hulle is en bly primêr gawes van Christus (Coertzen, 1991:100-101).

Ampsdiens is *diakonia*, dienslewering in die konkrete sin van die woord, soos om tafelbediende as bedienaar van die Woord te wees. Met ander woorde om die voedsel uit te deel vir ander, om so te sorg vir die lewensonderhoud van ander (vergelyk Trimp, 1978:55). Hierdie dienslewering vind sy voorbeeld en ook sy begronding in Christus wat die Groot Dienskneg is (vergelyk Filippense 2:7). Daarom kan die bedienaar van die Woord se ampsdiens in Christus nooit anders as in die vorm van diensverlening plaasvind nie, vergelyk Johannes 12:26; 13:14 (Trimp, 1978:56). Die gawes wat die Here aan sy kerk gee, is juis onder meer hulle wat in die kerkampte genoem word (vergelyk Efesiërs 4:11). Ampte en ander dienste hou verband met mekaar.

2.4.1.1 In diens van Christus

Skrifgedeeltes soos: Romeine 1:1: "*Van Paulus, 'n dienaar van Christus*"; Romeine 15:16: "*... om in diens van Christus Jesus onder die heidennasies te werk*"; 1 Korintiërs 4:1: "*So moet julle ons dan sien: ons is dienaars van Christus*"; Filippense 1:1: "*Van Paulus en Timoteus, dienaars van Christus Jesus...*" toon onomwonde dat kerklike dienaars diensknegte, slawe, arbeiders, bestuurders in diens van Christus is (Spoelstra, 1989:28). Die ampsdiens van die bedienaar van die Woord is daar om die gemeente in diens van Christus by te staan en te lei (Spoelstra, 1989:30).

Die ampsdiens is slegs geregverdig as dit primêr gaan om diens aan die regering van Christus in Sy kerk.

2.4.1.2 Diens in die kerk ter wille van die opbou van die gemeente

Die bedienaar van die Woord se arbeid in die kerk is uniek as gevolg van sy taak en roeping tot opbou van die gemeente. Vanweë die onvolmaaktheid van die gemeente, omdat 'n mens *"over die heilsbesit"* (Van Ruler, 1952:52) van die gemeente nie realisties en perfeksionisties mag dink nie, voorsien die amp die instrument waardeur die gemeente moet groei. Die bedienaar van die Woord lewer diens ter wille van die diens aan ander.

Die volgende Skrifgedeeltes is hier ter sprake: Handeling 20:28; Romeine 12:4; 1 Timoteus 3:5; 1 Timoteus 4:16; 2 Timoteus 4:2 (vergelyk Dijk, 1952:30) en Efesiërs 4:11-16 wat die klem laat val op die feit dat die diens van die bedienaar van die Woord vir die gemeente gegee word ter wille van die opbou van die gemeente, sodat hulle *"volmaak en volwasse soos Christus"* kan word (Efesiërs 4:16).

AN Hendriks (1983:49) meen dat die bedienaar van die Woord altyd 'n besondere rol speel in die sendinguitreik. *"Wanneer het gaat om de prediking van het evangelie aan 'de volken' of 'de ganze schepping', zien wij in het nieuwe Testament het ambt naar voren komen. Christus geeft de apostelen (ambtsdragers) de opdracht 'heen te gaan' en al de volken tot zijn discipelen te maken"*. Skrifgewens soos Handeling 10; Handeling 8; Handeling 13:2 is hier van toepassing. Die opmars van die evangelie in die wêreld kan nie slegs afhang van toevallige kontak wat die gemeente maak met die wêreld nie. Dit verg onder meer dienaars van die Woord wat met 'n spesiale opdrag en volmag na die wêreld gaan (AN Hendriks, 1983:49-50). Skrifgewens soos Efesiërs 6:15; Kolossense 4:5; 1 Petrus 3:15; Handeling 8:4 poneer volgens hom die verkondiging van die evangelie in die direkte omgewing.

Die arbeid van die bedienaar van die Woord impliseer 'n direkte verband en interaksie met die kerk en funksioneer as sodanig nie buite om die gesagsfeer van die kerk nie. As die amp deur magte buite die kerk bepaal word, kan die Christelike geloof nie tot sy reg kom nie (Brown, 1988:161). 'n Voorbeeld hiervan is toe 'n politieke beleid in Duitsland 'n nasionale situasie geskep het, waarin die amp nie kerklik en Skriftuurlik tereg kon kom nie; toe die Nasionaal-sosialistiese staat (Duitsland) die amp wou beheer (Brown, 1988:161).

In die lig van die funksie van die arbeid van die bedienaar van die Woord soos hierbo uiteengesit, kan sy diens onder meer getipeer word as diens wat uitsluitlik vir en deur die kerk/die gelowiges verrig word.

Die bedienaar van die Woord dwing homself nie af op die gemeente nie. Hieroor is 1 Korintiërs 12:27

en 28 duidelik voorskriftelik, “*Julle is die liggaam van Christus, en afsonderlik is elkeen ‘n lid daarvan*”. God het bepaalde kerklike take aan die verkose gemeente opgedra, in die eerste plek apostels, ten tweede profete, ten derde leraars. Die amp is daar ter wille van ander (Venter, 1988:97; vergelyk Kertelge, 1972:97-115) en om hierdie redes moet elke besondere diens (ampsdien) ‘n bepaalde faset van kerk- wees bevorder (Spoelstra, 1989:30).

Ampsdien vind altyd plaas in samewerking met almal in die gemeente of die kerkverband wat daartoe geroep, daarvoor geïdentifiseer en aangestel is (Coertzen, 1995:12).

2.4.1.3 Die bedienaar van die Woord lewer diens saam met ander

Skrifgegewens in hierdie verband is 1 Korintiërs 3:22 waar Paulus, Apollos en Sefas van die gemeente was, maar ook **deel** van die gemeente is. Vergelyk 1 Korintiërs 12:28 en Efesiërs 4:11 waar alle dienste **in** die gemeente genoem word. 2 Korintiërs 4:5 waar die apostels **dienaars** van die gemeente genoem word. Verder **verwag** Paulus in Romeine 15:32 steun van die gemeente en in Romeine 1:11 belowe hy **steun** aan die gemeente (Van Ruler 1952:51). Die onmiskenbare en hegte band tussen ampsdien en die ander gelowiges in die gemeente word hier duidelik uitgebeeld.

Die dienste of ampte is in eenheid met die gemeente gegee, sodat die bedienaars van die Woord funksioneer in gemeenskap met ander, wat God ook ken. Van Ruler (1952:50) wys daarop dat die amptelike struktuur van die apostolaat nie die gemeentelike struktuur uitsluit nie. Die amp is van Christus, maar as sodanig staan dit nie afsydig nie, maar verkeer dit in gemeenskap met ander. Dit wat vir die apostolaat geld, geld ook vir die ander ampte of dienste (vergelyk Jonker, 1970:15). Die diens van die bedienaar van die Woord vind nie in isolasie plaas nie, maar altyd in vervlegting met ander dienste, daarom moet hierdie diens- en ampsvervulling altyd deur die gemeente aan die Skrif getoets word (Jonker, 1970:14). Die arbeid van die bedienaar van die Woord staan in diens saam met en net soos ander dienste in die gemeente – nie bo die gemeente nie en ook nie teenoor die gemeente nie, maar ook geensins onderdanig aan die gemeente nie, maar in die gemeente (Van Ruler, 1952:56).

HJ Hendriks (1989:1) reflekteer sy standpunt aangaande die diens wat die bedienaar van die Woord moet lewer in ‘n studiestuk, Konsep: 20-01-1990 – die moontlike hersiening van Kerkorde artikel nege. Hierdie studiestuk het hy voorgelê aan die algemene kommissie vir ampsbediening en evangelisasie. Hy stel dat al die dienswerk van die Ou Testament kulmineer in wat die Drie-enige God deur Christus bewerkstellig. Alle dienswerk vloei voort uit die gawes wat die Heilige Gees gee. Verder het die munus triplex of drievoudige amp (profeet, koning, priester) van Christus binne ‘n bepaalde sosio-kulturele konteks ontwikkel en verteenwoordig ‘n ooreenvoegde siening van drie dienswerke in die Ou Testament. HJ Hendriks (1989:2-3) meen bedieninge in en vanuit die gemeente is die teologiese korrekte oriëntasiepunt van enige soort organisatoriese struktuur. Presies hoe dit daar uitsien, sal

onder leiding van die Woord en Gees deur elke tyd, gemeente en situasie bepaal word.

Teologiese beskouings soos die van HJ Hendriks (1989:5) en Grey (1990:307) meen dat die huidige Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk nie 'n verantwoordbare weergawe is van Skrifbeginsels wat geld vir die amp as sodanig en spesifiek vir die bedienaar van die Woord nie. HJ Hendriks (1989:5) stel in sy studiestuk voor dat artikel nege artikel X word met die opskrif: **Die bediening van ouderlinge wat in diens van die gemeente as leraars optree**. Hy stel verder voor dat die bediening van die leraar:

- bepaalde gawes en 'n roeping van die Here is, wat deur die gemeente bekragtig word en waarvoor die kerk voorwaardes ten opsigte van opleiding stel;
- onlosmaaklik aan die Woordverkondiging en sakramentsbediening verbonde is en dat die opbou dan op die Koninkryk gerig word;
- Woordverkondiging inhou wat in verskillende diensgestaltes kan geskied soos die prediking, pastoraat, kategetiese-toerusting, dissipelbou, opsig, tug en gemeenteleiding; en
- in oorleg met al die ouderlinge van die gemeente geskied.

Grey (1990:307) stel op sy beurt voor dat:

- artikel nege van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde kerk, net een of meer plig vir die predikant moet bevat, sodat daar geprivatiseer en gespesialiseer kan word; en
- die amp van bedienaar van die Woord in gemeentelike verband een of meer elemente na gelang van die behoeftes van 'n gemeente omvat, soos deur die Kerkraad bepaal (vergelyk 5.2:171 en 5.4.2:190v).

2.4.2 Hoofsaak van die bedienaar van die Woord

Die bediening van die Woord is die eerste en hoofsaak van die bedienaar van die Woord volgens Bouwman (1970:486; vergelyk ook Coertzen, s.a. :21 en Strauss, 2000:82). Calvyn meen dat God herders en leraars aangestel het om met gesag die gelowiges te onderrig en die sakramente te bedien (Calvyn :Inst IV.i; Romeine 10:14v; Efesiërs 4:11-16).

Op grond hiervan verklaar Spoelstra (1989:112) dat die sentrale beginsel van die Reformasie, naamlik dat die Woord en Gees in die kerk moet regeer, aan die diens van die Woord, sakramente en tug 'n besondere plek verleen. Du Plessis (1976:24) meen: *"... Christ's rule over his Church is executed by means of the Word and the Spirit. This is exactly the uniqueness of Christ's reign in comparison with the political, military and other forms of rule in the world. This distinction and uniqueness can also be traced to the rule in the Church"*.

2.4.2.1 Skrifgronde vir Woordbediening

Die Skrif laat geen twyfel dat die Woord verkondig moet word nie. Romeine 10:14 lui: *"Maar hoe kan jy in Hom glo as jy nie van Hom gehoor het nie? En hoe kan jy van Hom hoor sonder iemand wat preek?"*

Prediking is uitleg van die Skrif. Die prediking geskied met die pretensie dat dit die verkondiging van God se Woord is. Slegs vir sover die prediking deur die Skrifwoord beheers word en as noodsaaklike uitleg van die Skrifwoord in die situasie van die gemeente verstaan kan word, het dit reg om daarop aanspraak te maak dat dit 'n gesagvolle (outentieke) bediening van die Woord van God is (Jonker, 1976:30). Dit is vanselfsprekend dat daar iemand moet wees wat preek, anders kan die mense die Woord nie hoor nie. Daar is egter verskeie Skrifgedeeltes wat spesifiek op die bedienaar van die Woord gerig is as die verkondigingsopdrag wat gegee word. Vergelyk Skrifgedeeltes soos: Handeling 8: 26-40; Handeling 18:9; 1 Korintiërs 2:1; 1 Korintiërs 9:11; 1 Timoteus 5:17; 2 Timoteus 2:15; 2 Timoteus 4:2; 1 Tessalonisense 2: 3-4.

Prediking van die Woord word egter huidiglik dikwels gekritiseer as gebrekkige kommunikasieproses (vergelyk Kellerman, 1988:272).

2.4.2.2 Huidige bevraagtekening

Kellerman (1988:272) noem dat probleme rondom die prediking so omvangryk is dat die prediking as sodanig bevraagteken word. Hoekendijk (1966:178) het by geleentheid die vraag gestel of daar hoegenaamd nog gepreek moet word. Voeg hierby die opmerking dat prediking digby die punt van sterwe gekom het (vergelyk Pack en Meador, 1969:3), en dat prediking om verskillende redes afgeskryf word as verkondigingswyse, dan kan die gevolgtrekking gemaak word dat die bevraagtekening ontstaan vanweë die monologiese aard van die prediking. Die hedendaagse tegnologiese en mondige mens beskou die prediking as kommunikasieproses as verouderd en soek derhalwe na beter maniere waarop die evangelie oorgebring kan word (Kellerman, 1988:272).

Spoelstra (1989:114) waarsku egter: "Die predikant self kan die grootste struikelblok vir die bediening van die Woord wees. Die predikant wat agter die Woord van God, soos gedra deur die Heilige Gees op die kansel, huisbesoek en in kategese verdwyn, sal geëer word" (1 Tessalonisense 5:12,13; 1 Timoteus 5:17). Hy stel verder dat die bedienaar van die Woord se prediking waarlik herderswerk moet wees wat die kudde voed, waarsku, lei en vertroos met **So sê die Here!** Die groot gevaar vandag is dat die prediking aangetas word deur oppervlakkigheid, moralisering, vermaaklikheid, verhorisontalisering, verpolitiserings en vormgedienstigheid, omdat die vorm van erediens nog onderhou word en meer gewig dra as die Woord van God (Spoelstra, 1989:114).

Die verkondiging van die evangelie word steeds as die primêre taak van die bedienaar van die Woord gesien. Die taak sluit die prediking en die verkondiging van die Woord by elke geleentheid in. Die amp van bedienaar van die Woord vind sy beste omskrywing juis in hierdie benaming, wat die primêre funksie van hierdie amp sterk beklemtoon (Pont, 1981:199).

Daar bestaan 'n noue verband tussen Woordverkondiging en sakramentsbediening omdat sakramentsbediening 'n duidelike verkondigingskarakter toon.

2.4.3 Sakramentsbediening

Matteus 28:19 “*Gaan dan na al die nasies toe en maak die mense my dissipels: doop hulle in die naam van die Vader en die Seun en die Heilige Gees*”, bevat die opdrag van die Here aan sy dissipels en dan ook bedienaars van die Woord, om die nasies tot dissipels te maak, te lei en te doop. Die amp van bedienaar van die Woord beklee van die begin af, in die doop net soos dit die geval met die Nagmaal is, 'n besondere plek in die bediening van die sakramente (Calvyn Inst. IV.1.V.lxx. 2 I,IV). 1 Korintiërs 11:23-24 wys daarop dat die Here die Nagmaal ingestel het en aan sy apostels die opdrag gegee het om dit te gebruik tot Sy gedagtenis. Die bevel aan die apostels geld ook vir die ouderlinge. Die Convent van Wezel wys daarop dat herders en leraars hierdie opdrag van sakramentsbediening moet nakom sodat hulle taak vervul kan word (Bouwman, 1970 Deel 1:486).

Die sakramentsbediening was en is naas die Woordbediening die primêre taak van die bedienaar van die Woord. Spoelstra meen die bediening van die Woord is omvattend (vergelyk Romeine 10:11-20) en sluit bediening van sakramente in, terwyl Rome glo dat die sakramente aan die prediking voorafgaan om sodoende genade uit te deel (Spoelstra, 1989:112).

Bouwman (1970:487) verskil egter hiervan en stel kragtens Matteus 28: 19; 1 Korintiërs 11: 23-26 dat die bedienaar van die Woord hierdie tekens en seëls van God se genade aan die gemeente moet bedien omdat die bedienaar van die Woord die opdrag in die Skrif kry om die sakramente te bedien en die gemeente daarin te laat deel en om die gemeente nog boonop in die gebed te lei. Hiermee stem Jansen (1937:56) saam “*De eigenlijke Bedienaar van den Doop is Christus zelf*”. Hy meld dat daar geen aanwysing in die Nuwe-Testament is dat die bediening van die doop deur iemand anders as die bedienaar van die Woord moet plaasvind nie. In die nuutgestigde Nuwe-Testamentiese gemeentes word die doop alleen deur bedienaars van die Woord bedien. Die regverdiging hiervoor is verkry vanuit Handeling 2:38; 9:17-18; 10:47-48; 1 Korintiërs 1:14-17. “*De Doop volgde het Woord op den voet. Toen dan ook later de prediking des Woords aan het leerambt werd opgedragen, ging het recht om de Sacramenten te bedienen vanzelf op de leeraren over*” (Jansen, 1947:56).

Wanneer die sakramente aan die gemeente bedien word, is dit eintlik niks anders as die Woord in sigbare vorm nie, daarom dat baie van mening is dat slegs 'n bedienaar van die Woord die sakramente mag bedien (Coertzen, 1991:96).

2.4.4 Gebed

Gebed is onlosmaaklik verbonde aan die bediening van die bedienaar van die Woord in sy geheel.

In 1 Timoteus 2:1 word die opdrag gegee: *“Ek dring daarop aan dat daar in die eerste plek met smeking, voorbidding en danksegging gebed moet word vir alle mense”*. Die opdrag wat die ouderlinge van die gemeente uit Jakobus 5:14 kry om saam vir die siekes te bid, dring die bedienaar van die Woord as ouderling om daarin voor te gaan. Deur gebed word die Here verheerlik en word die mens se afhanklikheid van Hom uitgedruk.

Gebed is 'n belangrike prioriteit in die lewe van die bedienaar van die Woord. Hierin moet hy vir die gemeente 'n voorbeeld wees. Hy moet die gemeente ook dien met sy gebede in die erediens, by die siekbed, in die kategese, met huisbesoek en oral waar die Here en die gemeente die predikant oproep tot gebede (Coertzen, s.a. :21).

Bouwman (1970:486) plaas die prediking en die gebede van die predikant in dieselfde kategorie. Hy beweer: *“Het werk der dienaren des Woords bestaat eigenlijk in drie deelen: 1 de bediening des Woords en der gebeden; 2 de bediening der sacramenten en 3 de regeering”* (vergelyk Matteus 28:19, Efesiërs 4:11v, Handeling 6:4, Kolossense 4:12). Die bedienaar van die Woord is enersyds die mondstuk van die gemeente om die dankbaarheid en lof namens die gemeente te betuig en andersyds die tussenganger om nood en behoeftes aan die Here deur gebed voor te dra (Bouwman, 1970 Deel 1:486-487). Spoelstra (1989:112) meen dat die bediening van die gebede eerste prioriteit vir predikante behoort te wees. Leiding in die verband verskyn in Handeling 6:4 *“Ons sal dan al ons aandag aan gebed en die bediening van die Woord bly gee”*. Ook Barnard (1988:261) beskou gebed as primêre taak van die ampte, veral vir die amp van bedienaar van die Woord. Die ampsdraers het 'n leidende rol gespeel in die gebedsbediening.

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerken in Nederland oordeel dat om te bid nie net spesifiek die taak van die predikant is nie en laat die opdrag derhalwe weg. Nauta (1971:6) verduidelik dat die weglating beteken dat dit nie net die predikant is wat moet bid nie, maar dat gebed ook aan ander toevertrou word en dat dit goedsikks in die erediens kan gebeur. Die Heidelbergse Kategismus Sondag 45, vraag 115: *“Waarom is die gebed vir die Christene nodig?”* word beantwoord met: *“Omdat dit die vernaamste deel van ons dankbaarheid is”* (Ek glo, 1999:73).

2.4.5 Eredienste

Die bedienaar van die Woord is die liturg in die erediens getrou aan die opdrag in 1 Timoteus 4:13 *“Totdat ek kom, moet jy jou daarop toelê om uit die Skrif voor te lees, te preek en onderrig te gee”* (vergelyk ook Hebreërs 10:25 in die verband). Bouwman (1970[Deel 1]:487) stel ter ondersteuning: *“Den dienaar is opgedragen, het Woords Gods te brengen in de openbare vergaderingen der gemeente en den naam Gods openbaar aan te roepen vanwege de geheele gemeente”* (Handeling 6:4; 1 Timoteus. 2:1).

Woordbediening sluit behalwe bogenoemde ook 'n onderrigkomponent in.

2.4.6 Kerklike onderrig

1 Timoteus 5:17 bevat die onderrig opdrag wat verder uitgebrei word in 1 Timoteus 6:2-4: "*Hierdie dinge moet jy aan die mense leer en dit by hulle inskerp. As iemand 'n ander leer verkondig en nie hou by die gesonde woorde van ons Here Jesus Christus en by die leer van ons godsdiens nie, is hy verwaand en weet hy niks*". Die bedienaar van die Woord is egter nie net verkondiger en leraar nie, maar ook pastor vir die gemeente van Christus.

2.4.7 Herderlike sorg

Die bedienaar van die Woord is herder van die gemeente en dit veronderstel dat die kudde versorg moet word. Hierdie versorging realiseer in die erediens, huisbesoek, pastorale versorging en informele besoeke. Dit beteken dat die Woord van God nie net aan die gelowiges gesamentlik bedien word nie, maar ook afsonderlik. Dit is egter in die pastoraat en huisbesoek wat hierdie versorging sy toppunt bereik. In die Gereformeerde kerke word die gesin as verbondseenheid steeds gesien as oord vir pastorale bediening. Dit stem ooreen met die bedieningspatroon van die Skrif (De Klerk, 1978:103).

Die reëlmatige besoek aan die lidmate is 'n gebruik wat deur Calvyn ingestel is. In 'n brief aan Olevianus in 1560 stel Calvyn dat, sover dit die volwassenes aangaan, elke gesin jaarliks besoek moet word (Schwarz, 1909:Bd III, S 1092, vergelyk Pont, 1981:217). Huisbesoek is die onvervangbare metode waarvolgens die gemeente herderlik versorg word. Dit is die primêre *uitingsvorm* van die pastorale praktyk (Rossouw, 1984:525-526). Daar bestaan ook kategoriale bedieningsvorme, wat die pastorale sorg aan bepaalde groepe (kategorieë) gemeentelide soos siekes, bejaardes, sterwendes, en ongetroudes behels. Rossouw (1984:525-526) is van mening dat daar in die toekoms veel meer klem gelê moet word op spesialisasie ten opsigte van die kategoriale pastoraat alhoewel dit natuurlik nie die gewone pastorale bediening (huisbesoek) op die agtergrond sal skuif of heeltemal sal uitsluit nie (Rossouw, 1984:525-526).

Louw (1980:11) is van mening dat die bedienaar van die Woord homself moet vergewis van die motief in sy hart, waarom hy so gedring voel om die huisgenote van die geloof te gaan besoek. Volgens hom is daar nege motiverings vir huisbesoek:

- die teologiese motief: in die lig van die soekende liefde van God, is hy op soek na sondaars;
- die kerugmatiese motief: dit gaan in die huisbesoek oor die verkondiging van die Woord;
- die kategetiese motief: die behoefte aan onderrig verskaf;

- die kategetiese motief: die behoefte aan onderrig verskaf;
- die sekulariserende motief: die behoefte aan konkretisering van die Woord;
- die evangeliserende motief: om buite en–randkerklikes weer in te bring;
- die oikodomiese motief: huisbesoek is ten diepste gemeentebou;
- die diakoniese motief: huisbesoek vergestalt ook die diakonia van Christus;
- die koinoniese motief: dit gaan oor die gemeenskap van gelowiges;
- die psigo-dinamiese motief: Die persoonlike ontmoeting en ontdekking van naasteweës vir mekaar kan die lidmaat help om meer homself te raak.

Rossouw (1984:527) merk egter op dat laasgenoemde motief te sterk Psigologiese-Rogeriaans gelaai terminologie is wat die deure ooplaai vir demokratistiese waninterpretasies. Louw (1980:10) verklaar hierteenoor dat die persoonlike gesprek op huisbesoek gelaai is met moontlikhede om mense wat Christelik volwasse is, op te bou

Die Skrif leer dat pastorale sorg onder die gemeentelike bediening van die bedienaar van die Woord hoort, vergelyk 1 Timoteus 3:5 en ook die gedeelte in Matteus 25:44–45 *“Dan sal hulle ook antwoord: ‘Here, wanneer het ons u honger of dors of ‘n vreemdeling of sonder klere of siek of in die tronk gesien en U nie gehelp nie? En Hy sal hulle antwoord: Dit verseker Ek julle: Vir sover julle dit aan een van hierdie geringstes nie gedoen het nie, het julle dit aan My ook nie gedoen nie’.*

Teoloë soos Calvyn, Zanchius, à Lasco en Voetius het beslis die moontlikheid uitgespreek dat predikante huisbesoek moet doen (vergelyk Biesterveld, derde druk, s.a.:88–102; Bouwman, 1970:487–488). Kerkvergaderings oordeel gewoonlik dat huisbesoek deur predikante en ouderlinge gedoen moet word; tog het die Sinode van Dordrecht 1618/19 die huisbesoek aan die ouderlinge opgedra en daarom het dit nie regstreeks voorgekom as werk van die predikant nie. Bouwman (1970:488) wys egter daarop dat al die werk wat hoort by die ouderlinge ook deel van die taak van die predikant is.

Kerkorde Artikel 9.6 beklemtoon huisbesoek, want die formulering dui daarop dat herderlike sorg veral in die vorm van huisbesoek moet geskied. Huisbesoek vorm egter maar een aspek van die uitbreiding van God se Koninkryk wat ook ‘n element van Woordbediening bevat.

2.4.8 Uitbreiding van die koninkryk deur evangelisasie

Die bedienaar van die Woord het die roeping om ywer aan die dag te lê om God se Koninkryk uit te brei deur evangelisasiewerk. Evangelisasiewerk is die hart van alles wat die predikant doen (Armstrong, 1990:13). Evangelisasie is volgens Armstrong die proklamering van die Woord van God in mense se lewens sodat hulle Jesus Christus deur geloof in hulle lewe sal ontvang. Dit vereis egter ‘n bepaalde

dissipline van 'n bedienaar van die Woord, want bedienaars kan so besig raak om ander op te lei om die evangelie uit te dra dat hulle dit self nie meer doen nie (vergelyk Armstrong, 1990:16). Die werk van die predikant sluit ook die bestuur van God se gemeente in.

2.4.9 Regering, organisasie, leiding en bestuur van die gemeente

Die bedienaar van die Woord het die roeping om as versorger en bestuurder van die gemeente van Christus te funksioneer. Handeling 20:28 *"Pas julle self op en die hele kudde wat die Heilige Gees onder julle sorg gestel het. Soos wagters 'n kudde versorg, so moet julle die gemeente van God versorg wat Hy vir julle verkry het deur die bloed van sy Seun"* en Titus 1:7 *"'n Ouderling is immers 'n bestuurder van die huishouding van God"*. Artikel 9.7 maak in 1994 sy eerste verkyning in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk. Hiervolgens is die taak van die bedienaar van die Woord om saam met die Kerkraad die gemeente te bestuur. God se gemeente word deur Woord en Gees regeer en bestuur deur die ampte.

Die bedienaar van die Woord het die roeping om saam met die kerkraad die gemeente op te bou en hy het ook die opdrag om saam met die ouderlinge wat nie voltyds in die bediening is nie die gemeente te regeer, sodat alles ordelik en gepas geskied, vergelyk Titus 1:7.

Die Kerkorde (Kerkorde, 1998:4) stipuleer bogenoemde in artikel 9.8 omdat dit so in die Skrif voorkom. Hierdie bestuurtake moet egter nie op sakebeginsels geskoei word nie. Die bestuur beteken God se bestuur deur Sy Gees en Woord. Bestuur en regeer sluit tuguitoefening in.

2.4.10 Tuguitoefening

Nadat Christus oor die christelike tug gepraat het, het Hy vir sy Apostels in Matteus 18:18 gesê: *"Wat julle ook al op die aarde toesluit sal in die hemel toegesluit bly"*. Daar word aan die kerk die uitoefening van sleutelmag gegee. Die ampsdraers pas nie die tug toe nie, maar Christus self, deur hulle werk. Tug moet die behoud van die sondaar verseker (Brillenburger, 1955:39).

Twee teksgedeeltes wat reeds aangehaal is (vergelyk 3.4.6:105, en 5.4.3.1 d:208) is ook op die tug van toepassing. Titus 1:7 *"... 'n Ouderling is immers 'n bestuurder van die huishouding van God"* en 1 Petrus 5:2 *"Pas die kudde van God wat aan julle toevertrou is, goed op. Hou toesig oor hulle, nie uit dwang nie, maar gewillig soos God dit verwag; nie om eie gewin nie, maar uit toegewydheid"*.

Die bedienaar van die Woord moet saam met die ouderlinge die huishouding van die gemeente beheer, hy moet egter die leiding neem.

2.4.11 Leiding van kerkraadsvergaderings

Met die beroep op die Skrif leer gereformeerdes dat die Nuwe-Testamentiese gemeente wel van 'n vorm van kerkvergadering praat (Van der Watt, 1983:6). Die ampte vorm saam die kerkraad wat 'n Skriftuurlike basis het, want die apostels tree op in 'n ampsgemeenskap. Hulle word byvoorbeeld as die twaalf aangedui in Handeling 6:2 en wanneer Paulus aan die Filippense skryf, verwys hy gesamentlik na die ouderlinge en diakens (Fillipense 1:1; Van der Watt, 1983:9). In dieselfde konteks noem Handeling 15 'n vorm van meerdere vergadering en 1 Timoteus 4 verwys Paulus na die Raad van ouderlinge. Leiding in hierdie vergadering is noodsaaklik sodat die opbou en uitbou van die kerk gepas en ordelik sal geskied (vergelyk 1 Korintiërs 14:40).

Die Kerkorde veronderstel dat die bedienaar van die Woord die vergadering moet lei vanuit sy roeping as dienaar en sy besondere teologiese kennis en veronderstelde kennis van die kerkorde (Bouwman, 1970 Deel 2:121).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerk noem nie die voorsitter van kerkrade nie, omdat die Kerkorde dit nie instel nie, maar veronderstel dit (Spoelstra, 1989:16). Berkhof (1971:63) stem nie saam dat die bedienaars van die Woord noodwendig voorsitter moet wees nie, hy meen dat die voorsitter net iemand moet wees wat wel die gawe ontvang het om leiding te gee.

Daar is geen Skriftuurlike beginsel wat voorskryf of bepaal dat 'n bepaalde ouderling die vergadering moet lei nie. Tog moet die volgende aspekte in ag geneem word:

- die bedienaar van die Woord is opgelei om die beginsels van die Woord deur te trek na die praktyk van die gemeente;
- die Kerkorde beskou dit as ordelik dat die een wat opgelei is vir die bediening, hierdie vergadering lei. As ouderling wat die leer verkondig, moet die bedienaar ook hier voorgaan; en
- die Here regeer deur Woord en Gees, daarom is dit dan uiteindelik nie die bedienaar van die Woord wat die vergadering lei nie, maar die Here self. (vergelyk Bouwman, 1970 Deel 2:121; Nauta, 1971:163; Coertzen, 1991:93v en Calvyn Institusie, 1951:IV.9.i).

Die bedienaar van die Woord is dan slegs middelaar vir die Here wat die vergadering lei. Hy moet ook so optree dat die Here deur hom kan lei (Spoelstra, 1989:215; vergelyk ook Bouwman, 1970:121).

Die huidige reëling in artikel 28.2 van die Kerkorde lees: *"Die Kerkraad kies aan die begin van elke jaar 'n voorsitter uit die leraar(s) en ouderlinge"* (Kerkorde, 1998:12).

Die situasie in die Nederduitse Gereformeerde Kerk met betrekking tot die voorsitter van die kerkraadsvergadering is dat die predikant of 'n ouderling dit kan wees. Die Kerkorde maak egter

voorsiening dat 'n ouderling die vergadering ook kan lei, al gebeur dit slegs in uitsonderlike gevalle. Die voltydse betrokkenheid in die bediening in gemeentelike-, rings- en sinodale verband en daarmee saam deeglike teologiese opleiding en kennis van kerklike sake, dring die praktyk na vore dat die bedienaar van die Woord die vergadering moet en behoort te lei.

2.4.12 Samevatting

Die arbeid van die bedienaar van die Woord moet steeds teologies verantwoord en uitgeklaar word. Die reëling van bogenoemde take van die bedienaar van die Woord in die kerkorde vereis daarom voortdurende teologiese besinning.

2.5 SKRIFDUIDINGE EN TEOLOGIESE ONTWIKKELINGE MET BETREKKING TOT POSISIE EN BEVOEGDHEID VAN DIE BEDIENAAR VAN DIE WOORD - (ARTIKELS 10 TOT 14, 62 TOT 64 - KERKORDE 1998)

Gedurende die Reformasie het die klem op die uitsluiting van "*loslopers*" of "*selfaangediende*" predikers geval (Spoelstra, 1989:111) omdat die bedienaar van die Woord bevoegdheid moet hê om die evangelie te bedien.

2.5.1 Ampspligte buite gemeentegrense

Die ouderlinge is nie individueel nie, maar as kerkraad gesamentlik geroep om te sorg vir die bediening van die Woord en Sakramente en om te waak oor wie hulle tot die kansel toelaat. God, die Heilige Gees, het bepaaldelik vir hierdie doel ouderlinge in die gemeente gegee (Handelinge 20:28–31; Spoelstra 1989:109).

In die kerk as openbaring van die liggaam van Christus moet alles ordelik gebeur (1 Korintiërs 12:12–28; 14:26–40). Alhoewel Christus mense regstreeks roep om die Woord te verkondig, moet hulle roeping in die kerk as openbaring van die liggaam van Christus erken word (Spoelstra, 1989:109). Die bedienaar van die Woord word lewenslank in die kerk van die Here geroep.

2.5.2 Lewenslange verbintenis

Die kerkregtelike gronde wat op die roeping van God tot diens wys, impliseer dat die diens lewenslank, so lank dit God behaag, moet wees. Spoelstra (1989:94) meen egter dat gelowiges moet erken dat die Here iemand ook weer die roeping kan ontnem, hy verwys na Demas (1 Timoteus 4:10) as 'n voorbeeld.

Die wyse waarop die Skrif egter oor die roeping van die dissipels en apostels handel en aandui hoe in die

oudste kerke die apostolaat in die diens van herderopsieners voortgesit word, (vergelyk 1 Timoteus 3:15; 2 Timoteus 2:1–6) wys op lewenslange diens sodat Rome selfs tradisioneel die amp as onverloorbaar beskou. Dit beteken dat die bedienaar van die Woord sy bediening in die gemeente van die Here so moet inrig dat dit al sy liefde, al sy tyd, al sy volharding en algehele toewyding, verkry (Kruger, 1966:96).

Spoelstra (1989:94) meen dat niemand 'n persoon wat nie meer die roeping voel nie, in diens moet dwing of hou nie. Hy redeneer dat net soos die kerk die band tussen kerk en predikant ordelik kan opsê, kan 'n bedienaar van die Woord ook sy diens opsê. Hoewel 'n persoon in eie reg die keuse uitoefen, sê Calvyn dat die ware dienaar onder goddelike beroeping nie self mag dink aan verhuising of ontslag soos wat dit vir hom voordelig mag voorkom nie (Calvyn Institusie, 1951:333).

Hierdie gereformeerde diensbegrip word vandag al hoe meer misken namate die opvatting oor *amp* sekulariseer en beskou word as 'n posisie in die kerk by kerkvergaderings of horisontaal as 'n vrywillig gekose *beroep* of professie beskou word (Spoelstra, 1989:94).

Weens die feit dat die bedienaar van die Woord lewenslank aan die amp verbonde is, bring die reëling die behoud of verlies van status ter sprake.

2.5.3 Behoud van status

Niemand kan 'n bedienaar van die Woord wees en bly as hy nie die diens verrig waartoe hy geroep is nie (Spoelstra 1989:106). Status kan behou of verloor word.

Die saak van tydelike ontslag kom wel voor in gereformeerde kerke tydens en na die reformasie. Maar dit word alleen toegelaat met betrekking tot ouderdom, swakheid, siekte of andersins (Bouwman, 1970:478–479).

Die kerke van die reformasie spreek hulle nie uit oor die reëling van behoud van status nie, maar wel oor die losmaak van die band tussen bedienaar van die Woord en die gemeente.

2.5.4 Losmaak van band

Christus roep die bedienaar van die Woord tot Sy diens (vergelyk 2.2.2.5:24). Die band met die gemeente word slegs losgemaak in belang van die rus en opbou van die kerk van Christus (Spoelstra, 1989:88).

Die beroepsooreenkoms tussen bedienaar van die Woord en gemeente het kerkregtelike en kontraktuele implikasies. 'n Bedienaar van die Woord kan sy ooreenkoms beëindig, maar net so kan die gemeente van die Here die diens van die bedienaar van die Woord beëindig (Spoelstra, 1989:88).

Die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk het in 1994 in hierdie verband die saak met betrekking tot beslegting van kerklike geskille verwys na die Algemene Regskommissie. Na aanleiding van hierdie ondersoek het dit geblyk dat die diensverhouding van die bedienaar van die Woord in die gemeente na aanleiding van die nuwe arbeidswetgewing in Suid-Afrika hierby in berekening gebring behoort te word. Artikel 12 van die Kerkorde (1998) is gewysig om sake soos uitdiensstelling te hanteer. Dit plaas nuwe klem op die bevoegdhede van die kerkraad en ring in terme van diensverhoudinge en opsig en tug (Handelinge Algemene Sinode, 1998:340–342). In hoofsaak kom dit daarop neer dat die “*losmaak van die band*” (diensbeëindiging) nie maar net kan gebeur nie, dit moet plaasvind binne die raamwerk van behoorlike onderhandeling, gesprek en beslegting.

Coertzen (2001:275) meen dat hierdie nuwe diensverhouding-bedeling in die Nederduitse Gereformeerde Kerk in die eerste instansie ontstaan het as gevolg van die Kerk se behoefte om ‘n duideliker verstaan van sy eie kerklike ordening aangaande diensverhoudinge te hê, nie alleen tussen predikante en gemeentes nie, maar ook tussen kerkraad en alle ander werknemers wat in diens van die kerk staan. Coertzen (2001:275) beklemtoon dat die Nederduitse Gereformeerde Kerk die verantwoordelikheid het om die beginsels in die Skrif te handhaaf en toe te pas aangaande ‘n regverdige bedeling wanneer dit gaan oor arbeid-en diensverhoudinge.

Daar is geen teksgedeelte in die Skrif wat direk aangehaal kan word as voorskrif vir hoe hierdie diensverhoudingbedeling moet plaasvind nie. Aan die ander kant is daar wel Skrifgedeeltes wat as riglyne kan dien oor hoe ‘n werkgewer teenoor sy werknemer moet optree, te wete: Exodus 20:8–10; Efesiërs 6:5–9; 1 Timoteus 5:17 ; Lukas 10:7 en Deuteronomium 25:4 (Coertzen:2001:276).

‘n Bedienaar van die Woord kan slordig, onbekwaam of lui wees, aanstoot gee, twisgierig, veeleisend, onsmaklik en afstootlik optree of sonder vrug werk wat daartoe kan lei dat die band tussen hom en die gemeente losgemaak word (Bos, 1950:303; Kruger, 1966:93). Wanneer ‘n *ondraaglike toestand* ontstaan het, mag die kerkraad oordeel dat die bedienaar van die Woord nie langer met vrug in die Here se gemeente kan dien nie. Geen persoon en geen instansie kan ‘n kerkraad dwing om ‘n bedienaar van die Woord te onderhou as hy/sy die kerk van Christus skade aandoen nie (Spoelstra, 1989:93). Indien ‘n bedienaar van die Woord hom/haar egter wangedra, moet sulke geleenthede aangeteken word en rekord gehou word waarin die aard van optrede ingevolge artikel 12 en die optrede van die werkgewer en die redes vir die optrede aangedui word (Handelinge Algemene Sinode, 1998:341).

Al is die toestand tussen die bedienaar van die Woord en die gemeente ook hoe ondraaglik, is die gemeente steeds verplig tot behoorlike onderhoud vir die bedienaar van die Woord totdat die band tussen leraar en gemeente behoorlik losgemaak is en aan al die bepalinge voldoen is.

2.5.5 Lewensonderhoud

Gereformeerdes is dit eens dat daar behoorlike onderhoud van die predikant moet wees. Dit berus op Skifgedeeltes soos: Matteus 10:10, Lukas 10:7 en 1 Korintiërs 9:14 (Jansen, 1947:23–24; vergelyk ook Bouwman, 1970 Deel 1:448v). Bos (1978:94) stem saam en wys ook op 1 Timoteus 5:17 en 18 dat die dubbele eer moet uitkristaliseer in 'n honorarium (*"honor"* = erkenning), wat vir die predikant as lewensonderhoud gegee word. Dit wat nodig is, hang af van omstandighede, maar dit wat hy en sy gesin ontvang vir lewensonderhoud, moet erkenning wees.

1 Timoteus 5:17 dui daarop dat die bedienaar van die Woord wat goeie leiding gee dubbele erkenning behoort te kry, veral die wat hard werk deur te preek en onderrig te gee. Die Griekse woord vir erkenning het naas die betekenis *"eer"* of *"eerbewys"* ook die betekenis van *"honorarium"*. In die *"honorarium"* kry die erkenning 'n materiële vorm. Dit gaan oor die *"honorarium"* in die besonder want in 1 Timoteus 5:18 sê Paulus *"Jy mag nie 'n bees waarmee jy gaan dors, se bek toebind nie"*. Vers 18 gee vanuit die Skrif die motivering vir wat gesê is in v17. Ook word daar in 1 Korintiërs 9:9 die noodsaak van finansiële ondersteuning vir die verkondigers van die Evangelie aangedui (Versteeg, 1982:49–50, vergelyk Groenewald, 1977:70).

Verder moet die gemeente bedienaars van die Woord onderhou omdat hulle die evangelie liefhet (Filippense 4:17). Spoelstra (1989:87) meen diegene wat die evangelie preek, moet van die evangelie lewe (1 Korintiërs 9:6–14). In die reël moet die bedienaar van die Woord hom as 'n soldaat van Jesus Christus voltyds aan sy roeping wy (2 Timoteus 2:4).

Dit staan egter 'n bedienaar van die Woord vry om nie van die reg van onderhoud gebruik te maak nie. Hy mag verlang om self in sy eie onderhoud te voorsien, want die ware evangeliedienaar werk nie vir 'n loon nie (1 Korintiërs 9:15–18). Hy doen dit vrywillig met die oog op die gemeente (Spoelstra, 1989:87).

Eie belang, selfsug en jag na meer loon kan egter ook by bedienaars van die Woord voorkom. Dit word met mag, geluk, status en sukses vereenselwig. Die bedienaar van die Woord moet egter dieper waardes en sekerhede as rykdom verkondig en uitleef (Spoelstra, 1989:88).

Dit is egter betekenisvol dat die bedienaar van die Woord moet beseft dat sy diens primêr diens aan die Woord is wat op die toewyding aan God gerig is. Die bedienaar van die Woord moet tevrede wees met wat hy het en kan in baie gevalle ter wille van Christus en Sy gemeente, gebrek ly (2 Korintiërs 11:16–33; Hebreërs 13:5; 2 Timoteus 2:3).

Die gesondheid van die bedienaar van die Woord is belangrik vir die bediening van die Woord op voltydse basis.

2.5.6 Verswakte gesondheid

Die redes waarom 'n bedienaar van die Woord vir 'n tyd lank sy diens mag onderbreek, mag aan vervolging soos gedurende die Reformasie, chroniese siekte, liggaamlike of geestelike ineenstorting, buitengewone kerklike of burgerlike opdragte wat verrig moet word, te wyte wees (Spoelstra, 1989:107).

Kragtens die beginsels dat Christus mense *lewenslank* (vergelyk 4.5.2:148) tot Sy diens roep, verstryk daar nie 'n loonkontrak tussen 'n bedienaar van die Woord en die *kerk* waarin hy dien wanneer hy nie meer kan werk nie. Die bedienaar van die Woord moet nog op grond van die band in Christus en as vrug van sy gelewerde diens versorg word (Filippense 4:17–19; Spoelstra, 1989:98).

Indien die bedienaar van die Woord weens verswakte gesondheid die diens tydelik moet verlaat, bly die kerkraad verantwoordelik vir sy versorging (Spoelstra, 1989:108). Die bedienaar van die Woord dien die aansoek om verlof in wanneer hy oortuig is dat hy sy diens moet onderbreek. Soms moet die kerkraad 'n bedienaar van die Woord verplig om met die oog op sy gesondheid of herstel, langverlof te neem (Spoelstra, 1989:108).

Die kerkraad hou nie net toesig oor verlofreëlins nie, maar waak ook oor die leer en lewe van die bedienaar van die Woord.

2.5.7 Opsig en tug

Die Hoof Jesus Christus bepaal die beginsel van onderlinge toesig in die kerk. Die Skrif leer die ouderlinge van Efese: *"Gee dan ag op julleself..."* (Handelinge 20:28,30). Paulus het self vermaan (Handelinge 20:31) en daarom moet ampsdraers daarmee volhou (1 Tessalonisense 2:10; Kolossense 4:17; 1 Timoteus 1:3,4; 2 Timoteus 2:15). Bestraffing van die bedienaar van die Woord maak tereg deel uit van die opsig en tug oor die bedienaar (Bouwman, 1970:665). Dit is egter belangrik om daarop te let dat Gereformeerde kerklike tug geestelik van aard is. Dit word onderskei van burgerlike straf, want volgens Bouwman (1970:665-666) *"...toen de classis van Hoom iemand met eene geldboete gestraft had, besloot de synode van Alkmaar dat het classis vermaent zal werden"*.

Die onderlinge vermaning moet egter ook dikwels verder gevoer word, want die Skrif eis dat diegene wat die dienste verrig aan sekere vereistes moet voldoen (Handelinge 6:3; Handelinge 20:28-31; 1 Timoteus 3; Titus 1:7-11). Wie 'n growwe sonde in leer of lewe begaan, beskik nie meer oor goeie getuienis nie en hy beantwoord nie meer aan die eise wat die Here self vir die dienaars wat Hom by Sy volk moet verteenwoordig, gestel het nie. Gevolglik moet iemand wat nie meer die amp waardig is nie uit die diens gesit word (Spoelstra, 1989:427). Bouwman (1970:660) stem daarmee saam dat 'n bedienaar van die Woord wat onder sensuur is, nie die amp mag beklee nie, want dit sou die amp alle waardigheid en eer ontnem. Dit beteken skorsing uit die amp. Dit het veel meer konsekwensies vir die bedienaar van die Woord as vir

gewone lidmate, want dit beteken verlies van brood en botter (Bouwman, 1970:660).

Visser (1982:112) meen dat die tug oor ampsdraers ook die eer van God in stand hou. Indien God se eer gerespekteer word, word die bediening nie beklad nie en die heil van die gemeente word verseker (2 Korintiërs 6:3). Visser (1982:116) sê tereg dat sonde by ampsdraers die gemeente in werklikheid herderloos laat. Juis hierdie beginsel, meen Spoelstra (1989:429), noodsaak onmiddellike handeling wanneer 'n growwe sonde openbaar geword het. Die ampsdraer moet geskors word en selfs binne 'n kort tyd afgesit word om die bediening van die versoening (2 Korintiërs 5:17–6:3) nie vir een oomblik te laat skade ly nie. Hierdie beginsels moet altyd verreken word teen dit wat die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in artikel 12 reël (Kerkorde, 1998:4-8).

Hierdie skorsing geskied deur die gemeente of kerkverband in wie se diens 'n bedienaar van die Woord staan (Kerkorde, 1998:4; vergelyk Bouwman, 1970:663). Diensbeëindiging geskied altyd deur die werkgewer en verlies van ampsbevoegdheid geskied deur die Algemene Sinode (Kerkorde, 1998:4 en 31–35; vergelyk Bouwman 1970:663).

Die bedienaar van die Woord vervul sy roeping nie alleen in die gemeente nie, maar ook in vergaderings en meerdere vergaderings soos dit byvoorbeeld blyk uit die Kerkorde (1998) van die Nederduitse Gereformeerde Kerk artikels 30, 32 en 38.

2.6 SKRIFDUIDINGE EN TEOLOGIESE ONTWIKKELING MET BETREKKING TOT DIE BEDIENAAR VAN DIE WOORD IN KERKVERGADERINGS: ARTIKELS 25 TOT 28, 30, 33 EN 38 - KERKORDE 1998

Die Skrif gee verskeie aanduidings van *ampsgemeenskap*, met ander woorde ampte wat in 'n vergadering byeenkom met die oog daarop om leiding aan die gemeente te verskaf. In Handeling 6:2 lees ons van die twaalf apostels wat gesamentlik optree en al die gelowiges byeenroep met die oog op die aanwysing van sewe diakens. In vers 3 van dieselfde hoofstuk word die diens van barmhartigheid in die gemeente aan sewe diakens opgedra. Paulus se brief aan die Filippense is gerig "*Aan almal in Filippi wat deur Christus Jesus aan God behoort, met hulle ouderlinge en diakens*". Volgens Handeling 20:17 laat Paulus 'n boodskap na Efese toe stuur "*... om die ouderlinge van die gemeente te laat roep*" en in vers 28 van diesselfde hoofstuk sê hy aan hulle: "*Pas julle self op en die hele kudde wat die Heilige Gees onder julle sorg gestel het. Soos wagters 'n kudde versorg, so moet julle die gemeente van God versorg wat Hy vir Hom verkry het deur die bloed van sy eie Seun*". In 1 Timoteus 4:14 vermaan Paulus vir Timoteus om nie die genadegawe wat hy het, te verwaarloos nie want: "*Dit is aan jou gegee toe die boodskap van God in verband met jou dienswerk aan jou verkondig is en die raad van ouderlinge jou die hande opgelê het*" (Coertzen, 1984 [a]:15).

Benewens die vergaderings in die plaaslike gemeente, vermeld die Skrif ook die byeenkoms van persone uit meer gemeentes ten einde te beraadslaag en besluite te neem oor sake van gemeenskaplike belang (Coertzen, 1984 [a]:15).

Handelinge 15:1–2 lees: “*Daar het mense van Judea af gekom en die gelowiges wysgemaak: “As julle nie die gebruik van Moses nakom deur julle te laat besny nie, kan julle nie gered word nie”* v2 “*Toe Paulus en Barnabas hulle daarteen verset en in ‘n heftige meningsverskil met hulle betrokke geraak het, is daar besluit dat hulle twee en nog ‘n paar ander van die gemeente na die apostels en ouderlinge in Jerusalem moet gaan in verband met hierdie vraagstuk*”. Hierdie ontmoeting was ‘n amptelike vergadering waarop afgevaardigdes of verteenwoordigers van die bestaande gemeentes teenwoordig was (De Villiers, 1983:19). 2 Korintiërs 8:1,4 9–19 in vergelyking met Romeine 15:26 dui ook op ‘n gemeenskaplike besluit van kerke met die oog op ‘n gesamentlike onderneming. 2 Korintiërs 8:19 vermeld pertinent ‘n broer wat deur die gemeentes verkies is om hulle onderneming uit te voer. Die gemeentes moes dus ten minste in ‘n vergadering byeengekom en op die gesamentlike aksie besluit het (Coertzen, 1984 [a]:15).

Christus regeer deur die amp waartoe Hy opdrag gee en hierdie amp funksioneer ook gesamentlik in die onderskeie kerkvergaderings, met ander woorde die ampte wat in die vergadering (kerkraad, ring, sinode) saamkom, is die een middel waardeur Jesus Christus sy kerk regeer en die ampsdraers dra dus ‘n gesamentlike gesag en verantwoordelikheid (Van der Watt, 1983:11).

Kerkverband kan omskryf word as ‘n verband tussen gemeentes as volledig kerke of “*ecclesiae completae*”. Die gemeentes word op hierdie standpunt – daar is ook ander gereformeerde standpunte – as volledig kerk beskou omdat die merktekens van die ware kerk, naamlik die suiwer bediening van die Woord en sakramente en die handhawing van die kerklike tug, net in die gemeente voorkom. Op grond van ‘n uitkristallisering van Skrifbeginsels op hierdie punt én in lyn met die Geneefse tradisie word hierdie drie – die sogenaamde “*notae ecclesiae*” – in artikel 29 van die Nederlandse Geloofsbelydenis onderskei en bely (Strauss, 2001:396).

Artikels 25 tot 28, 30, 33, 38 van die Kerkorde 1998 lê die kerkregtelike vereistes neer vir die bedienaar van die Woord se roeping en werksaamheid by vergaderings en vergaderings in meerdere verband. Genoemde artikels wat reël dat die predikant deel uitmaak of afgevaardigde is van hierdie vergaderings ontvang

hier aandag.

Die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk 1998 (artikels 18–19) word die opsig oor, die regering van en die tug in die kerk aan sy kerkvergaderings toevertrou (Van der Watt, 1983:9). By hierdie vergaderings word die bedienaar van die Woord geroep om sy roeping uit te leef.

Die genoemde artikels benadruk die betrokkenheid van die bedienaar van die Woord by kerkraadsvergaderings en ook as afgevaardigde na meerdere vergaderings.

2.6.1 Kerkraad

Die kerkraad is die eerste vergadering en soos Bouwman (1970:72) dit stel “*de verantwoordelijke instantie te zijn*”, waar die bedienaar van die Woord saam met die ouderlinge sorg dra vir die instandhouding van die erediens (vergelyk ook Handboek vir die erediens, 1988:112).

Spoelstra (1989:235) skryf: “*Waar die koninkryk van Christus met Woord en Gees die kerk vergader (Heid Kat S 21) moet ouderlinge geroep word om te regeer*” Hierdie regering word nooit deur een ouderling alleen gedoen nie, daar is altyd gesamentlike optrede van ouderlinge en die bedienaar(s) van die Woord wat so die kerkraad vorm (Van der Watt, 1983:9).

Om die koningskap van Christus te bedien moet geroepe bedienaars van die Woord, ouderlinge – en diakens in bepaalde gevalle – met mekaar in kerkraad en diakonie handel. Spoelstra (1989:248) meen hierdie samekomste wil die Christusregering deur onderskeie dienste in die gemeente reg en beter laat funksioneer; derhalwe kan die bedienaar homself nie losmaak van hierdie vergaderings van die kerkraad nie, want “*...de dienaar des Woords heeft ten opzichte van de gemeente aan welke hij verbonden is, een bepaalde roeping te vervullen*” (Bouwman, 1970:3).

Om presies dieselfde rede soos hierbo genoem, noodsaak die eenheid (kerkverband) in Christus die gemeentes om mekaar onderling met toesig en hulp by te staan. Benewens die vergaderings in die plaaslike gemeente, vermeld die Skrif (Handelinge 15) ook die byeenkomste van persone uit meer gemeentes ten einde te beraadslaag en besluite te neem oor sake van gemeenskaplike belang. Belangrik is dit om daarop te let dat die Ring na sy eie aard kerklike gesag deur Christus verkry het en nie deur onderlinge ooreenkoms, tussen kerke of van die staat nie (Matteus 28:18-20; Coertzen, 1984 [a]:15-18).

2.6.2 Ring

Coertzen (1984 [a]:13) meen dat die ring as kerkverband die vergestaltung van die een kerk van Christus is; 'n verband tussen plaaslike gemeentes wat dieselfde belydenisgrondslag het en dieselfde beginsels vir die regering van die kerk en die liturgie handhaaf.

Die ring is die naaste en eerste vlak van ondersteuning en laat die eienskappe van die ware kerk in elke gemeente na vore tree (Spoelstra: 1989:248). Hierdie ondersteuning word deur middel van kerkvisitasie gedoen (Coertzen, 1984 [a]:36). Die bedienaar van die Woord het deel daaraan om ondersoek in te stel na die toestande in die buurgemeente (vergelyk Handeling 15:36).

Die funksie van die ring volgens artikel 31.2 Kerkorde 1998, is "*die opsig oor die gemeente, om toe te sien dat kerkrade en gemeentes hulle roeping nakom*" (Kerkorde, 1998:13). Die "*ampsgemeenskap*" (vergelyk 2.6.1: 85) beklemtoon die feit dat die bedienaar van die Woord by die werksaamhede van die ring betrokke moet raak. Die Ring is die verpersoonliking van die liggaam van Jesus Christus waar die lede gelyke sorg vir mekaar dra (Coertzen, 1984 [a]:34).

Dit is egter nie net by die ring waar die bedienaar van die Woord werksaam is nie. Die Nederduitse Gereformeerde Kerk het ook 'n Algemene Sinode en streeksinodes wat Christus se gesag dra (Coertzen, 1984 [a]:19), waar die bedienaar van die Woord sy roeping moet uitleef.

2.6.3 Sinode

Volgens die Gereformeerde kerkreg en kerkregering is die meerdere vergadering eintlik 'n vergadering van kerkrade (Coertzen, 1984 [a]:46). Verder is die Sinode nie net 'n vergadering nie, maar 'n vergadering van ampsdraers met geloofsbriewe, diegene daarsonder vorm nie deel van die vergadering nie (Bouwman, 1970:208).

Aan die sinodale werksaamhede moet die bedienaar van die Woord ter wille van die eer van Christus deelneem en verantwoordelikheid dra.

Net soos by die Streeksinode is die bedienaar van die Woord betrokke by die Algemene Sinode.

2.6.4 Algemene Sinode

Die Algemene Sinode is in werklikheid 'n vergadering van sinodes, met ander woorde 'n verkleinde

Sinode (*synodus contracta*). Dit is wel afgevaardigde bedienaars van die Woord, en ouderlinge of diakens wat hul plekke ook in hierdie vergadering inneem, maar dan as verteenwoordigers van die Sinode wat hulle aangewys het. Dit is dus 'n verskraalde verteenwoordiging. Bouwman (1970:218) meen dat dit 'n gesonde reëling sou wees as die onderskeie ringe afgevaardigdes kies en 'n rooster opstel vir afvaardiging vir volgende sinodes wat plaasvind.

Alhoewel al die bedienaars van die Woord in die Nederduitse Gereformeerde Kerk nie na die Algemene Sinode afgevaardig word nie, is daar geleentheid om wel 'n appèl/beroep (vergelyk artikel 23 van die Kerkorde 1998) voor die Algemene Sinode te dien (Kerkorde, 1998:9-11, vergelyk ook artikel 23b.5.4 van die Kerkorde Nederduitse Gereformeerde Kerk Oranje-Vrystaat, 1999:23). Geen afgevaardiging beteken nie dat die bedienaar van die Woord los van die werksaamhede van die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk is nie. Die bedienaars van die Woord wat die opdrag ontvang het om diens te lewer in die kerk, moet hulle roeping ook in oorleg met mekaar gesamentlik uitvoer (Smit, 1984:125).

2.7 SAMEVATTING

Skrifduidinge en Teologiese ontwikkelings soos aangetoon in voorafgaande hoofstuk wat betrekking het op die amp en spesifiek op die amp van die bedienaar van die Woord, bied die basis waarop die ondersoek vir die analisering en evaluering van die Kerkorde artikels (1998) van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, wat betrekking het op oorsprong en inhoud van die amp en meer spesifiek op die amp van bedienaar van die Woord, gedoen word.

Die voorafgaande hoofstuk toon dat Christus die Hoof van die kerk is en dat Hy die ampte gebruik om Sy dienswerk uit te voer. Die ampte het bepaalde kenmerke, maar staan altyd in diens van Christus. Daar is voorwaardes wat die Skrif stel vir iemand om tot die diens/amp toegelaat te word.

Die analise en evaluering van die belydenisskrifte van die Nederduitse Gereformeerde Kerk wat betrekking het op die bedienaar van die Woord, word in hoofstuk drie gedoen.

HOOFSTUK DRIE

GEREFORMEERDE BELYDENISSKRIFTE EN DIE AMP VAN BEDIENAAR VAN DIE WOORD

Hierdie hoofstuk bevat 'n teologiese analise van die belydenisskrifte van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, veral die Nederlandse Geloofsbelydenis, in soverre dit betrekking het op die ontstaan (oorsprong) en funksie (inhoud) (vergelyk 1.2:1) van die ampte en in besonder die amp van bedienaar van die Woord.

Die belydenisskrifte, veral die Nederlandse Geloofsbelydenis, bied 'n gesagvolle bron van kerkregering, aangesien die inhoud van die Woord op 'n sistematiese wyse in die belydenisskrifte weergegee word (Coertzen, 1991:142). Die belydenis word op die Woord van God gebou, maar die Skrif self is die finale bron van appèl vir kerkregering (vergelyk Coertzen, 1991:142-143, Exalto, 1987:84). Die intensie en doel met die Nederlandse Geloofsbelydenis, konstateer Jonker (1994 [a]:55), is: *"Dit wil die geloof van die gereformeerde Protestante duidelik uit spel"*. Dit beteken die belydenis verreken dit wat die Woord oor die bedienaar van die Woord voorskryf en wat die kerk glo. Verder word die gesag van die Nederlandse Geloofsbelydenis beklemtoon met die wete dat elkeen wat dit onderteken, dit sonder enige voorbehoud moet doen en met sy ondertekening verklaar dat hy van harte glo en oortuig is daarvan dat die leerstellinge uitsprake vervat wat ooreenkom met God se Woord (Bosman, 1987:10).

Die Nederduitse Gereformeerde Kerk het benewens die ekumeniese belydenisskrifte ook drie ander belydenisskrifte wat die kerk bely, te wete, die Nederlandse Geloofsbelydenis, die Heidelbergse Kategismus en die Dordtse Leerreëls. Van die drie is dit veral die Nederlandse Geloofsbelydenis wat uitgebreide inskrywings oor kerkregering het, derhalwe is die fokus van hierdie studie veral op die laasgenoemde belydenisskrif gerig. Daar word ook, waar ter sake, na die Heidelbergse Kategismus verwys.

'n Noukeurige analise toon 'n noue verband tussen die Nederlandse Geloofsbelydenis en die Kerkorde aan waar die een altyd op die ander betrekking het. Die Kerkorde vind sy grondslag in die belydenis, en op sy beurt beïnvloed die belydenis weer die Kerkorde (Hovius, 1962:24). Regering, organisasie en die ampte van die kerk is ten diepste 'n belydenissaak wat telkens in die belydenisskrifte ter sprake kom (Hovius, 1962:7).

Die wese en die organisasie van die kerk is onherroeplik met mekaar verweef en In Gereformeerde geledere is die organiese verband tussen belydenis en kerklike orde nog altyd erken. Die Reformasie van die 16de eeu het nie slegs 'n groot aantal belydenisskrifte tot gevolg gehad nie, maar het ook 'n eie kerkreg en kerkregering ondersteun deur talryke kerkordes op te lewer, wat die reëls vir die institutêr-organisatoriese lewe van die kerk bevat (Coertzen, 1991:142).

3.1 ORIËTERING

Die belydenisskrifte vertolk, volgens Gereformeerde oortuiging, die Skrifduidinge vir die regering van die kerk. Die belydenis gee die Bybelse gegewens gesistematiseer weer (Spoelstra, 1991: 224, 227; vergelyk ook Polman, s.a.[a]:102, Coertzen, 1991:123-124 en Bos, Deel 1, 1978:13,15). Die Gereformeerde belydenisskrifte, by name, die Nederlandse Geloofsbelydenis en in 'n mindere mate ook die Heidelbergse Kategismus, voorsien die lyne wat die grondpatroon vorm vir die organisasie van die kerklike lewe teen die agtergrond van die alles-oorheersende beginsel van die Koningskap van Christus (Hovius, 1962:10).

Die spiritualisme van die sestiende eeu en ook latere geleerdes soos R. Sohm, E. Brunner twyfel of daar hoegenaamd 'n belydenisgrondslag vir kerklike lewe behoort te wees (Hovius, 1962:5 vergelyk Spoelstra, 1991:234-235 en Coertzen 1991:142). Spoelstra (1991:234) skryf in die verband: *"Piëtisme identifiseer godsdiens op voetspoor van Schleiermacher slegs as 'n gevoel van absolute afhanklikheid. Elke mens en elke tyd is uniek en daarom word nie na geloofsekerheid in vaste Bybelse formules gevra nie, maar na sekerheid in eie ervaring"* (vergelyk in die verband Tillich, 1968:392 en Heideman, 1988:9). Spoelstra (1991:219) wys verder daarop dat baie lidmate dikwels soos passasiers in 'n skip vaar en belydenisskrifte bloot as 'n vlag gebruik. Hy verklaar dat die belydenisskrifte 'n besondere vorm van Woordverkondiging is wat 'n bewuste persoonlike keuse afdwing (vergelyk ook Coertzen, 1991:145).

Ten einde die neerslag van die belydenis in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) vas te stel, word die artikels 27 en 29–31 van die Nederlandse Geloofsbelydenis opnuut ondersoek en geëvalueer. Telkens word die ontstaan (oorsprong) en funksie (inhoud) (vergelyk 1.2.1:2 en 1.2.2:8) van die amp van bedienaar van die Woord, met betrekking tot hierdie artikels verreken:

- **artikel 27 - Algemene Christelike Kerk (die oorsprong)**

Die bedienaar van die Woord word deur Christus geroep om in die kerk diensbaar te wees. In die kerk gaan dit om mense, mense wat as sondaars tot geloof in Jesus Christus gekom het en wat deur Hom in 'n byeenkoms saamgebring word waar hulle luister na die amptelike verkondiging van die Woord deur die bedienaar van die Woord (Heyns, 1977:20). Artikel 27 van die Nederlandse Geloofsbelydenis handel oor hoe die kerk lyk waarin die bedienaar sy taak moet verrig.

- **artikel 29 - Kenmerke van die ware en valse kerk (die oorsprong)**

Die diensbaarheid van die bedienaar van die Woord kry gestalte in die kerk wat bepaalde kenmerke vertoon waaraan die bedienaar van die Woord hom moet hou. Belangrik in hierdie artikel is dat die bedienaar van die Woord hom aan die Woord van God moet hou en as deel van die liggaam van Jesus Christus, Hom as Hoof van die kerk moet erken (Heyns, 1977:54-55).

Artikels 27 en 29 van die Nederlandse Geloofsbelydenis handel nie spesifiek oor die ampte nie, maar wel oor

die betekenis van die kerk. Die analise daarvan is egter relevant omdat dit, eerstens, die grondslag verskaf vir die ondersoek van die artikels wat op die amp betrekking het, tweedens, omdat die bedienaar van die Woord as geroepene en onderdaan, verbonde aan die kerk is en derdens, omdat artikels 27 en 29 die merktekens van die kerk van Christus, in wie se diens die bedienaar staan, uitspel (vergelyk Coertzen, 1991:145).

▪ **artikel 30 - Die regering van die kerk (die inhoud);**

Die bedienaar van die Woord as geroepene in die kerk, moet die Kerk van die Here volgens die geestelike bestuurswyse bestuur ter onderhouding van ware godsdiens. Christus se regering deur die ampte en in besonder deur die amp van bedienaar van die Woord en die feit dat dit ook deur 'n kerkvergadering geskied, word bevestig in artikel 30 (Coertzen, 1991:145).

▪ **artikel 31 - Die ampsdiens van die kerk (die inhoud);**

Die bedienaar van die Woord het 'n bepaalde taak wat hy in die Kerk van die Here moet verrig. Die wettige verkiesing tot hierdie taak is nodig en word in hierdie artikel verreken (Coertzen, 1991:145). Artikels (27-31) kan onder een tema, te wete, **die kerk as vrug van die werk van die Heilige Gees**, getipeer word (Jonker, 1994 [a]:55). Artikels van die belydenis wat ook verband hou met die bedienaar van die Woord, soos vervat in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, en waarna hier verwys word, is artikels 7 en 32-35.

3.2 ALGEMENE CHRISTELIKE KERK: ARTIKEL 27 VAN DIE NEDERLANDSE GELOOFSBELYDENIS

Artikel 27, die Algemene Christelike kerk, handel oor die kerk as sodanig. Hier word nie op al die aspekte van die artikel ingegaan nie, die fokus is slegs gerig op die kernwaarheid dat die kerk bestaan.

Artikel 27 lees: *"Ons glo en bely 'n enige, katolieke of algemene kerk, 'n heilige vergadering van almal wat waarlik in Christus glo, wat almal hulle volle saligheid in Jesus Christus verwag en in sy bloed gewas is, geheilig en verseël deur die Heilige Gees. Hierdie kerk was daar van die begin van die wêreld af en sal tot die einde daar wees, want Christus is 'n ewige Koning wat nooit sonder onderdane kan wees nie. En hierdie heilige kerk word deur God bewaar teen die woede van die hele wêreld, alhoewel dit soms 'n tyd lank baie klein is en dit in die oë van die mense lyk asof dit tot niet gegaan het - soos die Here vir Hom gedurende die gevaarlike tyd onder Agab seweduisend mense bewaar het wat nie voor Baäl gekniel het nie. Verder is hierdie heilige kerk nie geleë in, gebonde aan of bepaal tot 'n sekere plek of sekere persone nie, maar dit is oor die hele wêreld versprei en verstrooi. Tog is dit met hart en wil in een en dieselfde Gees, deur die krag van die geloof saamgevoeg en verenig"* (Ons glo, 1999:28).

Ter ondersteuning hiervan leer die Heidelbergse Kategismus, Sondag 21 vraag 54: **"Dat die Seun van God uit die hele menslike geslag vir Hom 'n gemeente wat tot die lewe uitverkies is, deur sy Gees en Woord in die eenheid van die ware geloof van die begin van die wêreld af tot die einde toe vergader, beskerm en onderhou en dat ek daarvan 'n lewende lid is en ewig sal bly"** (Ons glo, 1999:53). Hierdie belydenis dien as hoeksteen in die kerk.

3.2.1 Die Kerk: "Ons glo en bely 'n enige, katolieke of algemene kerk, 'n heilige vergadering van almal wat in Christus glo"

Die kerkbegrip en die implikasies wat dit vir die amp inhou, is van kardinale belang vir die werklik korrekte evaluering van die amp in die algemeen en spesifiek vir die amp van bedienaar van die Woord. Calvyn (Brown, 1988:154) het eers die betekenis van die kerk behandel en het daarna die orde vir die regering van die kerk uiteengesit. Hy het dus die kerkbegrip as grondliggend beskou vir die bepalings oor die amp met betrekking tot die kerk en bediening in die kerk.

Die teoloog Olof Linton, betwyfel of die Skrif werklik die bestaan van dié kerk legitimeer (vergelyk Polman 195-[b]:138-139). Polman verwys na die werk van Olof Linton rondom die probleme van die "oerkerk". Argumente wat Linton aanvoer is die volgende:

- **die statistiese argument** wat daarop wys dat die woord "kerk" slegs op twee plekke in die Matteus-evangelie voorkom en nêrens anders nie;
- **die eskatologiese argument** wat berus op die aanname dat, as Jesus die eindtyd so naby beskou het, sou dit nie die moeite werd gewees het om in die kerk te wees nie. Hierdie siening impliseer verder dat die Here self nie verdere ontwikkeling voorsien het nie.
- **die kerkhistoriese argument** wat lui dat die apostel Petrus nie so 'n prominente plek beklee het dat Christus aan hom so 'n besondere plek binne die apostolaat sou gegee het nie. Die bewering is dat die inskrywing in die Matteus-evangelie later gedoen is; en
- **die psigologiese argument** waarvolgens die bogenoemde woordspeling - Petra, waarin Petrus as rotsman geteken word - nie by die onbestendigheid van Petrus pas nie.

Polman (195-[b]:142v) verwerp al bogenoemde standpunte en verklaar dat die Heiland self in Matteus 16 en 18 van sy kerk ("ekklessia") praat en daarom verval alle argumente wat nie die kerk van die Here wil erken nie. Die inskrywing in Matteus kan ook nie 'n latere toevoeging wees nie, want globaal beskou, sou dit dan nie die evangelie ondersteun het nie. Veeleer moet met groot stelligheid verklaar word dat die Here, as Messias, hier bepaalde reëls voorsien waarvolgens Hy die kerk as vergadering van Sy volk ingestel wou hê (Polman, 195-[b]:144-145, vergelyk ook Bos, 1978:58-61).

Jonker (1994 [a]:71) meen dat die Nederlandse Geloofsbelydenis (artikel 27) die belydenis van die "Apostolicum" aangaande die één, heilige, katolieke, Christelike kerk beaam. Anders as wat by Rome die geval is, word hierdie één Christelike kerk nie met die kerk van Rome as historiese instituut geïdentifiseer nie, maar word die kerk in terme van die heil gedefinieer: Die kerk is die vergadering van almal wat gewas is in die bloed van die Lam en geheilig en verseël is deur die Heilige Gees wat beteken die kerk:

- is die katolieke kerk, omdat dit van die begin van die wêreld af bestaan het en altyd daar sal wees (katolisiteit in tydelike sin);
- is ook katoliek, omdat dit werklik universeel is en nie gebonde is aan 'n bepaalde plek of persone nie, maar

oor die hele wêreld versprei en verstrooi is (katolisiteit in ruimtelike sin); en

- terselfdertyd in dieselfde geloof saamgebond is deur die Heilige Gees. (katolisiteit van die waarheid) (Jonker, 1992:17v, vergelyk Exalto, 1987:85-87).

Die belydenis in verband met die kerk in Gereformeerde sin, word nie eksplisiet in enige van die artikels van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk gestel nie. Artikel twee van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk sanksioneer nie die bestaan van die kerk nie, maar veronderstel dit as 'n Skrifgegewe. Die Woord eis gepastheid en orde, daarom is daar 'n aantal bepalinge wat "handel oor die ampte in die Kerk, die vergaderinge van die Kerk, die werksaamheid van die Kerk en die betrekkings van die Kerk na buite" (Die Kerkorde, 1998:1). Artikel een bepaal wel dat "**Die leer wat die Kerk in ooreenstemming met die Woord van God bely, uitgedruk staan in die Formuliere van Eenheid soos vasgestel op die Sinode van Dordrecht in 1618-1619**" (Kerkorde, 1998:1). Dit wil sê die Kerk bestaan, want die Skrif reël dit so.

Die bedienaar van die Woord arbeid in die kerk van die Here. Hy moet die evangelie so verkondig dat elkeen wat hoor, die dringendheid in hom of haar moet hê om by die kerk van die Here aan te sluit om hulle sodoende in 'n geloofsverhouding tot hulle Hemelse Vader te bring.

3.3 KENMERKE VAN DIE WARE EN DIE VALSE KERK (INHOUD):- ARTIKEL 29 VAN DIE NEDERLANDSE GELOOFSBELYDENIS

Hierdie artikel is belangrik omdat dit oor die kenmerke van die ware en die valse kerk handel en daar word aan die volgende twee aspekte aandag gegee: aan die Skrif en aan Jesus Christus as Hoof – "Kortom, wanneer almal hulle ooreenkomstig die suiwer Woord van God gedra, alles wat daarmee in stryd is verwerp, en Jesus Christus as die enigste Hoof erken" (Ons Glo, 1999:29). Die redes vir die beperkte analise is dat die studie eerstens fokus op die bedienaar van die Woord en nie op al die ander sake wat in die belydenis geleer word nie en tweedens, handel die bogenoemde opsomming oor belangrike sake wat die bedienaar van die Woord raak in die verstaan van Gereformeerde kerkregering, te wete, die **Skrif** en **Jesus Christus as Hoof**, en derdens word die ander kenmerke van die ware kerk, prediking, sakramentbediening en kerklike tug, onder die tema van **Regering van die kerk: Artikel 30 van die Nederlandse geloofsbelydenis** (vergelyk 3.4:95), in verband met die ampte geanaliseer. Hier word hoofsaaklik op die reeds genoemde aspekte van kerk wees gelet.

Artikel 29 lui: "Ons glo dat ons sorgvuldig en met groot oplettentheid uit die Woord van God behoort te onderskei watter kerk die ware kerk is, aangesien al die sektes wat daar vandag in die wêreld is, hulle ten onregte die naam kerk toe-eien. Ons praat hier nie van huigelaars wat in die kerk met die goeies vermeng is en tog nie aan die kerk behoort nie, ahoewel hulle uiterlik daarin is, maar ons sê dat 'n mens die liggaam en die gemeenskap van die ware kerk moet onderskei van die sektes, wat beweer dat hulle kerk is. Die kenmerke waaraan ons die ware kerk kan uitken, is die volgende: wanneer die kerk die evangelie suiwer preek, die

sakramente suiwer bedien soos Christus dit ingestel het en die kerklike tug gebruik om die sondes te straf. Kortom, wanneer almal hulle ooreenkomstig die suiwere Woord van God gedra, alles wat daarmee in stryd is, verwerp, en Jesus Christus as die enigste Hoof erken. Hieraan kan ons met sekerheid die ware kerk uitken, en niemand het die reg om hom daarvan af te skei nie" (Ons glo, 1999:29-30).

3.3.1 Skrif:- "...wanneer almal hulle ooreenkomstig die suiwere Woord van God gedra"

Artikel 29 handel oor 'n baie belangrike eienskap van die kerk, naamlik, dat die Kerk daar is waar almal hulle ooreenkomstig die suiwere Woord van God gedra. Coertzen (1991:145) beskou die Nederlandse Geloofsbelydenis as 'n bron van Gereformeerde kerkregering en meld dat 'n analise van die artikels van die Nederlandse Geloofsbelydenis en 'n vergelyking met, byvoorbeeld, die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, dit bevestig. In artikel 29 van die Nederlandse Geloofsbelydenis word as eienskappe van die ware kerk genoem: suiwer verkondiging van die evangelie; suiwer sakramentbediening en die gebruik van die kerklike tug om die sondes te bestraf. Kortom word kerk-wees saamgevat in die woorde "*wanneer almal hulle volgens die Woord van God gedra en alles wat daarmee in stryd is, verwerp*" (Ons glo, 1999:29).

Bos (1978:76) stem hiermee saam en verklaar dat die belydenis, "*... wanneer almal hulle ooreenkomstig die suiwere Woord van God gedra*", nie 'n herhaling of aksentuering van die eerste kenmerk is nie, maar 'n samevatting van al die genoemde kenmerke is en selfs 'n uitbreiding daarvan is. Dit gaan dan nie net om Woordverkondiging of sakramentsbediening of tuguitoefening nie, maar dit gaan om die totale bediening van die evangelie volgens die Woord. Die maatstaf van die kerklike lewe is dat elkeen homself hou aan alle sake wat die Skrif beveel (Bos, 1978:76-77, vergelyk Heyns, 1992:343).

Die kerk kan hom nie volgens die Woord van God gedra nie, meen Polman (195-[b]:180), as hy nie die Woord suiwer verkondig nie en dit impliseer weer dat die Woord in sy **geheel** verkondig moet word. Bijl (1986:166) verduidelik dit beteken dat die prediking **eerlik** moet wees, nie dit wat die prediker daarin vind nie, maar dit wat die evangelie sê. Sonder om iets daaruit te haal of iets daarin te plaas wat nie daar hoort nie. Van Bruggen (1980:146) stipuleer prediking is prediking **uit die Woord** en nie maar net prediking van woorde nie. Die gepredikte Woord is immers dié groot **genademiddel** waardeur Christus sy kerk vergader. Die profete van ouds het al daarop gewys, Jesaja 59:21 "*My Gees wat op jou is en my woorde wat Ek jou in die mond lê, sal nie uit jou mond en uit die mond van jou kinders en jou kindskinders verdwyn nie*" en ook Jesaja 55:11 "*So sal die Woord wat uit my mond kom, ook wees: dit sal nie onverrigter sake na My toe terugkeer nie*" met ander woorde, waar God se Woord gepredik word, **daar is God se volk**. Maar waar die suiwer Woordverkondiging ontbreek, geld die woorde in Jesaja 8:20: "*Terug na die wet en die getuienis van die Here! Wie nie volgens hierdie woorde praat nie, is sonder toekoms*". Die Nuwe Testament beklemtoon die Kerk van Christus "... is 'n gebou wat opgerig is op die fondament van die apostels en die profete". Prediking was die antwoord, 1 Korintiërs 1:21 "*Dit was die bedoeling van God in sy wysheid dat die wêreld nie deur geleerdheid tot kennis van God sou kom nie. Daarom het God in sy goedheid besluit om deur die prediking wat vir die wêreld onsin is, dié*

te red wat glo". So ontstaan en bestaan die ware kerk van Christus deur die suiwer prediking van God se Woord en dit is die besondere kenmerk waaraan die kerk uitgeken sal word (Polman, 195-[b]:180-181).

Die Nederlandse Geloofsbelydenis skryf aan die bedienaar van die Woord vir sy hantering van die Skrif, in artikel sewe voor: *"Ons glo dat hierdie heilige Skrif die wil van God volkome bevat en dat alles wat die mens vir sy saligheid moet glo, daarin voldoende geleer word. En aangesien dit verbode is om iets by die Woord van God te voeg of daarvan weg te laat, blyk dit duidelik dat die leer daarvan heeltemal volmaak en in alle opsigte volkome is"* (Ons glo, 1999:11).

Die Skrif voorsien die basis waarop die kerkbegrip rus. Volgens die Belydenisskrifte, is die Woord van God die spil waarom die regering van Christus vir die bedienaar van die Woord draai en ook die essensie van die organisasie van die kerklike lewe (Coertzen, 1991:132; vergelyk ook Hovius, 1962:10 en Polman, 195-[b]:180). Dit beteken dat die bedienaar van die Woord in die Nederduitse Gereformeerde Kerk, getrou die Woord moet verkondig en dat die Woord God se volk bymekaar hou en die sin van die kerklike lewe bepaal. Buite die Skrif om bestaan geen lewe vir die kerk nie.

Bogenoemde artikel vind neerslag in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) wat verklaar: *"Die Nederduitse Gereformeerde Kerk staan gegrond op die Bybel as die heilige en onfeilbare Woord van God. Die leer wat die kerk in ooreenstemming met die Woord bely, staan uitgedruk in die Formuliere van Eenheid soos vasgestel op die Sinode van Dordrecht in 1618-1619, naamlik die sewe en dertig artikels van die Nederlandse Geloofsbelydenis, die Heidelbergse Kategismus en die vyf Dordtse Leerreëls"* (Kerkorde, 1998:1)

3.3.2 Christus die Hoof: - "... en Jesus Christus as die enigste Hoof erken"

Artikel 29 van die Nederlandse Geloofsbelydenis noem verder ook die ander baie belangrike eienskap van die kerk, naamlik, die erkenning van die Hoofskap van Jesus Christus.

Artikel 31 van die Nederlandse Geloofsbelydenis handel oor *"Jesus Christus – die enigste algemene Opsier en die enigste Hoof van die Kerk"*. In artikel 32 word Christus *"ons enigste Meester"* genoem (Coertzen, 1991:145; vergelyk Ons glo, 1999:29-31). Artikel 27 sluit by voorgaande aan deur Christus die *"ewige Koning"* te noem (Hovius, 1962:7). Jesus Christus word dus, in navolging van die Skrif, uitdruklik bely as die Here en Hoof van die kerk. Artikel drie van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, verwoord hierdie belydenis (vergeelyk 2.2.2.3:24 en 4.2.1.1:122) as volg: 3.1 *"Christus self deur die Heilige Gees verrig al die dienswerk in sy kerk"* en 3.2: *"By die uitoefening van hulle roeping mag geen ampsdraer oor ander ampsdraers heerskappy voer nie, aangesien Christus die enigste Hoof, Koning en Meester van sy kerk is"*.

Die belydenis *"die Seun van God"* wat **Hoof van die kerk** is, vorm die hoeksteen van die *"heilige, algemene Christelike kerk"* (vergeelyk die Heidelbergse Kategismus Sondag 21 vraag 54; Ons glo, 1999:53). Hier gaan die

belydenis sonder meer uit van die standpunt dat Christus sy kerk regeer. Dit beteken dat die ware kerk Christus as die enigste Hoof erken (vergelyk in die verband 2.2.2.3:24v; artikel 29 en daarmee saam artikel 31 en 32 van die Nederlandse Geloofsbelydenis).

Die belydenis dat Christus Hoof van die kerk is, stel die kerk onteenseglik voor die werklikheid dat daarin ook 'n belydenis aangaande die regering van Christus in sy kerk begrepe is en dit verplig die kerk om met dié belydenis rekening te hou tot in die verste praktyk. Indien die kerk die Woord ernstig opneem, moet die kerk glo en uitstraal dat Jesus Christus lewend, persoonlik en aktueel in die gemeente regeer. Hoofskap in die kerk beteken die beloftes dat Hy altyd, tot aan die voleinding van die wêreld, met die kerk sal wees (Matteus 28:20) en dat Hy persoonlik deur die Gees in en by die kerk sal bly, is waar (Johannes 14:16-20). Jesus Christus is dus teenwoordig waar twee of drie in sy naam vergader (Matteus 18:20).

Aanvaarding van Jesus Christus se hoofskap beteken die kerk moet nooit twyfel aan sy teenwoordigheid nie, nie nou of in ewigheid nie (Jonker, 1965:3). Sy voordurende teenwoordigheid negeer die Rooms-Katolieke kerk se hiërargie wat sy toppunt in die pousdom vind. Die "Codex" 331 lui: *"The office uniquely committed by the Lord to Peter, the first of the Apostles, and to be transmitted to his successors, abides in the Bishop of the Church of Rome. He is the head of the College of Bishops, the Vicar, and the Pastor of the universal Church here on earth. Consequently, by virtue of his office, he has supreme, full, immediate and universal ordinary power in the Church, and he can always freely exercise this power"* (The Code of Canon Law, 1983:57). Die kontras met die Roomse hiërargie kom nog skerper na vore wanneer artikel 30 leer dat die ware kerk regeer moet word *"...ooreenkomstig die geestelike bestuurswyse"*, soos die Here in Sy Woord leer (Bos, 1978:81).

3.4 DIE REGERING VAN DIE KERK:- ARTIKEL 30 VAN DIE NEDERLANDSE GELOOFSBELYDENIS

Artikel 30 van die Nederlandse Geloofsbelydenis is ryk aan inhoud oor die bediening van die predikant in die kerk as dit verklaar:

- die regering van die kerk behels 'n *"... geestelike bestuurswyse"*;
- die ampte of dienste is 'n realiteit *"... daar moet naamlik dienaars of herders wees"*;
- die doel van die regering van die kerk is *"... dat die ware godsdiens onderhou word"*;
- Woordverkondiging behels *"... om die Woord van God te verkondig"*;
- sakramentsbediening is noodsaaklik *"... en die sakramente te bedien"*;
- tug moet toegepas word *"... die oortreders op geestelike wyse vermaan"*;
- bedienaar moet geskik wees vir die bediening *"... betroubare persone"*;
- kerkreëlings moet ordelik en gepas wees *"... behoortlik en ordelik geskied"*; en
- verantwoordelikheid ten opsigte van kerkvergaderings *"... om saam met die herders die kerkraad te vorm"*.

Artikel 30 van die Nederlandse Geloofsbelydenis verklaar: *"Ons glo dat hierdie ware kerk ooreenkomstig die*

geestelike bestuurswyse wat ons Here ons in Sy Woord geleer het, geregeer moet word. Daar moet naamlik dienaars of herders wees om die Woord van God te verkondig en die sakramente te bedien; ook ouderlinge en diakens om saam met die herders die kerkraad te vorm. Deur hierdie middel moet hulle sorg dra dat die ware godsdienst onderhou, die ware leer oral versprei, die oortreders op geestelike wyse vermaan en in toom gehou word en dat ook die armes en beproefdes volgens hulle nood gehelp en getroos word. Op hierdie wyse sal alles in die kerk behoorlik en ordelik geskied wanneer betroubare persone gekies word ooreenkomstig die voorskrif wat die apostel Paulus in die brief aan Timoteus daarvoor gee". 1 Timoteus 3: 1 en 2: "Dit is 'n waar woord: as iemand graag ouderling wil wees, begeer hy 'n voortrefflike werk". v2 " 'n Ouderling moet onberispelik wees, getrou aan sy vrou, nugter, verstandig, beskaaf, gasvry en bekwaam om te onderrig" (Ons glo, 1999:30).

3.4.1 Regering van die kerk: "...geestelike bestuurswyse"

Die Nederlandse Geloofsbelydenis verwys na die geestelike bestuurswyse van die kerk. Die uniekheid van kerkregering word daardeur uitgelig. Die kerk is nie maar net 'n vrye vereniging van mense wat volgens hulle eie insig en wil regeer word nie. Die ware kerk moet volgens 'n geestelike bestuurswyse soos die Here in Sy Woord leer, bestuur word (Bos, 1978:81).

Hierdie "geestelike bestuurswyse" kan omskryf word as Christusregering deur die Woord, Gees en dienste, volgens Coertzen (1991:99) en behels onder meer " 'n imperatief waarvan die indikatief vasstaan", want daar staan geskrywe: "En hy het ... Hom as Hoof bo alle dinge aan die gemeente gegee, wat sy liggaam is, die volheid van Hom wat alles in almal vervul" (Efesiërs 1:22, 23). Hierdie bestuurswyse voorveronderstel betrokkenheid van 'n formele (die Woord van God) en 'n materiële (Christus as koning) beginsel; gesag; mense; verskil van natuurlike regering; en die Heilige Gees.

3.4.1.1 Verband tussen "Geestelike bestuurswyse" en die formele en materiële beginsel.

Die "formele" beginsel beteken dat die kerk van die Here totaal en al gebonde aan die Skrif moet wees. Die kerk van die Here het nie met 'n vereniging van mense te doen waar die lede self die koers bepaal, die reglemente ontwerp en so 'n eie bestuursvorm implementeer nie. Die kerk is deur die Heilige Gees gestig en daarom alleen aan die Goddelike norme en vertrekpunte gekoppel. Dit wat die Heilige Gees vanuit die Woord vir die kerk bepaal, geld vir die kerk. Alles wat met die Goddelike Woord ooreenkom, het Goddelike reg (Polman, 195-[b]:195).

Jonker (1994:3) ondersteun hierdie standpunt en stem saam dat "geestelike bestuur" beteken die regering van die kerk van die Here moet net vanuit die **Woord van God** geskied (vergelyk 2.2.5.6 a:38v). Hier kan verwys word na artikel een van die Kerkorde waarin die Nederduitse Gereformeerde Kerk homself, op die Bybel as die heilige en onfeilbare Woord van God beroep. Wanneer artikel twee van die Kerkorde wat verklaar "Waar die Woord van God eis dat in die gemeente van Christus alles welvoeglik en ordelik moet toegaan, word in die volgende artikels 'n aantal bepalinge gegee vir die lewe en werk van die kerk", saamgelees word, gee die

Nederduitse Gereformeerde Kerk hier te kenne dat sy kerkordelike lewe in die Woord van God begrond is, en 'n geestelike bestuurswyse handhaaf (Coertzen, 1991:147). Dit is belangrik om daarop te let dat die verkondiging van die Woord nie los van Christus staan nie, Christus moet gepredik word anders word die "*bediening van die Woord*" net 'n stigtelike toespraak sonder werklike impak (Polman, 195-[b]:196).

Die bedienaar van die Woord moet vanuit bogenoemde belydenisvertretpunt 'n "*geestelike bestuurswyse*" wat geheel en al op God se Woord geskoei is, handhaaf. Hierdie "*materiële*" beginsel kan met die woord "*Christokrasie*" omskryf word wat Christusregering beteken en in die volle sin van die woord toegepas moet word. In die Kerk is Jesus Christus die enigste Here en Hoof. Hy is die een wat die kerk regeer, beskerm en onderhou deur Woord en deur Gees. Daar is inderdaad 'n verskeidenheid van ampte en funksies, maar Christus het dit gegee en dit funksioneer tot seën van die kerk wanneer Christus deur hulle werk. Christus bly die subjek van die kerk soos deur al die eeue heen. Hy het nie net die kerk gestig nie, maar na sy hemelvaart het Hy aan bepaalde ampsdraers die opdrag gegee om Sy werk voort te sit en dissipels te werf, maar ten spyte daarvan, is Hy orals teenwoordig waar sy kerk te vinde is (Polman, 195-[b]:196).

Die belydenis dat kerkregering geestelik van aard is met **Christus as die koning** van die kerk, word deur Hovius (1962:14) ondersteun. Hy wys daarop dat Christus se regering streng monargaal is, want Hy is die enigste koning wat sy heerskappy met niemand deel nie. Hy is beklee met soewereine mag. Hy het die kerk gekoop met sy eie bloed en so tot sy eiendom gemaak (vergelyk 1 Korintiërs 6:20 en Openbaring 5:9; Hovius, 1971:81).

Christus kan, volgens Johannes 18:36 wat lui: "*My koninkryk is nie van hierdie wêreld nie, antwoord Jesus*", nie met 'n aardse koning vergelyk word nie, omdat Hy in 'n geestelike sin Koning is. Om hierdie rede word daar in die Nuwe Testament ook eerder na Christus as Hoof van sy kerk verwys en nie as Koning nie. Efesiërs 4:15 stel in die verband: "*Nee, ons sal in liefde by die waarheid bly en so in alle opsigte groei na Christus toe. Hy is immers die Hoof*" en Kolossense 2:18–19 lui: "*So iemand verhef hom oor wat hy in eiewaas van homself dink en hy hou nie aan die Hoof, aan Christus, vas nie*". Die geestelike gemeenskap waarin dit uitgeoefen word, bepaal die geestelike karakter van die kerkregering. Hierdie geestelike karakter eie aan die kerk – die liggaam van Christus – is nie met 'n menslike samelewingsverband vergelykbaar nie, dit is soos die belydenis in artikel 27 dit stel, "*'n heilige vergadering van almal wat waarlik in Christus glo*" (Hovius, 1971:82).

Hierdie "*Christokrasie*" hou geweldige implikasies vir die ampte en vir die amp van bedienaar van die Woord in. Die amp mag op geen wyse verselfstandig nie, want dan pleeg hy verraad teenoor homself. Dan kom hiërgargie, klerikalisme en dominokrasie (predikantskerk) na vore. Dan word die verhouding tussen Christus en die ampsdraer verbreek. Van die uiterste belang is dat daar nie geredeneer kan word dat die amp uit die gemeente of uit die dienswerk van die gelowiges kan opkom nie. Dit sou meebring dat die ampte maar net 'n verlengstuk is van wat alle gelowiges moet doen. Dit beteken die ampte word geëitiseer, diens vanuit die gemeente. Christus se roeping en daarstelling van die ampte en sy spesiale gebruik van diegene wat geroep is,

kom dan glad nie tot sy reg nie (Polman, 195-[b]:197).

3.4.1.2 Verband tussen "Geestelike bestuurswyse" en gesag;

Die wyse waarop geestelike bestuur in die Nederlandse Geloofsbelydenis omskryf word, gee erkenning daarvoor dat **gesag in die kerk**, van watter aard ookal, in Jesus Christus as Hoof van die gemeente gesetel is. Christus vanuit Sy Hoofskap en die gesag wat daarin geleë is, (vergelyk 2.2.2.3:24 en 2.2.5.6 a:38v) ken die ampte aan die kerk toe (vergelyk Spoelstra, 1989:26; Van Bruggen, 1984:164 en Jonker 1965:3).

3.4.1.3 Verband tussen "Geestelike bestuurswyse" en mense;

Die geestelike wyse van kerkbestuur gee te kenne dat die koning van die kerk **mense** in geestelike sin in diens neem. Christus sou wel sonder die mense kon klaarkom, maar dit behaag Hom om mense in diens te neem om sy kerk te regeer. Hierdie indiensname is nie 'n uitvindsel van mense nie, maar 'n heilige instelling van Christus (Hovius, 1971:83; Tukker, 1978:165). Hierdie mense vir wie Christus in diens neem, moet vol van die Heilige Gees wees aangesien mense se geloof in Jesus Christus hulle deel van die kerk van die Here maak.

3.4.1.4 Verband tussen "Geestelike bestuurswyse" en natuurlike regering;

Die geestelike manier van kerkregering word doelbewus beklemtoon as die teenoorstaande pool van **natuurlike regering** wat die Roomse manier van kerkregering was ten tye van die Reformasie. Die natuurlike regering van die kerk het verskillende begrippe aan die Romeinse reg ontleen en nie aan die Skrif nie. Die kerkregering het daardeur sy geestelike karakter verloor en het net 'n formeel-juridiese aangeleentheid geword, naamlik, 'n "*Rijkskerk*". Baie spiritualistiese benaderings wat die voorskrifte in die Woord aangaande kerkregering net doodgewoon agterweë laat, herinner aan die soort kerkregering. Hulle heg geen waarde aan enige uitwendige vorme nie. Vir hulle gaan dit daaroor dat die Heilige Gees in die gemeente heers, en daarom is hul kerke vry van alle uiterlike organisasie, bepalende verordeninge en voorskrifte. Beide hierdie regeervorme staan in direkte teenstelling met artikel 30 van die belydenis wat verklaar dat die kerkregering geestelik van aard is (Hovius, 1971:81; vergelyk ook Bos, 1978:81 en Polman, 195-[b]:195-196). Dit beteken die bedienaar van die Woord moet deurentyd vanuit die Skrif en die beginsels wat daarin vervat is, die gemeente help regeer.

3.4.1.5 Verband tussen "Geestelike bestuurswyse" en die Heilige Gees;

Die geestelike karakter van die kerkregering vloei ook voort uit die feit dat dit deur die **Gees van Christus** uitgeoefen word. Christus het wel liggaamlik na die Hemel toe opgevaar om vanaf die regterhand van die Vader te regeer en te beskerm, maar tog vervul Hy sy belofte: "*Waar twee of drie in My naam vergader, is ek in hulle midde*" (Matteus 18:20). Dit beteken dat Christus altyd in sy kerk deur sy Gees teenwoordig is, omdat Hy na sy menslike natuur opgevaar het en nou deur Sy Gees regeer, vergelyk Johannes 14:25, wat lui: "*Dit sê Ek vir julle*

terwyl Ek nog by julle bly". Die Kerk van Christus moet dus gehoorsaam wees aan en luister na die Heilige Gees. Let op Johannes 14:26 in die verband "en wanneer die Vader in my Naam die Voorspraak, die Heilige Gees, stuur, sal Hy julle alles leer en julle herinner aan alles wat ek vir julle gesê het" en Handeling 1:2 wat lui: "Voordat Hy in die hemel opgeneem is, het Hy deur die Heilige Gees bevele gegee aan die manne wat Hy as apostels uitgekies het"

Die Heilige Gees verbind die Kerk aan die Woord van God deur die openbaring van die wil van die Koning van die Kerk, soos Johannes 16:13-14 dit stel: "Wanneer Hy kom, die Gees van die waarheid, sal Hy julle in die hele waarheid lei. Wat Hy sal sê, sal nie van Homself kom nie: Hy sal net sê wat Hy hoor, en Hy sal die dinge wat gaan kom, aan julle verkondig" v14: "Hy sal My verheerlik, want wat Hy van My ontvang, sal Hy aan julle verkondig". Dit verleen aan die Woord van die Here regeerkrag. Die kerkregering soos die Here in Sy Woord leer, is geestelik van aard, 'n geestelike reg, soos weerspieël in die belydenis (Hovius, 1971:82-83). Die kerk verkry die leiding van die Heilige Gees deur die Woord (Polman, 195-[b]:195).

Die belydenis oor dié bestuurswyse van die kerk vind onder meer neerslag in artikels een en twee van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) asook in artikels 20, 21, 26 en 58-64. In artikel een van die Kerkorde beroep die Nederduitse Gereformeerde Kerk hom op die Bybel as die heilige en onfeilbare Woord van God (Coertzen, 1991:146). Die geestelike bestuurswyse het ook neerslag gevind in artikel twee van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk met die woorde "*Waar die Woord van God eis dat in die gemeente van Christus alles wegvoeglik en ordelik moet toegaan*" (Kerkorde, 1998:1). In die artikels wat volg word 'n aantal bepalinge neergelê vir die lewe en werk van die kerk. Hiermee wil die Kerk te kenne gee dat die Kerkorde in die Woord van God begrond word (Coertzen, 1991:147) om daardeur 'n geestelike bestuurswyse te legitimeer. Dit beteken dat die bedienaar van die Woord altyd onder die leiding van die Heilige Gees staan en hierdie leiding tree in werking deur die Woord van God.

3.4.2 Ampte of dienste: "Daar moet naamlik dienaars of herders wees"

Die gereformeerde uitgangspunt is dat die Here op 'n bepaalde en unieke manier sy kerk en koninkryk daar gestel het en dat Hy gawes aan mense gee om diensbaar te wees teenoor medegelowiges, die kerk en die koninkryk van die Here (vergelyk JH Hendriks, 1990:69-70; Hovius, 1962:8 en ook Bos, 1978:83). Uit Skrifgedeeltes soos 1 Korintiërs 12:28, Romeine 12:3-8 en Efesiërs 4:11 is dit duidelik dat daar onder die gelowiges ook diegene is wat die gawe ontvang het om 'n besondere diens ten opsigte van die ander gelowiges te verrig. Hulle is naamlik gawes van Christus aan die kerk om die "ander" gelowiges toe te rus vir hulle dienswerk, om hulle diens te koördineer en hulle te stimuleer tot hulle dienswerk. Hierdie mense verrig nie 'n diens wat uit die gemeente opkom sodat dit op demokratiese wyse verantwoording aan die gemeente verskuldig is nie. Dit is mense uit die midde van die gemeente wat deur die gemeente geïdentifiseer en in die amp geplaas word. Hulle is en bly egter primêr gawes van Christus aan Sy kerk wat daarom aan Hom alleen verantwoording verskuldig is vir die wyse waarop hulle Sy regering deur Woord en Gees in die praktyk van die kerk se bestaan, voltrek (Coertzen, 1991:100-101)

Die Nederlandse Geloofsbelydenis, artikel 30, beklemtoon aan die een kant dat daar dienaars moet wees, en aan die ander kant impliseer dit dat die dienaars op hulle beurt, diensbaar moet wees.

Spoelstra (1989:27) skrywe: *"In die kerk is daar net een Koning. Daarom moet die gesag van die amp altoos dienend van aard wees, 'n bediening van Woord en Gees waardeur Christus regeer"* (vergelyk Calvyn Institusie, 1951:1.i.v;2v; 3.i.viii); derhalwe is die waardigheid of gawes van die herder nie so belangrik as die kwaliteit van diens wat hy lewer nie (2 Korintiërs 5:7; Calvyn Institusie, 1951:IV.1.v;3.1). Die dienende optrede van die leraar moet gekenmerk word deur 'n optrede soortgelyk aan dié van Christus. Die Heidelbergse Kategismus, Sondag 12 vraag 31, leer dat God in Christus "... ons met sy Woord en Gees regeer en ons by die verlossing wat verwerf is, beskerm en bewaar" (Ons glo, 1999:47). Gedurende die Reformasie is die Skrif as kriterium aangewend om te bepaal of 'n kerklike dienaar in diens van Christus staan (vergelyk Nederlandse Geloofsbelydenis artikels 7, 31, 32; Spoelstra, 1989:27; vergelyk ook Ek glo, 1999:11, 30–31 en Calvyn Institusie, 1951:IV.vii;10.i).

Volgens artikel 30 van die Nederlandse Geloofsbelydenis moet daar "... dienaars of herders wees om die Woord te verkondig". Dit is God se bedoeling met die kerk, 'n duidelike Skrifduiding wat bepaal hoe die regering van sy gemeente verder daar moet uitsien. In hierdie verband word verwys na Efesiërs 4:11–12 wat lui: *"En dit is die 'gawes' wat Hy 'gegee het': apostels; profete, evangeliste, en herders en leraars., v12: Sy doel daarmee was om die gelowiges toe te rus vir hulle diens en vir die opbou van die liggaam van Christus"* (Ons glo, 1999:30; vergelyk Hovius, 1962:8). Romeine 10:14–15 is ook hier ter sprake. Dit lui: *"Maar hoe kan 'n mens Hom aanroep as jy nie in Hom glo nie? En hoe kan jy in Hom glo as jy nie van Hom gehoor het nie? En hoe kan iemand preek as hy nie gestuur is nie? Daar staan ook geskrywe: Hoe wonderlik klink die voetstappe van dié wat die goeie boodskap bring"* en 1 Timoteus 4:17 wat lui: *"Die ouderlinge wat goeie leiding gee, behoort dubbele erkenning te kry, veral dié wat hard werk deur te preek en onderrig te gee"*.

Dit is egter nie net die ampsdraers wat die Woord verkondig nie. Die gemeentedele as sodanig het ook bepaalde bevoegdhede waarvoor hulle verantwoordelik is in die voltrekking van Christus se heerskappy oor die kerk. Dit is veelseggend dat Paulus in al sy briewe, met die uitsondering van Filippense 1:1, steeds die gemeentes aanspreek. Die gemeente, volgens die Nuwe Testament, is beslis nie 'n onmondige of onselfstandige skare van mense wat hulle sonder meer onder die gesag van die ampte moet plaas nie. Amp en gemeente saam is liggaam van die Here Jesus Christus en die ampte en die gemeente dra saam verantwoordelikheid vir die verkondiging van die evangelie (Coertzen, 1991:101). Dit beteken egter nie dat daar geen verskil tussen gelowiges bestaan nie. Die verskil lê wel in die taak wat hulle moet verrig, in hierdie verband verduidelik McGrath (1994:35) Luther se vertrekpunt hieroor verder: *"All Christians are truly of the spiritual estate, and there is no difference among them except that of function [Amt]"*. Dit is waarvoor Christus die ampte ingestel het, juis om die Woord te verkondig en die sakramente te bedien. Nie almal kan as amptelike verkondigers van die Woord gereken word nie, maar alleen hulle wat deur God daarvoor ontvang en geroep is. Elkeen 'n gawe van die Here en die gemeente moet daardeur gedien word. McGrath (1994:36)

verduidelik Luther se standpunt egter verder: *The recognition of the equality of all believers must not be understood to imply the identity of all believers*".

Gelowiges deel in die priesterskap van Jesus Christus as die enigste Hoëpriester vanuit hulle geloof in Hom. Die roeping van bedienaars van die Woord moet op 'n besondere wyse plaasvind. Die lede van die kerk van die Here moet saamkom, saambid om die leiding van die Heilige Gees aan individue, maar ook aan die hele gemeente. Wanneer dit plaasgevind het, moet die gemeente hulle keuse op 'n bedienaar van die Woord laat val en so 'n persoon moet aan die hele gemeente bekend gestel word (McGrath, 1994:35-36).

Wanneer artikel 30 van die Nederlandse Geloofsbelydenis skrywe dat daar "... *dienaars of herders moet wees om die Woord te verkondig*", dan beteken dit soos hierbo verklaar, besondere manne en vroue wat deur God geroep word om op 'n besondere wyse die Here te dien deur volle verantwoordelikheid te aanvaar vir die verkondiging van die evangelie in die Here se gemeente en in die wêreld. Hier is 1 Timoteus 4:13-14 van toepassing: "...*totdat ek kom, moet jy jou daarop toelê om uit die Skrif voor te lees, te preek en onderrig te gee*" en v14 "*Moenie die genadegawe wat jy het, verwaarloos nie. Dit is aan jou gegee toe die boodskap van God in verband met jou dienswerk aan jou verkondig is en die raad van ouderlinge jou die hande opgelê het*". Ook is 2 Timoteus 4:2 van toepassing, dit lui: "...*verkondig die Woord; hou daarmee vol, tydig en ontydig; weertê, bestraf, bemoedig deur met alle geduld onderrig te gee*".

Die belydenis dat God mense en ook bedienaars van die Woord in sy diens gebruik en in 'n regte verhouding tot Hom plaas (vergelyk 2.2.2.5:24), word weerspieël in artikel drie en artikel nege van die Kerkorde (1998): 3.1, "*Christus self deur die Heilige Gees vernig al die dienswerk in Sy kerk. Hy doen dit deur: die dienswerk van al die gelowiges; die dienswerk van die drie besondere ampte, te wete: die van bedienaar van die Woord, die van ouderling, die van diaken*" (Kerkorde, 1998:1) en artikel nege: "*Die amp of bediening van die bedienaar van die Woord is gerig op Woordbediening in sy verskillende gestaltes en omvat: 9.7, die ywer vir die uitbreiding van die koninkryk van God*" (Kerkorde, 1998:4). Verder word hierdie belydenis ook weerspieël in die "*Reglement vir die reëling van die bevoegdheid van predikante en proponente*" wat as volg lui: "*Daar moet by elke aspek van die reëling van die bevoegdheid (wat verpligtinge en regte insluit) van predikante en proponente daarvan uitgegaan word dat dit Christus is wat sy kerk deur sy Woord en die Heilige Gees regeer en dat Hy dit doen deur persone wat Hy daartoe roep, toerus en in sy diens stel*" (Kerkorde, 1998:31).

Dit blyk dus dat Christus bepaal het dat daar dienaars of herders moet wees met die doel om God se Woord te preek, sakramente te bedien en saam met die ander ouderlinge en diakens 'n kerkraad te vorm en om saam ook die tug te bedien waar daar sonde in die gemeente voorkom. Die bedienaar van die Woord in die Nederduitse Gereformeerde Kerk, neem op 'n besondere wyse verantwoordelikheid vir die verkondiging van die evangelie in die Here se gemeente en ook in die wêreld.

3.4.3 Doel van die regering van die Kerk: "dat die ware godsdiens onderhou word"

Die primêre doel van die kerkregering van die Here, volgens die Nederlandse Geloofsbelydenis artikel 30, is om sorg te dra dat "*die ware godsdiens onderhou word*" (Ons glo, 1999:30). Dit is dus ook die regering van die kerk se doelstelling om die ware godsdiens te onderhou; gevolglik kan ons ook sê dat dit die doel van die bedienaar van die Woord is wat beteken dat die ware leer oral versprei moet word, die oortreders op geestelike wyse vermaan en in toom gehou moet word en dat die armes en beproefdes volgens hulle nood gehelp en getroos moet word. Volgens die Nederlandse Geloofsbelydenis word hierdie doelstelling verwesenlik deur die onderhouding van die ware godsdiens soos hierbo uiteengesit (Coertzen, 1991:145–146; vergelyk ook Bos, 1978:84). Die argument dat kerkreg en kerkregering verwerp moet word, misken bogenoemde doelstelling soos in die belydenis vervat en dit misken ook belangrike Skriftuurlike- en belydenis vertrekpunte as essensiële elemente van die wese van die kerk (Hovius, 1971:72-73).

Die woorde in die Nederlandse Geloofsbelydenis "*dat die ware godsdiens onderhou word*", is woorde wat algemeen in gebruik was tydens die Reformasie. So verklaar Hovius (1971:74) dat die inset van die Reformasie die "*religie*" was. Dit het nie tydens die Reformasie net gegaan om die afskaffing van allerlei misbruike wat in die loop van jare ontstaan het of die verheffing van die geestelike stand nie, nee, dit "*ging om de religie, om de totaliteit van de verhouding van de mens tot God, om het meest wezenlijke van het mens-zijn*" (Hovius, 1971:74).

Die diepste motief van die Reformasie was religieus van aard, want die beginpunt van die Reformasie was die ontdekking van die regverdiging van die sonderaar deur die geloof alleen (Hovius, 1971:74; vergelyk Bos, 1978:77). Die Reformasie het enersyds herstel gebring van die ware godsdiens en andersyds ook herstel vir ware kerkregering. So verklaar Calvyn (Institusie LXXXVII: 195) in sy kommentaar op Romeine 10:2 dat die godsdiens die "*ware*" is wanneer dit met God se Woord ooreenkom (vergelyk Hovius, 1971:79).

Hovius verklaar dat die ware religie, die religie is wat met die Woord van God ooreenkom en op die Woord gefundeer is en sy ware gestalte kry in die ware kerk. Dit het 'n sigbare en onsigbare sy en daarom mag die kerk nie op dieselfde vlak gestel word as enige ander samelewingsverband nie (Hovius, 1971:80). Verder moet die kerkregering altyd en oral die behoud van die ware geloof bevorder of, die ware vrees van die Here deur die Skrif in die oog hê. Hierdie doelstelling moet elke ampsdraer; gevolglik ook die bedienaar van die Woord en elke kerkvergadering steeds voor oë hou (Hovius, 1971:93). Deur die bediening van die Woord en die sakramente word die ware geloof onder die lidmate onderhou. Romeine 10:14 is hier van toepassing: "*Maar hoe kan 'n mens Hom aanroep as jy nie in Hom glo nie? En hoe kan jy in Hom glo as jy nie van Hom gehoor het nie? En hoe kan jy van Hom hoor sonder iemand wat preek?*". Geen prediking – geen ware godsdiens (Tukker, 1978:167). Hier speel die bedienaar van die Woord 'n besondere rol. Hy moet die Woord en die sakramente bedien en sodoende die ware godsdiens onderhou.

3.4.4 Woordverkondiging: "... om die Woord van God te verkondig"

In sy verklaring van die Nederlandse Geloofsbelydenis artikel 30, verklaar Hovius (1971:85) dat die prediking van God se Woord onmisbaar is vir die behoud van die ware Godsdienst. So het die Reformasie in teenstelling met Rome tereg die prediking sentraal in die kerkregering geplaas. Die Rooms-Katolieke Kerk verbind die verkryging van die saligheid aan die priester en die sakrament, terwyl die Reformasie dit verbind aan die prediking van die evangelie. Dit is die vernaamste genademiddel in die hand van die Heilige Gees, waardeur die Woord werksaam word (Hovius, 1971:85–86). Bos (1978:75) stem daarmee saam en verklaar dat sonder suiwer prediking van die Woord van God daar geen ware kerk kan bestaan nie. In die kerk moet op die fondament wat deur die apostels en die profete gelê is, voortgebou word (vergelyk Efesiërs 2:20 en Openbaring 21:14). Woordverkondiging is dus die krag van die kerk, waardeur die gemeente gevorm en bevestig word (vergelyk 1 Korintiërs 15:2; Kolosense 1:23 en 1 Tessalonisense 2:13). Die Woord moet in sy geheel bedien word en dit beteken dat God se heilsopenbaring, Sy volle raad, vir die gemeente ontsluit moet word (Bos, 1978:75–76).

Polman (195-[b]:180) skryf dat die verkondiging van die evangelie die groot genademiddel is waarmee Christus sy kerk vergader. 1 Korintiërs 1:18 lui: *"Die boodskap van die kruis van Christus is wel onsin vir dié wat verlore gaan, maar vir ons wát gered word, is dit die krag van God"*. Polman (195-[b]:180) verklaar verder die suiwer prediking van die evangelie is die grootste kenmerk waaraan die kerk herken sal word.

Die Heidelbergse Kategismus onderskryf ook die verkondiging van die Woord deur Sondag 48 vraag 123 wat lui: *"Laat u koninkryk kom" – "Regeer ons so deur Woord en Gees dat ons ons hoe langer hoe meer aan U onderwerp. Bewaar u kerk en **laat dit groei**. Vernietig die werke van die duiwel, elke mag wat teen U opstaan, en alle kwaadwillige planne wat teen u heilige Woord bedink word, totdat die volkomenheid van u ryk kom, waarin U alles in almal sal wees"* (Ons glo, 1999:75). Spoelstra (1989:115) wys daarop dat bedienaars van die Woord nie as amptenare in en van 'n kerk moet optree nie, maar as dienaars van Christus evangeliserend na buite moet optree. Die bedienaar van die Woord moet dus in die gemeenskap betrokke wees. Hy moet die Woord tydig en ontydig verkondig en die gemeente en gemeenskap moet weet die Woord is tweesnydend, vergelyk Hebreërs 4:12: *"Die woord van God is lewend en kragtig. Dit is skerper as enige swaard met twee snykante en dit dring deur selfs tot die skeiding van siel en gees en van gewrigte en murg"*.

In ooreenstemming met die reformatoriese oortuiging, bely die Heidelbergse Kategismus, Sondag 25 vraag 65, dat die Heilige Gees die geloof bewerk deur die "verkondiging van die evangelie", 'n diens wat ook Calvyn gemeen het, noodsaaklik vir die kerk is (AN Hendriks 1990:82). Hierdie gedagte, dat die prediking van God se Woord onmisbaar vir die behoud van die ware godsdienst is, word vervat in die Nederlandse Geloofsbelydenis sowel as in die Heidelbergse Kategismus (Hovius, 1971:85).

Die belydenis "om die Woord van God te verkondig", word teruggevind in artikel 9 van die Kerkorde wat lui: "Die amp of bediening van die bedienaar van die Woord is gerig op die Woordbediening in sy verskillende gestaltes en omvat: ..." (Kerkorde, 1998:4). Dit wat volg op die woord "omvat", sluit prediking in en al die ander gestaltes wat die Woord van God leer en die belydenis vir ons uitspel.

3.4.5 Sakramentsbediening: "... en die sakramente te bedien"

Artikel 33 van die Nederlandse Geloofsbelydenis meld: "Hy het dit (die sakramente) by die Woord van die evangelie gevoeg om vir ons uitwendige sintuie des te beter voor te stel wat Hy ons deur sy Woord te kenne gee" (Ons glo, 1999:31-32).

Die sakramente is getuie van God se genade en Sy goedertierenheid jeens die mens, deur hierdie teken en seël bevestig die sakramente dat God ons ondersteun, voed, versterk en vermeerder (Hovius, 1971:86). Dit is egter alleen die sakramente wat Christus ingestel het wat bedien moet word, niks meer, niks minder nie (vergelyk Matteus 26:26-30; Bos, 1978:76).

Artikel 34 van die Nederlandse Geloofsbelydenis meld rondom die doop soos volg: "Die bedienaars gee ons van hulle kant dus net die sakrament en dit wat sigbaar is, maar ons Here gee wat deur die sakrament aangedui word, naamlik die onsigbare genadegawes" (Ons glo, 1999:33). Hiermee stem Jansen (1947:56) saam: "De eigenlijke Bedienaar van den Doop is Christus zelf". Hy meld ook dat daar geen aanwysing in die Nuwe-Testament is dat die bediening van die doop deur iemand anders as die bedienaar van die Woord moet plaasvind nie. In die nuutgestigde Nuwe-Testament-gemeentes word die doop alleen deur bedienaars van die Woord bedien. Die regverdiging hiervoor is verkry vanuit Handeling 2:38; 9:17-18; 10:47-48; 1 Korintiërs 1:14-17. "De Doop volgde het Woord op den voet. Toen dan ook later de prediking des Woords aan het leerambt werd opgedragen, ging het recht om de Sacramenten te bedienen vanzelf op de leeraren over" (Jansen, 1947:56).

Polman (195-[b]:206) gaan met bogenoemde akkoord, wanneer hy praat van die belydenis aangaande die "dienaars of herders" (Ons Glo, 1999:30) wat preek en die sakramente moet bedien. Hy beskou hulle as dié "herders en leraars" (bedienaars van die Woord) van Efesiërs 4:11, wat die opsieners is van 1 Timoteus 3 en hulle wat hulle moet toelê op die prediking en onderrig (1 Timoteus 5:17). Met ander woorde hy noem in dieselfde asem, die wat die Woord en die sakramente bedien en die bedienaars van die Woord (Polman, 195-[b]:206).

Hovius (1971:86) ondersteun die standpunt dat die bediening van die sakramente aan die prediking van die evangelie verbonde is. Hy noem óók dat die werk van die bedienaar van die Woord prediking en sakramentbediening insluit.

Die hoorbare Woord word volgens Heyns (1977:111) opgevolg deur die sigbare Woord van die sakramente. Woord en sakramente verskil dan ook daarin van mekaar dat die Woord sonder die sakramente kan bestaan, terwyl

Die belydenis "om die Woord van God te verkondig", word teruggevind in artikel 9 van die Kerkorde wat lui: "Die amp of bediening van die bedienaar van die Woord is gerig op die Woordbediening in sy verskillende gestaltes en omvat: ..." (Kerkorde, 1998:4). Dit wat volg op die woord "omvat", sluit prediking in en al die ander gestaltes wat die Woord van God leer en die belydenis vir ons uitspel.

3.4.5 Sakramentsbediening: "... en die sakramente te bedien"

Artikel 33 van die Nederlandse Geloofsbelydenis meld: "Hy het dit (die sakramente) by die Woord van die evangelie gevoeg om vir ons uitwendige sintuie des te beter voor te stel wat Hy ons deur sy Woord te kenne gee" (Ons glo, 1999:31-32).

Die sakramente is getuigenis van God se genade en Sy goedertierenheid jeens die mens, deur hierdie teken en seël bevestig die sakramente dat God ons ondersteun, voed, versterk en vermeerder (Hovius, 1971:86). Dit is egter alleen die sakramente wat Christus ingestel het wat bedien moet word, niks meer, niks minder nie (vergelyk Matteus 26:26-30; Bos, 1978:76).

Artikel 34 van die Nederlandse Geloofsbelydenis meld rondom die doop soos volg: "Die bedienaars gee ons van hulle kant dus net die sakrament en dit wat sigbaar is, maar ons Here gee wat deur die sakrament aangedui word, naamlik die onsigbare genadegawes" (Ons glo, 1999:33). Hiermee stem Jansen (1947:56) saam: "De eigenlijke Bedienaar van den Doop is Christus zelf". Hy meld ook dat daar geen aanwysing in die Nuwe-Testament is dat die bediening van die doop deur iemand anders as die bedienaar van die Woord moet plaasvind nie. In die nuutgestigde Nuwe-Testament-gemeentes word die doop alleen deur bedienaars van die Woord bedien. Die regverdiging hiervoor is verkry vanuit Handeling 2:38; 9:17-18; 10:47-48; 1 Korintiërs 1:14-17. "De Doop volgde het Woord op den voet. Toen dan ook later de prediking des Woords aan het leerambt werd opgedragen, ging het recht om de Sacramenten te bedienen vanzelf op de leeraren over" (Jansen, 1947:56).

Polman (195-[b]:206) gaan met bogenoemde akkoord, wanneer hy praat van die belydenis aangaande die "diens van herders" (Ons Glo, 1999:30) wat preek en die sakramente moet bedien. Hy beskou hulle as dié "herders en leraars" (bedienaars van die Woord) van Efesiërs 4:11, wat die opsieners is van 1 Timoteus 3 en hulle wat hulle moet toelê op die prediking en onderrig (1 Timoteus 5:17). Met ander woorde hy noem in dieselfde asem, die wat die Woord en die sakramente bedien en die bedienaars van die Woord (Polman, 195-[b]:206).

Hovius (1971:86) ondersteun die standpunt dat die bediening van die sakramente aan die prediking van die evangelie verbonde is. Hy noem óók dat die werk van die bedienaar van die Woord prediking en sakramentbediening insluit.

Die hoorbare Woord word volgens Heyns (1977:111) opgevolg deur die sigbare Woord van die sakramente. Woord en sakramente verskil dan ook daarin van mekaar dat die Woord sonder die sakramente kan bestaan, terwyl

die sakramente nie sonder die Woord kan bestaan nie. In die geval van die Woordbediening vind dit plaas deur die bedienaar van die Woord wat deur die Here daartoe geroep is en derhalwe is die veronderstelling dat die een wat die Woord bedien die sakramente ook moet bedien, omdat die sakramente nie sonder die Woordbediening plaasvind nie. Heyns (1977:111) verklaar dat die sakramente deur Christus ingestel is, nie vanweë die ongenoegsaamheid of onduidelikheid van die hoorbare Woord nie, maar ter wille van ons mense wat daardeur "beter" kan verstaan en "beter" kan glo.

Wat die Nagmaal betref, lui artikel 35 van die Nederlandse Geloofsbelydenis: *"Ons ontvang die heilige sakrament in nederigheid en met eerbied in die samekoms van die volk van God"* (Ons glo, 1999:35). Die bediening van die sakramente deur die *"dienaars of herders"*, met ander woorde die bedienaar van die Woord, word eksplisiet deur die belydenisskrifte gereël en in die Gereformeerde wêreld algemeen aanvaar (Hovius, 1971:85-86).

Hierdie belydenisgrondslag word weerspieël in Kerkorde artikel 9.2 wat lui: *"die bediening van die sakramente"* en 48.1 wat lui: *"Die erediens is, onder die genadige werking van die heilige Gees, die openbare samekoms van die gemeente tot ontmoeting met God en onderlinge gemeenskap van die heiliges onder leiding van die besondere ampte en deur die bediening van die Woord, die bediening van die heilige sakramente, die gebed, kerklied en dankoffers"* (vergelyk historiese analise van artikels 9, 48, 49, 51 - Die arbeid van die predikant 4.4:147v). Die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) artikel 9.2 reël dat die bedienaar van die Woord *"die bediening van die sakramente"* (Kerkorde, 1998:4) moet waarneem. Dit beteken dat alleen die bedienaars van die Woord die sakramente moet bedien. Christus het hulle daarvoor geroep, die gemeente het gebed om leiding dat die Here 'n bedienaar sal voorsien om hierdie taak in die gemeente te verrig.

3.4.6 Tug: "... die oortreders op geestelike wyse vermaan"

Artikel 30 bepaal die toepassing van tug. Die belydenis lui dat die kerkraad saam met die bedienaar van die Woord die middel is om *"... sorg te dra dat die ware godsdiens onderhou, die ware leer oral versprei, die oortreders op geestelike wyse vermaan en in toom gehou word"*.

Die opdrag wat die kerkraad ontvang insake die regering en tug sluit die bedienaars van die Woord in. Hulle moet saam sorg dat alles gepas en ordelik geskied en dat die onordelikes tot orde geroep word (Jansen, 1947:26). 1 Tessalonisense 5:14 lui: *"Ons druk julle op die hart, broers: Wys die leeglêers onder julle tereg, praat die kleinmoediges moed in, help die swakkes, wees met almal geduldig"* en v16 *"Sorg dat niemand 'n ander mens kwaad vir kwaad vergeld nie. Beywer julle liever altyd vir die belange van julle medegelowiges en van alle mense"*. Bos (1978:85) wys daarop dat oortreders op 'n geestelike wyse bestraf en in toom gehou moet word, maar met krag en in liefde – Kerklike sake op kerklike wyse. 1 Timoteus 5:1 lui: *"'n Ouer man moet jy nie skerp tereg wys nie, maar vermaan asof hy jou vader is. Vermaan die jonger mans soos jou broers"*, 2 Timoteus 4:2 lui: *"...verkondig die woord; hou daarmee vol, tydig en ontydig; weerlê, bestraf, bemoedig deur met*

alle geduld onderig te gee" en Titus 2:15 lui: "Gebruik jou volle gesag om aan te moedig en tereg te wys" onderskryf bogenoemde vertrekpunte. Hierdie belydenis vind neerslag in Kerkorde artikel 9.9 wat lees dat "...die uitoefening, saam met die ouderlinge en diakens, van die opsig en tug oor die gemeente", deel is van die bedienaar van die Woord se taak in die gemeente.

3.4.7 Geskiktheid vir die bediening: "...betroubare persone"

Artikel 30 van die Nederlandse Geloofsbelydenis neem met hierdie formulering "... *betroubare persone*", standpunt in teenoor twee uiterste vertrekpunte. Aan die een kant staan naamlik die Rooms-Katolieke kerk se ampsbeskouing, wat nadruk lê op die objektiewe ordening van die amp. Die persoonlike instelling van die amp in die kerk is wel hier van betekenis, maar nie die vervulling van die amp nie. Hier word in 'n strak objektivisme alles van die amptelike diens verwag. Die genadegawes word vanuit die skat van die kerk uitgedeel. Die toegediende medisyne werk kragdadig, dit maak nie saak of die dokter self siek of gesond is nie.

Aan die ander kant is daar die Donatisme wat die bediening van die Woord en die sakramente afhanklik maak van die persoon van die ampsdraer. Hier moet die kerk net bestaan uit besondere gelowiges ("*louter heiligen*"), bekeerde predikers en ouderlinge wat kragdadig tot inkeer gekom het. Hier hang dit af daarvan of die Heilige Gees deur die uitwendige genademiddele werk.

Die Nederlandse Geloofsbelydenis neem 'n middeweg in. Die persoonlike, geestelike lewe van die ampsdraer is nie nodig vir die wese van die kerk nie, maar vir die **welwese van die kerk**. Die ampsdraers is organe en nie instrumente nie. Hier word die lewende binneste en sedelike waarde van die persoon uitgeskakel. Dit is soos 'n koning wat in die hele land onderdane het. Hy het nie instrumente nodig nie, maar persone wat 'n persoonlike pligsgevoel en eie verantwoordelikheid het. Die koning het sy wette, maar dit hang van die individuele onderdaan af hoe hy daardie wette gaan deurvoer. Die instrument doen dit waarvoor hy vervaardig is, van selfsprekend, maar die orgaan is met sy hele lewensbeweging verbonde aan die liggaam, waarvan hy deel uitmaak (Polman, 195[b]:207-208).

Bogenoemde voorbeelde werp meer lig op die plek van die ampsdraer in die kerk. Die Here het sy Woord gegee, waarin sy verordeninge en sy wil en sy waarskuwings neergelê is. Nooit en nêrens mag die ampsdraer in die kerk van die Here arbeid, handel en praat, na eie goeddunke en eie insig nie. Hy is in diens van die Here en sy hele roeping is om die Woord van God te verkondig en uit te lê. Die boodskap lê nie in die prediker self nie, maar is altyd objektief buite en bo hom.

Die ampsdraer is nie net 'n instrument nie, maar moet as lewende orgaan in Christus se diens werksaam wees. Hoe kan hy sy dienswerk vervul as hy nie 'n persoonlike verhouding met die Here het nie? As hy nie die stryd teen die sonde self ervaar nie, hoe kan hy ander help wat weerstand moet bied teen die duiwel en die sonde help weerstaan? Al het die ampsdraer die Woord waarmee

die kudde van die Here gelei word, kan dit gebeur dat hy sy roeping en taak nie korrek vervul nie. Daarom lê die apostel Paulus in 1 Timoteus 3 en Titus 1 klem op die vereistes, wat aan die gemeente voorgehou word, waaraan die ampsdraer moet voldoen voordat hy verkies kan word. *"En alleen waar de amtsdragers getrouw zijn en de gemeente de regel van Gods Woord in acht neemt, zullen alle dingen in de kerk wel en ordelijk toegaan"* (Polman, 195-[b]:207-209).

Artikel vyf van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk reël onder meer vereistes soos, "... 'n geskiktheid vir die amp, 'n deeglike teologiese opleiding en die ondertekening van die Formuliere van Eenheid" (Kerkorde, 1998:2; vergelyk 2.3.5:63 en 4.5:154). Daarmee saam reël artikel 2.1 en 2.1.3 in die *"Reglement vir die reëling van die bevoegdheid van predikante en proponente"*, as volg: *"Vir die verkryging van die bevoegdheid van 'n predikant geld die volgende. Hy is iemand wat aan 'n ondersoek ten opsigte van leer en lewe en die geskiktheid vir die bediening onderwerp is"* (Kerkorde, 1998:31). Dieselfde reglement reël ook in artikel 1.2: *"Die bevoegdheid vir die uitvoering van die werk van die bedienaar van die Woord is nie geleë in bepaalde vermoëns of besondere kwaliteite, of 'n aparte stand wat beklee is met 'n blywende eer of mag en wat deur daad van ordening verkry word nie"*, nee, om *"orgaan"* vir die Here te wees moet die bedienaar van die Woord verreken dat hy sy amp *"binne gemeentelike of kerkverband beklee"*, en daarom moet hy tot **welwese** van die kerk, **getrou wees** (Kerkorde, 1998:31).

3.4.8 Ordelyk en gepas: "behoorlik en ordelyk geskied"

Hierdie sinsnede in die belydenis moet saam met paragraaf 3.4.7:106 gelees word. Polman (195-[b]:209) verduidelik dat alleen wanneer die ampsdraer getrou is, en aan die reëling ("*regel*") van die Skrif getrou is, kan alles in die kerk **behoorlik en ordelyk geskied**.

Hierdie reëling dui daarop dat daar ampte in die kerk moet wees. Tukker (1978:169) gaan hiermee akkoord en verduidelik dat die Here die drievoudige amp ingestel het tot heil van die gemeente. Hierdie ampte kom van God en die kerk kan dus daardeur floreer. 'n Gemeente sonder 'n bedienaar van die Woord is eintlik in 'n staat van weduweeskap. Die gemeente sal wel leef, maar dit sal die lewe van 'n kreupele wees. Daarom moet daar uit die gemeente ampsdraers verkies word (Tukker, 1978:169).

Dit blyk duidelik dat **sonder die ampsdraers** in die gemeente kan dit in die kerk van die Here nie ordelyk en gepas daaraan toe gaan nie. Die ampdienst van die ampsdraers help met die geestelike groei en opbou van die gemeente (vergelyk 2.2.5.2:29) en ook bind hulle die kerk saam soos ligamente die liggaam aanmekaar hou (vergelyk. 2.2.5.3:31). Spoelstra (1989:134) beaam dat dit in die kerk van die Here ordelyk en gepas moet gaan deur die verkiesing van ampsdraers, maar voeg daaraan toe dat die persone wat verkies word ook betroubaar moet wees *"... ooreenkomstig die voorskrif wat die apostel Paulus in die brief aan Timoteus daarvoor gee (1 Timoteus 3)"* (Ons glo, 1999:30, vergelyk Polman, 195-[b]:209).

Ter ondersteuning van die ordelikheid en gepastheid in die kerk reël die Kerkorde dat daar ampte moet wees. Die belydenis in verband met die drie besondere ampte word teruggevind in artikel drie van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) wat lui: "*Christus self deur die Heilige Gees verrig al die dienswerk in sy kerk. Hy doen dit deur: die dienswerk van die drie besondere ampte, te wete: dié van bedienaar van die Woord, dié van ouderling en dié van diaken*" (Kerkorde, 1998:1).

3.4.9 Werk in kerkvergaderings: "... om saam met die herders die kerkraad te vorm"

Artikel 30 van die Nederlandse Geloofsbelydenis beklemtoon ook verder die waarheid dat die bedienaar van die Woord betrokke moet wees by die kerkraad met die woorde "... ook ouderlinge en diakens om saam met die herders die kerkraad te vorm" (Ek glo, 1999:30). Die ampsdraers vorm saam die kerkraad en hulle dra sorg dat alles in die gemeente van die Here reg verloop deur aan elke ampsdiens en vergadering sy eie funksie toe te ken. Alhoewel die kerkraad nie in die Skrif uitdruklik so beskrywe word nie, is daar tog aanduidinge daarvan, byvoorbeeld in 1 Timoteus 4:14, waar daar sprake is van die raad van ouderlinge, van 'n "*presbyterior*". Dit is dieselfde woord wat ook in Lukas 22:66 vir die "*raad van ouderlinge*" gebruik word. Die aanduiding vir die bestaan van die kerkraad lê egter meer in die aard van die diens wat ampsdraers lewer, want die verskillende ampsdraers dra afsonderlik en gemeenskaplik die sorg en verantwoordelikheid vir die gemeente. Die gemeenskaplikheid in die ampswerk vereis ook gemeenskaplike beraad en gemeenskaplike optrede. Saam sorg die ampsdraers dat die ware religie onderhou word, dat die regte diens van die Here na Sy Woord gelewer word, sodat die genadeheerskappy van Christus reg uitgeoefen word tot diens van die totale gemeente en van elke lid in die besonder (Bos, 1978:83).

Die belydenisskrif maak nie voorsiening vir die bestaan van meerdere vergaderings soos byvoorbeeld die ring, sinode en algemene sinode nie. Uit Skrifgedeeltes soos Handeling 15 en uit die geskiedenis van die kerk, is dit egter baie duidelik dat bedienaars van die Woord in die uitvoering van hulle pligte betrokke moet wees in meerdere kerkvergaderings (vergelyk 2.6.2:86 en 4.6.2:165). In die verband word daarop gewys dat die vroegste Gereformeerde Kerkordes hieroor reëlings gehandhaaf het. Die *Discipline Ecclésiastique* van 1559 het benewens kerkrade, ook sinodes ingestel. Soortgelyke byeenkomste is ook in Suidelike Nederland gehou (vergelyk Coertzen, 1984: [a]:9). Die Nasionale Sinode van Emden 1571 het 'n aantal artikels geformuleer as ordereëls vir die ringsvergaderings (vergelyk 4.6.2.1:165).

Alhoewel die belydenisskrifte nie eksplisiete reëlings in die opsig bied nie, moet die bedienaar van die Woord in die Nederduitse Gereformeerde Kerk in kerkverband betrokkenheid ervaar. Coertzen (1993[a]:96) meen dat die kerkverband slegs kan begryp word indien dit vanuit die koninkryk van God benader word. God Drie-enig se koningsheerskappy strek oor die ganse skepping. Orals waar mense buig voor God Drie-enig, die koningsheerskappy van Jesus Christus bely en onder vervulling met die Heilige Gees in gehoorsaamheid aan Sy Woord leef, word die koninkryk van God sigbaar. Die kerk is nie sonder meer identies met die koninkryk

nie, maar is 'n primêre vergestaltung daarvan. Die kerk kan getipeer word as diegene wat deur die verkondiging van die evangelie tot 'n eenheid vergader is, 'n gemeenskap vorm, die evangelie van koninkryk in die geloof en gehoorsaamheid ontvang en deel in die heil van die koninkryk.

Hierdie onderskeid tussen kerk en koninkryk het belangrike implikasies vir die daargestelling van die kerkverband. Enersyds beteken dit dat die kerkverband spesifiek 'n kerklike eenheid is wat onderskei kan word van ander vorme van eenheid wat tussen Christene kan bestaan.

Andersyds beteken dit dat die verband nie misbruik mag word om enige ander doelwit as spesifiek kerklike doelwitte te dien nie. Dit is byvoorbeeld nie die kerk se taak om politiek te bedryf nie, want sodoende sal die kerk die grens van sy gesagsfeer oorskry (Coertzen, 1993 [a]:97). Die kerk is slegs soewerein in eie kring.

Die kerk, hetsy plaaslike gemeente of plaaslike gemeentes in verband met mekaar as 'n kerkverband, is nie maar 'n willekeurige vereniging van mense wat self kan besluit hoe en wat hulle wil nie. Die kerkverband is:

a 'n Teokrasie

Eerstens lê die diepste oorsprong van die kerk in die ewige raad van God Drie-enig. Hy het die mens gemaak, uitverkies, geroep, wederbaar tot wat hy is. As sodanig, is die kerk en ook enige vorm van kerkverband 'n Teokrasie.

b 'n Christokrasie

Dit beteken dat die Here Hoof van sy kerk, sy liggaam is, dié liggaam wat ook die volheid moet wees van Hom wat alles in almal vervul. Deurentyd moet Christus die primêr handelende Subjek wees in vergelyking met die sekondêre handelinge van die menslike gemeenskap van gelowiges.

Vir die vorming van enige kerkverband tussen kerke, is Christus se hoofskap van die kerk van allergrootste belang. Dit mag nooit wees asof die kerke in hierdie oefening self die primêr handelende subjek is nie.

c 'n Pneumatokrasie

Sy Hoofskap van die kerk voltrek Christus deur die Heilige Gees, die Woord en die dienste wat Hy aan die kerk gegee het. Die kerk is daarom 'n Pneumatokrasie deurdat die Gees deurentyd kuriologies te werk gaan wanneer Hy die geloof in die harte van mense bewerk, hulle bring tot 'n heilige vergadering en hulle lei tot lofsegging, aanbidding en gehoorsaamheid as 'n gemeenskap wat aan Christus en aan mekaar verbind is.

d 'n Bibliokrasie

Christus voltrek ook sy regering deur die Woord sodat ons kan sê dat die kerk 'n bibliokrasie is. Die Bybel bevat nie net die boodskap waarvolgens die kerk regeer moet word nie, maar ook die basiese grondbeginsels waarvolgens die kerk regeer moet word en waarvan daar nooit afgewyk mag word nie.

e 'n Charismatokrasie

Die kerk is ook 'n charismatokrasie deurdag Christus sy regering van die kerk ook voltrek deur die gawes/dienste wat Hy deur die Heilige Gees aan hulle wat aan Hom behoort, gee. In besonder word Sy regering deur die dienste voltrek deur diegene wat 'besondere ampswerk ten opsigte van al die dienste in die kerk, moet verrig. Die ampte moet die kerk van Christus saambind tot 'n eenheid en as sodanig laat funksioneer met verwysing na Efesiërs 4;11,12, en 16. Die ampte wat Christus aan sy kerk gee om die kerk saam te bind en te laat funksioneer, nie net as individue nie, maar ook gesamentlik, soos die raad van ouderlinge volgens 1 Timoteus 4;14 wat vir Timoteus die hande opleë of soos die vergadering van apostels en ouderlinge uit meer gemeentes wat in Jerusalem vergader om 'n bepaalde vraagstuk te bespreek (Handelinge 15:6) en wat na aanleiding van hulle bespreking 'n besluit formuleer wat hulle aan al die gelowiges in Antiogië, Sirië en Silisië stuur (Handelinge 15:23).

f Indikatief en Imperatief

Die kerkverband se bestaan is ook daarin geleë dat die kerk van oorsprong een in God Drie-enig is. Hierdie indikatief behels verskeidenheid, maar ook 'n eenheid waaraan die kerk se unieke karakter verleen is. Die imperatief is daarin geleë dat die kerklike eenheid waar gemaak móét word. Die kerk móét deurentyd middele vind om aan hierdie imperatief uitdrukking te gee, want die indikatief van eenheid word in Christus gevind. Die kerk moet word dit wat hy reeds in Christus is (Coertzen, 1993 [a]:97-101).

Die bedienaar van die Woord in die Nederduitse Gereformeerde Kerk bevind hom binne 'n verband van 'n presbiteraal-sinodale stelsel. Kenmerkend van hierdie stelsel is dat die uitgangspunt nie die groot wêreldkerk is nie (Rome), nie die nasionale of landkerk nie (Lutherse), nie 'n staatskerk nie (Erastiaanse), nie 'n kerkgenootskap waarvan die gemeentes net onderdele is nie (Kollegiale), maar die plaaslike kerk (gemeente) is 'n verband van lidmate wat kragtens die uitverkiesende genade van God tot diens in die gemeente geroep is, saam met die bedienaars van die Woord. Verder tree die plaaslike kerke in ooreenstemming met die Woord van God toe tot 'n kerkverband, met ander woorde, plaaslik in die kerkraad en gesamentlik in meerdere vergaderings (ring, sinode, algemene sinode). Vandaar die beskrywing van die gereformeerde stelsel as die presbiteraal (ouderling) – sinodale stelsel (vergelyk Stegmann, 1985:41).

Bogenoemde veronderstelling in die belydenis dat bedienaars van die Woord betrokke moet wees in meerdere vergaderings word weerspieël in artikels 29, 30.1, 32 en 33.1.1 van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk. Artikel 29 lui: *"As uitdrukking van die kerkverband en met die oog op behoorlike kerklike dissipline, word naburige gemeentes onderling gegroepeer tot ringe. Hierdie groepering van gemeentes word van tyd tot tyd deur die sinode gedoen. Die ring vergader een maal per jaar of soos deur die betrokke sinode bepaal"*, artikel 30.1 bepaal: *"Die ring word saamgestel uit die leraar(s) en een ouderling/diaken as afgevaardigdes deur die kerkraad van elke gemeente binne die ringsgebied"*. Artikel 32 lees: *"Die sinode word saamgestel uit afgevaardigdes van gemeentes wat geografies 'n eenheid vorm en maklik vergader. Die*

groepering kan deur die Algemene Sinode/Algemene Sinodale Kommissie gewysig word op versoek en met goedkeuring van die betrokke sinode(s)/sinodale kommissie(s)/moderamen(s)", artikel 33.1.1 bepaal: " 'n Gelyke aantal leraars en ouderlinge/diakens uit elke gemeente in die sinodale gebied as afgevaardigdes van elke kerkraad. Die sinode besluit op die aantal afgevaardigdes per gemeente" (Kerkorde, 1998:12-13).

3.5 AMPSDRAERS VAN DIE KERK: ARTIKEL 31 VAN DIE NEDERLANDSE GELOOFSBELYDENIS

Aspekte met betrekking tot artikel 31, die ampsdraers van die kerk, wat aandag vereis, is die volgende:

- aantal ampte – "... die bedienaars van die Woord, die ouderlinge en die diakens";
- verkiesing van ampsdraers – "... wettige verkiesing deur die kerk";
- roeping – "... waak om met onbehoorlike middele in te dring";
- geen heerskappy oor die ander ampsdraers – "... hulle het, op watter plek hulle ook al mag wees, een en dieselfde mag en gesag";
- agting vir die leraar – "Besondere agting vir hulle moet hê ter wille van die werk wat hulle doen";
- versorging van die leraar.

Artikel 31 van die Nederlandse Geloofsbelydenis lui: "Ons glo dat die bedienaars van die Woord van God, die ouderlinge en die diakens tot hulle ampte verkies moet word deur middel van 'n wettige verkiesing deur die kerk, onder aanroeping van die Naam van God en in goeie orde, soos die Woord van God leer. Daarom moet elkeen terdeë daarteen waak om hom met onbehoorlike middele in te dring. Hy moet wag totdat hy deur God geroep word, sodat hy van sy roeping oortuig kan wees en sekerheid kan hê dat dit van God kom. Verder, wat die bedienaars van die Woord betref: Hulle het, op watter plek hulle ook al mag wees, een en dieselfde mag en gesag, omdat hulle almal dienaars van Jesus Christus is – die enigste algemene Opsier en die enigste Hoof van die kerk. Verder sê ons, met die oog daarop dat die heilige bevel van God nie verkrag of geminag sal word nie, dat elkeen vir die bedienaars van die Woord en die ouderlinge van die kerk besondere agting moet hê ter wille van die werk wat hulle doen, en sover moontlik sonder murmuring, twis of tweedrag in vrede met hulle moet saamleef" (Ons glo, 1999:30).

3.5.1 Aantal ampte: "... die bedienaars van die Woord van God, die ouderlinge en die diakens"

Die getal ampte wat in die Nederlandse Geloofsbelydenis vermeld word is drie, te wete, die van bedienaar van die Woord, van ouderlinge en van diakens (vergelyk 2.2.5.5:37 en 4.2.2.3:127).

Die inhoud van artikel 31 van die Nederlandse Geloofsbelydenis stem ooreen met artikel 30 wat lui: "Daar moet naamlik dienaars of herders wees om die Woord van God te verkondig en die sakramente te bedien; ook ouderlinge en diakens om saam met die herders die kerkraad te vorm".

Volgens Polman (195-[b]:206) word die drievoudige amp van Christus teruggevind in die drietal gewone ampte van predikant, ouderling en diaken. Hy stel: *"Door het leraarsambt onderwijst Christus, door het ouderlingenambt leidt hij, door het diakenambt verzorgt Hij zijn kudde"* (Polman, 195-[b]:206-207; vergelyk ook Bos, 1978:82-83). Hierdie onderskeiding van die drie ampte is egter nie so vanselfsprekend soos daar algemeen aanvaar word nie, veral gesien in die lig van 1 Timoteus 5:17 (vergelyk 2.2.5.5:37). Trimp (1978:46-47) stel dat die drie ampte nie sonder meer uit die Ou- of Nuwe Testament af te lei is nie (vergelyk ook Hendriks, 1990:70 en Versteeg, 1982:79). Daar kan sekerlik onderskeid tussen ouderlinge gemaak word. 1 Timoteus 5:17 stel: *"Die ouderlinge wat goeie leiding gee, behoort dubbele erkenning te kry, veral dié wat hard werk deur te preek en onderrig te gee"*.

Die verskil tussen ouderlinge is daarin geleë dat dit gaan oor die **dubbele eer**. Dit gaan daaroor dat die ouderlinge wat belas is met preek en onderrig moet dubbele eer kry. Die vraag ontstaan dan of daar twee groepe ouderlinge onderskei word, die wat goeie leiding gee en die wat preek en onderrig gee. Calvyn veral het hierdie teksgedeelte gebruik om die verskil tussen die regeer- en leeramp aan te dui (Van Bruggen, 1984:101). Van Bruggen (1984:101) meen egter dat die onderskeiding van twee soorte ouderlinge in die teksgedeelte bemoeilik word deur die sinsverband en die samehang, daarom is dit begryplik dat niemand op grond van hierdie Bybelse gegewens onderskeid wil maak tussen twee soorte ouderlinge nie, hy stel: *"Bij de weerlegging van deze gedachte aan twee soorten oudsten, kwam naar voren hoe vers 17 in feite spreekt over een soort oudsten, waarvan sommigen wel heel zwaar trekken aan het werk dat oudsten is toevertrouwd"* (Van Bruggen, 1984:102). Versteeg wys daarop dat "dubbele eer" eintlik verwys na vergoeding vir voltydse diens (Versteeg, 1983:12).

Hoewel die Nederlandse Geloofsbelydenis 'n keuse maak ten gunste van drie ampte, is Van Bruggen (1984:104-105) se redenasie dat die apostels een soort ouderling aangestel het om die gemeente te onderrig deur woord en leer, aanvaarbaar. Dit gaan dus hier om 'n funksie onderskeid. Sommige ouderlinge was intensiewer met die bediening besig as ander wat dus nie die instelling van slegs twee ampte regverdig nie. Die beweegrede om drie ampte te erken, is naamlik dat daar ouderlinge was wat voltyds gearbei het in die bediening en ander ouderlinge wat deelyds gewerk het en dan was daar ook nog die diakens (vergelyk Van Bruggen, 1984:105). Van Bruggen (1980:151) stel dat die Here in die begin van die ontstaan van die Nuwe Testament gemeentes, gebruik gemaak het van profete om tot sy gemeente te spreek. En daarby was die evangeliste helpers van die apostels. Hierdie dienste het egter net in die beginjare van die kerk gefunksioneer en daarna verdwyn. Van die ou Gereformeerde Kerkordes het ook nog 'n vierde amp, dié van dokter gehad. Die vierde amp kan nie as 'n selfstandige amp beskou word nie, aangesien dit maar eintlik net 'n verbesondering van die amp van bedienaar van die Woord was (Coertzen, 1991:147, vergelyk Heyns, 1992:355). Die belydenis kies drie ampte en begrond dit in die drievoudige amp van Christus met die gedagte van leeramp en 'n regeeramp en dan die diaken, met ander woorde:

1. herders en leraars: (één amp), hulle wat die Woord bedien: in die "openbare" prediking, die kategese, die huisbesoek en siekebesoek en aan wie die bediening van die sakramente opgedra is. Hulle is dan ouderlinge wat in die leer arbeï, volgens 1 Timoteus 5:17.
2. ouderlinge ("*presbuteros*" = oudste, leeftyd of waardigheid; "*episcopos*" = opsiener, dui op die arbeid): hulle moet saam met die bedienaars van die Woord leiding gee, regeer en sorg dra dat alles goed en ordelik in die kerk geskied. Hulle moet toesig hou oor die leer en wandel van predikante en die bediening van die sakramente en die kerklike tug utoefen, volgens Handeling 20:28.
3. diakens: Hulle moet sorg vir die barmhartigheid in die gemeente, volgens Handeling 6:1-6 (Van Bruggen, 1980:152-153).

Die belydenis met betrekking tot die drie besondere ampte word teruggevind in artikel drie van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) wat lui: "*Christus self deur die Heilige Gees verrig al die dienswerk in sy kerk. Hy doen dit deur: die dienswerk van die drie besondere ampte, te wete: dié van bedienaar van die Woord, dié van ouderling en dié van diaken*" (Kerkorde, 1998:1). Daar moet dus drie ampte wees, ouderlinge wat voltyds in die bediening arbeï, ouderlinge wat deelyds in die bediening arbeï en dan die diakens (vergelyk 2.2.6.2.e:50).

3.5.2 Roeping: "Hy moet wag totdat hy deur God geroep word"

Die roeping van die ampsdraers en in besonder die bedienaar van die Woord, is Goddelik van aard (vergelyk 2.3.1:56). Die belydenis leer soos volg: "*Daarom moet elkeen terdeë daarteen waak om hom met onbehoorlike middele in te dring. Hy moet wag totdat hy deur God geroep word, sodat hy van sy roeping oortuig kan wees en sekerheid kan hê dat dit van God kom*" (Ons Glo, 1999:31).

Baie mense tree met een of ander verskuilde motief tot die bediening toe onder die voorwendsel dat hulle deur God geroep is. Dit is dus nodig dat daardie roeping getoets en goedgekeur moet word. Die belydenis waarsku teen sodanige optrede, maar lê nie die vereiste van toetsing neer nie. Die belydenis leer net dat almal terdeë daarteen moet waak om hulle op onbehoorlike wyse op te dring.

Daar was 'n tweeledige oorsaak vir die inhoud van die belydenis rondom die roeping en bevestiging van die bedienaar van die Woord. In die geskiedenis van die Roomse Kerk is daar heelwat korrupsie gepleeg met betrekking tot die aanstelling van die geestelikes. Hierdie aanstellings is geheel en al deur die hoër geestelikes gedoen omdat hulle heelwat finansiële gewin daaruit verkry het. So het Albert van Brandenburg in die tyd 'n bedrag gelykstaande aan honderd en vyftig duisend Nederlandse guldens betaal vir sy twee bisdomme Maagdenburg en Mainz (In vandag se terme sou dit +- R 450,000 wees). Die bedrag het hy weer op sy beurt verhaal deur die instelling van die aflaathandel, waarvan die helfte van die inkomste na hom moes gaan en ook deur benoeming van laer geestelikes wat weer vir hulle aanstelling moes betaal. Die laer geestelikes het weer die gemeente uitgeroei deur die verkoop van aflaatbriewe en deur hoër begrafnisgelde (Polman, 195-[b]:210). Bos (1978:91) stem saam dat daar in die Rooms-Katolieke kerk baie voorbeelde van persone was

wat hulle in die amp ingekoop het met geld, veral die "abt" van 'n klooster of die titel van biskop.

'n Ander misdryf was die van indringing in die ampsdiens by die wederdopers, wanneer hulle hul beroep het op 'n "inwendige roeping", waar die persoon self besluit om tot die bediening toe te tree. Volgens Jansen (1947:21-22) moet so 'n roeping 'n gesindheid hê van suiwere, opregte en standvastige begeerte om God in die amp te dien, en dat 'n persoon in hierdie roeping hom nie self die eer sal toedig nie, maar die eer bring aan God wat hom/haar roep.

Die uitvloeisel van hierdie belydenis is saamgevat in die roeping van die ampsdraer. Gewoonlik word hier tussen inwendige en uitwendige roeping onderskei. Die eerste is 'n duidelike drang tot liefde vir Christus en Sy Evangelie en 'n begeerte om Hom in die amp te dien. Voeg hierby die besit van die nodige gawes en bekwaamhede om die amp na behore te vervul en die leiding van God te aanvaar. Hierby kom ook die uitwendige roeping deur die gemeente. Die belydenis wys nie hier op abnormale roeping van die Here wanneer die kerk in deformasie verkeer en die Here bepaalde manne of vroue roep om die verkondiging van die evangelie te herstel nie. In normale gevalle moet die uitwendige roeping op die inwendige roeping volg. Hier geld die reëling in Hebreërs 5:4 "Niemand eien hom die eer van hoëpriester toe nie, hy word deur God daartoe geroep, net soos Aäron". Daarom word daar by die bevestiging van die ampsdraer gevra: "Is jy in jou hart oortuig dat jy wettig deur God se gemeente en dan deur God self tot hierdie diens geroep word?" (Polman, 195- [b]:212-213; vergelyk Handboek vir die erediens, 1988:113,123).

Die Kerkorde reël nie eksplisiet die roeping van die bedienaar van die Woord deur die Here nie, maar dit word wel implisiet in artikel drie en vier van die Kerkorde gedoen. Artikel drie lui: "Christus self deur die Heilige Gees verrig al die dienswerk in sy kerk. Hy doen dit deur... * dié van bedienaar van die Woord. By die uitoefening van hulle roeping mag geen ampsdraer oor ander ampsdraers heerskappy voer nie". Artikel vier lui: "Niemand mag in die kerk van Christus in een van die besondere ampte dien sonder dat hy * op wettige wyse beroep (of verkies) is, * die nodige approbasie verkry het, en * bevestig is nie" (Kerkorde, 1998:1-2).

Bogenoemde reëling word meer direk uitgespel in die *Reglement vir die reëling van die bevoegdheid van predikante en proponente* in artikel 2.1.1 wat lees: "Vir die verkryging van die bevoegdheid van 'n predikant geld die volgende. hy is iemand wat: die innerlike roeping van die Here ontvang het" (Kerkorde, 1998:31).

3.5.3 Verkiesing van ampsdraers: "... wettige verkiesing deur die kerk"

Oor die verkiesing van ampsdraers bely die Nederduitse Gereformeerde Kerk (Ons glo, 1999:30) in artikel 31 van die Nederlandse Geloofsbelydenis "...dat die bedienaars van die Woord van God, die ouderlinge en die diakens tot hulle ampte verkies moet word deur middel van 'n wettige verkiesing deur die kerk, onder aanroeping van die Naam van God en in goeie orde, soos die Woord van God leer".

Die begeerte om die Here te dien, beweer Bos (1978:91), mag vir sommige gemeentede wees volgens 1 Timoteus 3:1, maar hulle moet elkeen met die nodige afhanklikheid die tyd afwag tot wanneer die Here hulle as ampsdraers sal roep deur middel van die gemeente. In die geval van die Rooms-Katolieke Kerk is geestelike vereistes vir benoemdes glad nie in aanmerking geneem nie, daar was darem wel enkele seldsame uitsonderings. Die gemeente is geheel en al uitgesluit en het geen seggenskap gehad in die verkiesing van geestelikes nie (Polman, 195-[b]:210).

Die reformasie het die ou orde, soos die Skrif reël waar die ampsdraers deur wettige verkiesing in die kerk aangestel is, laat herlewe. Toe Judas Iskariot se plek gevul moes word, (vergelyk Handeling 1:21-26) stel Petrus die vereistes vas: dit moet iemand wees wat bekend was toe Jesus in die openbaar opgetree het, dit wil sê 'n persoon wat 'n bepaalde bekendheid het, verder moes die gemeente saam bid en hulle het verder dan ook geloot, dit wil sê, 'n bepaalde verkiesing het plaasgevind in die gemeente. Die gemeente is dus nie uitgesluit nie. So ook met die verkiesing van die diakens in Handeling 6:3-6, waar die apostels die vereistes neerlê, die gemeente verkies sewe, die apostels roep die Here in gebed aan, lê die hande op en stel hulle in diens.

Al verskaf die Skrif nie baie inligting oor die verkiesing nie, kan die belangrikste sake uitgelig word. Eerstens blyk dit dat 'n mondige, geordende gemeente by die verkiesing van ampsdraers betrokke was. Tweedens het die verkiesing geskied onder leiding van die apostolaat en die apostels het die aanstelling gedoen. Die gemeente was betrokke, maar die apostels het gewaak daaroor dat alles reg en ordelik verloop. Derdens het die verkiesing geskied met vas en gebed. God se seën moes vir die verkiesing verkry word (Polman, 195-[b]:211-212; vergelyk ook Bos, 1978:90-91). Hierdie paragraaf moet saam met paragraaf 3.4.7:108 gelees word wat handel word oor die belydenis in artikel 30 dat "*... alles in die kerk behoorlik en ordelik geskied wanneer betroubare persone gekies word*" (Ons Glo, 1999:30).

Kerkorde artikel 4 van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) vereis dat niemand in die kerk van Christus in een van die besondere ampte mag dien sonder dat hy op wettige wyse beroep of verkies is, die nodige approbasie verkry het en bevestig is nie. Dit beteken met ander woorde dat 'n gemeente as wettige instansie die beroep of verkiesing waarneem en dat daar wel 'n toetsing deur middel van approbasie gedoen word, waar die gemeente tyd gegee word om oor hierdie verkiesing of beroeping te bid en te handel en dan ook midde in die gemeente bevestig te word (Kerkorde, 1998:2).

Ter ondersteuning van bogenoemde vertrekpunt reël die *Reglement vir die reëling van die bevoegdheid van predikante en proponente* in artikel 2.1.5 ook so 'n persoon is iemand wat: "*deur 'n gemeente of ander kerklike instansie beroep is en in die amp bevestig is*" (Kerkorde, 1998:31). Die bedienaar van die Woord kan nie op eie besluit of eie oorweging beroep word nie. Die feit dat in sekere gevalle daar aansoek gedoen word, gee die gemeente geleentheid om God in gebed op te soek en te vra wie Hy in die gemeente wil gebruik, nadat al die kandidate (aansoekers) en persone wat deur die gemeente of die kerkraad benoem is, op die groslys geplaas is.

Die beroeping en bevestiging vind steeds deur die gemeente plaas en daar behoort geen gedagte van indringing te wees nie.

3.5.4 Geen heerskappy oor die ander ampsdraers: "hulle het, op watter plek hulle ook al mag wees, een en dieselfde mag en gesag"

In die Nederlandse Geloofbelydenis (Artikel 31) kom die reël van geen-oorheersing oor 'n ander duidelik na vore. *"Verder, wat die bedienaars van die Woord betref: Hulle het, op watter plek hulle ook al mag wees, een en dieselfde mag en gesag, omdat hulle almal dienaars van Jesus Christus is"* (Ek glo, 1999:31). Die feit dat Christus die eintlike ampsdraer in die kerk is en dat die ampte van bedienaar van die Woord, ouderling en diaken die amp van Christus verteenwoordig, veroorsaak dit dat alle ampte gelykwaardig is en dat daar geen hiërargie bestaan nie (Polman, 195-[b]:213, vergelyk Bos, 1978:84).

Die belydenis verwerp dus die episkopale stelsel van kerkregering waar die biskop 'n hoër rangorde beklee as ander ampte. In die kategismus van die Nederlandse Bisdóm lees ons die volgende vrae en antwoorde: *Wie het Christus aangestel om die Heilige Kerk te bestuur? Om die heilige kerk te bestuur het Christus die apostels en hulle opvolgers aangestel. Wie is deur Christus tot opperhoof van die heilige kerk aangestel? Tot opperhoof het Christus die heilige Petrus aangestel. Is Christus nie die opperhoof van die kerk nie? Christus bly en is die onsigbare opperhoof van die heilige kerk, maar Petrus was sy sigbare plaasbekleder op aarde. Wie is die opvolger van die heilige Petrus? Die opvolger is die Pous van Rome.* Hier word in die vrae en antwoorde min Skrifgegewens gegee om bewys te lewer dat die Pous wel hierdie posisie kon inneem. Die oudste historiese bronne maak ook geen melding daarvan nie en op grond hiervan het die Gereformeerde kerke die gelykheid van alle ampte erken en geen hiërargie binne die ampte-struktuur toegelaat nie. Daar is net een hoof naamlik, Jesus Christus (Polman, 195- [b]:213-215).

Lynreg teenoor bogenoemde stelling omskryf "Codex" 311, Rome se vertrekpunt dat die Pous die hoof van die kerk is (vergelyk 3.4.2:101). Daarby moet "Codex" (1983) 336 en 339 gelees word wat daarop dui dat daar 'n bepaalde hiërargie onder die ampte in die Rooms Katolieke Kerk is: "Codex" 336 lui: *"The head of the College of Bishops is the Supreme Pontiff, and its members are the Bishops by virtue of their sacramental consecration and hierarchical communion with the head of the College and its members"* en "Codex" 339: 1. *"All Bishops, but only Bishops, who are members of the College of Bishops, have the right and the obligation to be present at an Ecumenical Council with a deliberative vote. 2. Some others besides, who do not have the episcopal dignity, can be summoned to an Ecumenical Council by the supreme authority in the Church, to whom it belongs to determine what part they take in the Council"* (The Code of Canon Law, 1983:58-59).

Artikel drie van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) vergestalt die gelykheid

van ampte soos dit voorkom in die geloofsbelydenis en in die ordereëlins wat neergelê word vir die lewe in die kerk. Dié artikel lees *"By die uitoefening van hulle roeping mag geen ampsdraer oor ander heerskappy voer nie, aangesien Christus die enigste Hoof, Koning en Meester is"*. Die gelykheid van die ampte onderling en hulle onderworpenheid aan Christus word hier sterk benadruk.

3.5.5 Agting vir die leraar: "... besondere agting moet hê ter wille van die werk wat hulle doen"

Met die oog daarop dat die heilige bevel van God nie verkrag of geminag sal word nie, leer die Nederlandse Geloofsbelydenis dat elkeen vir die bedienaars van die Woord en die ouderlinge van die kerk *"besondere agting moet hê ter wille van die werk wat hulle doen"*. Hier word nie na die diakens verwys nie, maar dit word veronderstel, want die diakens word wel aan die begin van artikel 31 in verband met die verkiesing genoem (Ons Glo, 1999:31).

Jonker (1965:7) meen egter dat hierdie belydenis *"besondere agting moet hê ter wille van die werk wat hulle doen"*, veel dieper sny. Die ampsdraers word deur Christus gebruik, maar nooit só, dat Hy Sy mag aan hulle oordra of Sy persoonlike en direkte regering van die kerk uit Sy hand laat neem nie. Die ampsdraer is dus nie daar om self die kerk te regeer nie, maar alleen die regering van Christus in Sy kerk te dien. Die gesag wat Christus aan die ampsdraer verleen beteken nie dat 'n oordrag van gesag plaasvind nie, sodat die ampsdraers voortaan 'n eie gesag sou hê nie, daar word alleen aan hulle 'n ministerium (diens) verleen waardeur hulle die gesag van Christus bedien (Jonker, 1965:8). Jonker skryf: *"Egte onderwerping en gehoorsaamheid kom in die kerk alleen aan die Woord van God toe, nie aan die ampsdraers of hulle bepalinge as sodanig nie. Nóg die ampsdraer self, nóg hulle bepalinge vir die uiterlike orde het 'n eie gesag. Hulle gesag rus enkel daarop dat hulle draers van die Woord is of ruimte maak vir die persoonlike regering van Christus deur sy Woord"*.

Die bedienaar van die Woord in die kerk verdien agting, omdat hy God se Woord en Sy gesag bedien. Die Roomse-Katolieke Kerk het uiteraard die Gereformeerdes beskuldig van gebrek aan eer vir die amp in Christus se kerk en dat hulle eerder twis bewerk het. Die wederdopers het weer aangevoer dat die bedienaars van die Woord in die gereformeerde kerke nie naasteby leef soos 1 Timoteus 4:12 leer nie, naamlik 'n wandel in liefde, geloof en reinheid (Polman, 195-[b]:216).

Die antwoord op die Roomse aanklag was dat daar duidelik in die Skrif eerbied vir ampsdraers beveel word. Dit is egter nie waaroor die geding tussen Rome en die gereformeerdes gaan nie. Tweedrag in die kerk van die Here is ook vir gereformeerdes 'n groot oortreding.

Waar daar egter gekies moet word tussen onvrede met ampsdraers in die kerk, teenoor die waarheid van Christus, dan lê in die breuk juis 'n stuk gehoorsaamheid. Die argument van die wederdopers wat met die kerk gebreek het omdat daar glo met die lewe van sommige ampsdraers nie akkoord gegaan kon word nie, word weerlê daarmee dat dit nie 'n geldige rede is om met die kerk van Christus te breek nie. Die Gereformeerdes het juis teenoor hierdie strome die waarheid van agting vir ampsdraers in die Skrif gehandhaaf (Polman, 195-[b]:216-217).

Hierdie eis in die belydenis word in die Skrif teruggevind. Die Skrif spreek hom duidelik daaroor uit dat daar besondere agting en erkenning vir die bedienaar van die Woord moet wees. Die ampsdraers word deur die Here self erken as Sy gesante in 2 Korintiërs 5:20 "*Ons tree dus op as gesante van Christus, en dit is God wat deur ons 'n beroep op julle doen*". Christus verklaar ook in Lukas 10:16 "... *wie hulle verwerp verwerp Hom*". Daarom word die gemeente opgeroep om die bedienaar van die Woord as sodanig te erken. Hierdie vermaning kom ook voor in Hebreërs 13:17.

Die erkenning en gepaardgaande onderdanigheid is nie noodwendig vir die persoon as sodanig nie, maar ter wille van die werk wat hulle doen. Die pastorale briewe in 1 Timoteus 5:17 bevestig dit. Bos (1978:94) gaan daarmee akkoord wanneer hy verklaar dat die gemeente besondere agting aan die bedienaar van die Woord verskuldig is, vanweë die ampsdiens waarin hy staan en vanweë die feit dat Christus self die stuurder is. Daar moet tussen die gemeente en die bedienaar van die Woord harmonie wees, sodat opbouwende kritiek gelewer kan word. Die gebede vir die ampsdraers sal die negatiewe kritiek laat wegsmelt omdat die ampsdiens in sy geheel deur die gebede van die gemeente gedra word. Polman (195-[b]:217) meen dat die opstellers van die belydenis in die noodsaaklike stryd teen Rome antwoord dat agting vir die bedienaar van die Woord moet gehandhaaf word, nie omdat dit gegaan het om die wandel van die bedienaar nie, maar oor die leer wat hy verkondig, nie oor die gebreke in die persoon van die ampsdraer nie, maar om die verloëning van die evangelie van Christus.

Die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) het nie enige reëling in hierdie verband nie, maar die ander kant van die munt is dat die bedienaar van die Woord ook die agting moet verdien, en as hy/sy dit nie werd is nie, kan artikel 12 in werking tree. Indien die bedienaar van die Woord nie hierdie agting verdien nie, tree artikel 12.5 van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) in werking: "*Die werkgewer kan die dienste van 'n predikant in die volgende gevalle beëindig: 12.5.1 Op grond van wangedrag (vergelyk Hoofstuk 5 van die Kerkorde); 12.5.2 Op grond van onbekwaamheid of ongeskiktheid; 12.5.3 Op grond van die gemeente/kerkverband se finansiële onvermoë (bedryfsvereistes)*" (Kerkorde, 1998:4-5). Hier word bepaal dat, wanneer vergoeding, diensbeëindiging of tug ter sprake kom, dit met groot omsigtigheid benader en gedoen moet word. Jansen (1947:80) stem saam dat "*de tucht de ambt dragers mag niet lichtvaardig geschieden*".

Die bedienaar van die Woord moet hierdie belydenis gestand doen, omdat die kerk agting het vir die werk wat Hy doen naamlik die verkondiging van die evangelie van Christus. Daarom moet die leer wat hy verkondig in sy lewe weerspieël word en daarvoor moet die lidmate agting hê.

Die bevestigingsformulier lui: "*En nou, gemeente, ontvang hierdie dienskneg van die Here met groot blydskap en betoon aan hom agting (1 Tessalonisense 2:13). Neem die boodskap wat hy volgens die Heilige Skrif sal*

verkondig aan, nie as mensewoorde nie, maar soos dit waarlik is, as die Woord van God" (Handboek vir die Erediens, 1988:124).

3.6 SAMEVATTING

Die belydenisskrifte van die Nederduitse Gereformeerde Kerk voorsien duidelike vertrekpunte met betrekking tot die ampte en in besonder tot die amp van bedienaar van die Woord. Alhoewel al die fasette van die bediening nie in besonderhede in die belydenisskrifte vervat word nie, vervat dit wel die hoofmomente.

Wanneer artikel 2 van die Kerkorde bepaal dat die orde in die kerk daar is, "*...vir die lewe en werk van die Kerk met die oog op die volbrenging van sy taak en roeping ooreenkomstig die Heilige Skrif en die Belydenis*", is dit 'n bevestiging van wat die Nederlandse Geloofsbelydenis bedoel as daar in artikel 30 staan dat die orde in die kerk daar is om die ware godsdiens te onderhou. Dit beteken dat die Kerkorde en die belydenis 'n onlosmaaklike vervlegting vertoon. Dit wat in die belydenis staan, hou implikasies in vir die Kerkorde. As 'n Belydenisskrif die weerklank en antwoord van 'n kerk op die totale inhoud van die Woord is, behoort dit uit die aard van die saak ook die elemente te bevat wat op God se orde vir sy kerk betrekking het, elemente wat dan ook in die belydenis Skriftuurlik verantwoord behoort te word.

Die Skriftuurlike verantwoording in die belydenis maak dit eintlik onnodig dat die reëlins in 'n Kerkorde met vers en kapitell uit die Skrif bewys word. Dit lê egter heeltemal binne die opdrag van die kerkreg om in sy arbeid saam met die belydenisskrif die Skriftuurlike verantwoording te doen. In hulle eie gehoorsaamheid aan God se orde vir Sy kerk, sal die opstellers van 'n Kerkorde uiteraard, ook moet ag slaan op die belydenis en hul arbeid daarvolgens normeer. Wesenlik behoort 'n Kerkorde dus altyd die belydenis te weerspieël en te ondersteun. In die belydenis se konstatering van die unieke aard van die kerk en Christus se heerskappy deur Woord, Gees en dienste, sou selfs 'n wesenlike eenheid tussen belydenis en Kerkorde gekonstateer moet word (Coertzen, 1991:182).

Uit die analise van die betrokke artikels in die Nederlandse Geloofsbelydenis: artikel 27 - Die Algemene Christelike kerk, artikel 29 - Die kenmerke van die ware en valse kerk, artikel 30 - Die roeping van die kerk en artikel 31 - Die ampsdiens van die kerk, is daar benewens 'n wesenlike betrokkenheid van belydenis en Kerkorde op mekaar ook baie duidelike strukturele ooreenkomste. Die implikasie hiervan is dat die belydenis nie net as koersduider vir die kerkorde dien nie, maar ook dat die Kerkorde dien as waarmaker van die belydenis. 'n Kerk se belydenis aangaande God se orde vir Sy kerk, word geverifieer deur die daarstelling en hantering van sy orde (vergelyk Hovius, 1962:14).

In die lig van die belydenis as koersduider vir die Kerkorde beteken instemming met die belydenis ook

instemming met die kerklike orde, tensy natuurlik bewys kan word dat die kerklike orde in stryd is met die

Skrif en die belydenisskrifte en dat die belydenisskrif self nie 'n weergawe van God se orde vir sy kerk is nie. Sou dit blyk dat die belydenis self nie 'n weergawe van God se reg vir Sy kerk is nie, kan daar ook nie maar 'n eiesinnige weg in die formulering van 'n orde gevolg word nie. Die band van eenheid dring aan op die nodige uitklaring/herformulering of regstelling van die belydenis.

Die historiese analise van die onderskeie artikels van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) wat betrekking het op die amp en spesifiek die bedienaar van die Woord, word in hoofstuk vier gedoen.

HOOFSTUK VIER

'N HISTORIESE ANALISE VAN DIE ARTIKELS VAN DIE KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK (1998) TEN OPSIGTE VAN DIE AMP VAN BEDIENAAR VAN DIE WOORD

Hierdie hoofstuk bevat 'n historiese analise van die Kerkorde artikels van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) wat betrekking het op die amp van bedienaar van die Woord.

Die historiese analise van al die Kerkorde artikels wat betrekking het op die bedienaar van die Woord word telkens in twee tydperke, te wete 1541 tot 1959 en 1652 tot 1998, aangebied. Die eerste tydperk dui die ontwikkeling van die kerkorde artikels van die Reformasie tot en met 1959 in Nederland aan, toe 'n nuwe kerkorde in die Gereformeerde Kerke van Nederland aanvaar is. Die Sinode van Assen het in 1957 hierdie Kerkorde goedgekeur, maar die inwerkingtredingsdatum was 1 Januarie 1959 (Nauta, 1971:37). Die tweede tydperk dek die kerkordelike ontwikkeling in Suid-Afrika.

4.1 ORIËTERING

Die kerk het deur die loop van eeue in sy ampsontwikkeling 'n besondere gestalte en inkleding aan Skriftuurlike beginsels gegee. Die artikels in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk oor die bedienaar van die Woord, het 'n besondere en omvattende historiese ontwikkeling deurloop en die inhoud van hierdie artikels (1998) kan slegs teen die historiese agtergrond teologies begryp word.

Vyf en twintig artikels in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk handel oor die bedienaar van die Woord, dit sluit in artikels 3 tot 14, 25 tot 28, 30, 33, 38, 48, 49, 51, 62 tot 64. Bogenoemde artikels word nie elkeen in besonderhede geanaliseer nie, slegs daardie gedeeltes van die artikels wat direk op die bedienaar van die Woord betrekking het, word ondersoek.

Die hele kerkregtelike tradisie van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, is ter sprake wanneer oor die predikantsamp besin word. Die Convent van Wezel verklaar in 1568 dat die kerklike orde van dié kerk wat inderdaad liggaam van Christus op aarde is, met Jesus Christus as sy enigste Hoof en Heer, op drie grondslae berus, naamlik die Heilige Skrif, die voorbeeld van die apostels en die kerkregtelike tradisie (eie onderstreping) (Pont, 1981:5). Die kerkorde is boonop 'n ryk bron van materiaal wat in die voortdurende gewoonte of tradisie gefundeer is en wat die kerklike reëls en gebruike verklaar (Pont, 1981:5).

Die Kerkorde artikels word in verskillende kategorieë ingedeel en as sodanig bespreek. Die rede hiervoor is dat sommige artikels oorvleuel en dus beter onder een gekategoriseerde hoof geanaliseer en geëvalueer kan word. Die voorgestelde kategorieë volgens die amp, artikel 3, is:

- vereistes vir die amp van bedienaar van die Woord: Artikels 4 tot 8;

- arbeid van die bedienaar van die Woord: Artikels 9, 48, 49, 51;
- posisie en bevoegdhede van die bedienaar van die Woord: Artikels 10 tot 14, 62 tot 64;
- bedienaar van die Woord in kerkvergaderings: Artikels 25 tot 28, 30, 33, 38.

4.2 HISTORIESE ANALISE VAN ARTIKEL DRIE

Kerkorde (1998) artikel 3 lui as volg:

3.1 Christus self, deur die Heilige Gees, verrig al die dienswerk in sy kerk. Hy doen dit deur:

3.1.1 die dienswerk van al die gelowiges;

3.1.2 die dienswerk van die drie besondere ampte, te wete: dié van bedienaar van die Woord; dié van ouderling; dié van diaken.

3.2 Hierdie drie ampte is gelykwaardig, maar word veral in opdrag en werk onderskei. By die uitoefening van hulle roeping mag geen ampsdraer oor ander ampsdraers heerskappy voer nie, aangesien Christus die enigste Hoof, Koning en Meester van sy kerk is" (Kerkorde, 1998:1).

Die verskillende aspekte in hierdie artikel wat histories van nader bekyk gaan word, is:

- Christus se hoofskap;
- dienswerk van die gelowiges;
- die aantal ampte; en
- anti-hiërargiese reëling (amppte is gelykwaardig, maar word onderskei in werk en opdrag en die een voer geen heerskappy oor die ander nie).

4.2.1 Artikel drie vanaf Genève (1541) tot by die Gereformeerde Kerke Nederland (1959)

Die Nederduitse Gereformeerde Kerk is gewortel in die Reformasie, maar is in 1962 baie sterk beïnvloed deur die nuwe Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland van 1959.

4.2.1.1 Christus as hoof van die kerk

Daar is geen verwysing na Christus se hoofskap in kerkordes van die Gereformeerde Kerke in Nederland tussen 1541 en 1959 nie. Dit beteken egter nie dat dit nie 'n fundamentele beginsel in die gereformeerde kerkregering van Nederland was nie. Die talle teologiese werke waarin hierdie beginsel beredeneer word, is genoegsame bewys hiervan.

Die huidige situasie met betrekking tot Christus se hoofskap word gereël in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) (Kerkorde, 1998:1).

4.2.1.2 Dienswerk van gelowiges

Dienswerk van die gelowiges word ook nie genoem in Kerkordes van Nederland nie.

4.2.1.3 Aantal ampte

Die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève 1541 (eie onderstreping) bepaal dat daar vier ampte in die kerk is, te wete bedienaars van die Woord, doktore, ouderlinge en diakens (Pont, 1981:21.) Calvyn verkies vier ampte (vergelyk Simpson, 1991:1317-1325). Die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève 1561 verskil nie van die 1541 Kerkorde nie, dit reël eweseer vier ampte te wete, herders (les Pasteurs), doktore (van die Heilige Skrif), ouderlinge en diakens (Pont, 1981:22).

Die Londense Kerkorde van 1554 was die eerste Kerkorde vir die oudste Nederlandssprekende vlugteling gemeente (Lindeboom, 1950:25). Hierdie Kerkorde het groot invloed uitgeoefen in die Nederlandssprekende kerklike wêreld, veral vanweë die liturgiese bepalings daarin vervat. Die invloed van hierdie bepalings is ook merkbaar in die Wezelse Artikels van 1568 (Pont, 1981:20), waarin hoofstuk een handel oor: "*Van de Dienaren der ghemeynte*".

Die ampte wat geïdentifiseer word, is dié van ouderling en diaken. Die ouderlinge word verder onderverdeel in lerende en regerende ouderlinge. Die lerende ouderling arbei in Woord en leer, hulle is die biskoppe of herders en leraars. Die regerende ouderlinge wat die superintendent insluit, regeer die gemeente. Die superintendent is deur die Engelse koning in sy "*charter*" vir die gemeentes benoem. Die superintendent vervul twee rolle, hy regeer, maar hy is ook lerend aangesien hy die Woord en sakramente bedien en toesig en opsig oor die ander ampsdraers hou (Dankbaar, 1956: 41-42). In teenstelling met Genève erken die Londonse Kerkorde twee ampte.

Die Discipline Ecclésiastique van 1559 (die Franse Gereformeerde Kerke) erken net drie ampte te wete, predikante, ouderlinge en diakens, terwyl dit in die Geneefse Kerkordes van 1541 en 1561 oor vier ampte gaan.

Die Wezelse Artikels beweeg in 1568 nader aan 'n tipies Nederlandse-Gereformeerde Kerkorde wat ooreenkomste toon met die Discipline Ecclésiastique van Frankryk. Hoewel Wezel begin met *Van de collegien en provinciale classen* wat nie in die Discipline Ecclésiastique voorkom nie, het dit in breë trekke dieselfde raamwerk as Discipline Ecclésiastique, want Wezel bespreek ook die ampte, die sakramente, die huwelik en die tug (Coertzen, 1989:9). Anders as die Discipline Ecclésiastique erken Wezel vyf ampte, te wete: Dienaars van die Woord, doktore, profete, ouderlinge en diakens (vergelyk 2.2.5.5:37). Die profete was gewone lidmate wat die Skrif uitgelê het (Plomp, 1971:114). Die Kerkorde van Emden van 1571 erken in artikel ses net drie ampte (Acta van Emden 1571), die profete- en doktore ampte van Wezel val weg.

Dit is opmerklik dat die Kerkorde van Dordrecht (1618/1619) begin met die dienste. "*Om goede orde in de gemeente van Christus te onderhouden, zijn daarin noodig de diensten, samekomsten ...*" (Acta Sinode 1619, vergelyk Pont, 1981:171). Die dienste in die kerk word eers afgehandel, alvorens die res van die organisasie

van die kerk ter sprake kom. Daarna blyk dit dat Dordrecht ook vier ampte erken, te wete die van dienaars van die Woord, die doktore, die ouderlinge en die diakens wat almal funksionele ampte was (Pont, 1981:171). Bogenoemde reëlings het gevolg na Dordrecht (1578) waar drie ampte gereël is naamlik "*van de dienaren des Woords, ouderlingen en diakenen*" (Acta 1578) en Middelburg (1581) waar, "*in die voetspoor van Calvyn*" vier ampte onderskei is (Pont, 1981:147). Laasgenoemde Sinode wat 'n baie breër verteenwoordiging as die Dordtse sinode van 1578 gehad het, toon ook hoe die Calvinisme geleidelik in Nederland veld gewen het (Pont, 1981:146). Net soos met Middelburg, volstaan die Dordtse Sinode van 1618-1619 met die vier ampte.

Die Dordtse Kerkorde van 1618-1619 is nie in al die gebiede van Nederland deur die owerheid goedgekeur nie, maar wat in Dordt (1618/19) besluit en gereël is, was verteenwoordigend van dit wat in Nederland in die Gereformeerde kerke gegeld het (Coertzen, 1989:25). Die Kerkorde van Dordt het met enkele wysigings vanaf 1618/19 tot 1959 gegeld. In 1816 is die "*Algemeen Reglement voor het bestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk*" ingevoer, die Kerkorde van Dordt het egter voortgeleef in die Kerke van die Afskeiding.

Die Algemene Reglement van 1816 handhaaf wel die ampte, maar slegs drie. Hierdie reglement het 'n duidelike verandering voorgestel in die kerkregering omdat die staat duidelik inbeweeg het op die terrein van die kerk. Sonder dat die kerk geraadpleeg is, word 'n reglement oor hoe die kerk bestuur moet word, ontwerp. Die nuwe "*kerkorde*" was kerkordelik onwettig en ongereformeerd omdat die kerk as 'n blote organisasie beskou is wat volgens bestuursbeginsels van die owerheid bestuur moes word. Die kerkamptenare was boonop direk aan die regering verantwoordelik (Bouwman, 1970:312).

Die *Algemeen Reglement* het groot invloed uitgeoefen op die *Algemeen reglement voor het bestuur der Nederduitsche Hervormde Kerk in Zuid-Afrika* (1824). Sommige Artikels is bykans woordeliks uit die Algemene Reglement van 1816 oorgeneem.

In 1836 breek die Ulrumse kerk weg van die Nederlandse Hervormde Kerk, en aanvaar die Kerkorde van Dordt. Die volgende Sinode van 1840 stel 'n nuwe kerkorde saam, maar stel alle verordeninge wat sedert die afskeiding bygekom het, ter syde en keer weer terug na Dordt met die weglating van die bepalinge "*over het patronaat en de macht der overheid in de kerk*" (Bouwman, 1970:313).

'n Klein groepie breek weg van die afgeskeide kerk en sou bekend staan as die Gereformeerde Kerk in Nederland. In 1869 op die Sinode van Middelburg verenig die Christelike Afgeskeide kerk en die sogenaamde Kruisgemeentes weer. Hulle sou daarna bekend staan as die Christelike Gereformeerde Kerk (Bouwman, 1970:315). Die Nederlandse Hervormde kerk het egter sy kollegialistiese genootskaplike karakter behou en pogings tot versoening het onsuksesvol gebly (Bouwman, 1970:317).

In 1950 het ook die Hervormde Kerk in Nederland onder die invloed van die Belydende kerkreg in Duitsland

sedert 1934, 'n nuwe Kerkorde goedgekeur. Die Kerkorde van die Hervormde Kerk handhaaf in artikel vier die klassieke skema van drie ampte: predikante, ouderlinge en diakens. In artikel 4(2) word die bedienaars van die Woord in drie groepe verdeel naamlik: *"de herders en leraars, de zendingpredikanten en de predikant-evangelisten"* (Haitjema, 1951:151).

In 1892 het die Christelike Gereformeerde kerk en die Nederduitse Gereformeerde Kerke verenig en word die Gereformeerde Kerke in Nederland. Hulle onderskryf die Gereformeerde belydenis en kerkverordenings vir die christelike lewe en die Kerkorde Van Dordrecht word aanvaar (Bouwman, 1970:317, Nauta, 1971:33). Hierdie Kerkorde van Dordrecht het tydens die Algemene Sinode van Utrecht (1905) enkele wysings ondergaan, maar niks wesenliks nie. In 1957 is hierdie Kerkorde by die Sinode van Assen hersien wat sy aanloop gekry het by die Sinode van 's Gravenhage (1949). Die Sinode van Assen het besluit dat hierdie Kerkorde op 1 Januarie 1959 van krag sou word. (Bouwman, 1970:318 en Nauta, 1971:34-37).

Die *"Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland vastgesteld door de generale synode van Assen"* (1957) het uit hierdie geskiedenis ontwikkel. Artikel 2 lees:

- "1. *De ambten, waaraan in opdracht van Christus het dienstwerk in de kerk is toevertrouwd, zijn die van dienaar des Woords, van ouderling en van diaken.*
2. *Deze ambten zijn van elkander onderscheiden, niet in waardigheid of eer, maar in opdracht en werk"* (Nauta 1971:47).

Aanvanklik het die Kerkorde van Genève (1541) vier ampte gereël. Die Londonse Kerkorde (1554) identifiseer twee ampte te wete, ouderlinge en diakens, waarvan die ouderlinge verdeel is in lerende en regerende ouderlinge. Die Franse Kerkorde (1559) verminder op sy beurt na drie ampte en alhoewel Wezel (1568) ooreenkomste toon met die Franse Kerkorde (1559) erken die Kerkorde van Wezel (1568) vyf ampte. Emden (1571) en Dordt (1618/1619) reël vier ampte alhoewel die Sinode van Dordrecht (1578) net drie ampte gereël het. Die Algemene Reglement (1816) handhaaf slegs drie ampte. Die Ulrumse kerk (1836) breek weg en aanvaar weer die Kerkorde van Dordt. Die Hervormde Kerk (1950) handhaaf drie ampte. In 1892 met die samesmelting van die Christelike Gereformeerde Kerk en die Nederduitse Gereformeerde Kerk, bekend as die Gereformeerde Kerke Nederland, het daar 'n kerkorde ontwikkel wat te Assen (1957) vasgestel is en drie ampte gereël het.

4.2.1.4 Anti-hiërargiese beginsel

Die eerste spore van die anti-hiërargiese beginsel in 'n gereformeerde kerkorde verskyn in die *Discipline Ecclésiastique* (1559) wat in artikel een afdeling een, oor vergaderings stel: *"Ten eerste, dat geen gemeente (eglise) vir hom voorrang of heerskappy oor 'n ander kan aanmatig nie"* (Pont, 1981:50). Dieselfde beginsel verskyn in die eerste artikel van Emden in 1571 (Plomp, 1971:89). Die Kerkorde van die Nasionale Sinode van

Dordrecht (1618-1619) onderskryf weereens die anti-hiërargiese beginsel, terwyl die Algemene Reglement van 1816 'n meer outoritêre vorm aanneem. "*Onder het opperbestuur der Regeering werd over de gemeente een bestuur van predikanten ingesteld. De predikanten oefenden een macht uit geheel buiten verband met den kerkeraad*" (vergelyk Bouwman 1970:312 en Hooijer, 1865:489).

Die *Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland* (1959) beklemtoon ook genoemde beginsel en verduidelik in artikel 2.2: "*Deze ambten zijn van elkander onderscheiden, niet in waardigheid of eer, maar in opdracht en werk*" (Nauta, 1971:7).

4.2.2 Suid-Afrika - 1652 tot 1998

Die beginsels en reëlins in verband met die orde in die kerk wat in Dordt 1618/1619 gegeld het, het ook inslag gevind in die kerk aan die Kaap. Die vertrekpunte van die Gereformeerde Kerkreg het ten minste van 1652 tot 1795 ook aan die Kaap gegeld (Coertzen, 1989:25). Met die Britse bewindsoornamme is die Kaapse Kerk onder regstreekse bestuur van die Staat geplaas wat die kerkordelike reëlins van die Nederduitse Gereformeerde Kerk sterk beïnvloed het (Moorrees, 1937:429).

Die staat het die soewereiniteit van die kerk geskend met reëlins wat beginselgewys nie vir die kerk aanvaarbaar was nie, veral ten opsigte van dienswerk van die gelowiges, die aantal ampte, die anti-hiërargiese reëling en Christus as hoof van die kerk.

4.2.2.1 Christus as Hoof van die kerk

JA de Mist se *Provisioneele Kerken-Ordre voor de Bataafsche Volkplanting aan de Kaap de Goede Hoop* 1804, het die Kerk in die Kaap ingrypend beïnvloed. Nêrens in die Kerk Ordonnansie van De Mist figureer Christus as die Hoof van die Kerk nie. Hierdie kerkorde weerspieël die Franse rewolusionêre gees. Die Kerkorde was bedoel as 'n tydelike maatreël, maar omdat die Kaap twee jaar later finaal in die hande van Brittanje geval het, het die Nederlandse Regering nie die geleentheid gehad om dit te verbeter of selfs te bekragtig nie (Dreyer, 1936:9). Christus word dus nie as Hoof in die Kerkorde van De Mist erken nie.

Met die totstandkoming van die onderskeie sinodes (1864-1957) in die Kaap, Transvaal, Oranje-Vrystaat en Natal het 'n uitdruklike bewoording wat Christus as Hoof erken in al die sinodes se Kerkordes ontbreek (vergelyk: Bepalinge en Reglemente, 1957 [Kaap]10); De Wetten en Verordeningen Oranje Rivier Kolonie, 1864:3-12; 18; Wette en Bepalinge Nederduitse Gereformeerde Kerk Natal, 1951:1-3).

In die Kerkorde van Transvaal (1954) lui artikel 16 wel: "*Die Kerkraad verteenwoordig en regeer die gemeente as dienare van Christus ooreenkomstig Gods Woord en hou hom aan die gemaakte Wette en Bepalinge van die Kerk*" (Wetten en Bepalinge, 1954: 15). Die ampte regeer as dienare van Christus en dit blyk dat Christus

se Hoofskap hier veronderstel word, maar nie eksplisiet verwoord word nie.

In die Kerkorde van 1962, goedgekeur deur die Algemene Sinode is die drie ampte gelykwaardig: "*By die uitoefening van hulle roeping sal geen ampsdraer oor ander ampsdraers heerskappy voer nie, aangesien Christus die enigste Hoof, Koning en Meester van sy kerk is*" (Handelinge van die Algemene Sinode, 1962:39,225). In die Algemene Sinodale verband van die Nederduitse Gereformeerde Kerk word die Hoofskap van Christus dus van die begin af erken.

Hierdie artikel wat betrekking het op Christus as Hoof, het in die periode 1962-98 geen verandering ondergaan nie (Handelinge van die Algemene Sinode, 1962:39; Kerkorde, 1998:1). Christus as Hoof is erken en die gelowiges lewer dienswerk op aarde.

4.2.2.2 Dienswerk van gelowiges

Artikels oor die dienswerk van gelowiges ontbreek tussen die jare 1652 tot 1957 in kerkordes van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika aan die Kaap (Bepalinge en Reglemente, 1957:2).

Gedurende die tydperk van 1864 tot 1956 word die dienswerk van die gelowiges ook nie vermeld in die Kerkordes van die onderskeie drie ander sinodes nie (vergelyk: De Wetten en Verordeningen Oranje Rivier Kolonie 1864: 3-12 en 18; "Wette en Bepalings" Nederduitse Gereformeerde Kerk Natal, 1931:3; "Wetten en Bepalingen voor de Nederduitsch Hervormde Kerk in de Zuid - Afrikaansche Republiek" [Transvaal], 1954:15). In 1966 stel die Natalse Sinode voor dat die Algemene Sinode artikel drie soos volg wysig: Die huidige artikel word 3(a) en moet lui: "Die drie besondere ampte..." Die volgende word toegevoeg: 3(b) "Verder dra Christus die dienswerk van die Kerk aan die algemene amp van die gelowiges op (Efes. 4:12)". Die Algemene Sinode aanvaar egter die volgende bewoording: (Die heldergedrukte woorde is nuut bygevoeg) "**Behalwe die algemene amp van gelowige**, is daar drie ampte waaraan Christus die dienswerk van die kerk toevertrou het..." (Handelinge van die tweede vergadering van die Algemene Sinode, 1966:582).

Dié artikel het met betrekking tot die dienswerk van die gelowiges van 1970 tot 1998 geen verandering ondergaan nie (Kerkorde 1970:1; Kerkorde, 1998:1). Gelowiges word dus geroep om dienswerk te lewer of hulle 'n amp bekleed of nie, maar die ampsdraers ontvang 'n besondere verantwoordelikheid.

4.2.2.3 Die aantal ampte

De Mist se Kerkorde (1804) handhaaf die ampte van leraar, ouderling en diaken en alhoewel inmenging deur die staat sigbaar was, het dié artikel met betrekking tot die plaaslike gemeentes gegeld aangesien die Britse administrasie kerklike regte en voorregte in die oorgangsperiode van 1806 tot 1824 gewaarborg het (Dreyer, 1936:9 en 13). Artikel 8 van die "*Articles of Capitulation*" bevestig hierdie waarborg en lui: "*The Burghers and Inhabitants shall preserve all the Rights and Privileges which they have enjoyed hitherto. Public Worship as at*

present in use shall also be maintained without alteration" (Dreyer, 1936:75). Die protes teen die aanstelling van die "*Commissaris Politiek*" vir kerklike sake en verdere inmenging deur die staat in kerklike aangeleenthede het gou laat blyk dat bogenoemde waarborg nie van veel betekenis vir die kerk was nie. Dit beteken die owerheid kon dalk die Kerkorde van Dordt vir sekere aangeleenthede toegelaat het, maar tog het De Mist se Kerkorde sterk deureslaan.

Met die aanvaarding van die "*Algemeen reglement voor het bestuur der Nederduitse Hervormde Kerk in Zuid-Afrika*" (1824), het die eerste algemene vergadering probeer om van die Kerkorde van De Mist ontslae te raak, maar die staat het dit geweier. Hierop besluit die Kerk om 'n aantal algemene bepalings op te stel (Kleynhans, 1973:118). So is byvoorbeeld die volgende resoluëie aanvaar: "*De Synode heeft besloten, dat de Kerkenorder door den Heer Commissaris Generaal Mr. J. A. De Mist, in het jaar 1804 ontworpen, beschouwd zal moeten worden als de grondwet der Hervormde Kerk in deze Volkplanting*" (Dreyer, 1936:208). Dit is egter belangrik om daarop te let dat toestemming ook gevra is om die Kerkorde van Dordrecht te druk (Dreyer, 1936:215). In die "*Reglement van orde voor 'De Algemeene Kerk-vergadering der Nederduitse Hervormde Kerk in Zuid-Afrika'*" (1824), lui artikel 20: "*In alle Gemeenten zal een afzonderlyke Kerkenraad zyn, bestaande uit den Predikant of Predikanten der plaats, en uit Ouderlingen en Diakenen*" (Dreyer, 1936:217). Alhoewel Dordt ook erken is, word hier drie ampte in plaas van vier soos in Dordt, verkies.

Die verskyning van die "*Reglement van orde voor 'De Algemeene Kerk-vergadering der Nederduitse Hervormde Kerk in Zuid-Afrika'*" (1824), het geen noemenswaardige veranderings ten opsigte van die ampte gebring nie. So ook nie die van die drie sinodesittings van 1826, 1829 en 1834 nie. Tussen 1834 en 1842 het die staat voortdurend die kerk se soewereiniteit in eie kring geskend (Kleynhans, 1973:131). In 1837 besluit die Sinode "*dat er eene Commissie benoemd worde om de alreeds bestaande kerkelyke wetten te revideren, en aan de eerstvolgende Synode te rapporteeren*" (Acta Synodi, 1837: K.K.K. S 1/5:42). Die resultaat was die "*Wetten en Bepalingen*" van 1842. Die prokureur-generaal, Sir William Porter, het by wyse van ordonnansie die reglement "*Ordonnantie No.7*" goedgekeur (Kleynhans, 1973:139). Dié Kerkorde volstaan met drie ampte (Wetten en Bepalingen, 1842:23).

Na 'n hofsaak in 1862 is wysigings aan die Kerkorde aangebring deur die sinodes van die Oranje-Vrystaat, Natal, Transvaal en die Kaap, veral na aanleiding van die Loedolff-saak. Op Woensdag, 26 November 1862, is uitspraak in die Kaapse Hooggeregshof gelewer in die saak waarin die here HH Loedolff en HH Smuts beswaar aangeteken het teen die sitting van ds. AA Louw van Fauresmith in die Sinode, omdat hy bedienaar van die Woord was buite die grense van die Kaapse kerk. Die saak is ten gunste van die klaers uitgewys (Kleynhans, 1973:322). Die uitsluiting van ds. Louw van die sinodale verrigtinge het ook ander predikante en ouderlinge buite die koloniale grense geraak. Die sinodale verband van die Nederduitse Gereformeerde Kerk met die gemeentes in die afgeleë dele noord van die Oranjerivier is daarmee beëindig (Kleynhans, 1973:323). In die jare daarna het daar eie sinodes in Natal,

Oranje-Vrystaat en Transvaal tot stand gekom en gevolglik is daar toe ook in elkeen van die gebiede eie kerkordelike reëlins getref.

Die *"De Wetten en Verordeningen - De Nederduitsch Gereformeerde Kerk in de Oranje Rivier Kolonie"* (1864:3) bepaal in 1864, artikel. 50, oor die samestelling van die kerkraad dat elke Kerkraad uit minstens een predikant, twee ouderlinge en vier diakens sou bestaan. In die jare daarna tot met die stigting van die Algemene Sinode in 1962, handhaaf die Vrystaatse Kerk drie ampte. Die Kerkorde meld in Arikels 55-57 dat die kerk gebruik maak van hulpdienste, waarskynlik die *"Kerkelijke Beambten"* (Wette en Verordeninge, 1956:12). Hiervolgens is dit proponente, emeritus bedienaar, koster en orrelis.

Die Wette en Bepalinge van die Nederduits Gereformeerde Kerk van Natal na 1862 meld ook dieselfde aantal ampte. Op 7 Junie 1865 vergader die vier Natalse gemeentes in Pietermaritzburg waar die sinodale vergadering van die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Natal sy beslag kry (Kleynhans, 1973:328; vergelyk Gerdener 1934:138-139). Tussen 1865 en 1951 word daar volstaan met drie ampte in die Natalse Kerk (Wette en Bepalinge vir die regering van die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Natal, 1951:3). Artikel 10 van die Kerkorde (1931) bepaal dat onder Kerklike Ampsdraers verstaan word die predikant of predikante van 'n gemeente, die ouderlinge en die diakens wat saam die kerkraad uitmaak (Wette en Bepalinge vir die regering van die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Natal, 1931:3) en in 1951 lui artikel 9: *"In die Kerk word drie ampte erken: dié van Bedienaars van die Woord, van die Ouderlinge en van die Diakens"* (Wette en Bepalinge vir die regering van die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Natal, 1951:3).

In die *"Wetten en Bepalingen voor de Nederduitsch Hervormde Kerk in de Zuid-Afrikaansche Republiek"* na 1862 (Transvaal) bepaal artikel 16 van Wetten en Bepalingen (1954:15) dieselfde, met die jongste inskrywing vóór 1962 dié van 1954.

Die *"Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitsch Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika"* (Kaap) het vanaf 1871 tot en met 1957 ook volstaan met drie ampte (artikel drie) (Bepalinge en Reglemente, 1957:2).

Die eenheidsideaal van die Nederduitse Gereformeerde Kerk is op 12 Oktober 1962 verwesenlik toe in beginsel tot herstel van die organisatoriese kerkverband besluit is en die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Kaapstad gekonstitueer is (Kleynhans, 1973:339). Artikel drie van die toe goedgekeurde Kerkorde, het bepaal: *"Die drie ampte waaraan Christus die dienswerk van die kerk toevertrou het, is die van bedienaar van die Woord, die van ouderling en die van diaken"* (Handelinge van die Algemene Sinode, 1962:39,225). In 1966 word die drie ampte weer bekragtig (Handelinge van die Algemene Sinode, 1966:582). Die status quo met betrekking tot die drie ampte word tussen 1970 en 1990 gehandhaaf (Kerkorde 1970:1; Kerkorde, 1990:1). In 1990 besluit die Algemene Sinode (1990:385) om die bewoording en die numeriese uiteensetting van artikel 3 te verander omdat daar enkele leemtes in die artikel bestaan. Die woorde

die algemene amp van gelowige verander na die dienswerk van al die gelowiges.

Artikel 3.1 stel dat **Christus** self deur die Heilige Gees al die dienswerk in sy kerk verrig en dit toevertrou het aan die dienswerk van al die gelowiges en ampswerk van die drie besondere ampte, te wete:

- die van bedienaar van die Woord;
- die van ouderling; en
- die van diaken.

Die res van die artikel bly onveranderd (Kerkorde, 1990:1). In 1998 is slegs taalkundige veranderings aangebring (Kerkorde, 1998:1). Die Kerkordes van die onderskeie sinodes en die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk handhaaf dus die drie ampte.

4.2.2.4 Anti-hiërargiese reëling

Die Kerkorde van De Mist artikel drie verklaar: 3 "*Geene uitsluitende voorrechten in de Burger-Maatschappij zyn aan enige Godsdienstige Geloofsbelydenis verbonden*" (Dreyer, 1936:9). Die Staat onderskryf die reëling, soos deur die Kerk gepredik dat daar geen hiërargie moet wees nie, maar in hierdie geval geld dit dan vir *gelyke beskerming der Wetten* vir al die kerkverbande en vrye toegang tot mekaar se byeenkomste. Die beskrywing van 'n anti-hiërargiese reëling onder die ampte en gemeentes val weg (vergelyk Bepalinge en Reglemente, 1957:2).

Gedurende die tydperk 1864 tot 1956 word die anti-hiërargiese beginsel tussen die ampte in die Kerkordes van die onderskeie sinodes nie vermeld nie (vergelyk: "*De Wetten en Verordeningen Oranje Rivier Kolonie*", 1864:3-12; 18; "*Wette en Bepalinge*" NGK Natal 1931:3; "*Wetten en Bepalingen Transvaal*", 1954:15). In 1962 lui artikel 3 van die Kerkorde egter: "*Hierdie drie ampte is gelykwaardig, maar word in opdrag en werk onderskei. By die uitoefening van hulle roeping sal geen ampsdraer oor ander ampsdraers heerskappy voer nie, aangesien Christus die enigste Hoof, Koning en Meester van sy kerk is*" (Handelinge van die Algemene Sinode, 1962:39, 225). In 1966 bring die Algemene Sinode die volgende verandering aan: "*By die uitoefening van hulle roeping mag geen ampsdraer oor ander ampsdraers heerskappy voer nie*" (Handelinge van die Algemene Sinode, 1966:582). Die Algemene Sinodale Verband herstel dus weer die anti-hiërargiese beginsel in die kerkregering van die Nederduitse Gereformeerde Kerk.

Tussen 1966 en 1998 het die artikel geen verandering ondergaan nie (Handelings van die Sinode, 1966:582; Kerkorde, 1998:1).

4.2.3 Gevolgtrekking

Artikel drie van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998), dra duidelike spore van die oorspronklike Gereformeerde Kerkordes waaruit dit ontwikkel het. Die invloed wat Bucer, Calvyn en ander

reformatore betreffende die noodsaaklikheid van die ampte uitgeoefen het, is onmiskenbaar teenwoordig in die kerkordes van die verlede tot in die hede. Dit is egter ook duidelik dat die betrokke artikels spore bevat van eie teologiese nadenke in die Nederduitse Gereformeerde Kerk, wat op sy beurt ook weer beïnvloed is deur allerlei teologiese en kerklike ontwikkelings van die twintigste eeu.

Alhoewel die invloed van ontwikkelings in Nederland op Suid-Afrika onmiskenbaar is, het nie een van die Kerkordes van die vier Nederduitse Gereformeerde sinodes vanaf 1862 tot 1961, aandag aan 'n anti-hiërargiese beginsel wat die verhouding tussen die ampte moes bepaal, geskenk nie. Dit kom egter voor asof die Algemene Sinode in 1962 die Kerkorde geskoei het op die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland. Dit is egter waar dat die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1962) ook uniekhede vertoon deur byvoorbeeld die vermelding van Christus se Hoofskap en dat dit Sy dienswerk is wat in die kerk gedoen word.

In 1966 kom die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk vorendag met verdere unieke uitbreiding deur die bepaling dat die gelowiges in die gemeente ook deel uitmaak van God se dienswerk vir sy kerk.

Al die formulerings van dié artikel in die onderskeie kerkordes van die verlede tot die hede meld dat Christus van dienste (amp) in sy kerk gebruik maak en dat daar geen hiërargie bestaan nie en dat Christus die Hoof van die kerk is. God self bepaal die funksionering van die kerk wat berus op die dienste waardeur Christus self Sy kerk regeer en bou.

4.3 HISTORIESE ANALISE VAN ARTIKEL VIER TOT AGT: DIE VEREISTES GESTEL VIR DIE PREDIKANTSAMP

Artikels vier tot agt van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) handel oor die vereistes wat gestel word vir die ampte en in besonder die vereistes vir die amp van bedienaar van die Woord.

Artikel vier dien as 'n samevatting van artikels vyf tot agt. Eerstens word artikels vyf en ses wat die toelating tot die bediening van die Woord reël, geanaliseer. Tweedens word artikels vier, sewe en agt wat die beroeping (verkiesing), approbasie en bevestiging reël, histories geanaliseer. Artikel vier reël sake in verband met die drie besondere ampte en artikels sewe en agt reël sake in verband met die bedienaar van die Woord.

4.3.1 Historiese analise van artikels vyf en ses

Artikel vyf lui:

- 5.1. *Vir die toelating tot die bediening van die Woord word vereis,***
  - 5.1.1 *'n geskiktheid vir die amp;***
  - 5.1.2 *'n deeglike teologiese opleiding ; en***
  - 5.1.3 *die ondertekening van die Formuliere van Eenheid;***

- 5.2 *Die Algemene Sinode bepaal die vereistes vir die opleiding, die aard en die toesig daaroor en die plekke waar dit moet geskied;*
- 5.3 *Die sorg vir, asook die beheer en toesig oor die opleiding van evangeliedienaars word deur 'n kuratorium behartig;*
- 5.4 *Ten opsigte van universiteite waar daar nie 'n teologiese fakulteite van die Nederduitse Gereformeerde Kerk bestaan nie, geskied die keuring, begeleiding en toesighouding oor studente wat met die eerste fase van die opleiding vir die evangeliedienaars besig is, deur 'n sinodale kommissie vir begeleiding wat deur die betrokke sinode benoem is;*
- 5.5 *Die kuratorium benoem 'n eksamenkommissie wat bestaan uit soveel lede as wat hy nodig ag uit bevoegde persone voorgelê aan die kuratorium deur die onderskeie sinodes en wat nie noodwendig lede van die kuratorium hoef te wees nie" (Kerkorde, 1998:2).*

Artikel ses lui:

"Die toelating tot die bediening van die Woord geskied deur die Algemene Regskommissie" (Kerkorde, 1998:2).

4.3.1.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland 1959

Die Gereformeerde Kerke het al vroeg ingesien dat 'n deeglike voorbereiding vir die amptelike bediening nodig is. Zwingli en veral Calvyn (Bouwman, 1970:399) het dit noodsaaklik geag dat die bedienaar van die Woord wat die Skrif moes uitleë, onderleg moes wees in die tale en 'n deeglike teologiese opleiding moes hê. In navolging daarvan het ook die Gereformeerde kerke in verskeie lande saamgestem dat teologiese kandidate voorberei moet word vir die bediening (Bouwman, 1970:399).

Die "Ordonnances Ecclésiastiques van Genève" (1541) reël in artikel vyf en ses, dat die bedienaar van die Woord getoets moet word ten einde vas te stel of hy geskik is vir die diens;

Die eksamen

Die eksamen bestaan uit twee dele. Die eerste staan in verband met die leer, naamlik of die beroepene 'n goeie en heilige kennis van die Skrif het, en verder, of hy geskik en bekwaam is om die Skrif tot opbouing van die gemeente te verkondig (Pont, 1981:23). Die Londonse Kerkorde van 1554 meen ook dat geskiktheid vir die amp noodsaaklik is en reël daarom in hoofstuk vyf van dié Kerkorde, wat oor die verkiesing handel, dat vrae aan die verkose ampsdraer gestel moet word (Pont, 1981:19).

Die "Discipline Ecclésiastique" van 1559 van die Franse Kerk bevat geen reëling oor die opleiding van leraars nie. (Pont, 1981:1v)

Die "*Convent van Wezel*" (1568) reël oor geskiktheid, opleiding en ondertekening van formuliere in artikel een, dat gelowige, geleerde manne wat kennis het van die Skrif, geroep word tot herders en leraars. Kennis van die tale, geloof en goeie Skrifuitleg is volgens Wezel baie belangrik. Dit is die uitleg van die Skrif wat belangrik *propositiën* of *profetiën* genoem word (Pont, 1981:75). Verder reël artikel 18 dat navraag gedoen word na die beroepene, waar hy gewoon en skool gegaan het en of hy nie in kettery betrokke was nie (Pont, 1981:77). Die instemming met die leer, soos vervat in die Franse en Nederlandse geloofsbelydenisse, word ook vasgestel (Pont, 1981:72). Teologiese opleiding was egter nooit 'n vanselfsprekende saak nie. By Wezel is die moontlikheid genoem van in-praktyk-opleiding, dit wil sê, 'n voornemende leraar kan by 'n diensdoende leraar opleiding kry (vergelyk Coertzen, s.a.:9).

Die Nasionale Sinode van Emden 1571 reël in artikel 16 dat die bedienaars van die Woord ondersoek moet word of hulle geskik is, maar artikels wat spesifiek die teologiese opleiding en ondertekening van formuliere reël, ontbreek. Die Nasionale Sinode van Dordrecht (1618-1619) reël in artikel een, dat bekwame persone tot evangeliedienaars beroep moet word. Sodanige persone moet getoets word of hulle goeie getuienis binne en buite die gemeente uitleef en in leer en lewe reg optree. (Pont, 1981:130-131.). Dordt laat in artikel agt ruimte vir diegene wat nie gestudeer het nie, maar tog beskik oor "*singuliere gaven*" om tot die bediening toegelaat te word (vergelyk Coertzen, s.a.:9).

Bouwman (1970:402) meen dat daar reeds by Dordrecht in 1578 gepraat word van "*examinatie, die aan de beroeping voorafgaat*". Oor hierdie Sinode skryf Bouwman dat die Sinode soveel vertroue in die Leidsche universiteit gehad het, dat diegene wat deur die Universiteit van Leiden of 'n ander universiteit bekwaam gevind is, vrygestel is van die ondersoek deur die ring. Die sinode het prakties 'n mandaat aan die universiteit gegee vir hierdie ondersoek na die kennis en geskiktheid vir die amp. "*Het examen aan de hoogeschool geld voor het peremptoir examen*" (Bouwman, 1970:402).

Tot en met 1568 is daar slegs een eksamen afgelê. Die Haagsche Sinode stel egter 'n *praeparatoir-examen* in vir kandidate wat dan nie deur die Universiteit of deur die classis geëksamineer is nie (Artikel 18). Die *praeparatoir-eksamen* word by die Zuid-Hollandse Sinode (1608) duidelik van die '*peremptoir*' onderskei. Dit word nie deur Dordt (1619) opgeneem nie (Dordt geld vanaf 1618 tot 1816), maar word later in die algemeen verpligtend (Bouwman, 1970:402). Voetius skryf in 1669: "*Nu echter word het (als ik mij niet bedrieg) in alle kerken en classen in Nederland onderhouden*" (Bouwman, 1970:402).

Na die genoemde ondersoek en geskik bevinding vir die "*Predikdienst*", ontvang die voornemende bedienaar van die Woord die reg om te "*proponeeren*", terwyl hy daarna, wanneer hy 'n roeping ontvang, in die ring, waaronder die roepende gemeente ressorteer, "*peremptoir*" geëksamineer word. Nadat die eksamen met goeie gevolg afgelê is, kan die beroepene in die diens bevestig word. Langsamerhand is die eksamen in sy

geheel deur die kerk opgeëis. Die "*peremptoir-examen*" aan die teologiese fakulteit verdwyn en so ook die "*praeparatoir*". Omstreeks 1636 is die reg om "*praeparatoir*" of "*peremptoir*" te eksamineer die professore ontnem (Bouwman, 1970:403).

Die Gereformeerde Kerke van Nederland het ook reëlins in die verband. Met die oprigting van die Teologiese Skool in 1854 het die Sinode aan die Kuratore van die Skool opgedra om 'n "*praeparatoir-examen*" af te neem, en die studente beroepbaar te verklaar, terwyl die "*peremptoir-examen*" deur die Ring afgeneem is. Dit was moontlik omdat dit 'n kerklike opleidingskool was, maar met die reorganisasie van die Skool, in ooreenstemming met die Teologiese Fakulteit van die Vrye Universiteit, is dié reg die Kuratore ontnem en oorgedra aan die ring of te wel "*classis*". Daardeur het die kandidaat eksamen aan die Teologiese Skool en ook aan die Vrye Universiteit en ander "*hoogeschole*", 'n suiwer wetenskaplike eksamen geword (Bouwman, 1970:403-404).

Die huidige Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland wat by die Sinode van Assen (1957) aanvaar is, reël in artikel vyf, die teologiese opleiding, die eksaminering tot geskiktheid, 'n "*praeparatoir*" eksamen en die nodige getuigskrifte en gawes wat vir die bedienaar van die Woord onmisbaar is (Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland, 1977:3-4).

Bogenoemde reëlins deur die Gereformeerde Kerke van Nederland in verband met teologiese opleiding, geskiktheid vir die bediening en die rol wat die kuratorium speel, verskyn weer in 1962 in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1962:39). Die aanvaarding dat die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk sy beslag in die Gereformeerde Kerk Nederland gekry het, is dus geregverdig. Spesifieke melding van die ondertekening van die formuliere by Nederlandse kerkordes bly egter nog agterweë.

4.3.1.2 Suid-Afrika - 1652 tot 1998

Sover dit die opleiding van die bedienaar van die Woord aangaan, het die Kerkorde van Dordt vanaf 1652 tot 1795 en selfs daarna 'n belangrike invloed op die Kerkordes van die Kaap uitgeoefen. Die "Provisioneele Kerken-Ordre voor de Bataafsche Volksplanting aan de Kaap de Goede Hoop" (1804) reël in artikel 11 dat geen predikant tot die prediking toegelaat word as hy nie die "*de Hooge Schoole*" geslaag het en bewys gelewer het dat hy bekwaam is nie (Dreyer, 1936:11).

Onder Britse bestuur dien die tydperk aan die Kaap vanaf 1806 tot 1824 as oorgangsperiode waarin die Britse regering kerklike regte en voorregte waarborg (Dreyer, 1936:75). Die Algemene Reglement van 1824 reël in artikel 21 dat Predikante vir die kolonie by hulle aankoms by die voorsitter van die Ring van die "*Hoofdkerk*" moet "*legitimeeren*". Ook moes die predikant sy "*Testimonia*" en "*Certificaten*" toon (Dreyer, 1936:217). Geskiktheid en opleiding was belangrik, maar die ondertekening van formuliere word nie gemeld nie.

Tydens die Kaapse Sinode van 1837 het daar juis 'n stryd ontbrand rondom die ondertekening van die Formuliere van Eenheid. Na aanleiding van kerklike gebeure in Nederland was die allesoorheersende vraag by die betrokke Sinodale vergadering of leraars die gereformeerde belydenisskrifte van die kerk moes onderteken omdat ("*quia*") die Woord van God dit bepaal of in soverre ("*quatenus*") dit met die Woord ooreenkom. Die "*quia*" standpunt is aanvaar en geld vandag nog en die ondertekening moet sonder voorbehoud geskied (Coertzen, s.a. :10).

Die "Algemeen Reglement voor het bestuur der Nederduitsche Hervormde Kerk in Zuid-Afrika" (1842) reël met artikel 62,11.a.1 behoorlike eksaminering. Toelatingsvereistes word ook gestel. As deel van die proponentseksamen word die vak "*Expounding the Scriptures*" genoem. Dit en ander bepalings is 'n letterlike oornamie van die Nederlandse Kerk se bepalings. Waar die proponent in die Nederlandse Kerk die formuliere van enigheid "*ter goeder trouw*" aanvaar as bepaling van die Woord van God, beteken dié ondertekening hier meer dat die formuliere onderteken word, omdat hulle met die Woord van God ooreenstem. Dit is egter nie so uitdruklik soos in die Dordtse formule gestel nie waarskynlik omdat, in navolging van die Nederlandse Kerk, die suiwer leer nie so belangrik geag is nie (Pont, 1991:266).

Die drie kerkverbanne in die destydse Vrystaat, Transvaal en Natal bevat ook bepalings in die verband. Die Kerkorde van die Vrystaat meld in 1864 in artikel 16 dat voornemende leraars 'n persoonlike verhouding met die Here moet hê. Om te voorkom dat iemand tot die bediening toegelaat word as hy nie die vereiste handhaaf nie, moes die gemeente voornemende kandidate en hulle ouers hieroor inlig. Teologiese opleiding word egter veronderstel en ondertekening word nie gereël nie (De Wetten en Verordeningen de Nederduitsch Gereformeerde Kerk in de Oranje Rivier Kolonie, 1864:5).

Die Kerkorde van Natal (1931-1951) meld ook in artikel 11, "*die persoonlike ondervinding van God se genade*" as vereiste. In artikel 12 word gereël dat in Natal alleen predikante wat in die Gefedereerde Nederduitse Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika gelegitimeer is, toegelaat sou word. Artikel 13 reël dat, indien bogenoemde nie van toepassing is nie, hulle by die Aktuaris van die Sinode gelegitimeer moet word en bewys van studie aan 'n erkende Universiteit of Seminarie en ook 'n "*Colloquium Doctum*" lewer. Artikel 14 reël die ondertekening van die formuliere (Wette en Bepalings van die Nederduits Gereformeerde Kerk van Natal, 1931:4-6; Wette en Bepalings vir die regering van die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Natal, 1951:3-5).

Die Kerkorde van die "Nederduitsch Hervormde Kerk (1869) in de Zuid-Afrikaansche Republiek" bepaal in Hoodstuk IV, artikel een dat niemand tot die bediening toegelaat sou word as hy nie teologiese opleiding by 'n wettige "*hoogeschool*" deurloop het of deur 'n streeksinode toegelaat is of langs 'n erkende weg bevoeg verklaar is tot die evangelie bediening nie (Die Wetten en Bepalingen voor de Nederduitsch Hervormde Kerk in de Zuid-Afrikaansche Republiek, 1869:10).

Naas opleiding is uiterlike roeping as van kardinale belang beskou.

4.3.2 Historiese analise van artikels vier, sewe en agt ten opsigte van regering

Artikel vier bepaal:

"Niemand mag in die Kerk van Christus in een van dié ampte dien sonder dat hy op wettige wyse beroep (of verkies) is; die nodige approbasie verkry het; en bevestig is nie" (Kerkorde, 1998:2);

Artikel sewe lui:

7.1 ***"n bedienaar van die Woord word deur 'n kerkraadsvergadering beroep..."***. Hiermee saam moet artikel 7b1 ***"Pro forma vir 'n beroepsbrief"***, gelees word (Kerkorde, 1998:3).

Artikel agt:

8.1 ***"Die bevestiging geskied nadat:***

8.1.1 ***approbasie van die gemeente deur afkondiging verkry is;***

8.1.2 ***die ring kontroleer het of daar aan al die kerkordelike vereistes voldoen is;***

8.1.3 ***n akte van demissie uit die vorige werkring of, in geval van evangeliedienaars wat in nie-kerklike betrekkinge gestaan het, 'n getuigskrif van eervolle ontslag en 'n attestaat uit die vorige gemeente ingelewer is;***

8.1.4 ***In die geval van proponente moet die akte van legitemasie getoon word, 'n attestaat by die beroepende kerkraad ingelewer word en geskied die bevestiging met oplegging van hande"*** (Kerkorde, 1998:3).

Die kerk van die Here het deur die eeue heen jaloers toesig gehou oor die indiensstelling van ampte deur die beginsel van wettige verkiesing; die goedkeuring van die verkiesing; en die bevestiging.

Genoemde is volgens die reformatoriese vadere noodsaaklik geag (Pont, 1981:212). Die Nederduitse Gereformeerde Kerk is in artikels vier en agt van die Kerkorde (1998), op sy beurt getrou aan Genève, Wezel en Emden, daarin dat niemand in die kerk van Christus in een van die besondere ampte mag dien sonder dat hulle op 'n wettige wyse beroep of verkies is, die nodige approbasie verkry het en bevestig is nie (Coertzen, 1989:28).

4.3.2.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland (1959)

Kerkordes van Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland (1959) bevat deurlopend reëlins in terme van beroeping, approbasie en bevestiging. Rondom die toetsing reël Genève: die sake met betrekking

tot die bevestiging van die dienaar, die vorm waarop die bevestiging in die diens (of amp) moet geskied (Pont, 1981:23). Die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève (1541) toon min verskil met dié van 1561. Daar is egter 'n paar artikels bygevoeg. Hier word volstaan met die teks van 1561 omdat hierdie teks na alle waarskynlikheid by die Convent van Wezel geraadpleeg is (vergelyk Pont, 1981:22). Artikels 5, 10, 11 en 14 handel oor die beroeping, approbasie en bevestiging. Daar moet op gelet word dat genoemde artikels spesifiek betrekking het op die bedienaar van die Woord en nie op al die ampte nie. By beroeping word artikel 11 toegevoeg om dit verder uit te klaar. Dit lui: *"Die naam van 'n dienaar sal na sy verkiesing afgekondig word en daarby sal in die openbaar gestel word dat, as iemand iets weet wat teen hom ingebring kan word, dan moet hy hom voor die dag van die voorstelling (van die dienaar) aanmeld. Indien die dienaar dan werklik ongeskik vir sy diens bevind word, sal 'n nuwe verkiesing gehou word"* (Pont, 1981:24).

Artikel tien bepaal in verband met approbasie dat die orde van die vroeë kerk gevolg word aangesien die vroeë kerk juis bepaal wat die Skrif leer, naamlik dat:

- die dienaars eers diegene vir die dienswerk kon beroep/kies nadat hulle kennis van die verkiesing/beroep aan die Klein Raad gegee het;
- die kandidaat aan die Raad voorgestel word en indien aanvaarbaar, hy aangeneem en aanvaar word;
- 'n getuigskrif ontvang word en hy vervolgens in 'n godsdiensoefening aan die gemeente voorgestel word, sodat hy deur die algemene toestemming van die gemeente van die gelowiges aangeneem kan word.

Oor die bevestiging skryf artikel 14 voordat een van die dienaars die dienswerk waarin die kandidaat bevestig sal word, sal uiteensit en hom vermaan om dit te doen en dan 'n gebed en voorbede doen dat die Here hom genade sal skenk om sy diens goed te doen (Pont, 1981:24-25). Die verkiesing van die ander ampte is wel kerkordelik gereël (vergelyk artikels 168-170), maar nie in 'n spesifieke artikel nie.

Die gemeente het min inspraak gehad in die beroep van predikante en die verkiesing van kerkraadslede. Die owerheid het die benoeming van kerkraadslede en die aanstelling van predikante nog heeltemal beheer (Pont, 1981:30,47).

Die Londonse Kerkorde van 1554 se reëling in die verband verdien besondere aandag. Volgens dié reëling geskied die verkiesing van ampsdraers deur die gemeente maar eers word 'n vas- en biddag gehou. Daarna word die ampsdraers bevestig met die gebruikmaking van 'n formulier waarin die omvang van die amp uiteengesit word en met vrae waarop die verkose ampsdraer moet antwoord. Handoplegging vorm deel van die bevestiging. Vrae word ook aan ouderlinge en diakens gestel en ten slotte word 'n bevestigingsformulier gelees (Pont, 1981:19).

Die Discipline Ecclésiastique van 1559 reël in artikel ses dat die bedienaars van die Woord deur die ouderlinge en diakens gekies sal word en dan aan die gemeente voorgestel word. Ontevredenheid word na die

provinsiale sinode verwys. Die verkiesing van die bedienaar van die Woord geskied egter deur die ouderlinge en diakens van die gemeente. Artikel agt bepaal dat die belydenis onderteken moet word, die beroep met gebed gepaard moet gaan en handoplegging gehandhaaf word ("*sonder bygelowigheid*"). Artikel tien waarsku dat aansporing verskaf moet word om die beroep aan te neem, maar nie dwang nie (Pont, 1981:51; vergelyk Acta Sinode 1559).

Die Franse Kerkorde het 'n groot invloed uitgeoefen op Wezel en Emden, en daarom verskil die Franse kerkordelike reëlings in verband met die beroeping (verkiesing), approbasie en bevestiging nie veel van die Discipline Ecclésiastique nie.

Betekenisvol van die Convent van Wezel 1568, is dat artikel 12 verskyn en reël dat niemand tot enige ampsdiens toegelaat sal word sonder wettige beroeping, verkiesing, toestemming, eksaminering en ondersoek nie. Dit stem in baie opsigte ooreen met artikel vier van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998). Artikel 13 en 14 reël dat, as gevolg van onwettighede wat kan plaasvind, die owerheid bystand ("*Hun rijp oordeel en voorzichtige verkiezing*") moet verleen aan die ouderlinge tydens die verkiesing en beroeping, diakens word egter nie genoem nie.

In besonder reël artikel 17: "*Daarentusschen oordeelen wij, dat men naar het voorbeeld der apostelen een dag zal instellen tot een plegtig vasten en bidden*". Hier word die voorbeeld van die Londonse Kerkorde opgemerk. Approbasie, bevestiging met openbare gebed of handoplegging word aan kerke oorgelaat volgens artikel 21. Artikel 22 reël dat die bedienaar van die Woord tydens die handoplegging hom voor die hele gemeente moet verbind tot uitbreiding van God se eer en Sy koninkryk (Pont, 1981:77; Acta Sinode 1568). Die bevestiging geskied nie voordat hierdie belydenis gedoen is nie. Wezel skep die konsep, Emden gee beslag daaraan (Pont, 1981:70).

Die Emdense Kerkorde (1571) kondig die begin aan van 'n reeks Nederlandse kerkordes wat saamgestel is volgens die Calvinistiese kerkordelike beginsels. Pont (1981:93) meen dat 'n presbiteraal-sinodale sisteem so uitgewerk word en dat dit uiteindelik in die Kerkorde van Dordrecht sy klassieke samevatting vind. Emden reël egter in artikel 13, dat bedienaars van die Woord nie net deur die Kerkraad gekies word nie, maar ook deur die "*oordeel en goeddunken der klassikale verzameling of van twee of drie ministers uit de genabuurde kerken verkoren worden*". Die stilswye van die gemeente, meld die artikel, wys op goedkeuring (Acta Sinode 1571). Artikel 16 wys op bevestiging: "... *zo zullen zij met gebeden daartoe dienende en oplegging der handen (doch zonder superstitie en noodzakelijkheid) bevestigd worden*" (Pont 1981: Acta Sinode 1571).

Sedert 1578 verkry die owerheid egter meer seggenskap in kerksake: "*De kerken stonden aan de overheid dat recht toe, omdat zij daarvoor in de plaats voorrechten van de overheid verwachtten*" (Bouwman, 1970:384). Maar tog moet daar in 1578 met die bevestiging van die ampte 'n aantal vrae gestel word waarin die bedienaar

moet verklaar dat hy oortuig is daarvan dat hy wettiglik deur God en sy gemeente tot die diens geroep is, dat hy die Heilige Skrif as God se Woord erken en dat dit die volkome saligheid inhou. Hierdie vrae is eers in 1586 in die bevestigingsformulier opgeneem (Bouwman, 1970:412-413).

Die Nasionale Sinode van Dordrecht, 1618-1619 se Kerkorde artikel drie beaam die reëling van Wezel (1568) dat wettige beroeping verpligtend is (Pont, 1981:171; Acta Sinode 1618/19). Artikel vier reël die beroeping van die bedienaar van die Woord. Dordt volstaan met vas en bid, ouderlinge en diakens neem deel aan die verkiesing. Die goedkeuring van die owerheid word behou en die goedkeuring van lidmate van die Gereformeerde gemeente word ook gereël. Die bevestiging geskied met vrae en gebed en oplegging van hande *"die de bevestiging doet (of eenigen anderen, waar meer dienaren zijn) toegaan zal, naar het formulier daarvan zijnde"* (Acta Sinode 1618/19). Dordt geld vanaf 1618 tot 1816.

Sedert die Algemene Reglement van 1816 betree die staat die terrein van die Hervormde kerk verder (vergelyk Bouwman, 1970:312). Koning Willem III gee in 1869 die reg tot selfbeskikking aan die kerk terug (Bouwman, 1970:407). Die reëling dat die staat moet toestemming (approbasie) verleen word nie lank gehandhaaf nie. Wat die *"Vrije Gereformeerden kerken"* betref, skryf Bouwman (1970:407) dat die kerke van die reformasie van 1834 en 1886 die owerheid uit kerklike sake gehou het. Die Christelike Gereformeerde kerk van 1871 het besluit om alle woorde en sinsnedes wat dui op 'n vroeëre verhouding tussen owerheid en staat, te verwyder. Die sinode van die *"Vereenigde kerken"* het op 17 Junie 1892 ook so besluit (Bouwman, 1970:407). Die reëling van die beroeping van die predikant bly egter behoue vir die Vrye Gereformeerde kerke in Nederland (vergelyk Bouwman 1970:384). Artikel vier van die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke bepaal dat verkiesing voorafgegaan moet word deur gebed deur die kerkraad en die diakens (Bouwman, 1970:384). Hierdie reëlings word ook in Suid-Afrika voortgesit.

4.3.2.2 Suid-Afrika - Vanaf 1652 tot 1998

Die Kerkorde van Dordt het in Suid-Afrika gegeld vanaf 1652 tot 1795 (Coertzen, 1989:25). Engeland het egter die bewind oorgeneem en reël in artikels 9, 10, 21 van De Mist se Kerkorde dat beroeping nie sonder die staat mag geskied nie (Dreyer, 1936:10 en 13).

In Artikel tien van de Mist se Kerkorde word bepaal dat geen Kerkgenootskap 'n leraar mag benoem as hy nie die reg van inwoning van die Goewerneur verkry nie (Dreyer, 1936:10). Artikel 23 reël dat die verkiesing van ouderlinge en diakens by nuutgestigte gemeentes deur die Landdros van die distrik benoem word (Dreyer, 1936:13). Artikel 24 wys daarop dat die jaarlikse verkiesing van ouderlinge en diakens deur die Goewerneur goedgekeur moes word (Dreyer, 1936:13).

Die kerk, teenstrydig met De Mist se Kerkorde, het sy eie sake probeer reël deur 'n Algemene Reglement (1824) daar te stel, wat wys op die moontlikheid dat Dordt ook nog in gebruik was (Dreyer, 1936:215).

In 1842 word reëlings met betrekking tot die *Algemeen reglement voor het bestuur der Nederduitsche Hervormde Kerk in Zuid-Afrika* aangepas. Artikel 20 bepaal dat die kerkraad sou bestaan uit predikante, ouderlinge en diakens (wat verkies is uit die "Godsdienstige, kundigste en voornaamste leden der Gemeente" (Dreyer, 1936:217). Die owerheidsgoedkeuring wat vroeër by die verkiesing van ouderlinge en diakens gegeld het, kom nie weer voor nie (Pont, 1991:267). Artikel 21 bepaal dat inkomende predikante van die Hervormde Kerk by die voorsitter van die ring van die "hoofdkerk" moet aanmeld, rapporteer aan die "hoofdgebieder" en sy sertifikate toon (Dreyer, 1936:218). Die ordonnansie het boonop ook nog bepaal dat die Goewemur alle aanstellings doen (Pont, 1991:267). Die Wette en Bepalings van 1842 is 'n mengvorm van die ouer Calvinistiese presbiteraal-sinodale ordereëlins wat vermeng met die van die 19de eeuse Nederlandse Kerkwette (Pont, 1991:167). Met die Loedolff saak verkry die Vrystaat, Transvaal, Kaap en Natal na 1862 aparte sinodes en word hulle elkeen verantwoordelik vir eie kerkordelike reëlins. Hierdie drie sinodes, saam met die van die Kaap, het nie afgewyk van reformatoriese beginsels aangaande beroeping (verkiesing), approbasie en bevestiging nie.

In 1957 is daar aandag gegee aan die beroeping, approbasie en bevestiging in artikels 5-1 en 13-16. 'n Artikel wat die beroeping (verkiesing), approbasie en bevestiging van die ampte kompak saamvat, ontbreek egter nog (Bepalinge en Reglemente van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, 1957:3-5). Na die eenwording van die onderskeie sinodes word die verkiesing, approbasie en bevestiging van ampte in die Kerkorde van 1962 in twee artikels onderskei.

Artikel vier bepaal:

"Niemand kan in die Kerk van Christus in een van hierdie ampte dien sonder dat hy op wettige wyse beroep (of verkies) en bevestig is, nadat die nodige approbasie verkry is nie" (Handelinge Sinode, 1962:39). In 1966 lees die laaste sin "..., **die nodige approbasie verkry het en bevestig is nie**" (Handelinge Sinode, 1966:582). Gedurende die tydperk 1970-1998 ondergaan artikel vier geen verandering nie.

Vanaf 1962 tot 1998 is daar nie veel verandering aan die artikel aangebring nie behalwe dat in 1966 "Bedienaars" – "bedienaar" word. In 1970 word bygevoeg, "...**of gewone kerkraadsvergadering na gelang elke Sinode mag bepaal**". In 1974 word "**Die bedienaar**" word "**'n bedienaar**". In 1982 kom by "...**of 'n leraar van de ring deur die konsulent daartoe versoek**." In 1986 val "**Deur die gekombineerde kerkraad**" en "**gewone**" weg en "**standplaas**" word deur "**gemeente**" vervang. Vanaf 1986 geen verandering tot 1998 (Kerkorde, 1998:3).

Artikel agt in 1962 bepaal:

(a) *Die bevestiging geskied nadat:*

- *Approbasie van die gemeente deur afkondiging verkry is; Approbasie van die Ring verkry is;*
- *Akte van demissie uit vorige werkkring ingelewer is.*

- (b) *In geval van proponente of kandidate se toelating tot die heilige diens, moet die akte van toelating getoon word en geskied die bevestiging met oplegging van hand (Handelinge Sinode 1962:40).*

Tussen 1962 en 1974 word geen verandering aangebring nie. In 1978 kom punt 8.1.4 by "en 'n attestaat by die beroepende kerkraad ingelewer word en akte van toelating word akte van legitimasie". In 1982 by punt 8.1.3 word bygevoeg, "Of in geval van evangeliedienaars wat in nie-kerklike betrekking gestaan het, 'n getuigskrif van eervolle ontslag en 'n attestaat uit die vorige gemeente ingelewer is". In 1990 verval "of kandidate tot die heilige diens". In 1998 vind geen verandering plaas nie (vergelyk Kerkorde, 1962:40 en 1998:3).

4.4 HISTORIESE ANALISE VAN ARTIKELS 9, 48, 49, 51 - DIE ARBEID VAN DIE PREDIKANT

Artikels 9, 48, 49, 51 handel oor die arbeid (taak) van die bedienaar van die Woord. Omdat artikels 48, 49, en 51 in sekere onderafdelings van artikel nege vervat is en breedweg oor sake handel wat reeds in dié artikel voorkom; te wete erediens; prediking; sakramente; herderlike sorg; valse leringe, en nie verdere take reël nie, word elke artikel nie histories en teologies geanaliseer nie, maar word artikel nege uitgesonder. Daar word egter na die ander artikels verwys, omdat dit wel op die taak van die bedienaar van die Woord betrekking het. Hierdie artikels lui:

Artikel 9:

"Die amp of bediening van die bedienaar van die Woord is gerig op die Woordbediening in sy verskillende gestaltes en omvat:"

- 9.1** *die prediking;*
- 9.2** *die bediening van die sakramente;*
- 9.3** *die diens van gebede;*
- 9.4** *die leiding van die eredienste;*
- 9.5** *die kerklike onderrig, in samewerking met die ander ampte en die gelowiges;*
- 9.6** *die behartiging van die herderlike sorg, veral in die vorm van huisbesoek, saam met die kerkraadslede;*
- 9.7** *die ywer vir die uitbreiding van die koninkryk van God;*
- 9.8** *die regering, organisasie, leiding en bestuur van die gemeente saam met die ouderlinge en diakens;*
- 9.9** *die uitoefening, saam met die ouderlinge en diakens, van die opsig en tug oor die gemeente;*
- 9.10** *die leiding van kerkraadsvergaderings".*

Artikel 48:

- 48.1** *"Die erediens is, onder die genadige werking van die Heilige Gees, die openbare samekoms van die gemeente tot ontmoeting met God en onderlinge gemeenskap van die heiliges en wel onder*

leiding van die besondere ampte en deur die bediening van die Woord, die bediening van die heilige sakramente, die gebed, die kerklied en dankoffers.

48.2 *Die inrigting van die eredienste word deur die kerkraad vasgestel met gebruikmaking van Bybelvertalings wat vir amptelike gebruik aanvaar is, die liturgiese orde van die erediens, asook die liederebundel(s) en die liturgiese formuliere, soos deur die Algemene Sinode vasgelê.*

48.3 *Die leiding van eredienste berus by een van die volgende persone:*

48.3.1 *die bedienaar van die Woord van die plaaslike gemeente, of in sy afwesigheid;*

48.3.2 *die konsulent;*

48.3.3 *'n ander bevoegde evangeliedienaar van gereformeerde belydenis wat deur die kerkraad daartoe uitgenooi is;*

48.3.4 *n student van 'n teologiese fakulteit van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (Artikel 5.2) wat, of in ooreenstemming met die vereistes van die betrokke fakulteit en met toestemming van die kerkraad, deel van sy praktiese opleiding in die gemeente ontvang, óf na voltooiing van sy praktiese werk deur 'n kerkraad uitgenooi is;*

48.3.5 *'n ouderling van die betrokke gemeente wat 'n leesdiens waarneem;*

48.4 *Prediking:*

48.4.1 *Met die oog op die verkondiging van die volle raad van God moet die prediking deurgaans volle reg aan die kerklike jaar en die belydenisskrifte laat geskied;*

48.4.2 *Die inhoud van die prediking moet steeds 'n verklaring en toepassing van die Heilige Skrif wees;*

48.5 *Die Heidelbergse Kategismus, Nederlandse Geloofsbelijdenis en Dordtse Leerreëls moet deurentyd sistematies in die prediking aan die orde gestel word".*

Artikel 49:

49.1 *"Die Heilige Doop word, behalwe by hoë uitsondering, in 'n erediens deur 'n bedienaar van die Woord bedien.*

49.2 *Die Heilige Nagmaal word minstens vier maal in die jaar in elke gemeente gevier"*

Artikel 51:

"Die bedienaars van die Woord, ouderlinge en diakens moet deur die behartiging van getroue huisbesoek die herderlike sorg uitstrek tot alle lidmate van die gemeente, in die besonder behoeftiges, siekes en oues van dae. Hulle moet met besoek bemoedig, vertroos en ondersteun. Voorts moet lidmate voortdurend gewaarsku word teen valse leringe en dwalinge, teen wêreldgesindheid en goddelose lewenspraktyke" (Kerkorde, 1998:4, 16-18).

4.4.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland 1959

In die *Ordonnances Ecclésiastiques* van Genève 20 November 1541, het Calvyn en sy medewerkers (ses lede van die Klein Raad) die eerste poging aangewend om die taak van die bedienaar van die Woord vanuit die

invloed wat hy in Straatsburg beleef het, te omskryf (Pont, 1981: 21).

Artikel vier, afdeling een lui: *"Die opdrag van die herders, wat deur die Skrif soms ook opsieners, ouderlinge en dienaars genoem word, is om die Woord van God tot lering, tot vermaning, teregwysing en bestraffing in die openbaar en aan die enkelinge te verkondig; om die sakramente uit te deel en om saam met die ouderlinge (en verteenwoordiger van die Raad) die broederlike teregwysing te hanteer"* [In die Ordonnances Ecclésiastiques van 1561 bly dié artikel dieselfde] (Pont, 1981:23).

In die Londonse Kerkorde van 1554 (die oudste Nederlandse Kerkorde) word die taak van die bedienaar van die Woord omskryf as Woordverkondiging en Sakramentsbediening. Die "superintendent" (regerende ouderling), wat deur die Engelse koning in sy *charter* aan die gemeente benoem is, het hierdie take vervul (Pont, 1981:19).

Die Discipline Ecclésiastique van 1559 verwys nie na die taak vir die bedienaar van die Woord nie (Pont, 1981:50-54). Die artikels van die Convent van Wezel (gehou buite Nederland as gevolg van vervolging) begin om die ampswerk van die bedienaar van die Woord sorgvuldig te omskrywe en noem as belangrikste take, die Woordverkondiging, die bediening van die sakramente en die tug [artikel 23] (Pont, 1981:72). Spoelstra (1989:113) meen dat, toe die Kerkorde te Emden in 1571 sy eerste treë geneem het, het predikante lankal gewoet en gedoen wat van hulle verwag word. Emden het egter nie 'n formele Kerkorde opgestel nie (Pont, 1981:93).

Die Nasionale Sinode van Dordrecht, 1618-1619 sien die taak (artikel 16) as: Gebede en Woordbediening, sakramentsbediening, let op ouderlinge en diakens, kerklike tug saam met die ouderlinge uit te oefen en sien toe dat alles eerlik en ordelik geskied (Pont, 1981:178). Dit is belangrik om daarop te let dat vanaf 1541 tot voor Dordt gebed nie so sentraal gestaan het in die omskrywing van die taak van die bedienaar van die Woord nie. Dit blyk dat dit wat Calvyn in sy eerste Kerkorde aangaande die taak van die bedienaar van die Woord gestel het, amper woordeliks in die Kerkorde van Dordt terug te vind is. Vir die eerste keer moes die bedienaar van die Woord ook waak oor die orde in die gemeente. Belangrik is dat die Kerkraad die bevoegdheid gegee is om vas te stel wie in die gemeente sal preek of die sakramente mag bedien (vergelyk artikel 15). 'Dit is n opdrag wat direk saamhang met die ouderlinge se opsigtaak ten opsigte van die verkondiging, soos aangedui in die formulier vir die bevestiging van ouderlinge [sien ook artikel 16] (Pont, 1981:172).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke Nederland (vasgestel te Assen 1957) reël in artikel nege die taak van die bedienaar van die Woord wat in drie dele uiteengesit word, te wete:

- Woordverkondiging aan die wat vreemd staan teenoor die evangelie, sakramentsbediening, uitspreek van die seën, leiding van amptelike werksaamhede in die eredienste, afneem van belydenisaflegging,

- vermaning en tug; bevestiging van ampsdraers, bevestiging van huwelike en kategetiese onderrig;
- herderlike sorg saam met die ouderlinge, opsig, vermaning, tug oor medeampsdraers uitoefen, gemeente getrou te besoek en ook ander op hierdie wyse vir die evangelie van Christus te wen;
- die kerkraad kan 'n bedienaar van die Woord nog besondere opdragte bygee en op grond daarvan vrystel van een van die take soos vervat in bogenoemde twee paragrawe (Kerkorde van die Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:5).

Gebed word hier blykbaar veronderstel, maar nie spesifiek genoem nie. Dit blyk dat die ontwikkeling van taakverdeling aan die bedienaar van die Woord in Nederland in die breë volstaan met dit wat gereël is in die verlede vanaf die reformatie tot 1959. Vir 150 jaar het die Nederduitse Gereformeerde Kerk aansluiting by veral die Kerkorde uit Nederland gevind. Behoeftes aan formele bepalings vanuit eie bodem, het ontstaan en bring die nodige invloed uit ander oorde mee.

4.4.2 Suid-Afrika - Vanaf 1652 tot 1998

In die Klassikale Akte en artikel 16 word die taak van die bedienaar van die Woord as volg beskryf: *"Gods Woord suiwer te preek, die mense in Gods naam die bekering tot God en die versoening met Hom deur die geloof in Jesus Christus te verkondig, die Sakramente te bedien, die gemeente met openbare gebede voor te gaan, en saam met die ouderlinge en diakens die lede in goeie dissipline en orde te regeer en te hou."* (Moorrees, 1937:58).

In die negentiende eeu was die Kerkorde van De Mist in kerklike gebruik. Daarin bestaan nie 'n artikel wat die taak van die bedienaar van die Woord spesifiek uitspel nie, alhoewel daar wel ordereëlings is wat die bedienaar van die Woord se werk in die uitgestrekte platteland bepaal, juis omdat die owerheid bang was dat mense by verafgeleë plekke nie bedien sou word nie. Artikel 30 beklemtoon die bediening van die Woord, sakramente, huisbesoek, kategetiese, vertroosting en nakoming van wette (Dreyer, 1936:15-16). Dit is eienaardig dat De Mist so 'n formulering daarstel rondom die pligte van die bedienaar van die Woord as hulle net doodgewoon by Dordt kon gehou het. Daar is wel aanduiding dat Dordt gebruik is (vergelyk 4.3.1.2:134). Artikel 23 lees: *"De Kerkenraaden in elke gemeente worden verkooren op de wyze by de Kerken-Order bepaald"* (Dreyer, 1936:13). Dit kan moontlik na Dordt verwys, maar die dankbaarheid van die Kerkrade van Stellenbosch en Kaapstad oor De Mist se Kerkorde, laat egter weer twyfel ontstaan of Dordt nog 'n plek gehad het.

Die formulering tydens die kerkvergadering dui tog op dit wat in Dordt voorkom. In die openingsrede van die *Algemeene Kerkenvergadering in 1824* verwys die Praeses, Ds. J.C. Berrange na die *"vigerende Kerkenorde"* en dat die vergadering hom besig moet hou met veranderings en die behoeftes van die tyd ooreenkomstig die "fundamentele grondstellingen van de Nederlandsche Kerk" (Dreyer, 1936:205).

Bogenoemde verwysing dui moontlik daarop dat van De Mist gepraat word, veral as die kontak met Nederland en die onthouding van byvoorbeeld die Staat genoem word. Die Nederlandse invloed is sterk te bespeur, maar ook die eietydse behoeftes moes in die Kerkorde na vore kom. Die rede dui ook op 'n bepaalde historiese bewuswording dat 'n eie kerkverband gevorm word.

Die vermoedens dat De Mist se Kerkorde ook gefunksioneer het, word verskerp deur die volgende resolusie van die Sinode 1824: "(a) *De Synode heeft besloten, dat de Kerkenorder door den Heer Commissaris Generaal Mr. J.A. de Mist, in het jaar 1804 ontworpen, beschouwd zal moeten worden als de grondwet der Hervormde Kerk in deze Volksplanting, van de welke deze latere algemeene bepalingen van Kerkbestier slechts modificaties en byvoegsels zyn, uit de veranderde gesteldheid der tyden en omstandigheden geboren*" (Dreyer, 1936:208). Die woorde "zal moeten worden" dui daarop dat daar nie 'n ander keuse bestaan het nie, al sou daar ander menings gewees het. Die omskrywing van Artikel 30 van De Mist spreek van Staatsoorheersing, meer as van 'n kerkordelike bepaling. Dit mag moontlik wees dat die huisbesoek aan die verafgeleë plekke die ontstaan of beginpunt was van huisbesoek soos dit vandag voorkom. Prinsipieel dui die Skrif aan dat die herder die kudde moet versorg, om by die huisgesin aan huis te kom, is deel van hierdie versorging.

Die Kerkorde het tussen 1804 en 1824 geen verandering met betrekking tot die taak van die bedienaar van die Woord ondergaan nie.

Die Algemene Reglement van die Nederlandse Hervormde Kerk, sewende afdeling - **Over het Kerkelijk Bestuur in de gemeenten**, Art. 84 het in 1824 as volg bepaal: "... *De pligten van de Leeraren, de Ouderlingen, de Diakenen en de betrekking van Diakenen tot den Kerkenraad, worden door het Synode bij het reglement op de Kerkenraden omschreven en bepaald*" (Hooijer, 1846:40).

Die Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika (1824) bepaal in artikel 43 dat die bedienaar van die Woord die volgende moet doen, naamlik:

- die herderlike werk;
- prediking;
- kategese;
- huisbesoek;
- siekebesoek; en
- hou van plegtighede by die erediens

(Gazette Kantoor, 1844:27-28).

Die Kerkorde van 1874 voeg een artikel by te wete "10) *Ook in de Engelsche taal te prediken, waar het*

bevorderlijk is aan de zaak des Evangelies en het welzijn der gemeente" (Smith, 1874:40).

Vanaf 1884 tot en met 1903 is daar nie veranderings aangebring in die formulering van die taak van die bedienaar van die Woord nie, alhoewel die ampte wel die kerklike bestuur voorafgaan.

In die volgende jare is daar enkele byvoegings gemaak en veranderings veral met die vertaling uit Nederlands in Afrikaans, maar in wese is dieselfde stipulasie in die Kerkorde gehandhaaf (vergelyk 4.4.2:138).

In 1903 is na "*het Avondmaal*", by punt (1), ook "*...en het prediken over de waarde van den Doop*" bygevoeg (Van Heerden, 1903:2).

Die periode 1904 - 1962 bring ook nie veel verandering nie. Die volgende verandering word eers in 1957 aangebring. Die tiende punt wat oor Engelse prediking wat in 1874 bygevoeg is, het weggeval (Smith, 1874:40, vergelyk Bepalinge en Reglemente, 1957:2) die twee bepalinge in verband met afwesigheid en verlof is bygevoeg. Die daarstelling van die eerste Kerkorde van die Algemene Sinode van 1962, veral rondom die taak van die bedienaar van die Woord, het ook nie wesenlike verandering getoon teenoor dit wat die kerk alreeds geken het nie. Pliete wat bykom is:

- (a) *...en die diens van die gebede;*
- (g) *Die leiding van kerkraadsvergaderings"* (Handelinge van die eerste vergadering van die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1962:40).

Tussen 1966 en 1986 ondergaan die kerkorde geen verandering nie. In 1990 word bygevoeg 9.7 "*...die ywer vir die uitbreiding van die koninkryk van God*" en 9.8 "*...die regering, organisasie, leiding en bestuur van die gemeente saam met die ouderlinge en diakens*" (Kerkorde, 1990:3-4). In 1994-98 geen verandering (Kerkorde, 1998:4).

Artikels 48, 49, 51 in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde kerk wat verband hou met die taak van bedienaar van die Woord soos in artikel nege gereël, toon min verandering tussen 1962 en 1998. Enkele reëlins word deur die jare bygevoeg, maar geen wesenlike verandering is aangebring nie (Kerkorde, 1998:16-18).

4.5 HISTORIESE ANALISE VAN ARTIKELS 10 TOT 14, 62 TOT 64: DIE POSISIE EN BEVOEGDHEID VAN DIE PREDIKANT

Artikels 10 tot 14, 62 tot 64 beklemtoon die feit dat die bedienaar van die Woord 'n bepaalde posisie beklee en bevoegdheid besit wanneer hy in die Here se diens staan.

4.5.1 Historiese analise van artikel tien

Artikel tien bepaal:

"'n Bedienaar van die Woord mag geen ampspligte (artikel nege) uitoefen binne die grense van 'n ander gemeente sonder die toestemming van daardie kerkraad nie" (Kerkorde, 1998:4).

4.5.1.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland 1959

Die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève (1541), die Londense Kerkorde van 1554, die Discipline Ecclésiastique van 1559, die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève 1561, die Convent van Wezel 1568, die Nasionale Sinode van Emden 1571, meld nie so 'n artikel nie.

In 1578 besluit die Nasionale Sinode van Dordrecht in artikel sewe dat dit niemand betaam om van een plek na 'n ander te reis om te preek nie, aangesien die amp van apostels en evangeliste lank reeds nie meer in die gemeente van God bestaan nie (Pont, 1981:132, vergelyk Biesterveld en Kuypers, 1905:98). Die artikel sluit aan by Calvyn se Institusie (IV.3.vii) waarvolgens die Kerkorde van die Nasionale Sinode van Middelburg 1581 bepaal het dat niemand hom as prediker by die gemeente mag opdring nie. Om te preek moet hy aan 'n bepaalde kerk verbonde wees of verlot van 'n sinode of klassis ontvang het (Biesterveld en Kuypers 1905:143, vergelyk Spoelstra 1989:110).

Die Nasionale Sinode van Den Haag (1586) het in artikel 13 van die Kerkorde standpunt ingeneem teen wat los predikante genoem kan word. Daar word gestel dat niemand die diens van sy gemeente mag verlaat nie en dat hy nie terwyl hy nie aan 'n vaste werkkring verbonde is nie, hier en daar mag gaan preek nie. Dit hang natuurlik saam met die feit dat vanweë die vervolgings dit gebeur het dat predikante soms hulle gemeentes moes verlaat of moes ervaar dat die gemeente verdwyn het (Pont, 1981:160).

Die Nasionale Sinode van Dordrecht 1618-1619 handel in artikel 15 oor waar die bedienaar van die Woord sy ampspligte mag uitvoer. In wese verskil dit nie veel van die Den Haagse besluit in 1586 nie (Pont, 1981:178). Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland bepaal in artikel tien dat geen bedienaar van die Woord in 'n ander kerk voorgaan in 'n samekoms van 'n gemeente wat die karakter dra van 'n kerkdiens nie (Kerkorde van die Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:5-6). Geen ompaaie kan gevolg word om hierdie reëling te omseil met 'n byeenkoms wat dan nie byvoorbeeld op 'n Sondag plaasvind of waar daar dan nie gepreek en sakramente bedien word nie.

Die Kerkorde van die Nederlandse Hervormde Kerk bepaal in artikel 15 dat geen bedienaar van die Woord sy diens mag verlaat om buite die *"consent en autoriteit der synode of classe"* te preek of sakramente te bedien nie en dit geld ook vir iemand *in eene andere kerk* (Bouwman, 1970:481).

Wanneer artikel 10 van die Gereformeerde Kerk van Nederland vergelyk word met artikel 10 van die

Nederduitse Gereformeerde kerk, is dit duidelik dat die Nederduitse Gereformeerde Kerk se Kerkorde op hierdie punt baie sterk beïnvloed is deur die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland.

4.5.1.2 Suid-Afrika - vanaf 1652 tot 1998

Die Provisioneele Kerken-Ordre voor de Bataafsche Volkplanting aan de Kaap de Goede Hoop (1804) JA De Mist maak slegs in artikel 12 melding daarvan dat geen ongeordende persone tot die bediening in die volksplanting toegelaat word nie (Dreyer, 1936:11). Ook artikel 25 in die derde afdeling van die Algemeen reglement voor het bestuur der Nederduitse Hervormde Kerk in Zuid-Afrika (1824) meld dit (Dreyer, 1936:218).

Die Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduits Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika 1871 reël in artikel 45 dat predikante van die kerk en ander kerkgenootskappe met toestemming van die ouderlinge tot die kansel toegelaat word. "*Ingeval van verschil van gevoelens beslist de kerkeraad*" (Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitsch Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, 1871:36).

Die drie sinodes buite die Kaap reël ook oor prediking in ander gemeentes of kerke. Artikel 25 van die Kerkorde van Natal (Wette en Bepalings van die Nederduits Gereformeerde Kerk van Natal, 1931:13) en die Wetten en Bepalingen voor de Nederduitsch Hervormde Kerk in die Zuid-Afrikaansche Republiek (1869) in hoofstuk IV, artikel nege, verskil nie van die Kaap nie (Wetten en Bepalingen voor de Nederduitsch Hervormde Kerk in de Zuid-Afrikaansche Republiek, 1869:11). In 1954 volstaan die Kerkorde van Transvaal met die reëling in artikel 42 dat optredes in ander gemeentes verbode vir predikante is (Wette en Bepalinge vir die regering van die Nederduitse Hervormde of Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika, 1954:20).

Die Kerkorde van 1962 artikel tien lui: "*Geen bedienaar van die Woord mag in 'n ander gemeente sonder toestemming van daardie kerkraad optree nie*" (Handelinge Algemene Sinode 1962: 40.) Artikel tien het onveranderd gebly van 1962 tot 1982 (Kerkorde, 1966:584 en 1982:3) behalwe dat in 1970 *Geen bedienaar 'n Bedienaar* geword het. In 1998 lui artikel tien: "*'n Bedienaar van die Woord mag geen ampspligte (Artikel 9) uitoefen binne die grense van 'n ander gemeente sonder die toestemming van daardie kerkraad nie*" (Kerkorde, 1998:4).

4.5.2 Historiese analise van artikel 11

Dié artikel lui:

"Aangesien 'n predikant sy lewe lank aan die kerkdiens verbonde is, hou hy op om predikant te wees indien hy sy gemeente of werkkring in die kerkverband verlaat om 'n ander betrekking te aanvaar. Hy kan egter vooraf van die Algemene Regskommissie verlof ontvang om sy bevoegdheid as proponent te behou. Sodanige behoud van bevoegdheid kan alleen verleen word indien die betrekking wat hy aanvaar, 'n geestelike karakter dra en wat regstreeks met die verkondiging van die Woord in verband

staan en ten bate van die Nederduitse Gereformeerde Kerk geag word” (Kerkorde, 1998:4). Die diens van die bedienaar van die Woord vereis dat hy bevoeg moet wees vir die roeping waartoe die Here hom geroep het. Die “Reglement vir die reëling van die bevoegdheid van predikante en proponente” moet by artikel 11 gelees word, dit lui:

“1. Algemene uitgangspunte

Daar moet by elke aspek van die reëling van die bevoegdheid (wat verpligtinge en regte insluit) van predikante en proponente daarvan uitgegaan word dat dit Christus is wat sy kerk deur sy Woord en die Heilige Gees regeer en dat Hy dit doen deur persone wat Hy daartoe roep, toerus en in sy diens stel.

1.2 *Die bevoegdheid vir die uitvoering van die werk van die bedienaar van die Woord is nie geleë in bepaalde vermoëns of besondere kwaliteite, of ‘n aparte geestelike stand wat beklee is met ‘n blywende eer of mag en wat deur daad van ordening verkry word nie. Daar bestaan nie so iets soos ampstatus wat aan die persoon kleef en aan hom sekere regte en bevoegdhede verleen sonder dat hy sy amp binne gemeentelike of kerkverband beklee nie.*

1.3 *Iemand kan slegs predikant wees indien hy behoorlik beroep/benoem, approbasie verkry en bevestig is (Kerk Orde Artikel 4). Die amp funksioneer binne gemeentelike verband met dien verstande dat persone in 2.3 genoem, naamlik die wat deur die kerkverband beroep is as dosente aan die teologiese opleidingsentra van die NG Kerk of in diens van ringe, sinodes of die Algemene Sinode, per ooreenkoms met ‘n gemeente in ‘n gemeente beroep en bevestig kan word.*

1.4 *Die amp van die bedienaar van die Woord word in artikel 9 van die Kerkorde omskryf.*

2 *Die bevoegdheid van predikante*

2.1 *Vir die verkryging van die bevoegdheid van ‘n predikant geld die volgende. Hy is iemand wat:*

2.1.1 *die innerlike roeping van die Here ontvang het,*

2.1.2 *die teologiese opleiding volgens die voorskrifte van die Algemene Sinode deurloop het,*

2.1.3 *aan ‘n ondersoek ten opsigte van leer en lewe en die geskiktheid vir die bediening onderwerp is,*

2.1.4 *gelegitimeer en beroepbaar gestel is,*

2.1.5 *deur ‘n gemeente of ander kerklike instansie beroep is, en*

2.1.6 *in die amp bevestig is.*

2.2 *Elke predikant wat in ‘n gemeente bevestig is, beklee die amp soos omskryf in Artikel 9.*

2.3 *Aan persone wat beantwoord aan al die vereistes vir die amp van predikant, maar wat nie in die amp staan nie, aangesien hulle nie na ‘n gemeente beroep en bevestig is nie, word die bevoegdheid van predikant verleen. Hulle is die volgende:*

2.3.1 *Persone wat deur die kerkverband geroep is om as dosente studente aan die teologiese opleidingsentra van die Nederduitse Gereformeerde Kerk op te lei;*

2.3.2 *Predikante wat in diens van die kerkverband benoem is: hulle kan in diens van die ringe, sinodes of die Algemene Sinode wees.*

2.4 *‘n Proponent wat vir enige van die poste wat onder 2.3.2 vermeld word, benoem word, bly ‘n*

proponent.

- 2.5 *Persone wat ingevolge Artikel 12.5.2 en 12.5.3 demissie ontvang het, behou die bevoegdheid om predikant te wees met dien verstande dat hulle hul jaarliks voor 31 Oktober by die Algemene Regskommissie aanmeld met vermelding van redes waarom hulle steeds predikantsbevoegdheid moet behou.*
- 2.6 *Emeriti wat ingevolge Artikel 14 uit diens getree het, behou die bevoegdheid om predikant te wees"* (Kerkorde, 1998:31-32).

Dit is belangrik om daarop te let dat die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk voorsiening maak daarvoor dat hierdie bevoegdheid van die bedienaar van die Woord verbeur kan word en dat die bedienaar van die Woord 'n voorgeskrewe weg moet volg om weer tot die bediening toegelaat te word. Hierdie reëlings word omskryf in punt vyf "*Verlies van bevoegdheid*", ses tot agt "*Hertoelating tot die bediening*", punt nege "*Toelating tot die bediening van predikante uit ander kerke*" en punt tien "*Verloë in verband met ampsbevoegdheid*", van die "*Reglement vir die reëling van die bevoegdheid van predikante en proponente*" (Kerkorde, 1998:32-35).

4.5.2.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland 1959

Die eerste verskyning van sodanige artikel is in die Kerkorde van Dordrecht 1578. Dordt beskou die amp van bedienaar van die Woord as 'n lewenslange diens (Pont 1981:126 en 132). Die Sinode van Dordrecht 1578 het eers net die positiewe beginsel van lewenslange diens gestel en daarmee die deurlopende Skrifgegewens oor die opsienersamp korrek weergegee (Spoelstra, 1989:95).

Gedurende die Reformasie het gemeentes verdwyn en moes predikante 'n ander heenkome soek; gevolglik het die Sinode van Middelburg 1581 ontslag by wyse van uitsondering moontlik gemaak en veronderstel dat nie die persoon nie, maar 'n sinode sou oordeel of dit geregverdig is of nie (Bos 1950:62). Tereg het die kerke te Den Haag in 1586 die klassis in die plek van die streeksinode gestel (Spoelstra, 1989:95).

Die Nasionale Sinode van Dordrecht (1618-1619) volstaan met artikel twaalf dat die bedienaar van die Woord sy lewe lank aan hierdie diens verbonde is (Pont, 1981:177-178).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerk in Nederland (vasgestel by die Sinode van Assen 1957) sit die reëling voort dat die bedienaar van die Woord nie sy amp mag neerlê om hom tot "*een andere staat des levens te begeven*" nie behalwe om gewigtige redes en indien die kerkraad en ring met goedkeuring van die afvaardiging van die streeksinode so oordeel (Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:7, vergelyk Bouwman, 1970:462).

4.5.2.2 Suid-Afrika - vanaf 1652 tot 1998

Hierdie artikel 11 vind hom terug in die Kerkorde wanneer die Kerkorde van die Kaap (1881) in artikel 336 meld dat, indien 'n bedienaar van die Woord sy amp vir 'n "*seculair ambt of burgerlijke betrekking*" neerlê, "*zal, weer beroepen zijnde, niet bevestigd mogen worden*", as hy nie eers aan die ring waaronder hy sorteer bewys gelewer het van goeie sedelike gedrag en ook 'n "*Colloquium doctum*" voor die eksamenkommissie afgelê het nie (Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, 1881:114).

Die Kerkorde van die Vrystaat (1864) meld in artikel 264 in die verband ook dat, indien 'n bedienaar van die Woord sy amp vir 'n "*seculair ambt of burgerlijke*" *betrekking* neerlê, so 'n predikant beroepbaar is, maar nie bevestig mag word nie, as daar nie bewys gelewer word aan die ring en gemeentes waaronder hy twee jaar geressorteer het van goeie sedelike gedrag, en verder moet hy ook 'n "*Colloquium doctum*" voor die Algemene Sinodale kommissie aflê (De Wetten en Verordeningen de Nederduitsch Gereformeerde Kerk in de Oranje Rivier Kolonie, 1864:81).

Die Kerkorde van Natal (1951) meld in artikel 16(c) dat, indien 'n bedienaar van die Woord sy bediening neergelê het vir 'n sekulêre amp of burgerlike betrekking sonder verlof tot behoud van status, sy legitimasie verval.

Toelating tot die bediening na bekleding van 'n sekulêre amp kan slegs volgens artikel 18 geskied as daar 'n bewys aan die Sinodale Kommissie voorgelê word van onberispelike handel, onderteken deur voorsitters van die ring en kerkraad onder wie se toesig hy die vorige twee jaar gestaan het (Wette en Bepalings van die Nederduits Gereformeerde Kerk van Natal, 1951:5-6).

Die Kerkorde van Transvaal (1869) meld slegs in Hoofstuk V artikel sewe van "*vrywilligen afstand van de dienst*" en in artikel nege "*eervol ontslag met behoud van aanspraak op pension*". Die reëling met betrekking tot oorgaan na 'n burgerlike amp word nie as sodanig gemeld nie (Wetten en Bepalingen voor de Nederduitsch Hervormde Kerk in de Zuid-Afrikaansche Republiek, 1869:14). In 1954 is daar ook geen verwysing na oorgaan na burgerlike amp nie. Artikel 139 maak melding van "*n Predikant wat om ander redes as ouderdom of krankheid aansoek doen om sy Demissie sal 'n bewys van behoud van status van die Kommissie van Eksaminatore aan die betrokke Ring of Ringskommissie moet voorlê*" (Wette en Bepalings vir die regering van die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika, 1954:44).

Die Kerkorde van 1962 Artikel 11, lui dat 'n bedienaar van die Woord nie sonder gewigtige redes tot 'n ander lewenstaak mag oorgaan nie. Hy verbeur sy status as hy nie vooraf van die betrokke sinodale kommissie verlof tot behoud van status ontvang nie. Die betrekking wat hy aanvaar, moet 'n geestelike karakter dra en met die Woordverkondiging in verband staan (Handelinge van die eerste vergadering van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1962:40). In 1966 bly artikel 11 onveranderd. In 1970 verdeel hierdie artikel 11 in twee

onderafdelings. In artikel 11.1 moet die Ring die gewigtige redes beoordeel met verslag aan die Algemene Regskommissie en artikel 11.2 handel oor verbeuring van status indien sodanige verloop nie van die Algemene Regskommissie verkry is nie en behoud van status kan verkry word indien die ander betrekking 'n geestelike karakter dra en verband hou met Woordverkondiging en ten bate van die Nederduitse Gereformeerde Kerk geag word. Hier dien die Algemene Regskommissie in plek van die legitimasiëkommissie van die Algemene Sinode van 1966 en *ten bate van die Kerk* word bygevoeg (Kerkorde 1970:3-4). Artikel 11 ondergaan geen verdere veranderings van 1970 tot en met 1998 nie (Kerkorde, 1998:4).

4.5.3 Historiese analise van artikels 12 tot 14

Artikel 12 lui:

- “12.1 Die gemeente of kerkverband (ring, sinode of Algemene Sinode) in wie se diens 'n predikant staan, is die werkgewer van die predikant.**
- 12.2 Die werkgewer handel deur middel van geïmagineerde vergadering, naamlik kerkraad, ring, sinode of Algemene Sinode.**
- 12.3 Indiensneming of diensbeëindiging geskied deur die werkgewer en die verlening of verlies van ampsbevoegdheid geskied deur Algemene Sinode of 'n kommissie van die Algemene Sinode daartoe aangewys.**
- 12.4 'n Predikant se dienste word met onmiddellike effek beëindig by verlies van bevoegdheid ingevolge die Reglement vir die reëling van die bevoegdheid van predikante en proponente.**
- 12.5 Die werkgewer kan die dienste van 'n predikant in die volgende gevalle beëindig:**
- 12.5.1 Op grond van wangedrag (vergelyk hoofstuk vyf van die Kerkorde)**
- 12.5.2 Op grond van onbekwaamheid of ongeskiktheid.**
- 12.5.3 Op grond van die gemeente/kerkverband se finansiële onvermoë (bedryfsvereistes)” (Kerkorde, 1998:4).**

Daarby moet "Besluite by Artikel 12" gelees word naamlik:

- “12b 1 Algemene uitgangspunte**
- 12b 2 Prosedures (wyses van optrede)**
- 12b 2.2 Onbekwaamheid of ongeskiktheid**
- 12b 2.3 Die gemeente/kerkverband se finansiële onvermoë (bedryfsvereistes)**
- 12b 2.4 Voorsiening**
- 12b 2.4.1 Diensbeëindiging weens wangedrag**
- 12b 2.4.2 Diensbeëindiging weens onbekwaamheid of ongeskiktheid**
- 12b 2.4.3 Diensbeëindiging weens mediese ongeskiktheid**
- 12b 2.4.4 Diensbeëindiging weens finansiële onvermoë**
- 12b 3 Appèl” (Kerkorde, 1998:5-8).**

Artikel 13 lui:

"Die gemeente, kerkverband of instansie in wie se diens 'n bedienaar van die Woord staan, is verantwoordelik vir sy lewensonderhoud en in die geval van deelydse bediening vir sy kontraktuele deel van die lewensonderhoud en toelaes" (Kerkorde, 1998:8).

Artikel 14 lui:

"Wanneer 'n bedienaar van die Woord weens verswakte gesondheid of ouderdom of andersins uit die diens tree en as hy daarvoor kwalifiseer, moet hy toelaes ontvang volgens die bepalinge van die betrokke reglement. Daar behoort ook voldoende voorsiening gemaak te word vir die weduwees en wese van die bedienaars van die Woord" (Kerkorde, 1998:8).

4.5.3.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland

Die Nasionale Sinode van Emden 1571 (waar die artikel vir die eerste keer voorkom) veronderstel die versorging van die bedienaar van die Woord, maar reël dit nie kerkordelik nie. Wel lui artikel 40: *"Zo er enige kerk zo arm en behoefteig ware, dat zij de dienaar, welke zij beroept, niet onderhouden konde, zo zal de classe zulks verzorgen"* (Pont, 1981:108). Eers by die Nasionale Sinode van Dordrecht, 1618-1619 word dit kerkordelik gereël in artikel 11 dat die kerkraad die *"dienaars van behoorlijk onderhoud te verzorgen"* (Pont 1981, 177). Verder reël artikel 13 dat, wanneer 'n bedienaar van die Woord deur ouderdom, siekte of andersins onbekwaam is tot uitoefening van sy diens, hy nogtans die naam predikant sal behou en hy sal deur die kerk in sy nood versorg word (Pont, 1981:178).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke Nederland, reël in artikels 11 tot 13 vir behoorlike onderhoud van die bedienaar van die Woord. Artikel 11 reël die onderhoud in normale omstandighede en siekte. Artikel 12 reël onderhoud na ontslag uit gemeente.

As die gemeente nie meer tot stigting gedien word nie en geen rede vir tug bestaan nie, moet die kerkraad die predikant steeds versorg as hy nog nie 'n beroep gekry het nie. Artikel 13 reël dat indien die kerkraad, ring en twee derdes van die streeksinode die bedienaar van die Woord ontslaan, hy steeds uitkering sal ontvang hangende die appèl en bekragtiging van die Algemene Sinode (Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:6-7). Die Gereformeerde Kerke in Nederland verskaf die basis waarop die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk ontwikkel, want hierdie artikels verskyn weer in die Kerkorde (1962) van die Nederduitse Gereformeerde Kerk.

Die Hervormde Kerk Nederland reël in artikel 11 behoorlike onderhoud en geen ontslag uit diens sonder *"kennis en approbatie van de classis en van de Deputaten der Particuliere synode"* (Bouwman, 1970:448).

4.5.3.2 Suid-Afrika - vanaf 1652 tot 1998

Die *Provisioneele KerkenOrdre voor de Bataafsche Volkplanting aan de Kaap de Goede Hoop* (1804) JA De Mist eël in artikel agt dat *"Elk Kerk-genoodschap is gehouden, zyne eigene Leeraaren en Kerken-dienaaren te*

salarieeren" (Dreyer 1936:10).

Eers in 1957 reël die Kerkorde van die Kaap in artikel 12 'n traktament vir die leraar (Bepalinge en Reglemente van die Nederduits Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, 1957:5).

Die Kerkorde van die Vrystaat meld slegs in artikel 150 pensioenuitbetalings met aftrede weens siekte of ouderdom (De Wetten en Verordeningen de Nederduitsch Gereformeerde Kerk in de Oranje Rivier Kolonie, 1864:55-56).

Die Kerkorde van Natal maak nie melding van sodanige reëlings nie (Wette en Bepalinge van die Nederduits Gereformeerde Kerk van Natal, 1931:1v en Wette en Bepalinge vir die regering van die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Natal, 1951:1v).

Die Kerkorde van Transvaal (1869) reël in artikel agt dat *"De weduwee van eenen in dienst zynde overleden predikant geniet van wege het gouvernement een pension van \$ 75"* en volgens artikel nege ontvang die leraar weens *"ligchaams-ongesteldheid"* 'n pensioen van die regering gelykstaande aan 2/3 van die traktament (Wetten en Bepalingen voor de Nederduitsch Hervormde Kerk in de Zuid-Afrikaanse Republiek, 1869:14).

Die Kerkorde van 1962 reël volgens artikel 12 'n billike finansiële voorsiening indien die band tussen die leraar en die gemeente losgemaak word, artikel 13 reël sy traktament en artikel 14 reël die pensioen en billike voorsiening vir die weduwees van die bedienaars van die Woord (Kerkorde, 1962:40). Hierdie artikels bly dieselfde van 1962 tot 1978 (vergelyk Kerkordes 1962 tot 1978). In 1982 kry artikel 12 twee onderafdelings. By artikel 12.2 word bygevoeg *" 'n Uitbetaling van ses maande se lewensonderhoud en toelaes word aanbeveel"* (Kerkorde, 1982:4). In 1986 word by artikel 12.2 bygevoeg *"en toelaes asook reëlings in verband met pensioendekking vir hierdie periode word as voldoende beskou"* (Kerkorde, 1986:4). In 1990 word artikel 13 uitgebrei en lees 13.2 *"Indien 'n gemeente om finansiële redes nie meer 'n bedenaar van die Woord kan bekostig nie, moet die kerkraad hom tot die ring wend; die ring moet die saak ondersoek en 'n oplossing vind; billike voorsiening word deur die ring in oorleg met die betrokke kerkraad en die betrokke leraar bepaal en in 'n skriftelike ooreenkoms tussen kerkraad en leraar vervat"* (Kerkorde, 1990:4). In 1994 bly die artikels dieselfde maar in 1998 word daar heelwat veranderings aangebring in besonder artikel twaalf van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (vergelyk Kerkorde, 1998:4-8).

4.5.4 Historiese analise van artikels 62 tot 64

Artikel 62 lui:

"62.1 Die onderstaande tugmaatreëls kan deur ondersoekliggame toegepas word (Hoewel die maatreëls in hierdie artikel vervat opeenvolgend toegepas kan word, sal dit nie in alle gevalle die aangewese weg wees nie)" (Kerkorde, 1998:23).

“62.5 Evangeliedienaars

- 62.5.1 'n Bestrafing in 'n privaatgesprek of ter vergadering van die ondersoekliggaam.**
- 62.5.2 skorsing vir 'n vasgestelde tydperk met een of meer van die volgende maatreëls;**
  - 62.5.2. opskorting van lidmaatsregte;**
  - 62.5.2. onthouding van die sakramente;**
  - 62.5.2. gedeeltelike of volle weerhouding van lewensonderhoud en toelaes;**
- 62.5.3 Indien die ondersoekliggaam nie oortuig is van die egtheid van die berou nie, kan hierdie skorsing verleng word.**
- 62.5.4 summiere ontslag uit die diens van die gemeente of uit die diens van die kerkverband met onthouding van die sakramente, asook die verlies van traktament en toelaes en met die verslag aan die Algemene Sinode of sy gevolmagtige kommissie.**
- 62.5.5 ontslag met 'n aanbeveling aan die Algemene Sinode of sy gevolmagtige kommissie dat die betrokke leraar se reg om beroep te word, opgeskort word.**
- 62.5.6 beëindiging van ampsbevoegdheid deur die Algemene Sinode op aanbeveling van die kerkraad wat die nietigverklaring van die Akte van Legitimasie insluit” (Kerkorde, 1998:24).**

Artikel 63 lui:

- “63.1 Ooreenkomstig Artikel 23 kan daar teen die bevindinge en tugmaatreëls geappelleer word” (Kerkorde, 1998:24).**

Artikel 64 lui:

- “64.1 Tugmaatreëls het berou en inkeer ten doel en word, met inagneming van Artikel 58.1 opgehef in die geval van**

64.4 Evangeliedienaars

- 64.4.1 Opheffing van tugmaatreëls na berou vind plaas deur die ondersoekliggaam of kerkraad, as hy oortuig is van die egtheid van berou.**
- 64.4.2 By ontslag kan die tugliggaam in bepaalde gevalle die sensuur ophef voordat die Algemene Regskommissie die voorreg om beroep te word, herstel.**
- 64.4.3 Herstel in diens van die gemeente kan alleen deur 'n beroep geskied.**
- 64.4.4 Legitimasie na verlies van bevoegdheid van 'n predikant of proponent vind plaas deur die Algemene Regskommissie na colloquium doctum op aanbeveling van die sinode/sinodale kommissie/moderamen na oorweging van die getuies van die ring wat die aansoek om hertoelating hanteer (vergelyk reglement vir die reëling van die bevoegdheid van predikante en proponente (bepaling 6)**
- 64.4.5 In die geval van ontneming van bevoegdheid deur tughandeling as gevolg van ergerlike sondes soos owerspel, onsedelikheid, egskeiding, moord, meened, diefstal of na afsetting as gevolg van leerdwaling, mag toestemming tot legitimasie alleen by hoë**

uitsondering, nadat gunstige aanbevelings van alle betrokke instansies ontvang is, deur die Algemene Sinode in sitting verleen word” (Kerkorde, 1998:25).

4.5.4.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland 1959

Die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève (1541) reël in artikels 23 tot 30 die tugreëls vir die bedienaar van die Woord. Artikel 23 reël dat daar tug moet wees sodat die aansien van die dienswerk van die predikant behoue bly en ook dat die Woord nie onteer en verag word nie. Artikel 24 onderskei tussen misdade en sondes, so omskryf artikel 25 die misdade: kettery, skeuring, verset teen kerklike orde, meineed, hoerery, diefstal (om enkeles te noem). Artikel 26 omskryf die sondes: vreemde soort Skrifuitleg, 'n eiewyse ondersoek van nuttelose vrae, bevordering van 'n leer of 'n gebruik wat nie in die kerk ingevoer is nie, nalatigheid in die vervulling van ampspligte, los praatjies (om enkeles te noem) wat nie 'n predikant waardig is nie.

Artikel 27 reël die onaanvaarbare burgerlike oortredings en artikel 28 reël die ander misstappe waarvan die eerste ondersoek by die kerkraad tuishoort. Die finale tugmaatreël sal aan die Raad oorgelaat word. Artikel 29 handel oor geringer misstappe en artikel 30 reël dat bedienaars van die Woord elke drie maande moet nagaan of iemand onder hulle iets gedoen het wat berispe moet word (Pont 1981:26-27).

Londense Kerkorde van (1554) reël in hoofstukke 19 tot 26 die tug. In hoofstuk 27 word gereël dat die kerkraad eenmaal per kwartaal vergader om ondersoek in te stel na die leer en lewe van die bedienaars van die Woord. Hier word skorsing gereël, maar origens is die tug dieselfde vir die ampsdraers as vir die gewone gemeentelide (Dankbaar, 1956:15-16).

Die Discipline Ecclésiastique (1559) reël in artikels 25 tot 31 die tug van ampsdraers. Artikel 25 reël dat 'n bedienaar van die Woord deur die kerkraad afgesit word as hy skuldig is en die provinsiale sinode besluit oor die appèl. Die Kerkraad figureer sterk in al hierdie artikels. Die Algemene Sinode kom ter sprake wanneer 'n bedienaar van die Woord geëkskommuniseer word (Pont, 1981:52-53).

Die Convent van Wezel 1568 reël in artikels 102 tot 123 die tug. Artikel 105 beslis dat die kerklike tug alle lidmate sowel as ampsdraers in die gemeente aangaan. Die “convent” adviseer egter in artikel 113 dat die tug oor ampsdraers in ringsverband uitgeoefen moet word en nie deur die kerkraad nie. Wezel se kerkorde reël in artikel 115 sondes wat geensins te verdra is nie en in artikel 116 sondes wat minder te verdra is (Pont, 1981:88-90).

Die Nasionale Sinode van Emden 1571 dra dit egter aan die kerkraad op om ouderlinge en diakens af te sit. Die klassis sou oordeel of predikante heeltemal uit hulle diens afgesit moes word. Indien die kerkraad nie tevrede was nie, kon hy hom op die Provinsiale Sinode beroep (Spoelstra 1989:431). Daar is betreklik min

verskille tussen die kerkordelike reëlings van die Emdense sinode van 1571 en die Dordtse sinode van 1619 (Pont, 1981:147).

Dordrecht 1578 reël in artikels 92 tot 102 die tug (Pont, 1981:141-143). In 1581 reël Middelburg in artikel 64 dat waar 'n bedienaar van die Woord 'n growwe sonde bedryf, hy terstond van sy diens geskors sal word totdat die klassis die aangeleentheid kan beoordeel. Die skorsing geskied dus deur die kerkraad en geen melding word gemaak van 'n klaer of 'n klag nie. Dit wil dus voorkom asof die kerkraad self, sonder 'n klag, die bedienaar van die Woord ten opsigte van sy dienswerk kon skors (Pont, 1981:151). Die Nasionale Sinode van Dordrecht (1618-1619) reël in artikels 71 tot 86 die sensuur en kerklike vermaning. In artikel 75 gebruik die kerkraad die naburige kerkraad om saam oor die skorsing van predikante te oordeel (Spoelstra, 1989:431).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland reël in artikels 115-126 die vermaning en tug oor ampsdraers. Artikel 119 reël dat afsetting uit die amp van bedienaar van die Woord alleen deur die klassis gedoen word, maar nie sonder medewerking en goedkeuring van die streeksinode nie (Kerkorde van die Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:36-40). Ook reël die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke Nederland in artikel 11 dat bedienaars van die Woord "*niet uit hun dienst te ontslaan zonder kennis en approbasie van de classis en van de Deputaten der Particuliere synode*" (Bouwman, 1970:448). Kerkordelike reëlings in die Kaap met betrekking tot bogenoemde artikels het betrekking.

4.5.4.2 Suid-Afrika - vanaf 1652 tot 1998

Die Kerkorde reël eers in 1824 in artikels 44 tot 134 die tug. Artikel 70 reël dat die kerkraad sensuur toepas op gemeentelede en artikel 106 reël dat sensuur deur die ring op predikante en kerkraadslede toegepas word (Dreyer, 1936:223-236). In 1824 word die tugartikels geplaas onder die opskrif: "*Behelzende een Reglement op de Uitoefening van Kerk. Opzigt Tucht*" (Dreyer, 1936:223).

Die Wetten en bepalingen voor het bestuur der Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika (1842) bevat in artikels 110-196 die *Reglement op de uitoefening van Kerkelyk Opzigt en Tucht*. Artikel 155 wat oor die ring handel, reël die tug oor Sendelinge, Kerkraadslede en ander kerkamptenare. Terwyl artikel 183 wat oor die Algemene Kerkvergadering handel, die tug reël oor bedienaars van die Woord. Indien die sinode nie in sitting was nie moes die Sinodale Kommissie die sake hanteer (Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, 1844:48-61).

Die Kerkorde van 1871 handel in artikels 110 tot 178 oor die tug. In artikel 166 word die ring verantwoordelik gehou vir die hantering van tug met betrekking tot ampsdraers. Skorsing word in drie punte uitgespel en afsetting word deur die Algemene Kerkvergadering gedoen (Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitsch Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, 1871:80).

Die Kerkorde van 1881 reël in artikel 262 dat, indien daar 'n klag teen die predikant se leer of lewe ingebring word, die kerkraad alles in hulle vermoë moet doen om dit op te los. Die kerkraad mag die hulp van een of twee predikante inroep. Artikel 263 reël dat, indien twee derdes van die gemeente ongelukkig is, moet die ringskommissie of die ring genader word. Artikel 264 reël dat die band tussen predikant en gemeente losgemaak kan word. Artikel 265 reël dat, indien daar ontevredenheid is van óf die ring óf die predikant daar na die sinode gegaan kan word (Wette en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, 1881:97-98).

Tug word ook in die ander drie sinodale gebiede gereël.

Die Kerkorde van die Vrystaat reël in artikels 289 tot 386 die kerklike tug. Van artikel 321 word die kerklike tug vir die kerkraad gereël. Artikel 334 reël dat beswaar teen predikante se leer en wandel by die voorsitter van die ring ingedien word. Dit moet 'n behoorlike akte van beskuldiging wees met duidelike uiteensetting van waar en wanneer die sonde plaasgevind het. Artikel 347 reël die strafmaatreëls naamlik:

- broederlike vermaning,
- skorsing met gedeeltelike verlies van traktament,
- Skorsing met verlies van traktament,

Uitspraak, met kennis aan sinode wat die afsetting doen (De Wetten en verordeningen De Nederduitsch Gereformeerde Kerk in de Oranje Rivier Kolonie, 1864:87-106).

Die Kerkorde van Natal (1951) reël in artikels 248 tot 278 die kerklike tug en artikel 265 spesifiek die tug aangaande die bedienaar van die Woord. Artikel 248 reël dat die kerkraad net lidmate van die gemeente tug. *"Die Kerkraad is onbevoeg om klagtes in behandeling te neem teen Emeriti, diensdoende Predikante..."*. *"Klagtes teen hierdie persone word direk by die Voorsitter van die Ring ingedien"* (Wette en Bepalinge vir die regering van die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Natal, 1951:109-135).

Die Kerkorde van Transvaal reël die tug in hoofstuk VI artikels een tot 40. Artikel 19 verklaar dat kerkrade onbevoeg is om beslissing te neem in besware wat teen bedienaars van die Woord ingebring word. Duidelik word in artikel 22 gereël dat enige klagte rondom die leer van 'n predikant eers voor die kerkraad gebring word waar hy diens doen as predikant. Vandaar gaan dit indien gewigtig genoeg, na die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering. Artikel 34 reël dat alleen die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering skorsing en afsetting doen (Wetten en Bepalingen voor de Nederduitsch Hervormde Kerk in de Zuid-Afrikaansche Republiek, 1869: 24-32).

Die Kerkorde van 1962 reël in artikel 60 dat: *"Onder die kerklike opsig en tug staan:*

- (b) *Alle opsieners, t.w. ouderlinge en diakens, evangeliedienaars wat in hulle gemeente bevestig is, sowel as sendingleraars, leraars wat met behoud van status as evangeliedienaars in 'n ander amp staan, teologiese professore, proponente en emeriti*”.

Artikel 61 reël:

- “(c) *Ampsdraers, soos omskrywe in Art.59 (b) (Moet eintlik lees artikel 60(b). Eie regstelling), staan onder die opsig en tug van die Ring waaronder hulle ressorteer.*”

Artikel 62 reël tug ten opsigte van evangeliedienaars

- “(c) *Evangeliedienaars:*
- (i) *n Bestraffing binne of buite die vergadering van die Ring.*
  - (ii) *Sensuur vir 'n bepaalde of onbepaalde tyd, wat alleen kan volg op 'n skorsing vir 'n bepaalde of onbepaalde tyd uit die diens deur die Ring. Hierdie skorsing uit die diens kan geskied met of sonder verlies van traktament en met of sonder verlies van die gebruik van die bondseëls.*
  - (iii) *Afsetting uit die diens op aanbeveling van die Ring, wat, ook in die geval van proponente, insluit die nietigverklaring van die Akte van Legitimasie deur die Sinode.*
- (d) *In gevalle van 'n ergerlike wangedrag deur 'n ampsdraer sal die betrokke Ring die reg hê om sodanige ampsdraer onmiddellik te skors met die oog op 'n deeglike ondersoek en spoedige afhandeling van die saak “.*

Artikel 63 reël:

- “(a) *Elke beklaagde wat hom deur die uitspraak van 'n kerklike vergadering beswaard voel, het die reg tot hoër beroep na die volgende meerdere vergadering, t.w. na die Ring en Sinode.*
- (b) *In tugsake wat die leer van die kerk raak, sal klaer sowel as beklaagde in 'n vrypraak of skuldigbevinding die reg tot hoër beroep hê tot by die Algemene Sinode”.*

Artikel 64 reël:

- “(c) *Evangeliedienaars:*
- (i) *Opheffing van sensuur en skorsing vind plaas deur die Ring wat die tug toegepas het.*
  - (ii) *Herstelling in die amp na ontsetting vind plaas deur die Sinode wat hom afgesit het.*
  - (iii) *Herstelling in die geval waar leertug toegepas is, geskied deur die Algemene Sinode op aanbeveling van die Sinode wat hom afgesit het.*
- (d) *In die geval van die mees ergerlike sondes soos owerspel, moord, meened, growwe diefstal en wat verder deur die Algemene Sinode as sodanig beskou mag word, sal daar geen herstel in die amp mag geskied nie” (Handelinge van die eerste vergadering van die Nederduitse Gereformeerde Kerk Algemene Sinode, 1962:48-49).*

Die Kerkorde van 1966 het min veranderings ondergaan. Artikel 62 lui:

- “(c) *Evangeliedienaars (ii) sensuur tot tyd en wyl daar bewyse van grondige berou is wat alleen kan volg op 'n skorsing uit die diens deur die ring (hierdie skorsing uit die diens kan geskied met of sonder verlies van lewensonderhoud en met of sonder verlies van die gebruik van die bondseëls).*
- (iii) *afsetting uit die diens deur die sinode op aanbeveling van die Ring wat, ook in die geval van proponente, nietigverklaring van die Akte van Legitimasie insluit*” (Handelinge van die tweede vergadering van die Algemene Sinode van die Nederduits Gereformeerde Kerk, 1966:592-594).

Die Kerkorde van 1970 toon ook min veranderings. Die numering verander van letters na syfers (Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1970:14-15).

Die Kerkorde van 1974 verander artikel 60 na 61; 61 na 62; 62 na 63; 63 na 64; 64 na 65. Artikel 62.4.2 verander na 63.4.2 en lui: “*skorsing vir 'n vasgestelde tydperk met behoud van lewensonderhoud en toelaes of ontslag uit die diens in die gemeente of uit die diens van die kerkverband met verlies van lewensonderhoud en toelaes. Sodanige metodes van tugtoepassing kan geskied met of sonder verlies van die gebruik van die bondseëls*”. Artikel 64 gebruik die woord *aangeklaagde* in plek van *beklaagde* (Kerkorde, 1974:14-16).

Die Kerkorde van 1978, artikel 61.2 bepaal dat: “*alle ampsdraers, naamlik ouderlinge, diakens, evangeliedienaars wat die status van predikant of proponent beklee sowel as sendelinge ingevolge die Algemene Sendingreglement*” onder die kerklike opsig en tug staan. Die omskrywing teologiese professore en emeriti val weg. Artikel 63.4.2 lui: “*skorsing in die volgende omstandighede: 63.4.2.1 Vir 'n vasgestelde tydperk met verlies van traktament en toelaes; 63.4.2.2 vir 'n onbepaalde tydperk met ontslag uit die diens van die gemeente of die kerkverband, met verlies van traktament en toelaes en met opskorting van sy voorreg om beroep te word*” (Kerkorde, 1978:15-16).

Die Kerkorde van 1982 verander artikel 61 na 62; 62 na 63; 63 na 64; 64 na 65; 65 na 66.

Artikel 64 lui:

- “64.4.2 *skorsing vir 'n vasgestelde tydperk met verlies van die gebruik van die bondseëls;*
- 64.4.3 *ontslag uit die diens van die gemeente of uit die diens van die kerkverband, met verlies van traktament en toelaes, die gebruik van die bondseëls en die voorreg om beroep te word;*
- afsetting uit die diens deur die sinode op aanbeveling van die ring wat, ook in die geval van proponente, nietigverklaring van die akte van legitimasie insluit*”.

Artikel 66 lui:

- “66.3.2 *Herstel in die amp na afsetting of bedanking as predikant vind plaas deur die Algemene Regskommissie na Collquium Doctum op aanbeveling van die sinode/sinodale kommissie wat*

hom afgesit het of binne wie se ressort hy bedank het, nadat die sinode/sinodale kommissie die getuienis van die ring onder wie se opsig hy geval het tydens afsetting of bedanking, ingewin het". (Kerkorde, 1982:18) Die Kerkorde van 1986-94 toon geen verandering (Kerkorde, 1986:16-18 en Kerkorde, 1994:16-18).

Die Kerkorde van 1998 het egter heelparty veranderings ondergaan. Artikel 62 reël die tugmaatreëls, artikel 63 die appèl en artikel 64 reël die opheffing van tugmaatreëls. In hierdie artikels speel die ondersoekliggaam en die kerkraad van die plaaslike gemeente 'n primêre rol. Die Algemene Regskommissie speel egter die kardinale rol in die toepassing van die reëlings met betrekking tot ampsbevoegdheid en die hertoelating tot die bediening van die Woord (Kerkorde, 1998:24-25).

4.6 HISTORIESE ANALISE VAN ARTIKELS 25 TOT 28, 30, 33, 38:BEDIENAAR VAN DIE WOORD IN KERKVERGADERINGS

Artikels 25 tot 28, 30, 33, 38 lê die kerkregtelike vereistes neer vir die bedienaar van die Woord se roeping en werksaamheid by kerkraadsvergaderings en vergaderings in meerdere verband.

Bogenoemde artikels wat reël dat die predikant deel uitmaak of afgevaardigde is van hierdie vergaderings ontvang hier aandag. Daar word nie ingegaan op artikels wat die werksaamhede van die kerkraad, ring, sinode of algemene sinode reël nie. Hoogstens word na enkele artikels verwys wat verband hou met vergaderings en vergaderings in meerdere verband.

Die bedienaar van die Woord het eerstens 'n verantwoordelikheid teenoor die kerkraad in wie se diens hy staan, alhoewel daar nie buite rekening gelaat moet word dat hy in die Here se diens staan nie.

4.6.1 Historiese analise van artikels 25 tot 28

Artikels 25 tot 28 handel oor die bedienaar van die Woord se betrokkenheid by die kerkraad.

Artikel 25 lui:

“Elke vergadering moet 'n voorsitter hê wat verantwoordelik is vir die leiding en ordelike verloop van die vergadering, en 'n skriba wat die handeling van die vergadering opteken”.

Artikel 26 lui:

“Elke gemeente het 'n kerkraad aan wie die opsig oor, die regering van en die tug in die gemeente toevertrou is. 'n Kerkraad mag desentraliseer en aan wykskerkrade duidelike omskrewe bevoegdhede gee”.

Artikel 27 lui:

“Die kerkraad bestaan uit die bedienaars van die Woord, die ouderlinge en die diakens. Vir die behartiging van die besondere werksaamhede aan die onderskeie ampte verbonde mag die ouderlinge en diakens gereeld afsonderlik vergader”.

Artikel 28 lui:

“28.1 Die kerkraad vergader minstens vier maal per jaar.

28.2 Die kerkraad kies aan die begin van elke jaar 'n voorsitter uit die leraar(s) en ouderlinge.

28.3 Buitengewone vergaderinge van die kerkraad word deur die voorsitter byeengeroep na oorlegpleging met die leraar(s) indien die voorsitter nie 'n leraar van die gemeente is nie.

28.4 Indien die plaaslike leraar(s) nie by 'n gewone of buitengewone kerkraads-vergadering teenwoordig kan wees nie, moet die konsulent of 'n ander ringsleraar deur hom daartoe versoek, die vergadering adviserend namens die ring bywoon. Die konsulent kan ook op versoek van die kerkraad as voorsitter optree” (Kerkorde, 1998:12).

4.6.1.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland 1959

Van vroeg af was die bedienaar van die Woord betrokke by die toesig en regering in die gemeente, maar dan nog nie in die vorm van 'n kerkraad nie. Die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève (1541) artikel vier lui dat die opdrag van die herders is om saam met die ouderlinge (en verteenwoordigers van die Raad) die broederlike teregwyding te hanteer en daarmee saam artikel 12 wat lui: *“Omdat die ouderlinge wat bevestig word om die kerk te regeer en om toesig oor die kerk te hou, 'n gemeenskaplike opdrag met die dienaars van die Woord het, het ons besluit dat ook hulle name in die kerk bekend gemaak sal word”* (Pont, 1981:23-24).

Die Londense Kerkorde (1554) maak in hoofstuk 27 melding van die werksaamhede van die kerkraad en noem dat dit weekliks vergader en ondersoek doen na die leer en lewe van die bedienaars van die Woord (Dankbaar, 1956:16).

Die Discipline Ecclésiastique (1559) lê die beginsel neer dat die plaaslike gemeente as 'n selfstandige gemeente deur die plaaslike Kerkraad onder leiding van die Woord en die Gees regeer word (Pont, 1981:48). Artikel ses lui: *“Dat die dienaars in die konsistorie (Consistoire = kerkraadsvergadering) deur die ouderlinge en diakens gekies sal word en dan aan die gemeente, waarvoor hy beroep is, voorgestel word”*. Daarby lui artikel 20: *“Die ouderlinge en diakens is die kerkraad van die gemeente (le Senat de l'Eglise) waarvan die dienaar van die Woord die voorsitter moet wees”* (Pont, 1981:50-52).

Die Convent van Wezel 1568 staaf slegs die noodsaaklikheid van meerdere vergaderings. Die besonderhede van samestelling, opdrag en werkswyse word hier nog nie vasgestel nie (Pont, 1981:71-72).

Die Nasionale Sinode van Emden (1571) ag die kerkraad, as vergadering, noodsaaklik vir die regering van die kerk. Artikel ses van Emden se Kerkorde lui: *“In een iegelijke kerk zal men tezamenkomsten of*

konsistoriën der dienaren des Woords, ouderlingen en diakenen hebben, die ten minste alle weken eenmaal gehouden zullen worden, ter plaatse en tijd, die elke gemeente zal achten bekwaamste en gelegendste te wezen" (Pont, 1981:103-104). Pont (1981:98) wys daarop dat dit uit die formulering nie besonder duidelik is of die drie ampte, naamlik predikant, ouderling en diaken, saam een kerkraad vorm nie of dat elke amp apart sal vergader nie.

Die Nasionale Sinode van Dordrecht (1618-1619) wys pertinent in artikel 29 op die bestaan van 'n kerkraad. Artikel 29 wys op die samestelling van die kerkraad wat bestaan uit die "*dienaren des Woords en ouderlingen*" (Pont, 1981:179-180).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke Nederland (1977) reël in artikel 35 dat elke gemeente 'n kerkraad het wat gevorm word deur die ampsdraers. Die bedienaar van die Woord word hier veronderstel. Hierdie Kerkorde maak voorsiening vir 'n "*brede kerkeraad*" waar alle ampsdraers tuishoort en "*smalle kerkeraad*" waarvan net die ouderlinge deel uitmaak. Artikel 37 reël dat die bedienaar van die Woord die voorsitter van die kerkraad is (Kerkorde van die Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:14-15). Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke Nederland (1905) reël dat die bedienaar van die Woord deel uitmaak van die vergadering en waar die kerkraad klein is, vorm die diakens deel daarvan (Bouwman, 1970:114).

Die kerkraad vind sy plek ook in die regering van die kerk in Suid-Afrika.

4.6.1.2 Suid-Afrika - vanaf 1652 tot 1998

Die Kerkorde van JA De Mist (1804) wys in artikel 23 daarop dat "*De Kerkenraaden in elke Gemeente worden verkooren op de wyze by de Kerken-Order bepaald*" (Dreyer, 1936:13).

Die funksionering van die Kerkraad word hoofsaaklik gekortwiek deur staatsinmenging, vergelyk artikels 21 en 22 (Dreyer, 1936:13). Dit is nie duidelik wat die rol van die bedienaar van die Woord in die Kerkraad was nie, weens die feit dat die staat soveel ingemeng het. In dié verband word na artikels 5, 9 en 10 van 1804 verwys (Dreyer, 1936:10).

Die Kerkorde van 1824 meld in artikel 20 dat die predikant deel van die kerkraad uitmaak saam met die ouderlinge en diakens (Dreyer, 1936:20).

Die Wetten en bepalingen voor het bestuur der Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika (1842) artikel 35 lui: "*In alle Gemeenten zal een afzonderlijke Kerkeraad zyn, bestaande uit de dienstdoende Opzieners en Diakenen dier Gemeente*" en daarmee saam lui artikel 36: "*De Opzieners zyn Predikanten of Ouderlingen*" (Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, 1844:23).

Die Kerkordes van die drie ander sinodale gebiede na 1862 spreek hulle ook uit oor die bedienaar van die Woord se posisie in die kerkraad.

Die Kerkorde van die Oranje-Vrystaat reël in artikel 50: *"Elke Kerkeraad bestaan uit minstens een Predikant, hetzij gewoon Leeraar of Consulent der Gemeente, twee Ouderlingen en vier Diakenen"* (De Wetten en Verordeningen De Nederduitsch Gereformeerde Kerk in de Oranje Rivier Kolonie, 1864:18).

Die Kerkorde van Natal meld in artikel 91 dat die bedienaar van die Woord saam met die ouderlinge en diakens die kerkraad uitmaak (Wette en Bepalinge vir die regering van die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Natal, 1951:28).

Die Kerkorde van Transvaal meld in hoofstuk drie artikel een dat die kerkraad bestaan uit die bedienaar van die Woord, die ouderlinge en die diakens (Wetten en Bepalingen voor de Nederduitsch Hervormde Kerk in de Zuid-Afrikaansche Republiek, 1869:6).

'n Kort weergawe van die historiese verloop van artikels 25-28 in die jare 1962 tot 1998 word vervolgens gegee.

In 1962 lui artikel 25: *"Alle vergaderinge moet 'n praeses hê wat verantwoordelik is vir die leiding en ordelike verloop van die vergadering, en 'n skriba wat die handeling van die vergadering moet opteken en die opdragte uitvoer"* (Handelinge van die eerste vergadering van die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1962:42).

In 1966 verander *praeses* na *voorsitter*. Van 1970 tot 1998 geen verandering (Kerkorde, 1966:585, Kerkorde, 1998:12).

In 1962 lui artikel 26:

"Elke gemeente het 'n kerkraad aan wie toevertrou is die toesig oor, die regering van en tug oor die gemeente".

In 1966 verander *toesig* na *opsig* en die *is* kom aan die einde van die sin. Van 1970 tot 1994 geen verandering. In 1998 kom by: *" 'n Kerkraad mag desentraliseer en aan wykskerkrade duidelike omskrewe bevoegdhede gee"* (Kerkorde, 1966:585; Kerkorde, 1998:12).

In 1962 lui artikel 27:

"Die kerkraad bestaan uit dienaars van die Woord, die ouderlinge en die diakens. Vir die behartiging van die

besondere werksaamhede aan die onderskeie ampte verbonde, mag die ouderlinge en diakens, waar nodig, apart vergader". In 1966 verander *dienaars* na *bedienaars*. In 1970 verander *apart* na *afsonderlik*. In 1998 word die woorde *"gereeld afsonderlik vergader"* gebruik (Kerkorde, 1966:586; Kerkorde, 1998:12).

In 1962 lui artikel 28:

"Die kerkraad vergader minstens vier maal per jaar en wel onder voorsitterskap van die leraar of leraars om die beurt as daar meer as een is. By onstentenis van die voorsitter sal die konsulent wat deur die Ring daartoe aangewys is, optree" (Handelinge van die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1962:42).

Van 1966 tot 1970 bly die artikel dieselfde. In 1974 word die artikel onderverdeel en punt drie word bygevoeg: *"In dringende gevalle, wanneer die konsulent nie daar is nie, kies die vergadering sy eie voorsitter uit die ouderlinge."* Hier is dit opmerklik dat 'n ouderling moet optree as voorsitter. In 1998 verander 28.2 *"Die kerkraad kies aan die begin van die kerkjaar 'n voorsitter uit die leraar(s) en ouderlinge"* (Kerkorde, 1974:6; Kerkorde, 1998:12). Die bedienaar van die Woord is ook verbonde aan die ring as die meerdere vergadering en daarom word artikel 30 ondersoek.

4.6.2 Historiese analise van artikel 30

Artikel 30 lui:

- 30.1** *Die ring word saamgestel uit die leraar(s) en een ouderling/diaken as afgevaardigdes deur die kerkraad van elke gemeente binne die ringsgebied.*
- 30.2** *As 'n gemeente meer as een predikantspos het, het die kerkraad die reg om nog een ouderling/diaken vir elke bykomende predikantspos af te vaardig, indien die sinode daartoe besluit.*
- 30.3** *Vir elke afgevaardigde word 'n sekundes aangewys. 'n Ouderling/diaken mag as sekundes vir 'n leraar optree.*
- 30.4** *Alle afgevaardigdes moet van geloofsbriewe voorsien wees"* (Kerkorde, 1998:13).

4.6.2.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland 1959

Die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève 1541 en die Londense kerkorde van 1554 maak nie melding van meerdere vergaderings nie. Die Discipline Ecclésiastique van 1559 het, benewens kerkrade, ook sinodes ingestel. Soortgelyke byeenkomste is ook in die Suidelike Nederland en deur die Vlughteling-kerke in England gehou (Coertzen, 1984 [a]:9). Die Convent van Wezel 1568 besluit om ringe in te stel (Pont, 1981:75.) Die Nasionale Sinode van Emden 1571 het 'n negetal artikels geformuleer as ordereëls vir die ringsvergaderings en het ook die Nederlandse gemeentes binne sowel as buite Nederland in klassisse ingedeel (Coertzen, 1984).

Die Algemene Reglement voor het bestuur der Hervormde Kerk in het Koninkrijk der Nederlande van 1816 handel in sy vierde afdeling oor die *klassikaal bestuur* en in afdeling ses oor ringe. Die klassikale bestuur het bestaan uit 'n voorsitter, ondervoorsitter, 'n skriba, twee tot vier gekommitteerde predikante en een ouderling. Hierdie bestuur het wye bevoegdheide gehad soos byvoorbeeld om om te sien na vakante gemeentes, toesig te hou oor die gemeente, betrokke te wees by beroepe asook by die bevestiging van bedienaars van die Woord. Verder kon hulle ook bedienaars van die Woord en teologiese kandidate onthef van hulle ampte.

Sover dit die ringe aangaan, het die Algemene Reglement van 1816 bepaal dat elke klassis in ringe verdeel moet word. Die vernaamste funksie van die ring was om te sorg dat sekere dienste in vakante gemeentes verrig word. Die bedienaars van die Woord is aangemoedig om bymekaar te kom, maar van eie kerkregtelike funksie het weinig tereggekóm (Coertzen, 1984[a]:10-11).

Dit is duidelik dat klassikale en ringsvergaderings soos gereël deur die Algemene Reglement van 1816 weinig in gemeen gehad het met die gelyknamige byeenkomste wat vroeër in die Gereformeerde Wêreld voorgekom het. In Suid Afrika was daar vir die eerste drie en negentig jaar na 1652 in werklikheid net een vorm van kerkvergadering bekend, naamlik kerkraadsvergaderings (Coertzen, 1984[a]:11).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland (1905) reël in artikel 50 dat die bedienaar van die Woord deel uitmaak van die ring (Bouwman, 1970:136).

4.6.2.2 Suid-Afrika - vanaf 1652 tot 1998

Die Provisioneele Kerken-Ordre voor de Bataafsche Volkplanting aan de Kaap de Goede Hoop (1804) van JA De Mist maak nie melding van reëlings met betrekking tot ringsverband nie.

Die sinode van 1824 het vir die eerste keer ringsvergaderings in die Nederduitse Gereformeerde Kerk ingestel (Coertzen, 1984[a]:11). Op 30 Augustus 1745 het die eerste byeenkoms van die sogenaamde "*Gekombineerde Kerkvergadering*" plaasgevind. Hoewel die klassis Amsterdam, waaronder die Kaap geressorteer het, dit nie as ring wou erken nie, was daar by die plaaslike kerke geen twyfel dat hierdie vergadering 'n klassis was nie. Al het hulle dit 'n "*Gecombineerde Kerk Vergadering aan Cabo de Goede Hoop*" genoem, het dit in samestelling en handelswyse grootliks voldoen aan die vereistes wat die Dordtse Kerkorde vir ringsbyeenkomste gestel het (Coertzen, 1984[a]:11).

Die Kerkorde van die Vrystaat (1864) handel oor afgevaardigdes na die ring en reël in artikel 84 dat "*Leden van de Ringsvergadering zijn al de Predikanten, onder deszelfs ressort dienstdoende*" (De Wetten en verordeningen van de Nederduitsch Gereformeerde Kerk in de Oranje Rivier Kolonie, 1864:77).

Die Kerkorde van Natal (1931) reël in artikel nege dat: "*Elke afsonderlike Gemeente, binne sekere vasgestelde*

grense deur 'n Kerkraad (art.46), en al die gemeentes saam, deur die Sinode verteenwoordig word (Art.75-87) (Wette en Bepalings van die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Natal, 1931:3). Geen melding van ringsverband nie.

Die Kerkorde van Natal (1951) reël in artikel 81: *"In die Gemeente van Christus word drie Bestuursliggame erken, naamlik die Kerkraad, Ring en Sinode"* (Wette en Bepalings vir die regering van die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Natal). Die Kerkorde van Transvaal reël in artikel vier dat *"Het bestuur der Nederd. herv. kerk wordt uitgeoefend door kerkeraden; door de commissie der algemeene kerkvergadering en door de algemeene kerkvergadering"* (Wetten en Bepalings voor de Nederduitsch Hervormde Kerk in de Zuid-Afrikaansche Republiek, 1869:1-2). Geen melding van ringsverband nie.

Artikel 30 lui in die Kerkorde van 1962 as volg:

"Alle leraars van gemeentes met en benewens een ouderling uit elke gemeente, wat onder die Ring ressorteer, het sitting op die Ring" (Handelinge van die eerste vergadering van die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1962:42).

In 1966 kom by:

- (b) *As 'n gemeente meer as een predikant het, het die kerkraad die reg om nog een ouderling vir elke bykomende predikant af te vaardig, indien die sinode daartoe besluit.*
- (c) *Alle afgevaardigdes moet van geloofsbriewe voorsien wees"* (Handelinge van die tweede vergadering van die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1966:586).

Die artikel bly dieselfde vanaf 1966 tot 1998. Net in 1974 word *meer as een predikant* vervang met *meer as een predikantspos* (Kerkorde, 1966-1998:13). Die bedienaar van die Woord word ook afgevaardig na vergaderings in sinodale verband.

4.6.3 Historiese analise van artikels 33 en 38

Hier word kortliks gelet op die historiese ontwikkeling van die Sinode en die Algemene Sinode in die Nederduitse Gereformeerde Kerk. Daar word nie in besonderhede ingegaan op die historiese ontwikkeling van elke artikel wat op die Sinode en Algemene Sinode betrekking het nie. Daar word hoogstens verwys na die ontwikkeling van artikel 33 en 38 wat daarop dui dat die bedienaar van die Woord afgevaardigde van die Sinode is. Die werksaamheid van die Sinode dui daarop dat die bedienaar van die Woord daarin betrokke is en 'n bepaalde verantwoordelikheid het en dit maak deel uit van sy roeping in Christus.

Artikel 33 lui:

- "33.1 Sinodes word op een van die volgende maniere - waaroor elke sinode self besluit - saamgestel**
- 33.1.1 'n Gelyke aantal leraar(s) en ouderling/diakens uit elke gemeente in die sinodale gebied as afgevaardigdes van elke kerkraad. Die sinode besluit op die aantal afgevaardigdes per gemeente.**
- 33.1.2 'n Gelyke aantal leraar(s) en ouderling/diakens uit elke ring in die sinodale gebied. Die sinode**

besluit op die wyse van afgevaardiging en die aantal afgevaardigdes per ring” (Kerkorde, 1998:13).

Artikel 38 lui:

“38.1 'n Gewone en buitengewone Algemene Sinode word saamgestel uit 20 predikante en 20 ouderlinge/diakens as afgevaardigdes van elkeen van die sinodes. Sinodes het die reg om minder afgevaardigdes te stuur” (Kerkorde, 1998:14).

4.6.3.1 Vanaf Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland 1959

Die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève (1541) en die Londense kerkorde (1554) het geen ordereelings met betrekking tot sinodale vergaderings nie. Die Discipline Ecclésiastique (1559) reël in hoofstuk een, artikels 1-5 dat gemeentes alle sake van gemeenskaplike belang op die sinodale vergadering sal beslis. Dit is die eerste poging om vanuit die Calvinistiese kerkordelike denke 'n kerklike orde te skep vir 'n nasionale kerk. Hier word 'n orde geskep wat al die gemeentes in een geordende geheel saamvat (Pont, 1981:48).

Die Convent van Wezel (1568) stel allereers in artikel een die noodsaaklikheid van meerdere vergaderings. Naas die klassikale vergadering stel Wezel dan die *provinsiale of partikuliere sinode*. Die besonderhede van samestelling, opdrag en werkswyse word nog nie hier vasgestel nie (Pont, 1981:72).

Die Nasionale Sinode van Emden (1571) stel ook naas die kerkraadsvergadering die klassikale vergadering in. Die provinsiale sinodes moes jaarliks gehou word (Pont, 1981:99).

Die Nasionale Sinode van Dordrecht (1618-1619) handhaaf die reëling in artikel 29 dat daar vier kerklike vergaderings is te wete: *“de kerkeraad, de classicale vergaderingen, de particuliere synode, en de generale of nationale”* (Pont, 1981:179). Artikel 33 noem die noodsaaklikheid daarvan dat die afgevaardigdes na die meerdere vergaderings voorsien moet word van geloofsbriewe en ook spesifiek-omlynde opdragte (Pont, 1981:172). Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland reël in artikel 54 dat bedienaars van die Woord na die streeksinode afgevaardig word en artikel 59 dat bedienaars van die Woord na die Algemene Sinode afgevaardig word (Kerkorde van die Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:20-21, vergelyk Bouwman, 1970:191,205).

4.6.3.2 Suid-Afrika - vanaf 1652 tot 1998

Op die sinodale weg van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika is daar, wat jaartalle betref, veral drie uitstaande bakens: 1824, 1862 en 1962.

In 1824 vind die eerste sinodesitting in Suid-Afrika plaas (Moorrees 1937:545). Hierdie sinode vergader in die eerste kwarteeu nog sewe keer, te wete 1826, 1829, 1834, 1837, 1842, 1847 en 1852. Met die noordwaartse

beweging van die trekboere, brei die kerk ook tot noord van die Oranje- en Vaalrivier uit (Moorrees, 1937:692). Gemeentes wat in die Oranje-Vrystaat, Natal en Transvaal ontstaan, ontvang herhaaldelik besoek van sinodale deputate uit die Suide (Moorrees, 1937:758). In 1850 word dié gemeentes verbind in die Ring van die Transgariëp en in 1852 neem hulle afgevaardigdes ook hul plek in die sinode in (Moorrees, 1937:766).

Die sinodale verband met die gemeentes in die afgeleë dele noord van die Oranjerivier word in 1862 beëindig (Van der Watt, 1977:107-111). Die pogings om weliswaar as een verband binne die Nederduitse Gereformeerde Kerk te funksioneer, word met die vorming van 'n federale raad voortgesit (Acta Synodi, Nederduitse Gereformeerde Kerk van Transvaal, 1906:147-148). By die ontbinding van die Raad in 1962 kan dan ook verklaar word dat, sedert 1907 "...by byna elke vergadering pogings aangewend is om die Ned. Geref. Kerke wat in federale verband gestaan het onder een Sinode te verenig" (Handelinge Algemene Sinode, 1962:235). Die Algemene Sinode van 1962 reël in artikels 33 en 38 die afgevaardiging na die Sinode en Algemene Sinode.

Artikel 33 lui:

- "(a) Die sinode word gevorm deur al die leraars en een ouderling van elke gemeente binne die ressort.
- (b) Die teologiese opleiding sal in adviserende hoedanigheid verteenwoordig word deur een lid van die personeel of van die kweekskool op Stellenbosch of die teologiese Fakulteit, Pretoria" (Handelinge van die Algemene Sinode, 1962:43).

In 1966 kom by artikel 33

- "(b) As 'n gemeente meer as een predikant het, het die kerkraad die reg om nog een ouderling vir elke bykomende predikant af te vaardig, indien die sinode daartoe besluit en
- (d) Afgevaardigdes moet van geloofsbriewe voorsien wees" (Handelinge van die tweede vergadering van die Algemene Sinode, 1966:587).

Vanaf 1966 tot 1998 bly die artikel dieselfde met die reëling in 1998 dat elke sinode self besluit oor die twee keuses wat gebied word vir afvaardiging (Kerkorde, 1998:13).

In 1962 lui artikel 38:

- "(a) Die algemene Sinode word saamgestel uit vyftig afgevaardigdes, 25 leraars en 25 ouderlinge, van elkeen van die Sinodes. Die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika sal reg hê op 150 afgevaardigdes. Kleiner Sinodes het die reg om aanvanklik minder afgevaardigdes te stuur" (Handelinge van die eerste vergadering van die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1962:44).

By artikel 38 word in 1966 bygevoeg:

“(c) *Afgevaardigdes moet van geloofsbriewe voorsien wees*” (Handelinge van die tweede vergadering van die Algemene Sinode, 1966:588).

In 1970 net verandering by artikel 38 wat lui:

“(b) *Die professore van albei teologiese fakulteite het met adviserende stem sitting op die Algemene Sinode*” (Kerkorde, 1970:9). Die volgende sin word deur die Sinodale Kommissie van Noord-Transvaal aanbeveel vir weglating: *“Die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika het egter reg op 150 afgevaardigdes, die helfte predikante en die helfte ouderlinge”* (Agenda van die Algemene Sinode, 1970:556). Die voorstel is egter nie aanvaar nie (Kerkorde, 1970:9).

In 1974 verminder die *150 afgevaardigdes* na *100* volgens artikel 38 (Wes en Noord-Kaapland). Al die Sinodes het nou gelyke verteenwoordiging (Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1974:8). In 1978 bly die artikel dieselfde. In 1982 volgens artikel 38, *word die afgevaardigdes na die Algemene Sinode verminder na 40 afgevaardigdes, van elkeen van die Sinodes* (Kerkorde, 1982:9). Vanaf 1986 tot 1998 bly die artikel dieselfde, met die reëling in 1998 *dat sinodes die reg het om minder afgevaardigdes te stuur* (Kerkorde, 1998:14).

4.7 SAMEVATTING

Hoofstuk vier het 'n historiese analise van die Kerkorde artikels van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) wat betrekking het op die amp en spesifiek die amp van bedienaar van die Woord gedoen. Dit blyk uit die verloop van die kerkordelike ontwikkeling in die gereformeerde tradisie (Genevé 1541 tot 1959 in Nederland en 1652 tot 1998 in Suid-Afrika) dat die amp en in besonder die amp van bedienaar van die Woord 'n bepaalde oorsprong en inhoud het. Daar het wel belangrike artikels met betrekking tot die oorsprong van die amp van bedienaar van die Woord bygekom met besondere vermelding van Christus se Hoofskap (vanaf 1541 tot 1959 geen verwysing na Christus se Hoofskap) en die anti-hiërargiese beginsel in artikel drie (vanaf 1864 tot 1956 geen vermelding in kerkordelike artikels in Suid-Afrika nie).

Die omvattende historiese ontwikkeling van kerkordelike reëlings vanaf Genevé 1541 tot die Nederduitse Gereformeerde Kerk 1998 met betrekking tot die amp, die vereistes, arbeid, posisie en bevoegdheid van die bedienaar van die Woord en sy betrokkenheid in kerkvergaderings het min ingrypende byvoegings en veranderings ondergaan. Dit is duidelik dat die bestaande kerkordelike reëlings met betrekking tot die amp en in besonder die amp van bedienaar van die Woord (artikels 3 tot 14, 25 tot 28, 30, 33, 38, 48, 49, 51, 62 tot 64) in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998), 'n historiese onderbou het wat dui op 'n ontwikkeling wat 'n besondere inkleding van Skriftuurlike beginsels bevat.

Die bevindinge word in hoofstuk vyf behandel.

HOOFSTUK VYF

SAMEVATTING EN BEVINDINGS

5.1 KRISIS IN DIE AMPSBEDIENING

Die krisis waarvan in die studie ter sprake is, word onder meer veroorsaak deur vrae wat oor die bedienaar van die Woord se ampsbediening gestel word en deur die verskeidenheid nuwe ontwerpe wat aan die bediening opgedring word (vergelyk Vorster, 2000:6).

Hierdie krisis waarin die gereformeerde ampsbediening tans verkeer, is al geruime tyd deur teoloë soos Berkhof (1970:18,40), Van 't Spijker (1971:10-11), Rossouw (1984:1), HJ Hendriks (1989:1) en Swanepoel (1993:1) gedentifiseer. Die enigste verweer daarteen is om vanuit die Skrif, belydenis en 'n verantwoorde tradisie (geskiedenis) antwoorde te verskaf.

Vrae soos, of die amp sy oorsprong in die begaafdheid van die individu het en of dit in gemeenteverband ontstaan het en of die kerklike ampte deur Christus ingestel is of nie (vergelyk 1.2:1v; vergelyk Rossouw, 1984:10 en Dingemans, 1987:11) wat gevra word en ontwerpe wat vir die bediening aangebied word, reflekteer spanning wat ontwikkel tussen die huidige neigings in die bedieningspraktyk en die kerkreg.

5.2 VERLOOP VAN STUDIE

In hierdie studie is in hoofstuk een besondere aandag gegee aan die vrae wat aan die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in verband met die ampte en in besonder die amp van bedienaar van die Woord, gestel word. Verskeie aspekte van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk word in die praktyk bevraagteken en as onnodig afgemaak.

In hoofstuk twee is die Skriftuurlike begroning en bepaalde teologiese ontwikkeling van die amp van bedienaar van die Woord aangetoon, terwyl die ondersteuning wat die ampte in die Gereformeerde Belydenisskrifte (belydenisgrondslae) ontvang, in hoofstuk drie nagevors is. In hoofstuk vier is vanuit die geskiedenis verantwoording gedoen oor die Nederduitse Gereformeerde Kerk se standpunte oor die oorsprong en inhoud van die ampte en in besonder die amp van bedienaar van die Woord.

In hoofstuk vyf gaan dit daaroor dat die vrae en probleme met betrekking tot die ampte en in besonder die bedienaar van die Woord (vergelyk hoofstuk een) beantwoord word in die lig van dit wat in die Skrif, belydenis en geskiedenis gevind is en dit waarvolgens kerkordelike reëlings getref word. In hoofstuk vyf word ook voorstelle gaan die hand gedoen vir die moontlike herformulering en/of hersiening

van enkele Kerkorde artikels.

Hedendaags is dit van die allergrootste belang dat die kerk op Skriftuurlike gronde verantwoordings doen vir die volgehoue teenwoordigheid van die ampte in die kerk. Die kerk moet rekenskap gee van sy unieke geestelike gestalte en inrigting in teenstelling met die ander menslike gemeenskapsvorme wat op dieselfde manier vanuit die verkiesende liefde van God opkom en nie die resultaat van God se heilsbemoenings met die wêreld is nie (vergelyk Jonker, 1977:4). Die Nederduitse Gereformeerde Kerk kan die ordening van sy kerklike lewe nie sommerk na willekeur verstaan, definieer en inrig nie. Die Kerkorde en die daarmee gepaardgaande denke behoort niks anders te weerspieël as 'n doelbewuste uitdrukking van hierdie eiesoortige karakter van die kerk wat aan God se heilsbemoenings ontleen is nie (vergelyk Britz, 1985:432). Dit maak uiteindelik van die kerklike orde iets wat ten nouste verweef is met die belydenis van die kerk.

HJ Hendriks (1989:1) is van mening dat die Nederduitse Gereformeerde Kerk aangaande die ampte 'n kerkbegrip poneer wat op 'n selektiewe keuse van metafore gebou word. Die kerk word hiervolgens telkens aan die bedieningsstruktuur van 'n bepaalde periode uitgelewer en voorsien nie in die nuwe behoeftes van 'n volgende periode nie. In die teologiese beredenering oor die wese van die amp, is daar volgens HJ Hendriks (1989:1) twee sentrale konstruksies naamlik, dienaar/bediening en gemeente/kerk bedienings in en deur die gemeente wat verwys na die totale dienswerk in en deur die totale gemeente. Volgens HJ Hendriks, is dit *“noodlottige verenging om dienswerk net tot histories-tradisie bepaalde ampte (leraar, ouderling en diaken) af te grens”*. Hy meen bedienings in en vanuit die gemeente is die teologies korrekte oriëntasiepunt van enige soort organisatoriese struktuur (HJ Hendriks, 1989:2-3, vergelyk 2.4.1.3:69). Grey (1990:307) stel op sy beurt voor dat die Kerkorde net een of meer plig aan die predikant moet toesê (vergelyk 2.4.1.3:69).

Hierdie sienings moet getoets word aan die duidings wat in die Skrif, belydenis en geskiedenis voorkom wat die bedienaar van die Woord verantwoordelik hou daarvoor om in diens van die Here sekere take in die gemeente en God se Koninkryk te verrig.

Die Skrif

Die Skrif is geen handboek waaruit alle bepalings en kerkorde artikels vir doeltreffende kerkregering afgelees kan word nie, maar die Skrif bied tog duidelike beginselgronde (vergelyk Jonker, 1994:4) of duidings (Skrifduidings) waarvolgens 'n besondere kerkregtelike sisteem ontwikkel het (Van der Watt, 1983:3, vergelyk ook Coertzen, 1991:96), 'n sisteem wat nie 'n eenduidige stelsel van kerkregering impliseer nie.

Die Skrif bevestig eerstens dat die amp 'n bepaalde oorsprong in Christus het (vergelyk 2.2.1:21v) en tweedens dat dit 'n bepaalde inhoud (vergelyk 2.4.1:67) het, hiervolgens is die Woord dus voorskriftelik ten opsigte van vereistes en funksies vir die taak opgedra aan die bedienaar van die Woord.

Die belydenisskrifte

Die belydenisskrifte is ook nie geskrifte waaruit bepalinge en kerkorde artikels vir kerkregering afgelees kan word nie, maar die belydenisskrifte (vergelyk Jonker, 1994:4) en dan veral die Nederlandse Geloofsbelydenis, verskaf die raamwerk van belydenisgronde of beginsels waarbinne die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk ontwikkel het. Die Gereformeerde Belydenisskrifte, veral die Nederlandse Geloofsbelydenis, onderskryf die oorsprong en inhoud van die amp, wat dan ook die amp van bedienaar van die Woord insluit (vergelyk 3.4.2:95).

Onderhawige studie het spesifiek die Skrif en die belydenisskrifte ondersoek omdat die **Woord** en **belydenisskrifte** die **beginsels** aandui waarop die amp as sodanig en tegelykertyd ook die amp van bedienaar van die Woord, berus. Die historiese ontwikkeling van kerkorde artikels in die Gereformeerde kerkregering, is ook nagegaan om aan te toon dat genoemde beginselsduidelik in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk geïntregeer is (vergelyk Smit, 1984:58v).

Soos aangedui onder 5.1, reflekteer vrae soos, of die amp sy oorsprong in die begaafdheid van die individu het en of dit in gemeenteverband ontstaan het en of die kerklike ampte deur Christus ingestel is of nie (vergelyk 1.2:1, vergelyk Rossouw, 1984:10 en Dingemans, 1987:11) sowel as die moderne ontwerpe wat vir die bediening aangebied word, spanning wat ontwikkel tussen die huidige bedieningspraktyk en die kerkreg. Indien die beginsels soos afgelei uit die Skrif en belydenis altyd nagestreef word, behoort dit nie die geval te wees nie.

Die geskiedenis

In die geskiedenis het die kerk in sy ampsontwikkeling 'n besondere gestalte en inkleding van Skrif- en belydenisgronde ontwikkel. Belangrik is die vraag na die gestalte wat die amp van bedienaar van die Woord in die **geskiedenis** van die Gereformeerde kerkregering ingeneem het.

Die legio vrae en stellings is die beweegrede waarom fundamentele Skrifgebruik die diskoers met betrekking tot die ampte moes verduidelik. In die studie is bevind dat die historiese ontwikkeling van die amp en in besonder die van bedienaar van die Woord, in lyn met Skrifduidinge plaasgevind het.

5.3 NEERSLAG VAN SKRIFDUIDINGE, BELYDENISOORTUIGINGS EN HISTORIESE ONTWIKKELING OOR DIE OORSPRONG VAN DIE AMP VAN BEDIENAAR VAN DIE WOORD IN DIE KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK (1998).

Die neerslag van duidinge (Skrif, belydenis en geskiedkundige ontwikkeling) met betrekking tot die oorsprong van die ampte en in besonder die amp van bedienaar van die Woord, het gestalte gekry in die samestelling van artikel 1 tot 3 van die Kerkorde (1998).

Die vraag wat voorop staan en beantwoord moes word, is of die Kerkorde die vrae wat in verband met die oorsprong van die amp en in besonder die amp van bedienaar van die Woord gestel word, genoegsaam aanspreek en behoorlik in die artikels uitspel.

5.3.1 Die bibliologiese oorsprong van die amp

Is dit hoegenaamd geregverdig om te praat van 'n bibliologiese fundering van die kerklike ampte (Rossouw, 1990:44-45)?

Die studie het bevind dat uiteenlopende standpunte bestaan oor die oorsprong van die amp. Sohm (1923) meen die amp se ontstaan moet op twee maniere onderskei word: enersyds as instrument van die wêreldlike reg en andersyds uit die charisma (vergelyk Ridderbos, 1966:490, Holmberg, 1980:189-190 en Coertzen, 1991:18-19). Barth (1958:694) beweer dat die idee van 'n amp as sodanig, te veel dui op 'n model van klerikalisme en 'n hiërargie in die gemeente wat vreemd is aan ware gemeente van Christus. Dingemans (1987:116,119-121) verklaar dat die amp ontstaan het uit die begaafdheid van die individu en dat Jesus Christus nie formeel ampte ingestel het nie.

Hierteenoor meen Du Rand (1988:76), Kleynhans (1988:169) dat die ampte op Jesus teruggaan. In die lig hiervan kan met Lekkerkerker (1971:84) saamgestem word as hy beweer dat die Skrif wel 'n kerklike amp ken.

Daar is genoeg Skriftuurlike bewyse (vergelyk Efesiërs 4:11, Handeling 6:3, 1 Timoteus 3:2-7, Titus 1:6-9 en 1 Tessalonisense 2:1-12) dat kerklike ampte bibliologiese fundering het. Dit beteken dat die Skrif wel 'n kerklike “amp” ken en verkondig. Ook hou die Skrif die ganse lewe van Jesus Christus as 'n stuk “*diakonia*” voor en die ampte gaan op Jesus Christus terug. Hy roep, en Hy gee ampte vir Sy kerk.

5.3.2 Jesus Christus die Hoof van die kerk

Die vraag wat hier aan die Kerkorde gestel word is: **Het Jesus 'n amp bekleed** (Rossouw, 1984:10; Rossouw, 1990:45 en vergelyk Strauss, 2000:73v)?

Die volgende aspekte word verreken in Kerkorde artikel drie wanneer Christus as Hoof van sy kerk ter sprake is:

- Christus is die enigste hoof van die kerk;
- Christus verrig al die dienswerk;
- Christus is die ewige koning; en
- al die ampte staan in diens van Christus.

Die antwoord is nie daarin geleë of Christus 'n amp beklee het of nie, maar dat Hy volgens die Skrif, die **Hoof** van die kerk is. Dat Jesus die Hoof en Here van Sy kerk is en as Koning direk en persoonlik oor Sy kerk regeer, is die grondwaarheid waarop die reg in die kerk gebaseer word. Omdat dit waar is dat die kerk op grond van die Skrif bely dat Jesus, wat die Here van die here is (Openbaring 17:14) ook die Hoof is wat bo alle dinge aan die gemeente gegee is (Efesiërs 1:20-23), mag die kerk onder geen omstandighede hierdie belydenis vergeet by die beantwoording van die vraag wie in die kerk regeer en hoe die regering plaasvind nie (Jonker, 1965:3).

Die belydenis stel ook duidelik dat Hy as enigste Hoof erken moet word en dat Hy die ewige koning is. Let veral daarop dat die belydenis telkens en by herhaling klem lê op die feit dat Christus die "*enigste Hoof van die Kerk*" is (Coertzen, 1991:145) en die "*ewige Koning*" (Hovius, 1962:7). Hy is die **enigste** sluit die mens as hoof uit. Verder beteken sy regering as Hoof dat daar teen alle menseheerskappy in die kerk gewaak moet word. Christus is Hoof van die sigbare kerk, en ook Hoof oor die onsigbare kerk. Daarom is Hy die enigste Hoof en het hy geen plaasvervanger aan wie Hy gesag moet oordra nie (Jonker, 1965:7).

Christus se Hoofskap beteken dat Hy direk en persoonlik oor Sy kerk regeer. Hierdie **persoonlik** beteken Hy is altyd daar, op elke punt op elke weg van oomblik tot oomblik. Die kerk ontdek dat sy Hoofskap beteken Hy vergader, beskerm en werk in sy Kerk. Hieraan mag die kerk nie twyfel nie, want die hele sin van elke handeling van die kerk is daarin geleë dat Christus daarin teenwoordig sal wees en daarin handel (Jonker, 1965:3-4).

In die kerk regeer Christus **alleen**. Daar kan geen hoër of laer ampte wees nie, omdat dit weer 'n struktuur van menseheerskappy in die kerk verteenwoordig (Jonker, 1965:11). Tussen 1541 en 1959 is daar geen verwysing na Christus se hoofskap in kerkordes van die Gereformeerde Kerke in Nederland nie. Dit beteken egter nie dat dit nie 'n baie fundamentele beginsel in die gereformeerde kerkregering van Nederland was nie. Die talle teologiese werke waarin hierdie beginsel beredeneer word, is bewys hiervan.

Aanvanklik het die Kerkordes in Suid-Afrika ook nie na Christus as Hoof van die kerk verwys nie. JA de Mist se Provisionele Kerken-Ordre voor de Bataafsche Volkplanting aan de Kaap de Goede Hoop 1804 maak nie melding van so 'n artikel nie. Getrou aan die Franse rewolusionêre gees (Dreyer, 1936:9) word Christus nie as Hoof in De Mist se Kerkorde erken nie.

Na die totstandkoming van die onderskeie sinodes (1864-1957) in die Kaap, Transvaal, Oranje-Vrystaat en Natal het die bewoording in die Kerkorde wat Christus uitdruklik as Hoof erken, ook ontbreek (vergelyk: Bepalinge en Reglemente, 1957 (Kaap):10; De Wetten en Verordeningen Oranje Rivier Kolonie, 1864;3-12;18;

Wette en Bepalings Nederduitse Gereformeerde Kerk Natal, 1951:3). In die "**Voorwoord**" van die Kerkorde van Natal (1951) word daar op twee plekke daarna verwys:

1. *"Die gesag wat die Kerk saamroep kom van bo, van Christus, Hy is die Hoof van die gemeente"* en
2. *"Ons Kerkwette (die kerkorde) dra nie daartoe by dat Gods Woord Sy beslag op die hart verloor nie, maar werk mee dat die Kerk en haar lidmate verstaan dat Christus die Koning van Sy Kerk is"* (Wette en Bepalings Nederduitse Gereformeerde Kerk van Natal, 1951:ii,iv).

In die Kerkorde van Transvaal (1954) lui artikel 16: *"Die Kerkraad verteenwoordig en regeer die gemeente as dienare van Christus ooreenkomstig Gods Woord en hou hom aan die gemaakte Wette en Bepalinge van die Kerk"* (Wetten en Bepalinge, 1954: 15). Die ampte regeer as dienare van Christus en dit blyk dat Christus se Hoofskap hier veronderstel word, maar nie eksplisiet uitgespreek word nie.

In die Kerkorde van 1962, goedgekeur deur die Algemene Sinode, word die drie ampte gelykwaardig verklaar: *"By die uitoefening van hulle roeping sal geen ampsdraer oor ander ampsdraers heerskappy voer nie, aangesien Christus die enigste Hoof, Koning en Meester van sy kerk is"* (Handelinge van eerste vergadering van die Algemene Sinode, 1962:39,225). In die Algemene Sinodale verband van die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika word die Hoofskap van Christus dus van die begin af erken.

In die Kerkorde artikel 3 word dit duidelik soos volg gestel: *"Christus self deur die Heilige Gees, verrig al die dienswerk in sy kerk... aangesien Christus die enigste Hoof Koning en Meester van sy kerk is"*.

Die vraag moet nie wees of Christus 'n amp beklee het of nie, maar of Sy hoofskap binne die kerk verreken moet word. Die ampte kom nie uit die gemeente op as verbesondering van sekere take nie, maar ontspring vanuit Jesus Christus (vergelyk 1.2.1.2:4).

5.3.3 Die kerk

Die volgende vraag word in verband met die Kerkorde gevra: **Het Jesus 'n kerk gestig?** Pelser (1990:3) stel: *"Streng histories gesproke kan hierop in die eerste plek geantwoord word dat dit onteenseglik blyk te wees dat ons oor geen bewys beskik dat Jesus 'n kerk gestig of bedieninge ingestel het nie"*.

Die volgende aspekte moet in gedagte gehou word wanneer die samestelling van Kerkorde artikels een en twee in verband met die kerk ondersoek word:

- Ons glo en bely 'n enige katolieke of algemene kerk;
- 'n heilige vergadering van almal wat in Christus glo;
- die kerk is daar wanneer almal hulle ooreenkomstig die suiwere Woord van God gedra; en
- die kerk word op 'n geestelike wyse bestuur.

Bogenoemde vraag is geregtig in terme van vertrekpunte wat 'n teoloog soos Olof Linton handhaaf. Hy vra of die Skrif werklik die kerk legitimeer. Linton verwys na verskeie argumente soos: **Die statistiese argument; die eskatologiese argument; die kerkhistoriese argument en die psigologiese argument** (vergelyk Polman 195-[b]:138-139, vergelyk 3.3.1:88).

Polman (195-[b]:142v) verwerp al bogenoemde standpunte en verklaar dat die Heiland self in Matteus 16 en 18 van sy kerk ("*ekklessia*") praat en daarom verval alle argumente wat nie die kerk van die Here wil erken nie. Die inskrywing in Matteus kan ook nie 'n latere toevoeging wees nie, want globaal beskou, sou dit dan nie die evangelie ondersteun nie. Veeleer moet met groot stelligheid verklaar word, dat die Here as Messias, hier bepaalde reëls voorsien waarvolgens Hy die kerk as vergadering van Sy volk ingestel wou hê (Polman, 195-[b]:144-145, vergelyk ook Bos, 1978:58-61).

Die dienswerk van Christus word volgens Kerkorde artikel 3.1 in die kerk self verrig. **Die kerk beklee dus 'n belangrike plek in God se koninkryk.** Dit is die struktuur van die kerk wat hier ter sprake is. Toegespits op artikel 3 van die Kerkorde, kan gestel word dat, in teenstelling met die Ou Testamentiese representasie struktuur, God se kerk (gemeente) 'n Christosentriese en charismatiese kerk (gemeente) is, waarin Christus aan elke gelowige wat toegang tot die Vader het, gawes skenk. Met ander woorde, die kerk bestaan, want die Skrif reël dit so.

Die stigting van die kerk deur Christus het verreikende betekenis. Jonker (1994 [a]:71) verklaar dat die Nederlandse Geloofsbelijdenis die kerk in terme van die heil definieer: Die kerk is die vergadering van almal wat gewas is in die bloed van die Lam en geheilig en verseël is deur die Heilige Gees wat beteken:

- dit is die katolieke kerk, omdat dit van die begin van die wêreld af bestaan en altyd daar sal wees (katolisiteit in tydelike sin);
- dit is ook katoliek, omdat dit werklik universeel is en nie gebonde is aan 'n bepaalde plek of persone nie, maar oor die hele wêreld versprei en verstrooi is (katolisiteit in ruimtelike sin); en
- dit is terselfdertyd saamgebind deur die Heilige Gees in dieselfde geloof (katolisiteit van die waarheid) (Jonker, 1992:17v).

Die belydenis in verband met die kerk in Gereformeerde sin word nie eksplisiet verduidelik of verklaar in enige van die artikels van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk nie. Artikel twee van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk sanksioneer nie die bestaan van die kerk nie, maar veronderstel dit as 'n Skrifgegewe. Daarom reël hierdie artikel net dat daar bepalings in die kerk is wat handel oor: "*die ampte in die Kerk, die vergaderings van die Kerk, die werksaamheid van die Kerk en die betrekkinge van die Kerk na buite*" (Die Kerkorde, 1998:1). Artikel een bepaal wel dat "**Die leer wat die Kerk in ooreenstemming met die Woord van God bely, uitgedruk staan in die Formuliere van Eenheid soos vasgestel op die Sinode van Dordrecht in 1618-1619**" (Kerkorde, 1998:1).

Alhoewel die Kerkorde nie veel oor kerk en die betekenis daarvan bevat nie, behalwe dat die Kerk gegrond is op die Woord van God, veronderstel die Kerkorde na alle waarskynlikheid dat die belydenis in hierdie verband die beginsels oor die kerk voldoende omskryf. In die Kerkorde word ook nie klem op die geloofsaspek van kerkwees gelê nie. Die belydenis stel egter duidelik dat die kerk 'n heilige vergadering van almal is wat in Christus glo, almal wat hulle volle saligheid in Christus verwag en in sy bloed gewas is, geheilig en verseël is deur die Heilige Gees. Dit is natuurlik debatteerbaar of die vertrekpunte in verband met geloof en die wese van die kerk in die Kerkorde uitgespel moet word. Die eerste artikel van die Kerkorde lui reeds dat die Nederduitse Gereformeerde Kerk gegrond staan op die Bybel en dat die leer wat die kerk bely, uitgedruk word in die Formuliere van Eenheid. Die Kerkorde se doel is om die reëlings vir die lewe en werk in die Kerk te stel, dit is nie 'n belydenisstuk nie.

Die woorde in artikel een wat werklik saak maak is: "*Die Nederduitse Gereformeerde kerk staan **gegrond op die Bybel***". Die woorde beteken dat die kerk die Woord ernstig opneem en dat die kerk glo dat Christus lewend, persoonlik en aktueel in die gemeente wil regeer. Indien die kerk hierdie waarheid naamlik, dat Christus hierdie kerk persoonlik wil regeer, verwaarloos of nie behoorlik verdiskonteer nie, erken die kerk Christus se heerskappy wel teoreties, maar in die praktyk word dit misken en in die lig hiervan word regering van die kerk geklerikaliseer of gesekulariseer (Jonker, 1965:3-4).

Ten spyte van min verwysings na die kerk in die twee artikels, reël die Kerkorde wel in artikel een as volg: "*Die Nederduitse Gereformeerde Kerk staan gegrond op die Bybel as die heilige en onfeilbare Woord van God*" ook reël artikel twee: "*Hierdie bepalinge handel oor die ampte in die Kerk, die vergaderinge van die Kerk, die werksaamhede van die Kerk, regering en tug van die Kerk en die betrekkings van die Kerk na buite*" (Kerkorde, 1998:1).

Die antwoord op die vraag of Jesus 'n kerk gestig het, is 'n besliste ja.

Die kerk as unieke samelingsverband is deel van God se koninkryk en deel van God se openbaring in Christus.

5.3.4 Die Skrif

Jonker (1969:108) verklaar goeie Skrifgebruik behels dat Skrifgegewens uit 'n heilshistoriese gesigspunt benader moet word. Hy verduidelik dat dit slegs dan duidelik word dat die norme van die Bybelse uitsprake insake die amp, ingebed is in die wyse waarop God die kerk laat deel in die heil, om dit te bewaar, maar dat God die kerk ook ter uitbreiding van die heil gebruik. Dit is die enigste wyse wat duidelik laat blyk dat die amp in die evangelie opgeneem is en daarom deel het aan die geskiedenis van God se heil in die wêreld. "*Gebeurt dat niet, dan is het ambt niet gegeven met het wesen van de kerk en is het nie meer mogelijk een lijn aan te geven in de diversiteit van gegevens in het Nieuwe Testament. Dan moet men òf lukraak de gegevens uit het*

Nieuwe Testament wettisch op het ambt toepassen, of men moet pragmaties het ambt uit de bestaande behoeften van die kerk afleiden" (Jonker, 1969:108).

Dit beteken die voorkoms en die gesag van die amp is nie gegrond in sy funksionele doeltreffendheid nie, al moet dit daarin tot openbaring kom. Dit moet uit die optrede van die bedienaar van die Woord sigbaar word dat hy/sy 'n geroepene is. Die roeping is in gehoorsaamheid aan die Woord van God, sy liefde vir die mense, sy toewyding en diensbaarheid moet vanuit hierdie Woord, gestalte aanneem (vergelyk Jonker, 1994:6).

Skrifgebruik en Skrifgehoorsaamheid is van kardinale belang vir die bediening deur die bedienaar van die Woord, want dit is nie hyself of syself wat aan die woord kom nie, maar Jesus Christus die gekruisigde en opgestane Heer.

5.3.5 Die amp en gesag

Die Kerkorde word ook onderwerp aan vrae soos: **Waarom is die amp se gesag gesetel? Stroom die idee van 'n gesaghebbende ampsdraer met die moderne demokratiese opvatting? Word die amp met gesag geassosieer** (Rossouw, 1984:10) **? Misbruik kollegas hulle posisies vir eie gewin** (Nel, 2001:23)? **Moet daar nie 'n leierleier onder medeleiers wees nie** (Smit, 2001:19)?

Verskeie aspekte word in Kerkorde-artikels 1-3 verrekken wanneer gesag ter sprake is:

- al die ampte staan in diens van Christus;
- Christus self roep en gee sy ampsdraers persoonlik aan die kerk;
- Christus verleen gesag aan die amp sodat die ampsdraer nie 'n bepaalde eie gesag het nie; en
- die anti-hiërargiese beginsel.

Wanneer die Kerkorde uitdruklik stel dat die amp sy ontstaan en gesag verkry het deurdat die ampsdraer in die naam van Jesus Christus wat die Hoof van die Kerk is, optree (Van der Watt, 1983:7), is die vraag of die gesag van die ampsdraer genoegsaam in die kerkorde beklemtoon word om die vraag van **demokrasie** aan te spreek. Die kerk het as 'n samelewingsverband 'n eie unieke karakter, verskillend van die van al die ander samelewingsverbande; derhalwe lui Kerkorde artikel 21 dat die kerk vanuit kerklike perspektief oor sake handel en dit gebeur deur die lig van die Skrif daarop te laat val en dit op kerklike wyse te hanteer. Daar kan nie in die kerk byvoorbeeld op demokratiese wyse oor 'n saak gestem word as die gesagdraende regering van Jesus Christus as Hoof 'n bepaalde gesagdraende Bybelse riglyn daarvoor voorsien en dit verskil van die demokratiese mening nie. Tereg verklaar Coertzen (1993:1-2): *"Die Kerk is die maaksel van God drie-enig"*. Hy noem die kerk **teokraties, christokraties, pneumokraties en bibliokraties** vergelyk ook 2.2.2.2:22). Die gesag van Jesus Christus en die Woord is in die kerk nie onderhandelbaar nie.

Sover dit onderlinge gesag aangaan, formuleer die Kerkorde ook baie duidelik dat die gesag wat aan die ampsdraer toegeken word, nie beteken dat 'n hiërargie van ampte bestaan nie. Nauta (1971:49) stel dit duidelik: *"De dienaar des Woords bezit niet een hogere hoedanigheid, bekleedt niet een aanzienlijkere post en heeft niet aanspraak op grotere eer dan een ouderling of een diaken"*. Die vraag is of die artikel voorskriftelik genoeg is oor die gesag van die ampsdraer. Verstaan die lidmate van die kerk dat die bedienaar van die Woord en die ander ampte vanuit Jesus Christus se Hoofskap ook 'n besondere gesagsposisie beklee, nie plaasvervangend nie, want daarmee kan die gesagsposisie weer in 'n pousdom verval, maar as dienaar?

Die besondere karakter van ampsdraers se gesagsposisie moet korrek geïnterpreteer word. Die ampsdraers regeer nie uit eie bevoegdheid oor die kerk nie, maar hulle skep in aansluiting by en as uitvloeisel van hulle diens aan die Woord van God, die ruimte in die kerk om volgens die Woord van God te regeer. Nóg die ampsdraer self, nóg hulle bepalings vir die uiterlike orde, veronderstel 'n eie gesag nie. Hulle gesag berus enkel daarop dat hulle draers van die Woord is of ruimte maak vir die persoonlike regering van Christus deur sy Woord, vergelyk Matteus 10:19 en Matteus 18:15vv (Jonker, 1965:11). Selfs wanneer verklaar word dat Christus aan die ampsdraer gesag verleen, word daarmee nie bedoel dat 'n oordrag van gesag plaasvind, sodat die ampsdraer voortaan 'n eie gesag besit nie, daar word alleen gestel dat aan hulle 'n ministerium (diens) verleen word waardeur hulle die gesag van Christus bedien (Jonker, 1965:8).

Die wyse waarop geestelike bestuur in die Nederlandse Geloofsbelydenis omskryf word, erken dat gesag, van watter aard ookal, in Jesus Christus as Hoof van die gemeente gesetel is. Christus vanuit Sy Hoofskap en die gesag wat daarin geleë is, ken die ampte aan die kerk toe (vergelyk Spoelstra, 1989:26). Daarom sny die anti-hiërargiese beginsel die metropolisverhouding tussen gemeentes en alle hiërargieë ten opsigte van die ampsdraers onderling en tussen die ampte as sodanig, sorgvuldig by die wortel af (Pont, 1981:193; vergelyk Van 't Spijker, 1970:392).

Die ampswerk van die drie ampte is gelykwaardig, alhoewel dit in opdrag en werk onderskei word (vergelyk 4.2.2.4:130) vorm dit 'n eenheid. Daar is net een opdraggewer, naamlik, Jesus Christus en al die ampte verrig dieselfde taak, te wete dienswerk in die kerk (Nauta, 1971:49).

Die gesag onderling het in die geskiedenis 'n bepaalde verloop geneem. Die eerste spore van die anti-hiërargiese beginsel in 'n gereformeerde kerkorde verskyn in die *Discipline Ecclésiastique* (1559) oor vergaderings: *"Ten eerste, dat geen gemeente (eglise) vir hom voorrang of heerskappy oor 'n ander kan aanmatig nie"* (Pont, 1981:50). Dieselfde beginsel verskyn in die eerste artikel van Emden in 1571 (Plomp, 1971:89). Die Kerkorde van die Nasionale Sinode van Dordrecht (1618-1619) onderskryf weereens die anti-hiërargiese beginsel, terwyl die Algemene Reglement van 1816 'n meer outoritêre vorm aan die anti-hiërargiese beginsel gee (vergelyk Bouwman 1970:312 en Hooijer, 1865:489).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerken in Nederland (1959) beklemtoon eweneens die beginsel *"Deze ambten zijn van elkander onderscheiden, niet in waardigheid of eer, maar in opdracht en werk"* (Nauta, 1971:7). Op plaaslike bodem het die beginsels en reëlins in verband met die orde in die kerk wat in Dordt 1618/1619 gegeld het, inslag gevind in die kerk aan die Kaap ten spyte van die outoritêre vorm wat aan die anti-hiërargiese beginsel gegee is vanuit Engelse oorheersing. Die vertrekpunte van die Gereformeerde Kerkreg het ten minste van 1652 tot 1795 en wel ook daarna aan die Kaap gegeld (Coertzen, 1989:25), in weerwil van die Britse bewindsoorname en die Kaapse Kerk wat onder regstreekse bestuur van die Staat geplaas is, wat die kerkordelike reëlins van die Nederduitse Gereformeerde Kerk sterk beïnvloed het (Moorrees, 1937:429). Die staat het die soewereiniteit van die kerk geskend met reëlins wat beginselgewys nie vir die kerk aanvaarbaar was nie. In die daaropvolgende eeu het die kerk in die Kerkordes van 1962 tot 1998 egter wel die anti-hiërargiese reëling gehandhaaf (Kerkorde, 1998:1).

Die vrae in verband met kerk en gesag is wel na te spoor in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk. Die Kerkorde skakel egter moontlike misinterpretasie uit deur gesagsverlening aan die ampte nie van nader te omskrywe as wat reeds gedoen is nie. Dit gaan tog inherent oor die gesag van Christus wat duidelik omskryf word. Artikel 1 lees: *"Die Nederduitse Gereformeerde Kerk staan gegrond op die Bybel as die heilige en onfeilbare Woord van God"*, artikel 2 lees: *"Waar die Woord van God eis dat in die gemeente van Christus alles welvoeglik en ordelik moet toegaan"* en artikel 3.1 lees: *"Christus self deur die Heilige Gees verrig al die dienswerk in sy kerk. Hy doen dit deur: 3.1.1 die dienswerk van al die gelowiges"* en artikel 3.2 wat lees: *"Hierdie drie ampte is gelykwaardig, maar word in opdrag en werk onderskei. By die uitoefening van hulle roeping mag geen ampsdraer oor ander ampsdraers heerskappy voer nie, aangesien Christus die enigste Hoof, koning en Meester van sy kerk is"* (Kerkorde, 1998:1).

Die amp se gesag is in Christus gesetel. In homself, in sy eie persoon het die bedienaar van die Woord geen gesag nie, maar Christus self verleen gesag aan hom Hy gee volgens Efesiërs 4:11 die ampte en beklee hulle met gesag. Hierdie Skrifgedeelte lui: *"En dit is die gawes wat Hy gegee het: apostels, profete, evangeliste, en herders en leraars"*. Die konsekwensie van hierdie reëling vir die Nederduitse Gereformeerde Kerk se bedienaars van die Woord, is dat geen predikant mag as gevolg van ouderdom; geleerdheid; aansien; talente of Godgegewe gawes homself hoër ag as 'n ander predikant nie. Gemeentes mag geen posisie vir enige ampte en in besonder bedienaars van die Woord skep waar hierdie reëling nie gehandhaaf bly nie. Elke predikant moet sy kollegas eer en dien soos hy homself geëer en gedien wil sien. 'n Leier onder die leraars van 'n gemeente beteken dat al die bogenoemde beginsels gehoorsaam moet word wanneer 'n gemeente sekere verantwoordelikhede onder die onderskeie leraars verdeel. Indien leraars hulle posisie vir eie gewin misbruik, moet hulle deur die kerkraad en ring aangespreek word.

5.3.6 Die aard van ampte

Dui die Skrif ampte aan? Impliseer die gereformeerde siening van die amp dat die kerk altyd in 'n vaste patroon moet funksioneer (Rossouw, 1984:10)?

Rossouw (1984:7) meen dat die amp ongewild geraak het, met die opkoms van die pragmatisme en funksionalisme. Lekkerkerker (1971:5-6) wys daarop dat predikante nie meer oor die teorie van ampte wil diskuseer nie, maar oor die funksionele aard van die amp

Die aard van die ampte word bepaal deur die gegewe feit dat Jesus Christus die oorsprong daarvan is. Die kerk van die Here moet altyd vanuit die Skrif en belydenis oor die aard en die patroon waarbinne dit in die kerk moet funksioneer nuut nadink en dit verreken. Die ampte kan beslis nie net vanuit die funksionele aard daarvan verreken word nie, die Skrifduidinge, belydenisskrifte en geskiedenis moet in berekening gebring word wanneer daar nagedink word oor die teoretiese en dienskarakter daarvan.

5.3.7 Die amp van bedienaar van die Woord

Die amp van bedienaar van die Woord het volgens die artikels van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998), die Gereformeerde Belydenisskrifte, Skrifduidinge en geskiedenis, 'n bepaalde oorsprong wat 'n bepaalde inhoud impliseer.

Die volgende vrae word in hierdie verband gestel: **Is die Nederduitse Gereformeerde Kerk 'n predikantskerk** (Rossouw, 1984:10)? **Beantwoord die rolvoorskrifte en die eise waaraan die predikant moet voldoen aan lidmate se verwagting** (Roux, 2001:53, vergelyk ook Van Biljon, 1986:39v)?

Bepalings in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in verband met die amp van bedienaar van die Woord berus op 'n aantal duidinge te wete: *“preek en onderrig”*, *“gewrigte vir die liggaam”*, *“intensiewe arbeid”* en *“voltydse roeping”*.

Vertrekpunte vanwaar die predikantsamp verreken moet word, is naamlik dat Jesus Christus die Hoof is van die Kerk en dat geen ware kerk homself die status van 'n predikantskerk kan toe-eien nie. Die kerk kon wel op verkeerde gronde toegelaat het dat die predikant 'n besondere rol vir homself begin toeëien het in weerwil van Skrifduidinge. Die kerk moet uitgaan van die belydenisstandpunt dat Christus self sy gemeente vergader, beskerm en regeer (Jonker, 1965:3). Alhoewel die bedienaar van die Woord in sy huidige gedaante, nie sonder meer terug te vind is in die Skrifgegewens nie, dui die Skrifgegewens tog daarop dat die ouderlingsamp van bedienaar van die Woord wel ooreen stem met die moderne interpretasie daarvan. Dit is duidelik dat Efesiërs 4:11 praat van een groep ouderlinge *“herders en leraars”* en dat hierdie herdersfunksie met 'n sekere faset van die ouderlingsamp te doen

het, vergelyk ook Filipense 1:1 wat die woord "*biskop*", "*opsigter*" direk weergee as "*ouderling*" (Grosheide, 1960:66-67, vergelyk ook Hendriksen, 1976:197 en Roberts, 1983:115-116).

Die ouderling waarvan Efesiërs 4:11-16 praat, word van die ander gelowiges onderskei, maar ook word hulle relasie met die kerk beskryf (vergelyk 2.2.6.2.d:49; Versteeg, 1988:55). Die ouderlinge is die gewigte of ligamente wat die dele van die liggaam bymekaar hou. Daarby praat 1 Timoteus 5:17 van twee soorte ouderlinge, naamlik ouderlinge wat leiding gegee het en ouderlinge wat ook nog geroepe was tot prediking en onderwys (ouderling met 'n besondere opdrag). Die voltydse roeping van preek en onderrig dui op 'n ouderling wat dubbele eer moes ontvang (vergelyk 2.2.6.2.d:49v). Verder dui Efesiërs 4:11, Handeling 20:17 en Handeling 20:28 daarop dat die twee woorde "*presbuteros*" en "*episkopos*" wat op ouderling dui, sinoniem gebruik kan word en nie op twee afsonderlike ampte dui nie (vergelyk 2.2.6.2.e:50) (vergelyk ook Hendriksen, 1976:197 en Roberts, 1983:115-116).

Volgens belydenis moet daar dienaars of herders wees om die Woord te verkondig en die sakramente te bedien. Hierdie duiding vind neerslag in artikel 3.1.2. van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk: "*Christus self deur die Heilige Gees verrig al die dienswerk. Hy doen dit deur: ... die dienswerk van die drie besondere ampte, te wete: dié van bedienaar van die Woord, dié van ouderling, dié van diaken*" (Kerkorde, 1998:1).

Die Nederduitse Gereformeerde Kerk is nie 'n predikantskerk nie. Indien daar bedienaars van die Woord in genoemde kerk is wat hierdie rol inneem, moet die kerk vanuit die breë verband Ring en Sinode hierdie situasie aanspreek. Christus is die Hoof van die kerk en leraars en gemeentes moet daaraan gehoor gee. Nie dit wat die bedienaar van die Woord reël, organiseer of bou vorm die kerk nie, slegs dit wat God in Sy Woord en deur Sy Gees beveel geld vir die kerk. Christus roep mense tot diens, maar Hyself verrig eintlik die dienswerk deur die besondere ampte.

Dit gebeur dikwels dat, waar die bedienaar van die Woord self en ook die gemeentes elkeen met sy eie stel voorskrifte werk, die gemeente 'n eie persoonlike verwagting het. Moontlik as gevolg van post-moderne denke en eie persoonlike voorkeure, van die rolvoorskrifte en die eise waaraan die predikant moet voldoen. Dit kan nie gebeur nie. In hierdie verband moet die Skrif en die Kerkorde uitsluitelike oor wat die bedienaar van die Woord moet doen. Indien die Skrif, belydenis en kerkordelike vertrekpunte in berekening gebring word, sal daar nie verwarring wees oor wat die inhoud van die bedienaar van die Woord se opdrag is nie.

5.3.8 Die aantal ampte

Die vrae wat oor die aantal ampte in verband met die Kerkorde gestel word, is: **dui die Skrif die getal ampte aan** (Rossouw, 1984:10; Rossouw, 1990:46)?

Die Skrif verskaf geen teksgedeelte oor presies hoeveel ampte daar moet wees nie, daar word wel 'n hele aantal ampte/dienste genoem. Hierdie ampte het in die tradisie van die Nederduitse Gereformeerde Kerk en ander gereformeerde kerke neerslag gevind in die aanvaarding van drie ampte naamlik: bedienaar van die Woord, ouderling en diaken. Sommige gereformeerde kerke het soms meer ampte soos byvoorbeeld die evangeliste amp in die "*Christian Reformed Church of America*" en in die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Afrika. Hoewel die evangelis se taak ook die bediening van die Woord behels, is hulle nie bedienaars van die Woord volgens moderne definisie nie. Die evangeliste was belangrik in die vroeë kerk, maar word nie baie in die Nuwe Testament genoem nie (vergelyk 2.2.6.2.c:49).

Die drie erkende ampte soos in die Nuwe Testament genoem word, naamlik apostel, profeet en evangelis (buitengewone ampte) was nie aan 'n bepaalde gemeente verbonde nie, maar was 'n algemene roeping met die oog op die vestiging van die kerk. Genoemde ampte het 'n bepaalde diens verrig, en het met die afhandeling daarvan, van die toneel verdwyn (vergelyk 2.2.6:45). Boonop moet ook onderskei word tussen diens en geordende diens (vergelyk 2.2.5.1:28-29). Die apostels, evangeliste en profete het diens gelewer, maar het nie deel uitgemaak van die duidelik aantoonbare groep mense in die gemeente ten behoeve van die diens van gelowiges nie. Op grond van hierdie gegewens skryf die Kerkorde net drie ampte voor.

Die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève 1541 het bepaal dat daar vier ampte in die kerk is, te wete bedienaars van die Woord, doktors, ouderlinge en diakens (Pont, 1981:21). Calvyn het ook vier ampte verkies (vergelyk Simpson, 1991:1317-1325). Die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève 1561 verskil nie van die 1541 Kerkorde nie, dit reël eweneens vier ampte te wete, herders ("*les Pasteurs*"), doktors (van die Heilige Skrif), ouderlinge en diakens (Pont, 1981:22).

Die Londense Kerkorde van 1554 (Lindeboom, 1950:25) het groot invloed uitgeoefen in die Nederlandssprekende kerklike wêreld. Die invloed van hierdie bepalings is ook merkbaar in die Wezelse Artikels van 1568 (Pont, 1981:20). Die ampte wat hiervolgens geïdentifiseer word, is dié van ouderling en diaken. Die ouderlinge word verder onderverdeel in lerende en regerende ouderlinge. Die lerende ouderling arbei in Woord en leer, hulle is die biskoppe of herders en leraars. Die regerende ouderlinge wat die superintendent insluit, regeer die gemeente (Dankbaar, 1956:41-42). In teenstelling dus met Genève erken die Londense Kerkorde net twee ampte.

Die Discipline Ecclésiastique van 1559 (die Franse Gereformeerde Kerke) erken net drie ampte te wete: predikante, ouderlinge en diakens terwyl dit in die Geneefse Kerkordes van 1541 en 1561 oor vier ampte gaan.

Die Wezelse Artikels beweeg in 1568 nader aan 'n tipies Nederlandse-Gereformeerde Kerkorde wat ooreenkomste toon met die Discipline Ecclésiastique van Frankryk. Hoewel Wezel begin met "*Van de collegien en provinciale classen*" wat nie in die Discipline Ecclésiastique voorkom nie, het dit in breë trekke

dieselfde raamwerk as Discipline Ecclésiastique, want Wezel bespreek ook die ampte, die sakramente, die huwelik en die tug (Coertzen, 1989:9). Anders as die Discipline Ecclésiastique erken Wezel vyf ampte, te wete: Dienaars van die Woord, doktore, profete, ouderlinge en diakens (Plomp, 1971:114). Die Kerkorde van Emden van 1571 erken in artikel ses net drie ampte (Acta van Emden 1571), die profete-amp en doktore amp van Wezel val weg.

Dit is opmerklik dat die Kerkorde van Dordrecht (1618/1619) (Pont, 1981:171) vier ampte erken, te wete die van dienaars van die Woord, die doktore, die ouderlinge en die diakens wat almal funksionele ampte was (Pont, 1981:171). Bogenoemde reëlings het gevolg na Dordrecht (1578) waar drie ampte gereël is naamlik, "*van de dienaren des Woords, ouderlingen en diakenen*" (Acta 1578) en Middelburg (1581) waar, "*in die voetspoor van Calvyn*" vier ampte onderskei is (Pont, 1981:147).

Die Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitsch Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika (Kaap) het vanaf 1871 tot en met 1957 ook volstaan met drie ampte (artikel drie) (Bepalinge en Reglemente, 1957:2).

Die eenheidsideaal van die Nederduitse Gereformeerde Kerk is verwesenlik in 1962 (Kleynhans, 1973:339) en artikel drie van die toe goedgekeurde Kerkorde het bepaal: "*Die drie ampte waaraan Christus die dienswerk van die kerk toevertrou het, is die van bedienaar van die Woord, die van ouderling en die van diaken*" (Handelinge van die Algemene Sinode, 1962:39,225). Die status quo met betrekking tot die drie ampte word tussen 1966-98 gehandhaaf (Handelinge van die tweede vergadering van die Algemene Sinode, 1966:1; Kerkorde, 1998:1). Die Kerkorde stel dus ook net drie ampte voor.

Artikel 3.1.2 van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk gee gestalte aan die Skrifbeginsels dat daar ampte (geordende diens) moet wees en dat elke amp 'n bepaalde benaming het en dat dit 'n besondere amp is wat beklee word. Dit is die navorser se mening dat dienswerk van die kerk van die Here met betrekking tot kategetiese onderrig, jeugbediening, sangbediening nie ampte kan wees soos in Bybelse sin nie, maar wel dienswerk (in sekere gevalle buitengewone) soos die Woord leer. Paulus noem die gawes wat die gemeente ontvang: diensbetoon (Romeine 12:7), barmhartigheid (Romeine 12:8), leiding gee (Romeine 12:8), vermaning (Romeine 12:7), praat met wysheid (1 Korintiërs 12:8), onderskeiding van geeste (1 Korintiërs 12:10). Om die betrokkenheid van alle lidmate te beklemtoon, verwys AN Hendriks (1983:20) na 1 Petrus 4:10 waar Paulus vrygewigheid van die Heilige Gees en die "*velerlei*" genade van God noem (1 Petrus 4:10). Hierdie toerusting realiseer in die roeping waarvoor God sy kerk toerus, naamlik charismata om diens na binne en na buite te kan lewer (vergelyk 1 Korintiërs 12 en Du Rand, 1988:76).

Die werk in die gemeente van die Here, word derhalwe nie uitsluitlik deur die ampsdraers gedoen nie (vergelyk

2.2.2.2:21). Volgens 1 Korintiërs 12 moet daar gelyke sorg vir mekaar wees. Ampsdraers het nie die alleenreg om te vermaan, te troos of te help nie, maar elkeen in die gemeente dra die verantwoordelikheid om op te bou. Hierdie sorg en opbou word nie net aan onderlinge diensbetoon oorgelaat nie. Paulus wys die Efesiërs op die genadegawe wat elkeen ontvang en noem daarna die ampsdraers wat ook deel uitmaak van die kerk. Onder die gawes (vergelyk Efesiërs 4:7 - "elkeen") wat **Christus gee** (vergelyk Efesiërs 4:11) is ook die gawe van ampsdraers, dit is nie die gemeente wat gee nie (AN Hendriks, 1990:68-69). Dit is volgens Efesiërs 4:11 die ampsdraers se plig om die heiliges toe te rus vir hulle dienswerk sodat hulle kan dien tot opbou van die liggaam van Christus (AN Hendriks, 1990:73-74).

Die dienswerk van gelowiges vorm die basis in die opbou en uitbou van God se gemeente (vergelyk 1 Korintiërs 12:25; Efesiërs 4:13) en die ampte is die Here se instrument waarmee Hy die kerk opbou, soos duidelik vervat in artikel 3.1.1 van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (Kerkorde, 1998:1). Die belydenisvertrekpunte soos artikel 30 van die Nederlandse Geloofsbelijdenis ondersteun die Skrifduidings wat die ampte sien as gewigte en skakels om hierdie Godgegewe opdragte uit te voer sodat die gemeente opgebou kan word en daarom moet daar dienaars of herders wees om die Woord van God te verkondig en die sakramente te bedien, ook ouderlinge en diakens om saam met die herders die kerkraad te vorm.

Die aanvaarding van meer as een amp in die kerk is realisties gesien teen die agtergrond van Skrifduidinge en die belydenisskrifte. Die Nederduitse Gereformeerde kerk bely en aanvaar drie ampte. *"Die Algemene Sinode herbevestig dat die bestaande drie bedieninge van bedienaar van die Woord, ouderling en diaken, 'n Skriftuurlik-verantwoorde gestaltegewing van die Nuwe-Testamentiese ampsbeskouing is"* (Handelinge van die Algemene Sinode, 1998:435). Die navorser se interpretasie van die drietal ampte is dat die bedienaar van die Woord as voltydse ouderling een amp verteenwoordig, die ouderling verteenwoordig die volgende amp as deeltydse ouderling en die diaken verteenwoordig die derde amp. Hierdie drie ampte het geen hiërargiese verhouding tot mekaar nie weereens omdat die ampsgesag in Christus as Hoof geleë is. Hierdie Skrifbeginsels en belydenisgronde vind hulle neerslag in artikel 3.1.2. van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk: *"... die dienswerk van die drie besondere ampte, te wete: * dié van bedienaar van die Woord * dié van ouderling * dié van diaken"* (Kerkorde, 1998:1).

5.4 NEERSLAG VAN SKRIFDUIDINGE, BELYDENISOORTUIGINGS EN HISTORIESE ONTWIKKELING OOR DIE INHOUD VAN DIE AMP VAN BEDIENAAR VAN DIE WOORD IN DIE KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK (1998).

Die Skrifduidinge wat bespreek is (vergelyk hoofstuk 2), en die beginsels vanuit die belydenisskrifte, veral die Nederlandse Geloofsbelijdenis, (vergelyk hoofstuk 3) en die historiese ampsontwikkeling

vergelyk hoofstuk 4) wat neerslag in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) gevind het, verskaf die onontbeerlike basis vir die huidige samestelling van die Kerkorde en die reëlins met betrekking tot die ampte in die kerk. Die vraag wat voorop staan is of die Kerkorde die vrae wat gestel word, genoegsaam aanspreek en behoorlik in die artikels uitspel.

Die bevindings vanuit die Skrif, belydenis en geskiedenis wat die vrae en probleme met betrekking tot die inhoud van die ampte en in besonder die amp van bedienaar van die Woord aanspreek, word onder die volgende vier onderafdelings bespreek onder die volgende opskrifte:

- vereistes;
- arbeid;
- posisie en bevoegdheid; en
- kerkvergaderings.

5.4.1 Die vereistes gestel vir die bedienaar van die Woord in die Kerkorde (1998)

Vrae wat gevra word: **Het die ampsdraer 'n besondere posisie of roeping van die Here ontvang** (Rossouw, 1984:10)? **Hoe kan aanstaande en diensdoende predikante ge-ëvalueer en toegerus word tot meerdere skepping en onderhouding van verhoudings in die bediening** (Venter, 1986:10-11)? **Is die bediening nie maar net 'n "geleerde professie" nie** (De Jongh van Arkel, 1986:30-31)?

Daar is sekere kerkregtelike vereistes waaraan enige persoon insluitend die bedienaar van die Woord, moet voldoen voordat hy/sy geskik beskou word om in die besondere ampte te dien. Ongetwyfeld het die gemeente waaraan die bedienaar van die Woord verbonde is of verbind gaan word, die reg om sekere vrae te vra en vereistes te stel. Wanneer sulke vrae nie positief beantwoord kan word nie, het enige lidmaat die reg om die vrae volgens kerklike weë verder te voer.

Aspekte wat hier ter sake is, is naamlik: roeping, ordening en bevestiging; identifisering en aanstelling; toelating tot die amp; geskiktheid vir die amp; teologiese opleiding, beroep, approbasie, bevestiging en handoplegging.

Die bedienaar van die Woord moet aan sekere vereistes voldoen alvorens hy/sy tot die bediening toegelaat word. Dit begin by die belangrikste punt naamlik, dat hy deur God self geroep moet wees. Die klem val daarop dat dit Christus is wat roep (vergelyk 2.3.6.1:61). Hierdie roeping gaan gepaard met die versekering dat hy verder ook bekwaam gemaak of ten minste opgelei sal word vir die uitleef van hierdie Goddelike roeping. Daarvoor voorsien die kerk teologiese opleiding. Opleiding in die Skrif (vergelyk Handeling 5:34 en 22:3) en die opleiding van die Here se dissipels was 'n gegewe. Dwaalrigtings in die kerk het opleiding verder ook essensieel gemaak. Hervormers soos Luther en Calvyn het hulle bewys vir opleidingsinrigtings en die wetenskaplike opleiding van voornemende predikante. Alhoewel die belydenis nie

aandag aan teologiese opleiding gee nie, is die belydenis daarvan oortuig dat betroubare persone verkies moet word (deur middel van 'n wettige verkiesing), vir die bediening van die Woord. Die gemeente kry ook geleentheid om beswaar te maak teen lewe of leer. "*Daarom moet elkeen terdeë daarteen waak om hom met onbehoorlike middele in te dring*", lui die belydenis. Die vereistes word dus nou verder geneem as net opleiding. Die Skrif (vergelyk 1 Timoteus 3:2-7, Titus 1:6-9 en Tessalonisense 2:1-12) leer dat hy/sy aan bepaalde voorwaardes moet voldoen ten einde in die kerk van die Here te dien.

Die geskiedenis in terme van die kerkordes van Genève (1541) tot die Gereformeerde Kerke Nederland (1959) bevat deurlopend reëlins in terme van beroeping, approbasie en bevestiging (Pont, 1981:23). Die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève (1541) toon min verskil met dié van 1561 (vergelyk Pont, 1981:22). Artikel tien bepaal in verband met approbasie dat die orde van die vroeë kerk gevolg word aangesien die vroeë kerk juis bepaal wat die Skrif leer, naamlik dat:

- die dienaars eers diegene wat hulle vir die dienswerk wil beroep/kies nadat hulle die Klein Raad kennis gegee het;
- die kandidaat aan die Raad voorgestel word en indien aanvaarbaar, hy aangeneem en aanvaar word;
- 'n getuigskrif ontvang word en hy vervolgens in 'n godsdiensoefening aan die gemeente voorgestel word, sodat hy deur die algemene toestemming van die gemeente van die gelowiges aangeneem kan word.

Oor die bevestiging skryf artikel 14 voor dat een van die dienaars die dienswerk waarin die kandidaat bevestig sal word, sal uiteensit en hom vermaan om dit te doen en dan 'n gebed en voorbede sal doen dat die Here hom genade sal skenk om sy diens goed te doen (Pont, 1981:24-25).

Die Londonse Kerkorde van 1554 se reëling in dié verband verdien besondere aandag. Volgens dié reëling geskied die verkiesing van ampsdraers deur die gemeente, maar eers word 'n vas-en biddag gehou. Daarna word die ampsdraers bevestig met die gebruik van 'n formulier waarin die omvang van die amp uiteengesit word en met vrae waarop die verkose ampsdraer moet antwoord. Handoplegging vorm deel van die bevestiging. Vrae word ook aan ouderlinge en diakens gestel en ten slotte word 'n bevestigingsformule uitgevoer (Pont, 1981:19). Die Discipline Ecclésiastique van 1559 handhaaf ook bogenoemde reëlins (Pont, 1981:51; vergelyk Acta Sinode 1559).

Die Convent van Wezel 1568 en die Emdense Kerkorde 1571 handhaaf reëlins in hierdie verband (Pont, 1981: 93, Acta Sinode 1571). Die owerheid het vanaf 1978 meer seggenskap in kerksake (Bouwman, 1970:384) gekry, maar handhaaf dieselfde reëlins (Bouwman, 1970:412-413). Die Nasionale Sinode van Dordrecht, 1618-1619 beaam die reëlins van Wezel 1568 (Pont, 1981:171; Acta Sinode 1618/19).

Die "*Vrije Gereformeerden kerken*", skryf Bouwman (1970:407) het as kerke van die reformasie van 1834 en 1886 die owerheid uit kerklike sake gehou, en die sinode van die "*Vereenigde kerken*" het

op 17 Junie 1892 ook so besluit en handhaaf die reëlings met betrekking tot verkiesing, beroeping en bevestiging (Bouwman, 1970:407).

Bogenoemde reëlings word ook in Suid-Afrika voortgesit. Die Kerkorde van Dordt het in Suid-Afrika gegeld vanaf 1652 tot 1795 (Coertzen, 1989:25). Engeland het egter die bewind oorgeneem en in die artikels soos deur De Mist (Kommissaris Generaal deur Engeland aangestel) se kerkorde bepaal naamlik artikels 9, 10, 21 is gereël dat beroeping nie sonder die staat mag geskied nie (Dreyer, 1936:10 en 13). Die kerk, teenstrydig met De Mist se Kerkorde, het sy eie sake probeer reël deur 'n Algemene Reglement (1824) daar te stel, wat wys op die moontlikheid dat Dordt ook nog in gebruik was (Dreyer, 1936:215). In 1842 word reëlings met betrekking tot die Algemeen reglement voor het bestuur der Nederduitse Hervormde Kerk in Zuid-Afrika aangepas. Reëlings in sake verkiesing is gehandhaaf. In 1957 is daar aandag gegee aan die beroeping, approbasie en bevestiging in artikels 5-11 en 13-16 (Bepalinge en Reglemente van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, 1957:3-5). Hierdie reëlings bly in stand vanaf 1962 tot 1998 (Kerkorde, 1998:2-3).

Die Nederduitse Gereformeerde Kerk het bogenoemde Kerkordelike reëlings, Skrif en belydenisduidinge onderstreep (vergelyk 2.3.1:53v tot 2.3.6:61v ;3.4.2:99v en 4.3.2.2:126v) met die Reglement vir die reëling van die bevoegdheid van predikante en proponente wat lees:

“ 2 Die bevoegdheid van predikante

- ***2.1 Vir die verkryging van die bevoegdheid van 'n predikant geld die volgende. Hy is iemand wat:***
  - ***2.1.1 die innerlike roeping van die Here ontvang het,***
  - ***2.1.2 die teologiese opleiding volgens die voorskrifte van die Algemene Sinode deurloop het,***
  - ***2.1.3 aan 'n ondersoek ten opsigte van leer en lewe en die geskiktheid vir die bediening onderwerp is,***
  - ***2.1.4 gelegitimeer en beroepbaar gestel is,***
  - ***2.1.5 deur 'n gemeente of ander kerklike instansie beroep is, en***
  - ***2.1.6 in die amp bevestig is,***
- ***2.2 Elke predikant wat in 'n gemeente bevestig is, beklee die amp soos omskryf in Artikel 9.***
- ***2.3 Aan persone wat beantwoord aan al die vereistes vir die amp van predikant, maar wat nie in die amp staan nie, aangesien hulle nie na 'n gemeente beroep en bevestig is nie, word die bevoegdheid van predikant verleen. Hulle is die volgende:***
  - ***2.3.1 Persone wat deur die kerkverband geroep is om as dosente studente aan die teologiese opleidingsentra van die Nederduitse Gereformeerde Kerk op te lei;***
  - ***2.3.2 Predikante wat in diens van die kerkverband benoem is: hulle kan in diens van die ringe, sinodes of die Algemene Sinode wees.***

- **2.4 'n Proponent wat vir enige van die poste wat onder 2.3.2 vermeld word, benoem word, bly 'n proponent.**
- **2.5 Persone wat ingevolge Artikel 12.5.2 en 12.5.3 demissie ontvang het, behou die bevoegdheid om predikant te wees met dien verstande dat hulle hul jaarliks voor 31 Oktober by die Algemene Regskommissie aanmeld met vermelding van redes waarom hulle steeds predikantsbevoegdheid moet behou.**
- **2.6 Emeriti wat ingevolge Artikel 14 uit diens getree het, behou die bevoegdheid om predikant te wees.”** (Kerkorde, 1998:31-32). Hierdie reglement moet ook by 5.4.4:220 gelees word.

Hierdie duiding vind neerslag in Kerkorde artikels 4-8 wat die vereistes gestel aan die bedienaar van die Woord, bevat. Artikel vier van die Kerkorde vat dit soos volg saam: Niemand mag in die kerk van Christus in een van die besondere ampte dien sonder dat hy:

- op wettige wyse beroep (of verkies) is;
- die nodige approbasie verkry het; en
- bevestig is (Kerkorde, 1998:2-3).

Die bedienaar van die Woord het weliswaar 'n besondere roeping ontvang. Dit is God self in Christus wat hom/haar tot hierdie diens geroep het. Hierdie roeping is die vertrekpunt vanwaar die bedienaar van die Woord sy werk moet doen. Hierdie roeping word uitgebrei deurdat die kerk 'n teologiese opleiding verskaf sodat die bedienaar hierdie roeping op 'n besondere verantwoordelike manier kan uitleef, sy werk kan doen en die Skrif en belydenis daarin kan toepas. Hierdie teologiese opleiding word dan ook van tyd tot tyd deur die kerk vernuwe deur die voorsiening van voortgesette teologiese opleiding sodat die bedienaar van die Woord op verantwoordelike wyse teologiese tred kan hou met nuwere ontwikkeling in die teologie. Toerusting en evaluering tot meerdere skepping en onderhouding van verhoudings in die bediening word hier verreken.

Die bedienaar van die Woord beklee egter nie net 'n geleerde professie nie. Die bedienaar word deur God vanuit Sy Woord en Gees toegerus. Geestelike groei en heiligmaking kan nie by 'n universiteit per se geleer word nie. Alhoewel geestelike groei en heiligmaking by 'n teologiese fakulteit teenwoordig moet wees, word dit in besonder gevind in 'n persoonlike verhouding met Jesus Christus wat die hoof van die kerk is.

5.4.2 Die arbeid van die bedienaar van die Woord in die Kerkorde (1998).

Die vrae wat gestel word, behels die volgende: **Omskryf die Kerkorde die taak van die bedienaar van die Woord duidelik genoeg? Lê die Kerkorde die effektiewe benutting van die gawes van bedienaars van die Woord aan bande? Is die funksionering van die ampte, soos ons dit ken, Skriftuurlik verantwoordbaar** (Rossouw, 1984:10)? **Is die werklading van die predikant nie te**

omvattend nie (Roux, 2001:52)? **Die stelling dat die Skrif nie strukture vir die bediening van die bedienaar van die Woord gee nie vra ook ondersoek** (Rossouw, 1984:10 en ook Vorster, 2000:6). Verdere stellings wat gemaak word is: **'n Te hoë werklading; gebrekkige terugvoering; onduidelike taakoms krywing; onrealistiese verwagtings van gemeentelêde** (Malan en de Bruin, 2001:357).

Aspekte wat in Kerkorde-artikels 9, 48, 49 en 51 verreken word wanneer die arbeid ter sprake is, is:

- ampsdiens wat 'n besondere diens is en wat bepaalde kenmerke soos toerusting, koördinerings en voeding van die gemeente vertoon;
- die funksie/taak van die ouderlingsamp;
- diens gee aan die amp bestaansreg; en
- geen verskil tussen ampsdiens en diens van die gelowige nie (vergelyk hoofstuk 2).

Die Woord stel dit duidelik dat die bedienaar van die Woord arbeidsaam moet wees in die wingerd waar die Here hom geroep het. Die kern van ampsdiens is diensbaarheid en toewyding aan God en sy kerk. Handeling 20:28, Romeine 12:4, 1 Timoteus 3:5, 1 Timoteus 4:16 en Efesiërs 4:11-16 laat die klem val op die diens van die bedienaar van die Woord ter wille van die opbou van die gemeente.

Die geskiedenis het die beginsels van die **arbeid** (taak) van die bedienaar van die Woord vanaf die Ordonnances Ecclesiastiques van 20 November 1541 van Genève (Calvyn) (Pont, 1981:21) tot en met die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998:4) in die onderskeie kerkordes uiteengesit en gehandhaaf.

Die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk het in 1986 aan die Algemene Regskommissie opdrag gegee om ondersoek in te stel na 'n moontlike hersiening van die formulering van artikels 9, 16 en 17 van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk. Artikel nege dui op die taak van die bedienaar van die Woord en die ander twee onderskeidelik op die take van die ouderling en die diaken. Die Algemene Regskommissie moes in hierdie verband die advies inwin van die Algemene Kommissie vir Ampsbediening en Evangelisasie en van die Algemene Kommissie vir die Diens van Barmhartigheid (Handeling van die Algemene Sinode, 1986:699). In hierdie verband het Hendriks en Grey standpunte geformuleer rakende die taak van die bedienaar van die Woord (vergelyk 2.4.1.3:69v).

Daar moes duidelikheid verkry word oor 'n taakoms krywing vir die bedienaar van die Woord. Die vraag is of artikel nege so 'n taakoms krywing is en of dit net die karakter van die amp beskryf. Indien artikel nege deurgaans vir 'n taakoms krywing is die vraag waarom is daar 'n beroepsbrief (wat nêrens in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk vermeld word nie)? Die Algemene Sinode het besluit om artikel nege as " 'n karakterbeskrywing van die amp te behou" en van die beroepsbrief 'n

onderhandelbare dienskontrak te maak (Handelinge van die Algemene Sinode, 1998: 340).

Die paragrawe wat volg, bied antwoorde op die standpunte van Hendriks en Grey wat meen dat die huidige Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk nie 'n verantwoordbare weergawe is van Skrifbeginsels wat geld vir die amp as sodanig en spesifiek vir die bedienaar van die Woord nie (vergelyk 2.4.1.3:69v).

Die historiese en teologiese ontwikkeling in die onderskeie aspekte, soos Woordbediening, sakramentbediening, gebed, bevestiging, leiding van eredienste ensovoorts, van die **arbeid** van die bedienaar van die Woord word kortliks aangetoon. Die teologiese ontwikkeling is in hoofstuk twee gedoen en die historiese ontwikkeling is breedvoerig in hoofstuk vier aangetoon.

5.4.2.1 Woordbediening

Woordbediening is die hooftaak van die bedienaar van die Woord. Dit is 'n omvattende bediening. Romeine 10:1, Handelinge 8: 26-40, 1 Korintiërs 2:1, 2 Timoteus 4:2 en 1 Timoteus 5:17 wys daarop dat die prediking 'n belangrike deel uitmaak van die arbeid van die bedienaar van die Woord. Ook die belydenis is daarvoor eens dat die Woord verkondig moet word en dit die sleutels tot die hemelryk is. In die Ordonnances Ecclésiastiques van 20 November 1541 van Genève het Calvyn (Pont, 1981: 21) die arbeid van die leraar vertolk as, "woordverkondiging". In die Ordonnances Ecclésiastiques van 1561 bly dié artikel dieselfde (Pont, 1981:23).

In die Londonse Kerkorde van 1554, omskryf die taak van die bedienaar van die Woord as Woordverkondiging (Pont, 1981:19). Die Discipline Ecclésiastique van 1559 verwys nie na die taak vir die bedienaar van die Woord nie (Pont, 1981:50-54). Die Convent van Wezel 1568 vereis Woordverkondiging (Pont, 1981:72) so ook die Nasionale Sinode van Dordrecht, 1618-1619 (Pont, 1981:178).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke Nederland (vasgestel te Assen 1957) reël Woordverkondiging aan die wat vreemd staan teenoor die evangelie (Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland, 1977:5).

Die Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitse Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika (1842) bepaal in artikel 43 dat die bedienaar van die Woord **prediking** moet verrig (Gazette Kantoor, 1844:27-28). In 1903 is "en het prediken over de waarde van den Doop" bygevoeg (Van Heerden, 1903:2).

Die periode 1904 - 1962 toon geen verandering nie. In 1957 val die reëling in verband met Engelse prediking (1874) weg (Smith, 1874:40, vergelyk Bepalinge en Reglemente, 1957:2).

Tussen 1966-1998 volstaan die Kerkorde daarmee dat Woordverkondiging deel van die taak van 'n predikant is (Kerkorde, 1998:4).

Dit is duidelik vanuit die Skrif, belydenis en geskiedenis dat die bedienaar van die Woord die Woord moet verkondig. Skrifgedeeltes wat dit aantoon is onder andere Romeine 1:1-5, Handeling 8:26-40, 1 Korintiërs 2:1-4 en 2 Timoteus 4:2-5.

5.4.2.2 Sakramentsbediening

Dit is duidelik volgens Romeine 10:11-20 dat die bediening van die Woord omvattend genoeg is om die bediening van die sakramente in te sluit. Matteus 29:19 gee die opdrag tot doopbediening en 1 Korintiërs 11:23-24 gee opdrag tot Nagmaalbediening. Alle aspekte van omvattende Woordbediening word waargeneem deur die bedienaar van die Woord wat deur die Here daartoe geroep is. Die veronderstelling is derhalwe dat die een wat die Woord bedien ook die sakramente moet bedien, omdat die sakramente nie sonder die Woordbediening plaasvind nie (Spoelstra, 1989:112).

Die belydenis is dit daarmee eens dat die bedienaars van hulle kant die sakrament gee as dit wat sigbaar is, maar die Here gee deur dit wat deur die sakrament aangedui word, naamlik die onsigbare genadegawes. Hiermee stem Jansen (1947:56) saam "*De eigenlijke Bedienaar van den Doop is Christus zelf*". Hy meld dat daar geen aanwysing in die Nuwe-Testament is dat die bediening van die doop deur iemand anders as die bedienaar van die Woord moet waargeneem word nie. In die nuutgestigde Nuwe-Testament-gemeentes word die doop alleen deur bedienaars van die Woord bedien. Die regverdiging hiervoor is verkry vanuit Handeling 2:38; 9:17-18; 10:47-48; 1 Korintiërs 1:14-17. "*De Doop volgde het Woord op den voet. Toen dan ook later de prediking des Woords aan het leerambt werd opgedragen, ging het recht om de Sacramenten te bedienen vanzelf op de leeraren over*" (Jansen, 1947:56, vergelyk 3.4.5:98).

Polman (195-[b]:206) gaan met bogenoemde akkoord, wanneer hy praat van die belydenis aangaande die "*dienaars of herders*" (Ons Glo, 1999:30) wat preek en die sakramente moet bedien. Hy beskou hulle as dié "*herders en leraars*" (bedienaars van die Woord) van Efesiërs 4:11, wat die opsieners is van 1 Timoteus 3 en hulle wat hulle moet toelê op die prediking en onderrig (1 Timoteus 5:17). Met ander woorde, hy noem in dieselfde asem, die wat die Woord en die sakramente bedien en die bedienaars van die Woord (Polman, 195-[b]:206).

Die Convent van Wezel 1568 wys daarop dat herders en leraars hierdie opdrag van sakramentsbediening moet nakom sodat hulle taak vervul kan word (Bouwman, 1970 [Deel 1]:486).

In die Ordonnances Ecclésiastiques van 20 November 1541 van Genève het Calvyn (Pont, 1981: 21)

deel van die arbeid van die leraar as volg vertolk: "om die sakramente uit te deel". In die Ordonnances Ecclésiastiques van 1561 bly dié artikel dieselfde (Pont, 1981:23).

Die Londonse Kerkorde van 1554 maak ook melding van sakramentsbediening (Pont, 1981:19), so ook die artikels van die Convent van Wezel 1568 (Pont, 1981:72) en die Nasionale Sinode van Dordrecht, 1618-1619 (Pont, 1981:178). Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke Nederland (vasgestel te Assen 1957) reël sakramentsbediening (Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:5).

Die Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitse Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika (1842) bepaal in artikel 43 dat die bedienaar van die Woord die **plegtighede by die erediens moet hou**, met die veronderstelling dat die doop ingesluit is, want die nagmaal word wel by name genoem (Gazette Kantoor, 1844:27-28).

Die Nederduitse Gereformeerde Kerk het in 1903 na "het Avondmaal", by punt (1), ook "en het prediken over de waarde van den Doop" bygevoeg (Van Heerden, 1903:2).

Gedurende die periode 1904 - 1998 word sakramentbediening beskou as deel van die verantwoordelikheid van die bedienaar van die Woord (Kerkorde, 1998:4).

Die omvattendheid van die Woordverkondiging sluit dus sonder twyfel, die sakramentsbediening in.

5.4.2.3 Gebed

Die bedienaar van die Woord moet die gemeente dien in die erediens, by die siekbed, in die kategese, met huisbesoek en oral waar die bedienaar van die Woord daartoe geroep word. 1 Timoteus 2:1, Kolosense 4:12 is voorbeeld hiervan. Die Gereformeerde Kerkorde van Nederland oordeel dat om te bid nie spesifiek die taak van die bedienaar van die Woord is nie en laat dit derhalwe weg.

Die belydenis maak ook nie melding daarvan dat die bedienaar van die Woord moet voorgaan in gebed nie.

Die Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitse Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika (1842) maak nie in artikel 43 melding daarvan dat die bedienaar van die Woord moet voorgaan in gebed nie, maar dat hy plegtighede by die erediens moet hou (Gazette Kantoor, 1844:27-28).

Die eerste Kerkorde van die Algemene Sinode van 1962 reël vir die eerste keer die diens van die gebede (Handelinge van die tweede vergadering van die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1962:40). Tussen 1966-1998 handhaaf die Kerkorde "die diens van gebede"

(Kerkorde, 1998:4).

Dit is nie uitsluitlik die bedienaar van die Woord wat moet bid in en buite die gemeente nie. Die gemeente van die Here moet 'n biddende gemeente wees. Die bedienaar van die Woord se gebedslewe en -houding moet egter 'n voorbeeld wees waarin hy /sy God se leiding affid vir elke faset van die bediening.

5.4.2.4 Leiding van die eredienste

Die bedienaar van die Woord bring die Woord ook in die openbare byeenkomste van die gemeente. 1 Timoteus 4:13 is hier van belang.

Die belydenisskrifte maak geen melding van bogenoemde reëling in die Kerkorde nie.

Die Nasionale Sinode van Dordrecht, 1618-1619 bevat geen reëling in die verband nie (Pont, 1981:172). Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke Nederland (1957) reël wel die leiding van amptelike werksaamhede in die eredienste (Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:5).

Die Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika (1842) bepaal in artikel 43 dat hy **plegtighede by die erediens moet hou** (Gazette Kantoor, 1844:27-28).

Die periode 1904 - 1962. Die Kerkorde (1957) reël, die leiding van die openbare godsdiensoefening (Bepalinge en Reglemente van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, 1957:2). Geen verandering tot en met 1998.

Woordverkondiging en leiding van eredienste is onlosmaaklik vervleg. Die ouderling van die gemeente kan ook die erediens lei onder toesig van die kerkraad, maar die bedienaar van die Woord wat voltyds hierdie roeping ontvang het moet hierdie verantwoordelikheid op hom neem.

5.4.2.5 Kerklike onderrig

Die kerklike onderrig moet verder strek as net die erediens. 1 Timoteus 6:2-4 leer dat die Woord by mense moet ingeskerp word.

Die belydenis vermeld nie kategetiese onderrig nie die Nasionale Sinode van Dordrecht, 1618-1619 maak ook nie melding van kerklike onderrig nie (Pont, 1981:178).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke Nederland (1957) reël met betrekking tot kerklike onderrig,

belydenisaflegging (Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:5).

Die Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika (1842) bepaal in artikel 43 dat die bedienaar van die Woord **kategese** moet verrig (Gazette Kantoor, 1844:27-28).

Die periode 1904 - 1962 handhaaf kerklike onderrig in artikel 4, kategetiese onderwys (Bepalinge en Reglemente van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, 1957:2) en geen verandering word tussen 1966 - 1998 aangebring nie (Kerkorde, 1998:3-4).

Dit is belangrik dat die ouderlinge van die gemeente die gemeente moet onderrig. As voltydse ouderling deel die bedienaar van die Woord in hierdie verantwoordelikheid.

5.4.2.6 Herderlike sorg

Hierdie versorging realiseer in die erediens, die huisbesoek en pastorale versorging. Die gesin is die verbondseenheid as die oord van pastorale versorging. Hier speel huisbesoek 'n belangrike rol. Die Woord leer in 1 Timoteus 3:5 en Matteus 25:44-45 dat herderlike versorging belangrik vir die bedienaar van die Woord moet wees. Die belydenis meld daarby die beproefdes en noodlydendes moet in hulle nood bygestaan word. Die Nasionale Sinode van Dordrecht, 1618-1619 maak geen vermelding van herderlike sorg nie (Pont, 1981:178).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke Nederland (1957) reël in artikel nege die taak van die bedienaar van die Woord wat in drie dele uiteengesit word, en waarvan herderlike sorg saam met die ouderlinge een is (Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:5).

Dit mag moontlik wees dat die huisbesoek aan die verafgeleë plekke die ontstaan of beginpunt was van huisbesoek soos dit vandag voorkom. Prinsipiël dui die Skrif aan dat die herder die kudde moet versorg, om by die huisgesin aan huis te kom, is deel van hierdie versorging (Dreyer, 1936:208).

Die Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika (1842) bepaal in artikel 43 dat die bedienaar van die Woord herderlike versorging moet doen (Gazette Kantoor, 1844:27-28). Die periode 1904 - 1962 geen verandering, en ook niks van 1994-98 (Kerkorde, 1998:4).

Huisbesoek en herderlike sorg is 'n noodsaaklike onderdeel van die bediening van die bedienaar van die Woord, want daardeur leer hy die gemeente ken. Die Woord moet gebring word waar daar nood is en waar die Woord gebring word, moet die nood aangespreek word. Versorging van die gemeente op

herderlike manier moet plaasvind en huisbesoek leen hom uitstekend daartoe.

5.4.2.7 Uitbreiding van die koninkryk deur evangelisasie

Evangelisasie vorm die hart van die bedienaar van die Woord se arbeid. Die Skrif lui duidelik dat die Woord tydig en ontydig verkondig moet word. Die Woord moet in mense se lewens geproklameer word sodat hulle Jesus Christus in hulle lewe kan ervaar.

Die belydenis leer dat die Woord oral versprei moet word. Die Nasionale Sinode van Dordrecht, 1618-1619 maak geen melding hiervan nie (Pont, 1981:178). Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke Nederland (1957) reël: Woordverkondiging aan die wat vreemd staan teenoor die evangelie (Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:5).

Die periode 1904 - 1962 bring ook nie veel verandering nie. In 1990 word bygevoeg "*9.7 die ywer vir die uitbreiding van die koninkryk van God*" (Kerkorde, 1990:3-4). In 1994-98 geen verandering (Kerkorde, 1998:4) nie. Hierdie artikel kwalifiseer vir moontlike weglating.

Artikel 9.7 (vergelyk 2.4.8:75) van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, handel oor die bedienaar van die Woord se ywer vir die uitbreiding van die koninkryk van God. Alhoewel hierdie artikel se Skrifgronde duidelik waarneembaar is, ontstaan die vraag of artikel 9.7 nie doodgewoon reeds by artikels 9.1 tot 9.6 geïnkorporeer is nie. Hierdie artikels reël dat die bedienaar van die Woord deur Woordverkondiging, sakramentbediening, gebede, leiding van eredienste, kerklike onderrig en herderlike sorg, God se koninkryk sal uitbrei.

5.4.2.8 Die regering, organisasie en bestuur van die gemeente

Die Woord spel duidelik uit in Handeling 20:28 dat bedienaars van die Woord hulleself moet oppas en ook die hele kudde wat die Here onder hulle sorg gestel het.

Die bedienaar van die Woord het die taak om saam met die kerkraad die gemeente te bestuur, deur Woord en deur Gees. Die gemeente moet boonop opgebou en uitgebou en bestuur word. Bestuur en regeer sluit tuguitoefening in.

Die belydenis sluit hierby aan wanneer dit stel dat die ware godsdiens onderhou moet word en dat die kerklike tug gehandhaaf moet word, met ander woorde, die oortreders moet op geestelike wyse vermaan en in toom gehou word.

In die Ordonnances Ecclésiastiques van 20 November 1541 van Genève, het Calvyn (Pont, 1981: 21)

die arbeid van die leraar as volg vertolk: *"Die opdrag van die herders, wat deur die Skrif soms ook opsieners, ouderlinge en dienaars genoem word, is om die Woord van God tot lering, tot vermaning, teregwyding en bestraffing in die openbaar en aan die enkelinge te verkondig; om die sakramente uit te deel en om saam met die ouderlinge (en verteenwoordiger van die Raad) die broederlike teregwyding te hanteer"*. In die Ordonnances Ecclésiastiques van 1561 bly dié artikel dieselfde. (Pont, 1981:23).

In die Londonse Kerkorde van 1554 word tug nie genoem nie (Pont, 1981:19).

Die Discipline Ecclésiastique van 1559 verwys nie na die taak vir die bedienaar van die Woord nie (Pont, 1981:50-54). Die artikels van die Convent van Wezel 1568 noem wel die tug (Pont, 1981:72).

Die Nasionale Sinode van Dordrecht, 1618-1619 reël: "...kerklike tug saam met die ouderlinge uit te oefen en toe te sien dat alles eerlik en ordelik geskied" (Pont, 1981:178).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke Nederland (1957) sit in artikel nege die taak van die bedienaar van die Woord in drie dele uiteen as: opsig, vermaning, tug oor mede ampsdraers uitoefen (Kerkorde van die Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:5).

Die periode 1904 - 1962 bring ook nie veel verandering nie. In 1990 word bygevoeg *"9.8 die regering, organisasie, leiding en bestuur van die gemeente saam met die ouderlinge en diakens"* (Kerkorde, 1990:3-4). In 1994-98 geen verandering nie.

Die regering, bestuur en leiding van die gemeente vind plaas deur die kerkraad onder leiding van Christus wat die Hoof is en deur Sy Woord en Gees regeer. Die bedienaar van die Woord maak deel uit van hierdie kerkraad en deel ook in hierdie verantwoordelikheid.

5.4.2.9 Lei van kerkraadsvergadering

Daar is een reëling in die Kerkorde (1998) met betrekking tot die arbeid van die bedienaar van die Woord wat nie werklik in soveel woorde eksplisiet deur die Skrif gerugsteun word nie, en dit is die reëling in artikel 9.10 en artikel 28.2 dat die bedienaar van die Woord of 'n gekose ouderling, die kerkraadsvergaderings moet lei. Hierdie bepalings berus egter wel op Skrifbeginsels aangesien die Here self deur Woord en deur Gees regeer, die gekose persoon moet net die leiding neem (vergelyk 2.4.11:76) en toesien dat Christus se hoofskap in die kerk tot sy reg kom.

Die belydenis maak geen melding van wie 'n Kerkraadsvergadering moet lei nie.

Die Nasionale Sinode van Dordrecht, 1618-1619 maak eweneens nie melding van die leiding van

vergaderings nie.

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke Nederland (1957) reël nie spesifiek die leiding van kerkraadsvergaderings nie, maar reël wel dat die kerkraad 'n bedienaar van die Woord nog besondere opdragte kan bygee en op grond daarvan vrystel van een van die take (Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland, 1977:5).

Die periode 1904 - 1962 in Suid-Afrika bring ook nie veel verandering nie behalwe 'n byvoeging met die daargestelling van die eerste Kerkorde van die Algemene Sinode van 1962: "leiding van kerkraadsvergaderings" (Kerkorde, 1962:40). Tussen 1966-1998 ondergaan die Kerkorde geen verandering nie (Kerkorde, 1998:4).

Artikel 9.10 (vergelyk 2.4.11:76) van die Kerkorde oor die lei van kerkraadsvergaderings deur die bedienaar van die Woord, word genoem in artikel 28.2 wat lees: "*Die kerkraad kies aan die begin van elke kerkjaar 'n voorsitter uit die leraar(s) en ouderlinge*" (Kerkorde, 1998:12). Aangesien daar reeds in artikel 28.2 so 'n reëling is, behoort hierdie artikel in die Kerkorde (1998) geskrap te word.

5.4.3 Konklusie

Die artikels in verband met die bedienaar van die Woord word veel breër in die 1998 Kerkorde uiteengesit (vergelyk 4.4.2:144) as in vroeëre Kerkordes en alhoewel hierdie artikels voldoen aan dit wat die Skrif beveel aangaande die opdrag van die bedienaar van die Woord, moet dit nooit beskou word as 'n lang lys van take nie.

Die amp van bedienaar van die Woord is uitgebreid en **omvattend** (vergelyk. 1 Timoteus 5:17 wat lui: "*Die ouderling wat goeie leiding gee, behoort dubbele erkenning te kry, veral dié wat hard werk deur te preek en onderrig te gee*") en nie net funksioneel van aard nie, dit kan nie voldoende in 'n lys weergegee word nie. Dit mag egter nooit gebeur dat weens gebrekkige terugvoer, onduidelike taakoms krywing en onrealistiese verwagtinge van gemeentelêde, die arbeid van die bedienaar van die Woord in die gemeente en in breër verband gekortwiek, aangetas of verhinder word nie.

Dit blyk duidelik dat die Kerkorde die taak van die bedienaar van die Woord duidelik genoeg omskryf en nie die effektiewe benutting van die gawes van die bedienaar van die Woord aan bande lê nie. In die bepalings van die Kerkorde word genoeg ruimte gelaat vir elke bedienaar van die Woord om sy gawes en talente op Skriftuurlik verantwoordbare wyse uit te leef soos hy dit van die Here ontvang het.

Die Skrif gee duidelike strukture vir die bediening. Die bedienaar van die Woord is byvoorbeeld nie net geroep vir evangelieverkondiging nie, maar ook vir opbou van die gemeente. Efesiërs 4:12 lui: "*Sy doel daarmee was*

om die gelowiges toe te rus vir hulle diens en vir die opbou van die liggaam van Christus”.

5.4.4 Die bedienaar van die Woord se posisie en bevoegdheid

Vrae wat gevra word: **Moet die ampsdraer enige versorging ontvang? Wil lidmate met bepaalde verwagtinge van die bedienaar van die Woord hom in 'n bepaalde vorm giet** (Rossouw, 1984:10)? **Wanneer is 'n persoon geskik vir die amp** (De Jongh van Arkel, 1986:30-31)?

Die bedienaar van die Woord is lewenslank aan die bediening toegewy. Dit ken aan hom 'n besondere posisie toe en vereis bevoegdheid van sy kant en daarom moet hy aan sekere voorwaardes voldoen. Hierdie eise impliseer bepaalde optrede, maar ook vergoeding, agting en erkenning.

5.4.4.1 Voldoening aan voorwaardes

Alhoewel Christus die bedienaar van die Woord regstreeks roep, (artikel 3 van die Kerkorde wat lees: “...by die uitoefening van hulle roeping mag geen ampsdraer oor ander ampsdraers heerskappy voer nie”) moet hy sy roeping binne die gemeentegrense ervaar. Dit is ook hier waar die kerkraad oor hom toesig hou. Daarom moet die bedienaar van die Woord sy bediening binne die gemeente so inrig dat dit al sy liefde, al sy tyd, al sy volharding en toewyding verg. 1 Timoteus 3:15, 1 Timoteus 5:17 en 2 Timoteus 2:1-6 is hier van toepassing.

Alhoewel die bedienaar van die Woord lewenslank tot hierdie diens geroep is, het hy 'n verantwoordelikheid om steeds aan sekere voorwaardes te bly voldoen, want bevoegdheid kan behou of verloor word. Die band tussen hom en die gemeente kan losgemaak word in belang van rus in en opbou van die gemeente van Christus, want luiheid, veeleisendheid, onsmaklikheid en afstootlike optrede van die bedienaar van die Woord se kant is nie in belang van die gemeente nie. In die ervaar van sy roeping as bedienaar van die Woord mag hy ook nie heerskappy voer oor ander ampsdraers of mede-kollegas in die kerk nie. Aan die ander kant vra die Woord dat daar na behore omgesien moet word na die bedienaar van die Woord. Fillipense 4:17, 1 Korintiërs 9:6-14, 1 Timoteus 5:17 en 2 Timoteus 2:4 is hier van belang.

Opsig en tug word ook nie uitgesluit ten opsigte van die bedienaar van die Woord nie. Bestrafing maak deel uit van die tug en 2 Korintiërs 6:3 leer dat God se eer op die spel is en daarom moet daar dikwels onmiddellik gehandel word wanneer 'n growwe sonde gepleeg is. Diensbeëindiging geskied deur die kerkraad as werkgever en verlies van ampsbevoegdheid geskied deur die Algemene Sinode of sy gevolmagtigde kommissie (Kerkorde, 1998:artikel 12.3,4). Dit is egter belangrik om daarop te let dat tug teenoor die bedienaar van die Woord nooit hanteer mag word waar daar nie sprake is van sonde teen God en Sy heilige Woord nie. Dit mag nooit 'n middel word vir die handhawing van die ampsdraer of selfs die kerk met sy bepalinge nie, maar betrek die wag rondom die hoor van die Woord van God alleen. Vandaar dat die belydenis ook so uitdruklik verklaar dat die tug moet geskied “volgens die Woord van God” (Jonker, 1965:12).

Die belydenisgronde vir die bevoegdheid van 'n leraar kan afgelei word uit die woorde dat daar altyd betroubare persone verkies moet word deur 'n wettige verkiesing. Hulle mag ook nie deur onbehoorlike middele dit wil sê verkeerde motiewe, tot die bediening geroepe voel nie, hy moet deur God geroepe wees. Die belydenis ondersteun die standpunt dat daar ook besondere agting vir die bedienaar van die Woord moet wees ter wille van die werk wat hy/sy doen.

Aspekte van belang ter ondersteuning van Kerkorde-artikels 10 tot 14, 62 en 64 (vergelyk ook “Reglement vir die reëling van die bevoegdheid van predikante en proponente” (Kerkorde, 1998:31), wat handel oor die posisie en bevoegdheid van die bedienaar van die Woord wanneer hy in die Here se diens staan, is:

- ampspligte buite gemeentegrense;
- lewenslange verbintenis tot die bediening;
- versorging van die bedienaar van die Woord; en
- tug van die bedienaar van die Woord.

a. Ampspligte buite gemeentegrense

‘n Bedienaar van die Woord mag geen ampspligte (artikel nege) uitoefen binne die grense van 'n ander gemeente sonder die toestemming van daardie kerkraad nie (Kerkorde, 1998:artikel 10,4). Geeneen van die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève - 1541, die Londense Kerkorde van 1554, die Discipline Ecclésiastique van 1559, die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève 1561, die Convent van Wezel 1568, of die Nasionale sinode van Emden 1571, bevat so 'n artikel nie.

In 1578 besluit die Nasionale Sinode van Dordrecht in artikel sewe dat dit niemand betaam om van een plek na 'n ander rond te reis en te preek sonder 'n vaste verblyfplek nie, aangesien die amp van apostels en evangeliste lank reeds nie meer in die gemeente van God bestaan nie (Pont, 1981:132, vergelyk Biesterveld en Kuyper, 1905:98). Die artikel sluit aan by Calvyn se Institusie (IV.3.vii) en by die Kerkorde van die Nasionale Sinode van Middelburg 1581 wat bepaal dat niemand hom as prediker by die gemeente mag opdring nie. Om te preek moet hy aan 'n bepaalde kerk verbonde wees of verlof van 'n sinode of klassis ontvang het (Biesterveld en Kuyper 1905:143, vergelyk Spoelstra 1989:110).

Die Nasionale Sinode van Den Haag (1586) het in artikel 13 van die kerkorde standpunt ingeneem teen wat *los* predikante genoem kan word. Daar word gestel dat niemand die diens van sy gemeente mag verlaat nie en dat hy nie mag bedien terwyl hy nie aan 'n vaste werkkring verbonde is nie (Pont, 1981:160). Die Nasionale Sinode van Dordrecht 1618-1619 verskil nie hiervan nie (Pont, 1981:178). So ook het die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland in sy artikel 10 bepaal dat geen bedienaar van die Woord in 'n ander kerk mag voorgaan in 'n samekoms van 'n gemeente wat die karakter dra van 'n kerkdiens nie (Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:5-6).

Die Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland (1905) bepaal in artikel 15 dat geen bedienaar van die Woord sy diens mag verlaat om buite die "*consent en autoriteit der synode of classe*" te preek of sakramente te bedien nie en dit geld ook vir iemand "*in eene andere kerk*" (Bouwman, 1970:481).

Wanneer artikel 10 van die Kerkorde van die Gereformeerde Kerk in Nederland vergelyk word met artikel 10 van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde kerk, is dit duidelik dat die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk baie sterk deur die Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland beïnvloed is.

In die Provisioneele Kerken-Ordre voor de Bataafsche Volkplanting aan de Kaap de Goede Hoop (1804) maak JA De Mist slegs in artikel 12 melding daarvan dat geen ongeordende persone tot die volksplanting toegelaat word nie (Dreyer, 1936:11). Ook artikel 25 in die derde afdeling van die Algemeen reglement voor het bestuur der Nederduitse Hervormde Kerk in Zuid-Afrika (1824) maak melding hiervan (Dreyer, 1936:218).

Die Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduits Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika 1871 reël in artikel 45 dat predikante van die kerk en ander kerkgenootskappe met toestemming van die ouderlinge tot die kansel toegelaat word. "*Ingeval van verschil van gevoelens beslist de kerkeraad*" (Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitsch Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, 1871:36).

Die Kerkorde van 1962 artikel tien lui: "*Geen bedienaar van die Woord mag in 'n ander gemeente sonder toestemming van daardie kerkraad optree nie*" (Handelinge Algemene Sinode 1962: 40). Artikel tien het onveranderd gebly van 1962 tot 1982 (Kerkorde, 1966:584 en 1982:3) behalwe dat in 1970 "*Geen bedienaar*" "*n Bedienaar*" geword het. In 1998 lui artikel tien: "*'n Bedienaar van die Woord mag geen ampspligte (Artikel 9) uitoefen binne die grense van 'n ander gemeente sonder die toestemming van daardie kerkraad nie*" (Kerkorde, 1998:4).

Die ouderlinge is nie individueel nie, maar as kerkraad gesamentlik geroep om te sorg vir die bediening van die Woord en Sakramente en te waak oor wie hulle tot die kansel toelaat. God, die Heilige Gees, het bepaaldelik vir hierdie doel ouderlinge in die gemeente voorsien (Handelinge 20:28-31; Spoelstra 1989:109).

In die kerk, as openbaring van die liggaam van Christus, moet alles ordelik verloop (1 Korintiërs 12:12-28; 14:26-40). Alhoewel Christus mense regstreeks roep om die Woord te verkondig, moet hulle roeping in die kerk as openbaring van die liggaam van Christus erken word (Spoelstra, 1989:109).

Dit kan nie gebeur dat bedienaars van die Woord wat nie die Gereformeerde leer onderskryf, toegelaat word om die Woord op Gereformeerde kansels te verkondig nie. Dit wat gesê is, is gesê en kan nie weer ongedaan gemaak word nie. Verder staan bedienaars van die Woord onder toesig van 'n kerkraad en dit is gepas en ordelik dat kerkrade kennis neem en besluit wie ampspligte waar uitvoer.

b. Lewenslange verbintenis tot die bediening

In die Nederduitse Gereformeerde Kerk se Kerkorde artikel 11 word sake in verband met oorgang na 'n ander werkkring gereël (Kerkorde, 1998:artikel 11,4).

Die eerste verskyning van sodanige artikel in gereformeerde kerkregering is in die Kerkorde van Dordrecht 1578. Dordt beskou die amp van bedienaar van die Woord as 'n lewenslange diens (Pont 1981:126 en 132). Gedurende die Reformasie het gemeentes verdwyn en moes predikante 'n ander heenkome soek. Gevolglik het die Sinode van Middelburg 1581 ontslag by wyse van uitsondering moontlik gemaak en veronderstel dat nie die persoon nie, maar 'n sinode sou oordeel of dit geregverdig is of nie (Bos 1950:62).

Die Nasionale Sinode van Dordrecht (1618-1619) volstaan met artikel twaalf dat die bedienaar van die Woord sy lewe lank aan hierdie diens verbonde is (Pont, 1981:177-178).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland (1957) sit hierdie reëling voort dat die bedienaar van die Woord nie sy amp mag neerlê om "*tot een andere staat des levens te begeven*" behalwe om gewigtige redes indien die kerkraad en ring met goedkeuring van die afvaardiging van die streeksinode so oordeel (Kerkorde van die Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:7, Bouwman, 1970:462).

Hierdie artikel vind hom terug in 'n Kerkorde aan die Kaap wanneer die Kerkorde van die Kaap (1881) in artikel 336 meld dat, indien 'n bedienaar van die Woord sy amp vir 'n "*seculair ambt of burgerlijke betrekking*" neerlê, hy beroepbaar is as bewys gelewer word aan die ring waaronder hy sorteer, van goeie sedelike gedrag en hy ook 'n "*Colloquium doctum*" voor die eksamenkommissie aflê (Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitse Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, 1881:114).

Die Kerkorde van 1962 artikel 11, lui dat 'n bedienaar van die Woord nie sonder gewigtige redes tot 'n ander lewenstaak mag oorgaan nie (Handelinge van die eerste vergadering van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1962:40). Vanaf 1966 tot 1998 word hierdie reëling gehandhaaf (Kerkorde, 1998:4). Die bedienaar van die Woord is gewoonlik voltyds aan die bediening gekoppel, tensy hy 'n tentmaker is. Verder is die bedienaar deur die Here geroep om die evangelie te verkondig binne die ruimte waar God hom nodig het en vanuit hierdie roeping kan hy nie tot 'n ander lewenstaak oorgaan nie. Hy is

geroep om volledig in God se diens te staan en nie daarmee saam verantwoordelikheid aanvaar vir enige sekulêre werk wat nie in verband staan met sy roeping nie.

Die Algemene Sinode het in 1990 besluit dat daar Skrifgronde bestaan vir 'n tentmakersbediening (Agenda en Handeling Algemene Sinode 1986: 373,376,679,680). Die Algemene Sinode besluit verder dat 'n tentmakerbediening prakties geïmplementeer kan word waar omstandighede dit vereis (Handeling Algemene Sinode, 1990:441,704). Hierdie besluit is geneem na aanleiding van 'n vorderingsverslag wat die Algemene Kommissie vir Ampsbediening en Evangelisasie in 1986 voorgelê het met betrekking tot strategiese beplanning vir die jaar 2002.

Die verslag wys daarop dat dit al hoe meer sal gebeur dat gemeentes weens verskeie faktore nie meer hulle predikante kan bekostig nie (Handeling van die Algemene Sinode, 1990:398). Die bekostigbaarheid van die bedienaar van die Woord en die voltydse roeping van die bedienaar van die Woord moet Skrifmatig, belydenismatig en histories ondersoek word om te bepaal of artikel 11 van die Kerkorde sodanig gewysig kan word dat dit die moontlikheid open dat 'n bedienaar van die Woord ook net vir 'n bepaalde termyn beroep kan word.

Die gebruik in die Nederduitse Gereformeerde Kerk is dat 'n voltydse bedienaar van die Woord nie vir 'n beperkte termyn nie, maar onbepaald beroep word, spruit na alle waarskynlikheid voort uit artikel 11 van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998).

Die oorspronklike hoofdoel van die artikel was dat die roeping tot die predikantsamp 'n gewigtige saak is en nie sonder ernstige en gewigtige redes (wat prinsipieel heeltemal korrek by baie gereformeerde kerke eers deur die kerkverband beoordeel/goedgekeur moes word) neergelê kan of mag word nie, en dat hierdie beginsel beskerm moet word. Daarom begin die artikel met die stelling dat die bedienaar van die Woord sy lewe lank aan die kerkdienst verbonde is. Nêrens word die indruk geskep dat 'n bedienaar van die Woord glad nie die amp mag neerlê nie.

Die bedienaar van die Woord het egter 'n lewensroeping (roeping van God) wat nie sonder meer verlaat mag word nie. Die vraag is of beroeping vir 'n beperkte termyn hierdie beginsel noodwendig aantast. Mag die kerk redeneer dat die beroeping vir 'n beperkte termyn saamhang met die beskikbaarheid van fondse en daarom nie hoef te raak aan die roeping van die beroepene nie. In gevalle soos behandel in artikel 12 van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) word implisiet erken dat die roeping tot 'n bepaalde gemeente of werkkring beëindig kan word as die betrokke standplaas nie vir die bedienaar van die Woord kan dra of geskik is nie. Sou hierdie beginsel ook kan geld wanneer 'n bedienaar van die Woord nie vir langer as 'n bepaalde termyn in die betrokke kring gedra kan word nie? Is dit 'n geldende beginsel as dit vooraf, en nie agterna nie, vasgestel word?

Die vraag ontstaan of die bedienaar van die Woord onder druk geplaas kan word om net tydelik 'n stuk werk af te handel met ander woorde, om net tydelik na 'n gemeente beroep te word of gevra te word om net sake af te handel wat nodig is en dan weer te gaan. Die Nederduitse Gereformeerde Kerk het hierdie vrae gevra (vergelyk Agenda vir die Algemene Sinode, 1998: 293) en in 1998 as volg besluit: *“Die Algemene Sinode aanvaar beskrywingspunt B.7.1, nl. die Algemene Sinode spreek hom uit oor die moontlikheid dat artikel 11 van die Kerkorde sodanig gewysig word dat dit die moontlikheid open dat 'n bedienaar van die Woord ook net vir 'n beperkte termyn beroep kan word”* (Handelinge van die Sinode, 1998:408). Die motivering vir die beskrywingspunt van die Moderamen van die Oranje-Vrystaat het hoofsaaklik daarop neergekom dat die sendingsituasie dit dikwels onmoontlik maak om iemand *“lewenslank”* vir 'n bepaalde werksterrein te beroep en uit te stuur (Agenda van die Algemene Sinode, 1998:293).

Die Nederduitse Gereformeerde Kerk sal ernstig oor hierdie vraagstukke moet besin ten einde antwoorde te verskaf aan die voltydse, lewenslangediens waarin die bedienaar van die Woord homself bevind en in die lig van nuwe arbeidswetgewing artikel 11 te analiseer en te evalueer.

c.   Versorging van die bedienaar van die Woord

Artikel 12 van die Nederduitse Gereformeerde Kerk reël sake in verband met wie die werkgewer van die bedienaar van die Woord is en ook sy indiensneming en diensbeëindiging (Kerkorde, 1998:artikel 12,5-8) artikel 13 reël die lewensonderhoud (Kerkorde, 1998:artikel 13,8) en artikel 14 reël sake in verband met verswakte gesondheid of ouderdom of andersins diensuittrede (Kerkorde, 1998:artikel 14,8).

In 1998 is daar ingrypende verandering aan die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) aangebring. Dit bring onder meer mee dat die Kerkraad aangedui is as die werkgewer van die bedienaar van die Woord, want die kerkraad stel in diens en stel uit diens. Die ring het ook nie meer in sekere gevalle 'n opsig en tug bevoegdheid oor die bedienaar van die Woord nie. Die beredenering hiertoe was onder meer die invloed van die nuwe Arbeidswetgewing in Suid-Afrika en hofuitsprake waarin nie net die kerkraad nie, maar ook die kerkverband – ring en sinode – aanspreeklik gehou is vir regskostes en skadevergoeding as gevolg van die optrede van die kerkraad. Intussen het die hele saak van Vryheid van godsdiens – soos gewaarborg deur die Grondwet – en die kerk se reg tot selforganisasie ter sprake gekom en word pogings aangewend om dit alles te verreken in herbewoording van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk. Wat vas staan is dat daar billike en regverdige diensverhoudinge in die kerk behoort te bestaan.

Die Nasionale Sinode van Emden 1571 (hier kom die artikel vir die eerste keer in Gereformeerde kerkregering voor) veronderstel die versorging van die bedienaar van die Woord, maar reël dit nie

kerkordelik nie. Wel lui artikel 40: *"Zo er enige kerk zo arm en behoeftig ware, dat zij de dienaar, welke zij beroept, niet onderhouden konde, zo zal de classe zulks verzorgen"* (Pont, 1981:108). Eers by die Nasionale Sinode van Dordrecht, 1618 - 1619 word dit in artikel 11 kerkordelik gereël dat die kerkraad die *"dienaars van behoorlijk onderhoud te verzorgen"* (Pont 1981, 177). Verder reël artikel 13 dat, wanneer 'n bedienaar van die Woord deur ouderdom, siekte of andersins onbekwaam is tot uitoefening van sy diens, sal hy die naam predikant behou en sal hy deur die kerk in sy nood versorg word (Pont, 1981:178).

Die Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland, reël in artikels 11 tot 13 vir behoorlike onderhoud van die bedienaar van die Woord (Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:6-7).

Die Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland reël in artikel 11 behoorlike onderhoud en geen ontslag uit diens sonder *"kennis en approbatie van de classis en van de Deputaten der Particuliere synode"* (Bouwman, 1970:448).

In Suid-Afrika reël die Provisoneele Kerken-Ordre voor de Bataafsche Volkplanting aan de Kaap de Goede Hoop (1804) JA De Mist dat *"Elk Kerk-genootschap is gehouden, zyne eigene Leeraaren en Kerken-dienaaren te salarieeren"* (Dreyer 1936:10). Eers in 1957 reël die Kerkorde van die Kaap in artikel 12 traktament vir die bedienaar van die Woord (Bepalinge en Reglemente van die Nederduits Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, 1957:5). Die Kerkorde van 1962 reël volgens artikel 12 dat die band tussen 'n leraar en sy gemeente losgemaak kan word en indien dit gebeur billike finansiële voorsiening aan die leraar gedoen moet word. Artikel 13 reël sy traktament en artikel 14 reël die pensioen en billike voorsiening vir die weduwees van die bedienaars van die Woord (Kerkorde, 1962:40). Hierdie reëlings word gehandhaaf vanaf 1966 tot 1998 (vergelyk Kerkorde, 1998:4-8).

Die versorging van die bedienaar van die Woord is belangrik want dit gee vir hom die geleentheid om sy volle aandag aan die bediening te gee. Die Skrif gee leiding in die verband in 1 Timoteus 5:18 *"want die Skrif sê: "Jy mag nie 'n bees waarmee jy gaan dors, se bek toebind nie, " en ook : "Die arbeider is geregtig op sy loon"*

Die noodsaaklikheid van artikel 12

Die noodsaaklikheid van artikel 12 is daarin geleë dat, indien daar 'n klag teen die leer of lewe van die bedienaar van die Woord is, kan die diensverhouding beëindig word. Ter willie van die heil van die gemeente en die Skriftuurlike eise waaraan die bediening van die bedienaar van die Woord moet voldoen, moet daar ook 'n weg oop wees om die diensverhouding, indien die leraar sonder dat daar 'n

bepaalde klag teen hom is, sy gemeente nie meer met seën en stigting kan dien nie en die oorsaak daarvan geleë is in sy persoon en die wyse van sy bediening en die gemeente daardeur ernstig skade ly, te beëindig (Handelinge van die Algemene Sinode, 1986:375).

Spesifieke reëlins in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk sal herevalueer moet word, ten einde ernstige gevolge wat dit vir die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde kerk inhou, af te weer. Onderzoek na Kerkorde reëlins het byvoorbeeld al gelei tot die herformulering van artikel 12 by die Algemene sinode van 1998. Die artikel oor diensverhoudinge moes op grond van Skrifbeginsels en teologies verantwoorde formulerings aangepas word (Kerkorde, 1998: 4-8). Dit was noodsaaklik dat die diensbeëindiging soos behandel in artikels 12 en 13 duideliker omskryf word en ook in lyn gebring word met kerkordelike reëlins met betrekking tot tugoptrede soos dit in hoofstuk vyf van die Kerkorde verwoord word.

Artikel 58 reël kerklike opsig en tug te wete: tot eer van God, tot heil van die Kerk en tot behoud van die sondaar (Kerkorde, 1998:20). Tegelykertyd moes die Bybelse vereistes vir die kerk en die amp steeds gehandhaaf word (Handelinge van die tiende vergadering van die Algemene Sinode, 1998:340). Of die reëling van die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) om die bedienaar van die Woord 'n werknemer van die Kerkraad te maak nie ekstreem is nie, is debatteerbaar. Die bedienaar van die Woord bly geroepene van God-drieëinig.

As redes vir herformulering van artikel 12 word aangevoer dat *"dit geblyk het dat die hele diensverhouding van die bedienaar van die Woord in die gemeente na aanleiding van die nuwe arbeidswetgewing hierby in berekening gebring moes word"* (Handelinge van die tiende vergadering van die Algemene Sinode, 1998:340). Daar is ook aangevoer dat vanuit *"'n regsoogpunt gesien, dit onaanvaarbaar is dat 'n bepaalde gemeente werkgewer is en die kerkverband (ring en sinode) die finale sê het ten opsigte van uitdiensstelling"* (Handelinge van die tiende vergadering van die Algemene Sinode, 1998: 340).

In die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk moet artikels deurentyd hersien word om Skriftuurlike en teologies verantwoorde artikels te formuleer wat in ooreenstemming is met die eie aard van die Kerk en ook sover as moontlik nie in stryd met die wetgewing van die land is nie.

Die noodsaaklikheid van artikel 13

1 Timoteus 5:17 dui daarop dat die ouderling en dan wel die bedienaar van die Woord wat goeie leiding gee dubbele erkenning behoort te kry, veral die wat hard werk deur te preek en onderrig te gee. Die Griekse woord vir erkenning het naas die betekenis *"eer"* of *"eerbewys"* ook die betekenis van *"honorarium"*. In die *"honorarium"* kry die erkenning 'n materiële vorm. Dit gaan oor die *"honorarium"* in die besonder want in 1 Timoteus 5:18 sê Paulus *"Jy mag nie 'n bees waarmee jy gaan dors, se bek toebind nie"*.

Vers 18 gee vanuit die Skrif die motivering vir wat gesê is in v17. Ook word daar in 1 Korintiërs 9:9 die noodsaak van finansiële ondersteuning vir die verkondigers van die Evangelie aangedui (Versteeg, 1982:49-50, vergelyk Groenewald, 1977:70).

d. Tug van die bedienaar van die Woord

Artikel 62 tot 64 van die Kerkorde reël die tug. Die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève (1541) reël in artikels 23 tot 30 die tugreëls vir die bedienaar van die Woord (Pont 1981:26-27) so ook die Londense Kerkorde van (1554) (Dankbaar, 1956:15-16).

Die Discipline Ecclésiastique (1559) reël in artikels 25 tot 31 die tug van ampsdraers (Pont, 1981:52-53) en so ook die Convent van Wezel 1568 (Pont, 1981:88-90). Die Nasionale Sinode van Emden 1571 dra dit egter aan die kerkraad op om ouderlinge en diakens af te sit. Die ring sou oordeel of predikante heeltemal uit die diens ontslaan moes word. Indien die kerkraad nie tevrede was nie, kon hy hom op die Provinsiale Sinode beroep (Spoelstra 1989:431). Daar is betreklik min verskille tussen die kerkordelike reëlings van die Emdense sinode van 1571 en die Dordtse sinode van 1619 (Pont, 1981:147).

Dordrecht 1578 reël in artikels 92 tot 102 die tug (Pont, 1981:141-143). Die Nasionale Sinode van Dordrecht (1618 - 1619) reël in artikels 71 tot 86 die sensuur en kerklike vermaning. In artikel 75 gebruik die kerkraad die naburige kerkraad om saam oor die skorsing van predikante te oordeel (Spoelstra, 1989:431).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland (1957) reël in artikels 115-126 die vermaning en tug oor ampsdraers (Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland, 1977:36-40).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland (1959), reël in artikel 11 dat bedienaars van die Woord *"niet uit hun dienst te ontslaan zonder kennis en approbasie van de classis en van de Deputaten der Particuliere synode"* (Bouwman, 1970:448).

In Suid-Afrika reël die Kerkorde met betrekking tot die tug eers in 1824 in artikels 44 tot 134 die tug. (Dreyer, 1936:223-236). In 1824 word die tugartikels gesorteer onder *Behelzende een Reglement op de Uitoefening van Kerk. Opzicht Tucht* (Dreyer, 1936:223).

Die Wetten en bepalingen voor het bestuur der Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika vanaf 1842 tot 1881 handhaaf tugreëlings met 'n *Reglement op de uitoefening van Kerkelyk Opzicht en Tucht* (Wetten en bepalingen voor het bestuur der Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, 1881:97-98).

Die Kerkordes van 1962 tot 1998 bring geen noemenswaardige verandering in sy artikels met betrekking

tot tughandeling wanneer dit handel oor die ampte en in besonder die amp van bedienaar van die Woord nie. Die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) volstaan met dit wat in sake die tug in verband met bedienaars van die Woord in vroeëre kerkordes gereël is (Kerkorde, 1998:24-25).

Bedienaars van die Woord kan struikel en daarom moet hulle in liefdevolle empatie vermaan word. Die Hoof, Jesus Christus, bepaal daarom die beginsel van onderlinge toesig in die kerk. Die Skrif leer die ouderlinge van Efese: "*Gee dan ag op julleself...*" (Handelinge 20:28,30). Bedienaars van die Woord is nie bo die tug verhef omdat hulle predikante is nie. Geroepenes kan ook struikel en moet daarom vermaan word tot behoud van die sondaar.e.

e. Samevatting

Hierdie duidinge vanuit die Skrif, belydenis en geskiedenis in verband met die posisie en bevoegdheid van die bedienaar van die Woord, vind neerslag in Kerkorde artikels 3, 10 tot 14, 62, en 64 van die Kerkorde wat handel oor die posisie en bevoegdheid van die predikant. Artikel 3 handel oor die gelykwaardigheid van die ampte en dat geen ampsdraer heerskappy oor 'n ander amp mag voer nie. Artikel 10 handel oor ampspligte buite gemeentegrense; artikel 11 oor die predikant se lewenslange verbondenheid aan die bediening; artikel 12 - oor die bedienaar van die Woord se werkgewer en diensbeëindiging - word begrond in die diensteverhoudinge waartoe die leraar teenoor die Kerkraad as sy werkgewer staan wat weer op sy beurt onderdanig is aan die regering van die Hoof van die kerk, Jesus Christus.

Vereistes wat in die verband aan die bedienaar van die Woord gestel word, is: wie sy werkgewer is en wanneer sy dienste beëindig mag word deur siekte, om finansiële redes of onbekwaamhede; artikel 13 handel oor sy lewensonderhoud; artikel 14 oor verswakte gesondheid en artikels 62 en 64 oor die tug.

Die voorgestelde herformulerings in enkerle van die artikels moet gemeet word aan die Skrifbeginsels soos dat Christus die Hoof van die kerk is, dat Hy bedienaars van die Woord roep en toerus, dat Hy bepaalde opdragte aan hulle gee (vergelyk 2.2.2.5:24). So verskaf die Skrif en die belydenisskrifte normatiewe maatstawwe of fundamentele beginsels waarvolgens die kerk met die ampte moet omgaan (Jonker, 1994:4). Nie op dieselfde vlak as die Skrif of die Belydenisskrifte nie, maar ook belangrik, is die vraag na die gestalte wat die amp van bedienaar van die Woord in die geskiedenis van die Gereformeerde kerkregering ingeneem het.

In die geheel gesien, is dit duidelik dat hier 'n groot premie geplaas word op die posisie en bevoegdheid van die bedienaar van die Woord en die kerkraad wat hom beroep het (vergelyk 2.5:78; 3.4.7: 106; 4.5.4:154). Die Skrif, belydenis en geskiedenis is daaroor eens dat wedersydse verantwoordelikheid aanvaar moet word.

5.4.5 Die plek en funksie van die bedienaar van die Woord in kerkvergaderings.

Die volgende stellings word gemaak: **Die Skrif skryf nie strukture vir die bediening van die bedienaar van die Woord in die kerkregering voor nie; die funksionering van die ampte, soos tans, is nie Skriftuurlik verantwoordbaar nie** (Rossouw, 1984:10). **Dit wil voorkom asof kennis oor die aard van kerkverband, selfs onder die dominees in die Nederduitse Gereformeerde Kerk, nie diep loop nie** (Strauss, 2001:395).

Aspekte wat hier ter sprake is, is in die samestelling van Kerkorde-artikels 25 tot 28, 30, 33 en 38: betrokkenheid by die kerkraad, ring, sinode en algemene sinode.

Christus regeer deur die amp waartoe Hy opdrag gee en hierdie amp funksioneer ook gesamentlik in die onderskeie kerkvergaderings. Die ampte wat in die vergadering (kerkraad, ring, sinode) saamkom, is dus die een middel waardeur Jesus Christus sy kerk regeer. Die ampsdraers deel derhalwe 'n gesamentlike gesag en verantwoordelikheid (Van der Watt, 1983:11).

Die Skrif gee verskeie aanduidings van "*ampsgemeenskap*", of ampte wat in 'n vergadering byeenkom met die oog daarop om leiding aan die gemeente te verskaf. In Handeling 6:2 lees ons van die twaalf apostels wat gesamentlik optree en al die gelowiges byeenroep met die oog op die aanwysing van sewe diakens. In vers 3 van dieselfde hoofstuk word die diens van barmhartigheid in die gemeente aan sewe diakens opgedra. Paulus se brief aan die Filippense is gerig "*Aan almal in Filippi wat deur Christus Jesus aan God behoort, met hulle ouderlinge en diakens*". Volgens Handeling 20:17 laat Paulus 'n boodskap na Efese toe stuur "... om die ouderlinge van die gemeente te laat roep" en in vers 28 van diesselfde hoofstuk sê hy aan hulle: "*Pas julle self op en die hele kudde wat die Heilige Gees onder julle sorg gestel het. Soos wagters 'n kudde versorg, so moet julle die gemeente van God versorg wat Hy vir Hom verkry het deur die bloed van sy eie Seun*". In 1 Timoteus 4:14 vermaan Paulus vir Timoteus om nie die genadegawe wat hy het, te verwaarloos nie, want: "*Dit is aan jou gegee toe die boodskap van God in verband met jou dienswerk aan jou verkondig is en die raad van ouderlinge jou die hande opgelê het*" (Coertzen, 1984 [a]:15, vergelyk 2.4.1:72).

Benewens die vergaderings in die plaaslike gemeente vermeld die Skrif ook die byeenkoms van persone uit meer gemeentes ten einde te beraadslaag en besluite te neem oor sake van gemeenskaplike belang (Coertzen, 1984 [a]:15). Handeling 15:1-2 lees: "*Daar het mense van Judea af gekom en die gelowiges wysgemaak: "As julle nie die gebruik van Moses nakom deur julle te laat besny nie, kan julle nie gered word nie"*". v2 "*Toe Paulus en Barnabas hulle daarteen verset en in 'n heftige meningsverskil met hulle betrokke geraak het, is daar besluit dat hulle twee en nog 'n paar ander van die gemeente na die apostels en ouderlinge in Jerusalem moet gaan in verband met hiedie vraagstuk*". Hierdie ontmoeting was 'n amptelike vergadering waarop afgevaardigdes of verteenwoordigers van die bestaande gemeentes teenwoordig was (De Villiers, 1983:19). 2 Korintiërs 8:1-19 in vergelyking met Romeine 15:26 dui ook op 'n gemeenskaplike besluit van kerke met die oog op 'n gesamentlike onderneming. 2 Korintiërs 8:19

vermeld pertinent 'n broer wat deur die gemeentes verkies is om hulle onderneming uit te voer. Die gemeentes moes dus ten minste in 'n vergadering byeengekom en op die gesamentlike aksie besluit het (Coertzen, 1984 [a]:15 vergelyk 2.6.2:92).

Die Skrif wys baie duidelik daarop dat betrokkenheid van gemeentes in meerdere verband noodsaaklik is vir kerk wees. Tereg skryf Coertzen (1991:67): *"Die reg om in meerdere vergaderinge byeen te kom, ontleen die kerk aan die Woord"*.

Hierdie samekoms van die kerk in meerdere verband kom nie neer op die demokratiese meerderheidsbesluit waaraan almal eenvoudig moet konformeer, of hulle beswaard voel of nie. In die kerk gaan dit om heerskappy van die Woord, nie die heerskappy van die meerderheid nie (Jonker, 1965:31).

Die belydenisskrifte voorsien ook belydenisgronde vir hierdie beginsel in die Nederlandse Geloofsbelydenis artikel 30: *"Daar moet naamlik dienaars of herders wees... ook ouderlinge en diakens om saam met die herders die **kerkraad te vorm**"* (Ons Glo, 1999:30). Die belydenisskrifte maak nie voorsiening vir die kerk in meerdere verband nie.

Die geskiedenis dui daarop dat die bedienaar van die Woord betrokke moet wees by die kerkraad en meerdere vergaderings.

Van vroeg af was die bedienaar van die Woord betrokke by die toesig en regering in die gemeente, maar dan nog nie in die vorm van 'n kerkraad nie. Die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève (1541) artikel 4, lui dat die opdrag van die herders is om saam met die ouderlinge (en verteenwoordigers van die Raad) die broederlike teregwyding te hanteer en daarmee saam artikel 12 wat lui: *"Omdat die ouderlinge wat bevestig word om die kerk te regeer en om toesig oor die kerk te hou, 'n gemeenskaplike opdrag met die dienaars van die Woord het, het ons besluit dat ook hulle name in die kerk bekend gemaak sal word"* (Pont, 1981:23-24). Die Londense Kerkorde (1554) maak in hoofstuk 27 melding van die werksaamheid van die kerkraad en noem dat dit weekliks vergader en ondersoek doen na die leer en lewe van die bedienaars van die Woord (Dankbaar, 1956:16).

Die Discipline Ecclésiastique (1559) lê die beginsel neer dat die plaaslike gemeente as 'n selfstandige gemeente deur die plaaslike Kerkraad onder leiding van die Woord en die Gees regeer word (Pont, 1981:48). Artikel 6 lui: *"Dat die dienaars in die konsistorie (Consistoire = kerkraadsvergadering) deur die ouderlinge en diakens gekies sal word en dan aan die gemeente, waarvoor hy beroep is, voorgestel word"*. Daarby lui artikel 20: *"Die ouderlinge en diakens is die kerkraad van die gemeente (le Senat de l'Eglise) waarvan die dienaar van die Woord die voorsitter moet wees"* (Pont, 1981:50-52).

Die Convent van Wezel 1568 staaf slegs die noodsaaklikheid van meerdere vergaderings. Die besonderhede van samestelling, opdrag en werkswyse word hier nog nie vasgestel nie (Pont, 1981:71-72).

Die Nasionale Sinode van Emden (1571) ag die kerkraad, as vergadering, egter noodsaaklik vir die regering van die kerk. (Pont, 1981:103-104).

Die Nasionale Sinode van Dordrecht (1618-1619) wys pertinent in artikel 29 op die bestaan van 'n kerkraad. Artikel 29 wys op die samestelling van die kerkraad wat bestaan uit die *dienaren des Woords en ouderlingen* (Pont, 1981:179-180).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland (1959) reël in artikel 35 dat elke gemeente 'n kerkraad het wat gevorm word deur die ampsdraers. Die bedienaar van die Woord word hier veronderstel (Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland, 1977:14-1, vergelyk Bouwman, 1970:114).

In Suid-Afrika vind die kerkraad ook sy plek in die regering van die kerk. Die Kerkorde van JA De Mist (1804) wys in artikel 23 daarop dat "*De Kerkenraaden in elke Gemeente worden verkooren op de wyze by de Kerken-Order bepaald*" (Dreyer, 1936:13). Die funksionering van die Kerkraad word hoofsaaklik gekortwiek deur staatsinmenging vergelyk artikels 21 en 22 (Dreyer, 1936:13). Weens staatsinmenging, is dit nie duidelik wat die rol van die bedienaar van die Woord in die Kerkraad was nie. In dié verband word na artikels 5, 9 en 10 van 1804 verwys (Dreyer, 1936:10).

Die Kerkorde van 1824 meld in artikel 20 dat die predikant deel van die kerkraad uitmaak saam met die ouderlinge en diakens (Dreyer, 1936:20).

Die Wetten en Bepalingen voor het Bestuur der Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika (1842) artikel 35, lui: "*In alle Gemeenten zal een afzonderlijke Kerkeraad zyn, bestaande uit de dienstdoende Opsieners en Diakenen dier Gemeente*" en daarmee saam lui artikel 36: "*De Opzieners zyn Predikanten of Ouderlingen*" (Wetten en Bepalingen voor het bestuur der Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, 1844:23).

Die betrokkenheid by die Kerkraad word in die Kerkordes na 1842 steeds gehandhaaf tot 1998 (Kerkorde, 1998:12). Dit blyk dus duidelik uit die geskiedenis dat die bedienaar van die Woord ook verbonde is aan die ring as meerdere vergadering.

Die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève 1541 en die Londense kerkorde van 1554 maak nie melding van meerdere vergaderings nie. Die Discipline Ecclésiastique van 1559 het egter, benewens kerkrade, ook sinodes ingestel. Soortgelyke byeenkomste is ook in Suidelike Nederland en deur die vlugteling-kerke in England gehou (Coertzen, 1984 [a]:9). Die Convent van Wezel 1568 besluit om ringe in te stel (Pont, 1981:75).

Die Nasionale Sinode van Emden 1571 het 'n negetal artikels geformuleer as ordereëls vir die ringsvergaderings en het ook die Nederlandse gemeentes binne sowel as buite Nederland in klassisse ingedeel (Coertzen, 1984 [a]:9). Die Nasionale Sinode van Dordrecht 1618-1619 handhaaf hierdie reëlins (Pont, 1981:180-181).

Die Algemene Reglement voor het bestuur der Hervormde Kerk in het Koninkrijk der Nederlande van 1816 handel in sy vierde afdeling oor die *klassikaal bestuur* en in afdeling ses oor ringe. Die klassikale bestuur het bestaan uit 'n voorsitter, ondervoorsitter, 'n skriba, twee tot vier gekommitteerde predikante en een ouderling. Hierdie bestuur het wye bevoegdhede gehad soos byvoorbeeld om om te sien na vakante gemeentes, toesig te hou oor die gemeente, betrokke te wees by beroep en bevestiging van bedienaars van die Woord. Verder kon hulle ook bedienaars van die Woord en teologiese kandidate onthef van hulle ampte. Sover dit die ringe aangaan, het die Algemene Reglement van 1816 bepaal dat elke klassis in ringe verdeel moet word.

Die vernaamste funksie van die ring was om te sorg dat sekere dienste in vakante gemeentes verrig word. Die bedienaars van die Woord is aangemoedig om bymekaar te kom, maar van eie kerkregtelike funksie het weinig tereggekom (Coertzen, 1984[a]:10-11).

Dit is duidelik dat klassikale en ringsvergaderings soos gereël deur die Algemene Reglement van 1816 weinig in gemeen gehad het met die gelyknamige byeenkomste wat vroeër in die Gereformeerde Wêreld voorgekom het. In Suid Afrika was daar vir die eerste drie en negentig jaar na 1652 in werklikheid net een vorm van kerkvergadering bekend, naamlik kerkraadsvergaderings (Coertzen, 1984[a]:11).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke Nederland reël in artikel 50 dat die bedienaar van die Woord deel uitmaak van die ring (Bouwman, 1970:136).

In Suid-Afrika was daar in die beginjare nie melding van vergaderings in ringsverband nie, volgens die Provisioneele Kerken-Ordre voor de Bataafsche Volksplanting aan de Kaap de Goede Hoop 1804 van JA De Mist. Die sinode van 1824 het vir die eerste keer ringsvergaderings in die Nederduitse Gereformeerde Kerk ingestel (Coertzen, 1984[a]:11).

Op 30 Augustus 1745 het die eerste byeenkoms van die sogenaamde *Gekombineerde Kerkvergadering* plaasgevind. Hoewel die klassis Amsterdam, onder wie die Kaap geresorteer het, dit nie as ring wou erken nie, was daar by die plaaslike kerke geen twyfel dat hierdie vergadering 'n klassis was nie (Coertzen, 1984[a]:11).

Vanaf 1824 tot 1962 is die betrokkenheid van die bedienaar van die Woord by die ring gehandhaaf deurdat alle leraars van gemeentes sitting gehad het in die ring (Handelinge van die eerste vergadering van die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, 1966:42). Hierdie reëling word gehandhaaf tot 1998 (Kerkorde, 1998:13).

Die bedienaar van die Woord word ook afgevaardig na vergaderings in sinodale verband. Alhoewel die Ordonnances Ecclésiastiques van Genève (1541) en die Londense kerkorde (1554) geen ordereëlings met betrekking tot sinodale vergadering het nie, reël die Discipline Ecclésiastique (1559) sinodale vergadering. Dit was die eerste poging om vanuit die Calvinistiese kerkordelike denke 'n kerklike orde te skep vir Sinodale verband (Pont, 1981:48). Die Convent van Wezel (1568) en Emden (1571) volg die voorbeeld (Pont, 1981:72,99). Ook die Nasionale Sinode van Dordrecht (1618-1619) handhaaf die reëling in terme van sinodale verband (Pont, 1981:179).

Die Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland reël in artikel 54 dat bedienaars van die Woord na die streeksinode afgevaardig word en in artikel 59 dat bedienaars van die Woord na die algemene sinode afgevaardig word (Kerkorde van die Gereformeerde Kerke in Nederland, 1977:20-21, vergelyk Bouwman, 1977:191, 205).

Op die sinodale weg van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika is daar, wat jaartalle betref, veral drie uitstaande bakens: 1824, 1862 en 1962. In 1824 vind die eerste sinodesitting in Suid-Afrika plaas (Moorrees 1937:545).

Die sinodale verband met die gemeentes in die afgeleë dele noord van die Oranjerivier word in 1862 beëindig (Van der Watt, 1977:107-111). Tog word eie pogings om weliswaar as een verband binne die Nederduitse Gereformeerde Kerk te funksioneer met die vorming van 'n federale raad voortgesit (Acta Synodi, Nederduitse Gereformeerde Kerk van Transvaal, 1906:147-148).

By die ontbinding van die Raad in 1962 kon dan ook verklaar word dat, sedert 1907 by byna elke vergadering pogings aangewend is om die Nederduitse Gereformeerde Kerke wat in federale verband gestaan het, onder een Sinode te verenig (Handelinge Algemene Sinode, 1962:235). Vanaf 1962 tot 1998 word die reëling gehandhaaf dat die bedienaar van die Woord afgevaardig word na die sinodale en

Algemene Sinode se vergaderings (Kerkorde 1998:13-14).

Hierdie duidinge in verband met die bedienaar van die Woord se betrokkenheid by meerdere vergaderings word weerspieël in Kerkorde (1998) artikels 25 tot 28, 30, 33, 38 (vergelyk 2.6:89) oor die bedienaar van die Woord in kerkvergaderings. Artikel 25 handel oor die leiding van vergaderings; en artikels 26-28 oor die kerkraad, want die bedienaar van die Woord is in die eerste plek (dit sluit nie uit dat Jesus Christus die Hoof van die kerk is nie) verantwoordelik aan die kerkraad wat hom beroep het, maar dit sluit nie uit dat hy 'n verantwoordelikheid het in meerdere verband nie; artikel 30 reël sy betrokkenheid by die ring; artikel 33 reël sy betrokkenheid by die sinode; en artikel 38 reël sy betrokkenheid by die Algemene Sinode.

Die betrokkenheid by, en die kennis van bedienaars van die Woord aangaande die aard van meerdere kerkverband, moet vanuit die Skrif en belydenis aangespreek word. Daar mag nie onkunde by bedienaars van die Woord heers aangaande die plek en rol wat meerdere vergaderings in die kerk speel nie en ook oor die plek en rol wat die bedienaar van die Woord self in die verband inneem nie.

Geeneen mag 'n of-of vertrekpunt handhaaf nie: of jy beklemtoon die selfstandigheid van die gemeente ten koste van die kerkverband of jy onderwaardeer die gemeente as uitdrukking van die universele liggaam van die Here en "*ecclesia completa*" (Strauss, 2001:399).

Strauss (2001:402) is van mening dat, indien die Woord en die belydenis by almal deurwerk, gaan bedienaars van die Woord en lidmate en gemeentes mekaar makliker vind oor die noodsaak van kerkverband, die inrigting van hierdie verband en die agendas en werkswyse van meerdere vergaderings.

Die bedienaar van die Woord maak deel uit van die kerkraad en die kerk in meerdere verband. Handeling 6:2v, Handeling 20:17 en 1 Timoteus 4:14 is Skrifgedeeltes wat dui op die verbondenheid van die bedienaar van die Woord aan die meerdere kerkverband.

Die Skrif het wel duidelike voorskrifte hoe daar binne meerdere verband gefunksioneer moet word, maar nie in besonderhede soos dit in die moderne tyd gedoen word nie.

Die bedienaars van die Woord het deeglike kennis van die kerk in meerdere verband, maar dit is te betwyfel of alle bedienaars van die Woord hulle aan die kerk in meerdere verband steur en die nodige aandag en tyd daaraan gee.

5.4.6 Konklusie

Wanneer die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in die lig van die Heilige Skrif, die Belydenis en geskiedenis beoordeel word, word dit duidelik dat dit gebaseer is op dit wat die Skrif beveel en wat die Kerk volgens sy belydenisskrifte bely. Hierdie Skrifgebondenheid is vir die Nederduitse Gereformeerde Kerk van kardinale belang wanneer die kerk na sy eie regering omsien, maar ook wanneer weerlegging van valse leerstellings ter sprake kom.

Dit is egter belangrik dat 'n toereikende kerkorde 'n kerkorde is wat duidelik laat blyk dat die kerk na alle kante toe oop wil bly vir die Woord van Hom wat alleen die Here van die here en die Koning van die konings is (Jonker, 1965:31).

Die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk moet in sy hele opset ruimte laat vir die persoonlike regering van Christus deur Sy Woord, al is dit ook waar dat verskeie faktore en omstandighede meebring dat "*ongewenste*" elemente in die Kerkorde kan insluip (vergelyk Jonker, 1965:15).

5.5 GEVOLGTREKKING

Die bevinding van die studie wat getrag het om die Skriftuurlike, belydenismatige en historiese onderbou van Kerkorde-artikels daar te stel, is dat die inhoud van die Kerkorde voldoende antwoorde bied op vrae wat tans met betrekking tot die amp van bedienaar van die Woord gestel word.

Deur hierdie studie is bepaal dat aanvaar kan word dat die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) grootliks teologies verantwoorde reëlins met betrekking tot die predikantsamp bevat.

Die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (1998) spreek die spanning in die bedieningspraktyk voldoende aan. Antwoorde op die vrae word verskaf, maar dit neem nie die feit weg dat daar wel 'n krisis in die gereformeerde ampsbediening bestaan nie.

Die totstandkoming (historiese ontwikkeling) van die 25 artikels vervat in die Kerkorde van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, saam met die Skrifduidinge en die formuleringe in die Gereformeerde Belydenisskrifte wat op die bedienaar van die Woord betrekking het, spreek die vrae wat in die praktyk gestel word, bevredigend aan en herformulerings (volgens Skrif en belydenisgronde en historiese ontwikkeling) is verreken. Die kerk moet aanvaar dat daar in die moderne en post-moderne tye waarin die kerk hom tans bevind, altyd vrae sal wees, aan die een kant moet die kerk hierdie vrae analiseer en beantwoord, en aan die ander kant moet bepaalde vrae gesien word teen die agtergrond van die moderne en post-moderne tyd waarin alles bevraagteken word en dit wat nie bevredig nie, moet weggelaat word.

Bewerings dat die Nederduitse Gereformeerde Kerk in gevaar staan om tot 'n kleurlose gemeenskap te verval vir sover dit die gereformeerde belydenis en die gebondenheid aan die Skrif aangaan, moet vasgestel en verreken word (vergelyk Jonker, 1994:6). Jonker (1994:6) beweer dat dit 'n skrale troos sou wees dat baie lidmate waarskynlik hulleself minder tot 'n soort vrysinnigheid aangetrokke sal voel as tot 'n meer charismatiese-gerigte spiritualiteit. Maar watter een van dié twee rigtings ook verkies word, albei lei uiteindelik weg van die gereformeerde belydenis en identiteit van die Nederduitse Gereformeerde Kerk. In 'n charismatiese gemeenskap is dit die gawes wat mense leiersfigure laat word, nie die roeping en die fundering in die apostolaat nie.

Die bedienaar van die Woord worstel met die probleem om in 'n vinnig veranderende kulturele en geestelike rewolusie die teorie met die praktyk te vereenselwig. Die spanning tussen die praktiese bediening en die Skriftuurlike beginsels, word gedeeltelik gegrond op die feit dat die bestaan van ampte in die kerk bevraagteken word en dat die huidige Kerkorde-artikels wat betrekking het op die bedienaar van die Woord, sogenaamd nie as dienlik vir die Nederduitse Gereformeerde Kerk beskou word nie.

Dit blyk dat daar in die toekoms by kerke buite die hoog-kerklike tradisie nog steeds meer klem op die funksionele gelê sal word en steeds minder op die Woordkarakter van die amp (Jonker, 1994:6).

Die Kerk en die ampte word op grond van hulle gesag en op grond van die taak en funksie van die bedienaar van die Woord self al hoe feller gekritiseer. Skriftuurlike beginsels geld vir die bediening, maar vir die hedendaagse pragmatiese bedieningspraktyk is net dit wat werk, geldig. Jonker (1994:6) beweer tereg dat dit 'n kwade dag vir die Nederduitse Gereformeerde Kerk sal wees as die kerk heeltemal in die funksionele opgaan.

BRONNEVERWYSING

1. ARGIVALE STUKKE

ACTA SINODE. 1559. Handeling van die Sinode in AD Pont 1981: Die historiese agtergronde van ons kerklike reg, Deel 1. Haum. Kaapstad.

ACTA SINODE. 1618/19. Handeling van die Sinode in AD Pont 1981: Die historiese agtergronde van ons kerklike reg, Deel 1. Haum. Kaapstad.

ACTA SINODE. 1618/19. Handeling van die Sinode in AD Pont 1981: Die historiese agtergronde van ons kerklike reg, Deel 1. Haum. Kaapstad.

ACTA SYNODI, KKK S 1/5. 1837. Handeling van die Sinode

ACTA VAN EMDEN. 1571. Handeling van die Sinode in AD Pont 1981: Die historiese agtergronde van ons kerklike reg, Deel 1. Haum. Kaapstad.

ALGEMENE SINODALE KOMMISSIE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK 1988.
Handboek van die Erediens van die Nederduitse Gereformeerde kerk. Kaapstad: NG Kerk Uitgewers.

DE WETTEN EN VERORDENINGEN DE NEDERDUITSCH GEREFORMEERDE KERK IN DE ORANJE RIVIER KOLONIE. 1864. Ned. Geref. Kerkargief. Fakulteit van Teologie Stellenbosch.

DIE WETTEN EN BEPALINGEN VOOR DE NEDERDUITSCH HERVORMD KERK IN DE ZUID-AFRIKAANSCH REPUBLIEK. 1869.

GEREFORMEERDE KERKE IN SUID-AFRIKA, 1862 tot 1988: Handeling van verskillende sinodes.

NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK Sinode Suid-Transvaal 1963. Handeling van die Sinode. Die Nederduitse Gereformeerde Kerk.

NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK IN SUID-AFRIKA. Sinode. 1957. Bepalinge en reglemente van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika. [Kaapstad: Ned. Geref. Kerk in S.A., 1957]. Saamgestel deur dr J.D. Vorster.

NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK IN SUID-AFRIKA. Algemene Sinode (1 ste vergadering 1962 Kaapstad) 1962. Handeling. Elsiesrivier: Nasionale Handelsdrukkery [Ned. Geref. Kerk].

NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK IN SUID-AFRIKA. Algemene Sinode (2 de vergadering 1966 Bloemfontein) 1966. Handeling. Bloemfontein: Sentrale pers.[Ned. Geref. Kerk].

NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK IN SUID-AFRIKA. Algemene Sinode. (5de vergadering 1978, Bloemfontein) 1978. Handeling. Bloemfontein:NG Sendingpers [Ned. Geref. Kerk].

NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK IN SUID-AFRIKA. Algemene Sinode (7 de vergadering 1986 Kaapstad) 1986. Handeling. Bloemfontein: NG Sendingpers [Ned. Geref. Kerk].

NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK IN SUID-AFRIKA. Algemene Sinode (10 de vergadering, 1998 Pretoria) 1998. Agenda. Bloemfontein: CLF Drukkers [Ned. Geref. Kerk].

NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK IN SUID-AFRIKA. Algemene Sinode (10 de vergadering, 1998 Pretoria) 1998. Handeling. Bloemfontein: CLF Drukkers [Ned. Geref. Kerk].

KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK. 1962.Vergelyk Handeling van die eerste vergadering van die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk.

KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK. 1966. Vergelyk Handeling van die tweede vergadering van die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk.

KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK. 1970. Saamgestel deur dr. F.E. O'Brien Geldenhuys Actuaris Algemene Sinode. Pretoria: NG Kerkboekhandel

KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK. 1974. Saamgestel deur dr. D.C.G. Fourie.Skriba van die Algemene Regskommissie. Pretoria: NG Kerkboekhandel.

KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK. 1978. Saamgestel deur dr. D.C.G. Fourie. Aktuaris van die Algemene Sinode. Pretoria: NG Kerkboekhandel.

KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK. 1982. Saamgestel deur dr. D.C.G. Fourie. Aktuaris van die Algemene Sinode. Pretoria: NG Kerkboekhandel.

KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK. 1986. Saamgestel deur dr. D.C.G. Fourie. Aktuaris van die Algemene Sinode. Pretoria: NG Kerkboekhandel

KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK. 1990. Saamgestel deur dr. THN Sadler. Aktuaris van die Algemene Sinode. Pretoria: NG Kerkboekhandel.

KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK. 1994. Saamgestel deur Prof. P. Coertzen. Aktuaris van die Algemene Sinode. Wellington: Hugenate-Uitgewers.

KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK. 1998. Saamgestel deur Prof. P. Coertzen. Aktuaris van die Algemene Sinode. Wellington: Hugenate-Uitgewers.

KERKORDE VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK IN DIE ORANJE VRYSTAAT, 1999. Bloemfontein: CLF Drukkers.

KERKORDE VAN DE GEREFORMERDE KERKEN IN NEDERLAND, 1977 Deputaten voor de kerkorde.

THE CODE OF CANON LAW. In English translation. Prepared by The Canon Law Society of Great Britain and Ireland in association with The Canon Law Society of Australia and New Zealand and the Canadian Canon Law Society, 1983. London: Collins Liturgical Publications.

WETTE EN BEPALINGS VAN NEDERDUITS GEREFORMEERDE KERK VAN NATAL, 1931. Potchefstroom: Weste-Drukkery.

WETTE EN BEPALINGS VIR DIE REGERING VAN DIE NEDERDUITSE HERVORMDE OF GEREFORMEERDE KERK VAN SUID-AFRIKA, 1954. Bloemfontein: Sentrale Pers.

WETTEN EN BEPALINGEN VOOR HET BESTUUR DER NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK IN ZUID-AFRIKA, 1844 bekrachtigd, 1843. Kaapstad: Saul Solomon, "Gazette" Kantoor.

WETTEN EN BEPALINGEN VOOR DE NEDERDUITSCH HERVORMDE KERK IN DE ZUID-AFRIKAANSCH REPUBLIEK, 186 Potchefstroom: J.P. Borrius

WETTEN EN BEPALINGEN VOOR HET BESTUUR DER NEDERDUITSCH GEREFORMEERDE KERK IN ZUID-AFRIKA. 1871. Kaapstad: N.H Marais.

WETTEN EN BEPALINGEN VOOR HET BESTUUR DER NEDERDUISCHE GEREFORMEERDE KERK IN ZUID-AFRIKA. 1881.

WETTEN EN BEPALINGEN. TRANSVAAL. 1954. Die Nederduits Gereformeerde Kerk

WETTEN EN BEPALINGS NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK NATAL. 1931.

WETTE EN BEPALINGE VIR DIE REGERING VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK VAN NATAL 1951.

2. LITERATUUR

AALDERS, C., KAPTEIN, R., FABER, H. 1969. **Over de predikant**. Utrecht: Ambo.

ALANT, C.J. 1969. 'n **Sosiologiese Studie van die beeld wat die gemeentelid in die Ned.Geref. Kerk van die predikant het**. Pretoria: NG Kerkboekhandel.

AMSTRONG, R.S. 1990. **The Pastor-Evangelist in the Parish**. Louisville Kentucky: Westminster/John Knox Press.

AUCAMP, M. 1984. Charisma en amp. ~~Instituut vir Reformatoriese studies~~. Reeks F, Nr. 203, November.

BAPTISM, EUCHARIST AND MINISTRY, 1982. **Faith and Order Paper no 111**. Geneva: World Council of Churches.

BARCLAY, W. 1970. **The Letters to Timothy, Titus and Philemon**. Edinburgh: Saint Andrews Press.

BARNARD, A.C. 1988. Amp en erediens. In Rossouw, P.J., red. **Gereformeerde Ampsbediening**. Pretoria: NG Kerkboekhandel.

BARRETT, C.K. 1963. The Pastoral Epistles. **The New Clarendon Bible**. Oxford: Clarendon.

BARRETT, C.K. 1985. **Church, Ministry, and Sacraments in the New Testament**. Devon: Paternoster Press.

BARTH, K. 1958. Church Dogmatics. In Bromiley G.W., Torrance T.F Eds. **Church Dogmatics** Edinburgh, Scotland: Clark.

BARTH, K. 1967. **Kirchliche Dogmatik**. Zurich: Zollikon

- BARNARD, A.C. 1988. Amp en erediens. In Rossouw, P.J., red **Gereformeerde Ampsbediening**. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- BAUER, W. 1917. The Pastoral Epistles. In Brown, E.F., red. **Westminster Commentaries**. London: Nethuen.
- BERKHOF, H. 1970. **Wat is er aan de hand met het ambt?** Studie rapport over het ambt, aangeboden door de generale synode van de Nederlandse Hervormde kerk, krachtens besluit van haar vergadering van 18 Februari 1969. 's Gravenhage: Uitgeverij Boekencentrum NV.
- BEYER, H.W. 1933. In Kittel, **Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament**. Stuttgart: Kohlhammer.
- BIESTERVELD, P. s.a. 1923. **Het huisbezoek**. Herzien door T. Hoekstra. 3 de druk. Kampen: J.H. Kok.
- BIESTERVELD, P, KUYPER, H.H. 1905. **Kerkelijk Handboekje**. Kampen: Bos.
- BIJL, C. 1986. **Leren Geloven. Een toelichting op de Nederlandse Geloofsbelijdenis**. Barneveld: De Vuurbaak.
- BOLKENSTEIN, M.H. 1983. Ambt en dienst, In Faber, H., red. **Handboek pastoraat**. Deventer: Van Loghum.
- BOS, F.L. 1950. **De orde der Kerk toegelicht met kerkelijke besluiten uit vier eeuwen**. 's Gravenhage: Guido de Bres.
- BOS, C.G. 1978. **Geloven en belijden 1. Toelichting op de Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 1-19**. 2 de druk. Groningen: De Vuurbaak .
- BOS, C.G. 1978. **Geloven en belijden 2. Toelichting op de Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 20-37**. 2 de druk. Groningen: De Vuurbaak .
- BOSMAN, H.L., 1987. Die Nederlandse Geloofsbelijdenis: Konteks en teks. Hofmeyr J.W. en Van Niekerk E. red., In **Die Nederlandse Geloofsbelijdenis - Ontstaan, Skrifgebruik en Gebruik**. 'n Projek van die Instituut vir Teologiese Navorsing / H.L. Bosman, J.W. Hofmeyr, E.H. Scheffler, I.J. van Eeden, E. van Niekerk. Pretoria: Universiteit van Suid Afrika.
- BOUWMAN, H. 1928. **Gereformeerd Kerkrecht. 2 dele**. Kampen: J.H. Kok.

BOUWMAN, H. 1970. **Gereformeerde Kerkrecht. 2 dele**. Kampen: J.H. Kok.

BRITZ, R.M. 1985. Oor die kerkbegrip en die ordening van die kerklike lewe by die Ned Geref Kerk.

BROCKHAUS, U. 1972. **Charisma und amt. Die Paulinische charismenlehre auf dem Hintergrund der frühchristlichen Gemeindefunktionen**. Wuppertal: Verlag Rolf Borckhaus.

BROCKHAUS, U. 1987. **Charisma und amt. Die Paulinische charismenlehre auf dem Hintergrund der frühchristlichen Gemeindefunktionen**. Wuppertal: Verlag Rolf Borckhaus.

BROWN, E. 1988. Amp en Belydenis. In Rossouw, P.J., red. **Gereformeerde Ampsbediening**. Pretoria. NG Kerkboekhandel.

BRUNNER, E. 1960. **Dogmatik 111**. Zurich: Evangelischer Verlag.

BRUNNER, E. 1952. **The Misunderstanding of the Church**. (Translated by Harold Knight). London: Lutterworth Press.

BYBEL. 1983. **Die Bybel: nuwe vertaling**. Kaapstad : Bybelgenootskap van Suid-Afrika.

CALVIJN, J. 1931. **Institusie of onderwijzing in den Christelijken godsdienst. I - III** (Vertaald door A Sizoo). Delft: Meinema.

CALVYN, J. 1951. **Die Institusie van Calvyn**. Verkort weergegee deur A. Duvenage met medewerking van L.J. du Plessis. Bloemfontein: Sacum.

CALVYN, J. 1980. **Die Institusie van die Christelike godsdiens 1536**. (Vertaal deur HW Simpson). Potchefstroom: Calvyn Jubileum-boekefonds.

COERTZEN, P. s.a Opleiding en taak van die bedienaar van die Woord. Ongepubliseerde klasaantekeninge. Stellenbosch: Die Kweekskool.

COERTZEN, P. 1984. 'n Protestant sal nog fundamentele redes hê. **Die Kerkbode**: Maart, 14.

COERTZEN, P. 1984 [a]. **Die Ring: Sy samestelling en werksaamheid**. Kaapstad: N.G. Kerk-Uitgewers.

COERTZEN, P. 1991. **Gepas en ordelik. 'n Teologiese verantwoording van die orde vir en in die kerk**. Pretoria: RGN.

COERTZEN, P. 1993. Oor gawes, dienste en ampte in die kerk met besondere verwysing na die predikantsamp in die Ned Geref Kerk, Julie 1993. Ongepubliseerde klasaantekeninge. Stellenbosch: Die Kweekskool.

COERTZEN, P. 1993 [a]. Kerkverband: Kerkregtelike-Teologiese voorwaardes en definisies. In **Studia Historica Ecclesasticae**. Jaargang XIX:2.

COERTZEN, P. 1995. Ampte in die kerk. Ongepubliseerde klasaantekeninge. Stellenbosch: Die Kweekskool.

COERTZEN, P. 2001. The Dutch Reformed Church and labour relations. **NGTT**. Deel 42, Nommers 3 en 4, September en Desember.

DANKBAAR, W.F. 1956. **De Christelike Ordinancien der Nederlantscher Ghemeinten te London(1554)**. 's Gravenhage: Martinus Nijhoff.

DEDDENS, K. 1988. **Dient Hem met vreugde. Deel 1. Opstellen over de dienst van de ambtsdragers**. Goes: Oosterbaan & Le Cointre BV.

DE JONGH DE JONGH VAN ARKEL, J.T. Persoonlikheid en ampsgeskiktheid van die predikant, In Smuts, A.J., red. Die predikant as ampsdraer en mens. **Praktiese teologie in Suid-Afrika**. Deel 1. Pretoria: NG Kerkboekhandel.

DE KLERK, J.J. 1976. **Die skat in erdekruike: krisis, gestalte en versorging van die predikant**. Kaapstad: N.G. Boekhandel.

DE KLERK, J.J. 1978. **Herderkunde**. Pretoria: NG Kerkboekhandel.

DE KLERK, J.J. 1979. **Kerklike Dienswerk**. Bloemfontein: Sacum.

DELLING, G. 1933. In Kittel, **Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament**. Stuttgart: Kohlhammer

DE VILLIERS, J.L. 1983. **Die Handeling van die apostels. Deel II**. Kaapstad: NG Kerk-Uitgewers.

DICK, C.F. 1985 [b]. Die gereformeerde ampsbeskouing – vrug van 'n onvolledige reformasie, **NGTT**, Deel XXVI. Nr. 4. September.

DIEM, H. 1969. Amt ohne Weihe. Zur Diskussion über die ordination und den Dienst des Pfarrers.

Ev. Kommentare II.

DIJK, K. 1952. **De Dienst der Kerk**. Kampen: J.H.Kok.

DINGEMANS, G.D.J. 1987. **Een Huis in te wonen... Schetsen en bouwstenen voor een kerk en een kerkorde van de toekomst**. 's- Gravenhage: Uitgeverij Boekencentrum BV.

DOCKERY, D.S. 1995. **The challenge of postmodernism: an evangelical engagement**. Wheaton: Bridgepoint.

DOUMERGUE, E. 1917. Jean Calvin. Les hommes et les choses de son temps, T.5. Lousanne: Georges Bridel 1980. In Van der Linde, G.P.L., red. **Calvyn se beskouing van kerkregering en kerklike tug**. Potchefstroom: PU vir CHO,

DREYER, A. 1936. **Boustowwe in die geskiedenis van die Nederduits-Geref. Kerke in Suid-Afrika 1804-1836**. Amsterdam: Hollandsch-Afrikaansche Uitgewers Maatskappij, 1906-1936.

DU RANDT, J.A. 1988. Charisma en amp - 'n Pauliniese eksegetiese verkenning. In Rossouw, P.J., red. **Gereformeerde Ampsbediening**. Pretoria: NG Kerkboekhandel.

DU TOIT, H.D.A. 1959. **Pas my skape op. 'n Leidraad vir ouderlinge**. Kaapstad: NG Kerk Uitgewers.

EXALTO, K. 1987. **In het rechte Spoor. Inleiding tot de Nederlandse Geloofsbelijdenis**. Kampen: J.H. Kok.

FLOOR, L. 1979. **Hy wat met die Heilige Gees doop**. Pretoria: N G Kerkboekhandel.

GREIJLDANUS, S. 1949. **De Brief van den Apostel Paulus aan de Efesiërs**. Kampen: J.H. Kok.

GERDENER, 1934. **Ons kerk in die Transgariep: geskiedenis van die Ned. Geref. Kerk in Natal, Vrystaat en Transvaal**. Kaapstad: Suid-Afrikaanse Bybelvereniging.

GOUMAZ, L. 1964. **Het ambt bij Calvijn; een samenvatting naar zijn commentaren op het Nieuwe Testament**. Franeker. Wever.

GRENZ, S.J. 1995. Star Trek and the Next Generation: Postmodernism and the future of Evangelical

Theology. In Dockery D.S. Ed. **Postmodernism**. Wheaton: Bridgepoint.

GREY, J. 1990. "Predikant-wees vandag". Praktiese voorstelle vir spesialisering en privatisering deur predikante van die Nederduitse Gereformeerde Kerk. 'n Vereenvoudige weergawe van 'n proefskrif. Stellenbosch: egb uitgewers.

GROENEWALD, E.P. 1977. **Die Pastorale briewe**. Kaapstad: NG Kerk-Uitgewers.

GROSHEIDE, F.W. 1960. **De brief van Paulus aan de Efeziërs**. Kampen: J.H. Kok.

HEIDEMAN, P. 1988. Old confessions and new testimony. **The Reformed Journal**, 38(8):7-10. Augustus. Institute for Contextual Theology.

HAITJEMA D.L. 1951. **Nederlands Hervormd Kerkrecht**. Nijkerk: C.F. Callenbach

HENDRIKS, A.N. 1983. **Om de bediening van de Geest. Bijdragen over het ambt, de prediking en het pastoraat**. Kampen: Uitgeverij van den Berg.

HENDRIKS, A.N. 1990. **Die alles in allen volmaakt, een bundel praktisch theologische opstellen**. Haarlem: AcaMedia.

HENDRIKS, H.J. 1989 Die moontlike hersiening van Kerkorde artikel 9". In "**Konsep**: 20-01-1990. [Stellenbosch: S.L. 1989]. Ongepubliseer.

HENDRIKS, H.J. 1990. **Die bedieninge (ampste) in teorie en praktyk**. Die publikasie van hierdie tydskrif word moontlik gemaak deur die finansiële ondersteuning van DIE DEPARTEMENT VAN NASIONALE OPVOEDING. **Praktiese Teologie in Suid-Afrika**.

HENDRIKS, H.J. 1993. Konflik en diversiteit in die gemeente. **Praktiese teologie in Suid-Afrika**, 8(2).

HENDRIKSEN, W. 1964. **A Commentary on I & II Timothy and Titus**. London: Billing & Sons Limited.

HENDRIKSEN, W. 1976. **A Commentary on I & II Timothy and Titus**. London: Billing & Sons Limited.

HENDRIKSEN, W. 1976. New Testament Commentary. Ephesians. **The Banner of Truth Trust**. Chatham: W & F Mackay Limited.

HEYNS, J.A. 1969. **Sterwende christendom**. Pretoria: NG Kerkboekhandel.

HEYNS, J.A. 1978. **Dogmatiek**. Pretoria: NG Kerkboekhandel.

HEYNS, J.A. 1992. **Inleiding tot die dogmatiek, aan die hand van die Nederlandse Geloofsbelydenis**. Halfway House: NG Kerkboekhandel.

HOEKENDIJK, J.D. 1966. **The Church Inside Out**. Philadelphia: The Westminster Press.

HOLMBERG, B. 1980. Sociological versus Theological Analysis of the Question concerning a Pauline Church Order. In Die Paulinische **Literatuur und Theologie**. Herausgegeben von Sigfred Pederson. Forlaget Aros. Gottingen. Denmark: Vandenhoeck Ruprecht.

HOOIJER, C. 1846. **Oude Kerkordeningen der Nederlandsche Hervormde Gemeenten 1563-1638**. ZaltBommel: Joh. Noman en Zoon.

HOOIJER, C. 1865. **Oude Kerkordeningen der Nederlandsche Hervormde Gemeenten 1563-1638**. ZaltBommel: Joh. Noman en Zoon.

HOVIUS, J. 1962. **Het verband tussen onze Belijdenis en onze Kerkorde**. Firma B. Weissenbach & Zoon - Sneek.

HOVIUS, J. 1971. Om 'de ware religie te onderhouden. In **Woord en Kerk**. (3e druk). Amsterdam: Ton Bolland (voorheen HA van Bottenburg N.V).

JACOBS, L.D. 1991. Bedienaar van die Woord, voer jou pligte met nugterheid uit! 2 Timoteus 4:1-8. **Acta Theologica**. Jaargang 11, Nr. 1, Junie.

JANSEN, J. 1947. **Handleiding Gereformeerd Kerkrecht**. Kampen: J.H. Kok.

JANSEN, J. 1952. **Korte verklaring van de Kerkorde der Gereformeerde Kerken**. Kampen: J.H. Kok.

JANSE VAN RENSBURG, J. 1996. Besondere ampte oorbodig? **Die Kerkbode**: Deel 157. Nr. 17, 5 Julie 1996.

JONKER, W.D. 1965. Om die regering van Christus in sy Kerk. **Mededelings van die Universiteit van Suid Afrika**. Pretoria: Unisa.

JONKER, W.D. 1969. Het ambt onder het zoeklicht. **Gereformeerd Weekblad**: 16.10.69.

JONKER, W.D. 1970. **Als een riet in de wind. Gedachten naar aanleiding van de huidige discussie rondom het ambt.** Kampen: J.H. Kok.

JONKER, W.D. 1976. **Die Woord as opdrag. Gedagtes oor die prediking deur dr. W.D. Jonker.** Kaapstad: Nasionale Boekdrukkery Beperk.

JONKER, W.D. 1977. Die unieke karakter van die kerk. In **Die Skriflig**: Jaargang 11, Nr. 43, September.

JONKER, W.D. 1992: Catholicity, Unity and Truth. In Schrotenboer, P. red, **Catholicity and Secession.** Kampen: J.H. Kok.

JONKER, W.D. 1994: Als een riet in de wind na 25 jaar, Lesing gelewer op 16 September 1994 as deel van Ekklesiologie nagraadse seminaargroep gesprek vir Doktorale studente U.S. Stellenbosch. (Ongepubliseer). Stellenbosch: Die Kweekskool.

JONKER, W.D. 1994: [a] **Bevrydende waarheid. Die karakter van die gereformeerde belydenis.** Wellington: Hugenate-Uitgewers.

KÄSEMANN, E. 1960. Amt und Gemeinde im Neuen Testament. In **De bundel Exegetische Versuche und Besinnungen I**, Göttingen: Van den Hoeck & Ruprecht.

KÄSEMANN, E. 1965. Amt und Gemeinde im Neuen Testament. In Göttingen, I. **De bundel Exegetische Versuche und Besinnungen.** Göttingen: Van den Hoeck & Ruprecht.

KEET, B.B. 1963. **Orde in die kerk. 'n Handleiding vir ouderlinge, diakens en lidmate.** Kaapstad. NG Kerk-Uitgewers.

KELLERMAN, J.S. 1988. Predikant - Realistiese Rolverwagtings? In **Fax Theologica**, Jaargang 8, No 2, Bloemfontein: Fakulteit Teologie, Universiteit Oranje-Vrystaat.

KERTELGE, K. 1972. **Gemeinde und Amt in Neuen Testament.** München: Käsel-Verlag.

KLEYNHANS, E.P.J. 1973. Die kerkregtelike ontwikkeling van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, 1795-1962. Proefskrif (D. Th.) - Universiteit van Stellenbosch.

- KLEYNHANS, E.P.J. 1984. **Gereformeerde Kerkreg. Deel 2: Kerk en Amp.** Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- KLEYNHANS, E.P.J. 1985. **Gereformeerde Kerkreg. Deel 3: Kerkverband en Kerkvergadering.** Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- KLEYNHANS, E.P.J. 1988. Die Kerkregtelike posisie van die amp. In Rossouw, P.J., *red.* **Gereformeerde Ampsbediening.** Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- KLEYNHANS, E.P.J. 1991. Drie besondere ampte nog houdbaar? In Strauss, P.J., *red.* **Byderwets en Gereformeerd.** Bloemfontein: NG Sendingpers.
- Kritzinger, M.S.B.; Labuschagne, F.J.; Pienaar, P.DEV. 1972. **Verklarende Afrikaanse Woordeboek.** Pretoria: J.L. van Schaik Beperk.
- KRUGER, L.S. DU PLESSIS, H.L.M. SPOELSTRA, B. SPOELSTRA, T.T. 1966. **Handleiding by die Kerkorde van die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika.** Potchefstroom: Pro Rege.
- KUITERT, H.M. 1968 Niet Theologische achtergronden van de zogenaamde Vernieuwingstheologie, In Berkouwer, G.C. & Van der Woude, *reds.* **Revolte in De heologien.** Nijkerk: Callenbach.
- LEKKERKERKER, A.F.N. 1971. **Oorsprong en functie van het ambt.** 's Gravenhage: Uitgeverij Boekencentrum. BV.
- LENSKI, R.C.H. 1964. **The Interpretation of St. Paul 's Epistles to Colossians, to the Thessalonians, to Timothy, to Titus and Philemon.** Minneapolis: Augsburg.
- LOUW, D.J. 1980. **Die stad in die mens. Oor kerk-wees vandag.** Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- MALAN, A., DE BRUIN, P. 2001. Die verwantskap tussen koherensiesin, uitbranding, werkstevredenheid en die voorneme om te bedank by predikante. **NGTT**. Deel 42, nommers 3 en 4, September en Desember.
- MCGRATH, A.E. 1994. **Spirituality in an age of change. Rediscovering the Spirit of the Reformers.** Grand Rapids, Michigan: Zondervan.
- MOHLER, R.A. 1995: The Integrity of the evangelical tradition and the challenge of the postmodern paradigm. In Dockery, D.S., *ed.* **Postmodernism.** Wheaton: Bridgepoint.

MOORREES, A. 1937. **Die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika 1652-1873**. Kaapstad: Nasionale Pers. BPK..

NAUTA, D. 1971. **Verklaring van de Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland**. Kampen: JH Kok.

NAUTA, D. 1989. De Kerk Verbouwen. Dingemans ecclesiologie krities bekeken. In **Leidze Lezingen**. Nijkerk: Callenbach.

NEL, M. 2001. As dominee se vrou self dominee is. In Cilliers, J., red. **Kruisgewys**. Jaargang 1, Volume 1, Mei. Lux Verbi.BM. Buvton.

ONS GLO. 1999. **Die drie formuliere van eenheid en ekumeniese belydenisse**. (Derde uitgawe, eerste druk). Kaapstad: N. G. Kerk-Uitgewers.

PACK, F., MEADOR, P. Jnr. 1969. **Preaching to modern man**. Abilene, Texas: Biblical Research Press.

PELSER, G.M.M. 1990. Die bediening in die Nuwe Testament. 'n Ondersoek na historiese wording en prinsipiële regverdigbaarheid. In Müller, J.C. red. **Praktiese Teologie in Suid-Afrika**: Jaargang 5(1), Die Dept. van Nasionale opvoeding.Pretoria.

PLOMP, J. 1971. **Presbyteriaal-Episcopaal?** Kampen: J.H. Kok.

POLMAN, A.D.R. s.a. [a] **Onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis.4 dele**. Franeker: Wever.

POLMAN, A.D.R. 195- [b] **Woord en Belijdenis. Eenvoudige verklaring van de Nederlandse Geloofsbelijdenis**. Tweede deel. Franeker: Wever.

POLMAN, A.D.R. 1973. De outoriteit van de belijdenis. In **Die Skriflig**. Jaargang 7, nr 27.

POLYANDER, Joh. 1965. Over de Roeping en de Functies der Kerkdienaren uit **Synopsis of Overzicht van de Zuiverste Theologie**. (vert D van Dijk). Enschede: J Boersma.

PONT, A.D. 1981. **Die historiese agtergronde van ons Kerklike reg**. Pretoria: H.A.U.M.

PONT, A.D. 1991. **Die historiese agtergronde van ons Kerklike reg**. Deel 2. Pretoria: H.A.U.M.

POPMA, S.J. s.a. **Het Gezeengende Leven**. Baam: Bosch & Keuring.

RENGSTORF, K.H. 1935. **Doulos**. TWNT Deel 2. Stuttgart: Kohlhammer.

RICHARDS, L.O., MARTIN, G. 1981. **A Theology of personal ministry. Spiritual giftedness in the local church**. Grand Rapids: Zondervan.

RIDDERBOS, H. 1966. **Paulus: Ontwerp van zijn theologie**. Kampen: J.H. Kok

RIDDERBOS, H. 1967. **De Pastorale Brieven, Commentaar op het Nieuwe Testament**. Kampen: J.H. Kok.

ROBERTS, J.H. 1963. **Die opbou van die kerk volgens die Efese-brief**. Groningen: V.R.B

ROBERTS, J.H. 1983. **Die brief aan die Efesiërs**. Kaapstad: NG Kerk-Uitgewers

ROSSOUW, P.J. 1984. Praerogativa Singularis - Amp in die kontemporêre gereformeerde pastoraat. Doctor Theologiae proefskrif. Bloemfontein: Universiteit van Oranje-Vrystaat.

ROSSOUW, P.J. 1988. Die amp van Christus. In Rossouw, P.J., red. **Gereformeerde Ampsbediening**. Pretoria: N G Kerkboekhandel.

ROSSOUW, P.J. 1988 [a]. Aspekte van die ampsbeskouing van Calvyn. In Rossouw, P.J., red. **Gereformeerde ampsbediening**. Pretoria: N G Kerkboekhandel.

ROSSOUW, P.J. 1990. Bedieninge in verskillende kerklike tradisies met verwysing na spesifieke paradigmas. In Müller, J.C. **Praktiese Teologie in Suid-Afrika**: Jaargang 5(1), Die Dept. van Nasionale opvoeding. Pretoria.

ROSSOUW, G.J. 1996. Ons Postmoderne Wêreld. In Rossouw Deon samesteller. **Praatjies geskryf vir Afrikaans Stereo**. Gebaseer op die boek, Life in a postmodern culture.

ROUX, G. 2001. Wat is die grootste stresfaktore in 'n predikant se lewe? In Cilliers, J., red. **Kruisgewys**. Jaargang 1, Volume 1, Mei. Lux Verbi.BM. Buvton.

RUNIA, K. 1992. **Notities over de ambten**. Kampen: J.H. Kok.

SCHILLEBEECKX, E. 1980. **Kerkelijk ambt. Voorgangers in de gemeente van Jezus Christus**. 2de

uitgawe. Bloemendaal: Nelissen

SCHLIER, H. 1968. **Der Brief an die Epheser. Ein Kommentar.** Düsseldorf: Patmos Verlag

SCHOLTEN, R.G. 1976. **Tijdsbesteding van predikante.** 's- Gravenhage: Uitgeverij Boekencentrum BV.

SCHROTEN, H. 1957. **Ambt en Gezag.** K. Th. VIII. (Plek en uitgewer nie beskikbaar).

SCHWEIZER, E. 1959. **Gemeinde und Gemeindeordnung im Neuen Testament.** Zurich: Zwingli.

SCHWARZ, R. 1909. **Johannes Calvinus Lebenswerk in Seinen Briefen.** Bd III. Tübingen: Mohr Siebeck.

SMIT, A. 2001. Nuwe rigtings vir gemeentelike leierskap. Fontainebleau - kerk vir die gemeenskap. In Cilliers, J., red. **Kruisgewys.** Jaargang 1, Volume 1, Mei. Lux Verbi.BM. Buvton.

SMIT, C.J. 1984. **God se orde vir sy kerk.** Pretoria. NG Kerkboekhandel.

SMITH, A. 1874. **Wetten en Bepalingen voor het bestuur der van Nederduitsche Gereformeerde Kerk, in Zuid Afrika.** Kaapstad: N.H. Marais.

SMITS, P. 1969. De predikant in sosiologisch perspektief. In **Over de Predikant.** Utrecht: Ambo.

SPOELSTRA, B. 1976. Die diens van ouderlinge vandag. In **Die Skriflig.** Jaargang 10, Nr. 37.

SPOELSTRA, B. 1989. **Gereformeerde Kerkreg en Kerkregering.** 'n handboek by die Kerkorde. Hammanskraal: Hammanskraalse Teologiese Skool van die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika.

SPOELSTRA, B. 1991. 'n Oorsig oor die diakoniologiese rol van die gereformeerde belydenisskrifte in kerkwees. In **Die Skriflig.** Jaargang 25, Nr.2.

STEGMANN, C.J.J. 1985. 'n Prinsipieel-kerkregtelike studie met besondere verwysing na die Nederduitse Gereformeerde Kerk. Ongepubliseerde proefskrif. Universiteit van Pretoria.

STRAUSS, P.J. 1990. Kerklike Independentisme. **Tydskrif vir Christelike Wetenskap.** VCHO, 26 ste Jaargang.

STRAUSS, P.J. 2000. Die Ned. Geref. Kerk en "charismatisering": enkele gedagtes rondom die ampte. **NGTT.**

Deel XXXXI, nommers 1 & 2 Maart & Junie 2000

STRAUSS, P.J. 2001. Kerkverband in die Ned Geref Kerk vandag. **NGTT**. Deel 42. Nommers 3 en 4, September en Desember .

Stroebe, H en Pienaar, I. 1999. Pastorale versorging is noodsaaklik. **DIE KERKBODE**, 5 November

SWANEPOEL, A.C. 1993. Eietydse ampsbediening en bedieningstrukture vir ouderlinge en diakens in die Nederduitse Gereformeerde Kerk - 'n kerkregtelike studie. Ongepubliseerde proefskrif. Universiteit van Pretoria.

THOMAS, L.M. 1968. **Gezag en ongezeggenheid. Aspekten van die hedendaagse gezagscrisis**. Baarn: Bosch & Keuning.

TILLICH, P. 1968. **A history of christian thought: from its Judaic and Hellenistic origin to existentialism**. New York: Simon and Schuster.

TRIMP, C. 1978. **Inleiding in die ambtelijke vakken**. Kampen: Uitgeverij van den Berg.

TRIMP, C. 1982. **Zorgen voor de gemeente. Het ambtelijke werk van ouderlingen en diakenen toegelicht**. Kampen: Copeerinsigting van den Berg.

TRIMP, C. 1982 [a]. **Ministerium. Een introductie in die reformatoriese leer van het ambt**. Groningen: De Vuurbaak.

TRIMP, C. 1988. Ambt als Dienst. In Rossouw, P.J., red. **Gereformeerde Ampsbediening**. Pretoria: NG Kerk boekhandel.

TUKKER, W.L. 1978. **Geloof en verwagting. Verklaring van die Nederlandse Geloofsbelijdenis**. De Groot: Goudriaan.

VAN BILJON, J.A. 1986. Die predikant en die eise van die tyd - rolverwagting en rolvervulling. In Smuts, A.J. red. **Praktiese Teologie in Suid-Afrika**, 39-51, Pretoria, N.G. Kerkboekhandel.

VAN BRUGGEN, J. 1980. **Het amen der kerk. Die Nederlandse Geloofsbelijdenis Toegelicht**. Amsterdam: Ton Bolland.

- VAN BRUGGEN, J. 1984. **Ambten in de Apostolische Kerk. Een exegetisch mozaiek.** Kampen: J.H. Kok.
- VAN DALE 1950. **Nieuwe Groot Woordenboek der Nederlandse taal.** 7 de druk. 's- Gravenhage: Uitgeverij Boekencentrum BV.
- VAN DER LINDE, G.P.L. 1965. **Die grondbeginsels van die presbiteriale kerkregeringstelsel.** Potchefstroom: Pro Rege.
- VAN DER WALT, E.J. 1979. Die Evangeliedienaar en sy bediening volgens die pastorale briewe van die apostel Paulus. DTh. Proefskrif. Stellenbosch.
- VAN DER WATT, P.B. 1983. **Kerkregering deur kerkvergaderinge.** Kaapstad: N.G. Kerk-Uitgewers.
- VAN GENDEREN, VELEMA, W.H. 1992. **Uit liefde tot Christus en zijn gemeente: een handreiking aan de ouderling.** Onder redactie van D. Koole, W.H. Veleman. Kampen: J.H. Kok.
- VAN GINKEL, A. 1975. **De ouderling. Der Kirkenaelteste the elder.** Amsterdam: Ton Bolland.
- VAN ITTERZON, G.P. 1974. **Het kerkelijk ambt in geding. Theologie en Gemeente** 10. Kampen: J.H. Kok.
- VAN HEERDEN, J.P. 1903. **Wetten en Bepalingen voor het bestuur van de Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid Afrika.** Kaapstad: Het Kerke Kantoor.
- VAN RENSBURG, F. 1988. Hallmarks of a Genuine Minister of the Word of God. **Koers: Bulletin vir Christelike wetenskap**, Jr 53, Nr. 3.
- VAN RULER, A.A. 1952. **Bijzonder en Algemeen Ambt.** Utrecht.: G.F. Callenbach N.V. Nijkerk.
- VAN RULER, A.A. 1965. **Reformatoriese opmerkingen in de ontmoeting met Rome.** Hilversum: Brand.
- VAN 'T SPIJKER, W. 1970. **De ambten bij Martin Bucer.** Kampen: J.H. Kok.
- VAN 'T ZAND, D. 1986. Die amp van die gelowige in gemeenteopbou. Werkstuk voorgelê in die vierde studiejaar vir die graad Theologiae Bacalaureus aan die PU vir CHO. Herderlike gestaltes Nr. 2. Vereeniging: Reformatoriese Uitgewers.

- VELEMA, W.H 1988. Ambt en heil. In Rossouw, P.J., red. **Gereformeerde Ampsbediening**. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- VENTER, C.J.H. 1986. Nuwe-Testamentiese fundering vir die amp van predikant,. In Smuts, A.J., red. Die predikant as ampsdraer en mens. **Praktiese teologie in Suid-Afrika**. Deel 1. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- VENTER, C.J.H. 1988. Amp en Ampsdraer - Gesigspunte uit die Nuwe Testament. In Rossouw, P.J., red. **Gereformeerde Ampsbediening**. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- VERHOEF, P.A. 1993. **Profete en profesie**. Wellington: Bybelkor.
- VERSTEEG, J.P. 1982. "Nieuwtestamentisch profiel van de ouderling". In **Uit liefde tot Christus en Zijn gemeente; Een handreiking voor de ouderling**. Kampen: J.H. Kok.
- VERSTEEG, J.P. 1988. Het karakter van het ambt volgens Efeziërs 4:7-16. In Rossouw, P.J., red. **Gereformeerde Ampsbediening**. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- VERSTEEG, J.P. 1989. Het karakter van het ambt volgens Efeziërs 4:7-16. In **Geest, Ambt en Uitzicht**. Kampen: J.H. Kok.
- VERSTEEG, J.P. 1990. **Kijk op de kerk. De structuur van de gemeente volgens het Nieuwe Testament**. Kampen: J.H. Kok.
- VISSER, J. 1982. Die kerklike tug oor ampsdraers. Ongepubliseerde proefskrif. PU vir CHO, Potchefstroom.
- VON CAMPENHAUSEN, H. 1953. Kirchliches Amt und geistliche Vollmacht in den ersten drei Jahrhunderten. In **Beiträge zur historischen Theologie 14**. Tübingen: Mohr.
- VON HARNACK, A. 1910. **Entstehung und entwicklung der Kirchenverfassung und des Kirchenrechts in den zwei ersten jahrhunderten**. Leipzig: Hinrich.
- VORSTER, K 2000. Dominee se eintlike werk. Met Woord en Perspektief. **Die Volkblad**: 21 Maart .
- WEBER, O. 1962. **Grundlagen der Dogmatik II**. Neukirchen: Verlag des Erziehungsvereins.
- WAGNER, C.P. 1984. **Leading Your Church to Growth**. California: Regal Books.

WALKER, W. 1922. **A history of the Christian Church**. New York: Scribner Press.